

SLOBODAN INIĆ

P O R T R E T I

Izdavač:

Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji

Za izdavača:

Sonja Biserko

Urednik i priređivač:

Latinka Perović

Beograd, 2001.

S A D R Ž A J (oznake strana važe za knjigu)

Predgovor	7
<i>Veljko Kadijević</i>	
1. Zamislite, đenerale, da odete s vlasti!	12
<i>Petar Gračanin</i>	
2. Đeneral-predsjednik	36
<i>Mirjana Marković-Baca</i>	
3. Drugarica svojih drugova	46
4. Čime se familija bavi	55
<i>Momir Bulatović i Milo Đukanović</i>	
5. Junaci Asteriksovog sela	58
6. Momir među Evropljanima	68
7. Državnik, bez pardona	71
8. Milo protiv Crnogoraca u dvoru	75
<i>Radoje Kontić</i>	
9. Kolektivni portret jedne vlade	80
<i>Milan Milutinović</i>	
10. Ozarena ograničenost	92
<i>Zoran Lilić</i>	
11. Naredba o'zgo: problem Kosova ne postoji	104
12. Predsednikov "predsednik"	107
<i>Veselin Đuretić</i>	
13. (Č)etnizacija političkog prostora u Srbiji	110
<i>Milovan Danojlić</i>	
14. Mića u Pariz, Mića iz Pariza	118
<i>Mića Popović</i>	
15. Disident koji to nije bio	124
<i>Radoslav Stojanović</i>	
16. Bivši "titić" kao "aleksandrić"	128
<i>Dobrica Ćosić</i>	
17. Predsjednik propalih ideja	134
18. Odlazak Dobrice Ćosića	136
19. Uspon i pad srpskog Atlasa	138
20. Odlazak bez taksija	140
21. Intelektualisimus na Drini	143
22. Neke nove Dobrićine ujdurme	148
23. Novi spot Dobrice Ćosića	151
24. Čas iz "kajmakčalanske istorije"	153
<i>Slobodan Milošević, Dobrica Ćosić, Milan Panić</i>	
25. Tri musketara	158
<i>Vuk Drašković</i>	
26. Vuk(ovijada)	174
27. Uličarski političar	187
28. Vuk, ipak, nije Crvenkapica	194
29. Vođa budala	200
30. Čovek koji "nikada nije lagao"	207
<i>Vojislav Šešelj</i>	
31. Odrastanje demona	218
<i>Praxis</i>	
32. Praxis kao rat	230

	<i>Momčilo Krajišnik</i>	
33.	Srpski vođa iz Zabrđa	258
	<i>Biljana Plavšić</i>	
34.	Genetičar u funkciji velikog zločina	268
	<i>Vojislav Koštunica</i>	
35.	Demokrata na velikosrpski način	278
	<i>Zoran Đinđić</i>	
36.	Politika kao šverc	286
	<i>Dr Slobodan Inić</i>	294

Predgovor

Srpska politika tradicionalno pati od skandalozne nenačelnosti

Slobodan Inić

U deceniji koju su obeležili slom komunističke ideologije i nestanak jugoslovenske države, glas Slobodana Inića (1946-2000) bio je jedinstven, i zato lako prepoznatljiv. Inić je mnogo pisao. Kao da je hteo da otme od zaborava i, u isto vreme, da zaustavi: obnovu i primenu velikosrpskog nacionalističkog projekta; kolektivno stradanje naroda i lične patnje ljudi; uništavanje dobara koja su teškom mukom sticale generacije; provalu duboko arhaične svesti koja je vodila samoizopštavanju i nepomirljivoj isključivosti; oslobađanje atavističkih instinkata koje je rezultiralo otrovnom mržnjom prema svakom drugom i svemu drugačijem, nasiljem i zločinom, - jednim bolesnim stanjem duha. U svemu tome, Inića su najviše zanimali ljudi kao žrtve, ali i kao demijurzi zla, stvarni ili umišljeni akteri istorije. Zbog prvih je patio, druge je naslikao onako kako ih je on, kao savremenik, video. U tom smislu, njegovi su *Portreti* nezaobilazno istorijsko svedočanstvo. To nije istorija ideologije, države, poretka, događaja. Ali, *Portreti* su, na osoben način, istorija svega toga, samo ne bezlična. Pred čitaocem su ljudi od krvi i mesa, sa imenom i prezimenom, moćni i opasni, uvereni u svoje misije, ali bez smisla za istoriju. Bez moći, oni su samo ljuštore, a njihovo profetstvo - obična lakomislenost. To je ta igra istorije koju savremenici ne priznaju.

Slobodan Inić je portretisao svoje junake materijalom koji su mu oni sami davali: posmatrao ih je u dužem vremenskom razdoblju; pravio studije detalja i ostavljao da se sami sklope u celinu; citirao ih... Budući istoričar, koji će sve posmatrati sa odstojanja, zaključice da je Inić bio, možda, strog, pa i nepravedan, prema nekim ljudima. Ali, on će mu biti zahvalan za kritičko viđenje važnih intelektualnih, političkih, vojnih - dva podjednako ideološka projekta: komunističkog i velikosrpskog. Ne manje, budući istoričar, i ne samo on, dugovaće Slobodanu Iniću za nove dokaze o nepromenljivosti prirode vlasti, o njenoj moći da banalnost nametne kao genijalnost, zločin kao herojstvo, razaranje kao građenje, ispraznu retoriku kao duboku misaonost.

Slobodan Inić je portretisao pojedince. Ali svi ti *Portreti* kao da se slivaju u *Portret ljudske Prirode*. Beznačelnost, prilagođavanje koje nije ni evolucija ni pragmatizam već nedostatak teorijskog i moralnog identiteta, bez koga se lako postaje delić velikog ideloškog mehanizma, osnovni su tok tog *Portreta*. Ipak, od nekih ličnosti Inić je napravio prave literarne likove. Takvi postoje svuda. O njima su pisali Šekspir, Gogolj, Balzak, Domanović... Ovde su oni u jednom trenutku preovladali a, možda, i uvek preovlađivali.

Niko od portretisanih nije reagovao na sliku koju je o njemu stvorio Slobodan Inić. Da li su se njegovi portreti gubili u nadrealnoj stvarnosti Srbije osamdesetih i devedesetih godina XX veka, u sveopštem potonuću mnogih bezimenih ljudi? Ili su ih portretisani, kao i sve što je bilo kritičko i opominjuće, smatrali neškodljivim za svoj veliki inženjering i beznačajnim za svoje mesto u istoriji? Neki od njih su i sami napisali knjige. To su autoportreti. U suštini, oni su pomogli Iniću da napravi njihove

portrete. To su iste ličnosti. Razlikuju se jedino samo recepcija od jedne od mogućih, izrazito manjinskih, recepcija.

Slobodan Inić je bio kritičar komunističke ideologije i monopola komunističke partije, koji je iz te ideologije proistekao. On je savremenik i hroničar degenerativne faze komunizma: "tajna našeg nazatka sadrži se samo u jednom: *u političkom sistemu jedne i jedine partije kao jednovlašća*".

Već odvojeni od stvarnosti, komunisti su se čvrsto držali poluga moći, braneći jedinstvo države na način i sredstvima koji su upravo vodili njenom raspadu. U isto vreme, odbacujući promene za koje je jugoslovensko društvo bilo sazrelo, komunisti su ga uveli u degeneraciju koja je poništila i nesporne tekovine razvoja u najdužem, poluvekovnom, razdoblju novije istorije Srbije.

Kada se prođe kroz Inićevu galeriju *Portreta* postaje razumljivije zašto se Jugoslavija raspala u varvarskim ratovima koji su ne samo unazadili njene narode nego su destabilizovali Balkan i uznemirili svet. Nacionalna emancipacija je logika istorije, ali rat nije bezuslovan način njenog ostvarenja. Zašto je došlo do mirnog rešenja državnog pitanja ne samo u Čehoslovačkoj nego i u poslednjoj imperiji, bivšem Sovjetskom Savezu? Gorbačov je, još na početku rata u Jugoslaviji, rekao ono što sada potvrđuje lider liberalne opozicije u Rusiji, Javlinski: "Za Rusiju jugoslovenski slučaj bio je veoma važan, jer on je pokazao da nacionalistička politika u višenacionalnim državama znači katastrofu".

Uz sve razlike u odnosu na istočnoevropske zemlje, komunistički projekt je, nema sumnje, i u Jugoslaviji bio ostvaren. Posle opšteg sloma, komunističku ideologiju u Srbiji nije zamenio novi društveni projekt, racionalan i pragmatičan, već opet ideologija, to jest snažno obnovljeni nacionalizam. Promenio se, dakle, sadržaj ali ne i metod. U tom smislu, Srbija je slučaj *sui generis*. To objašnjava i njene glavne aktere na političkoj i društvenoj sceni.

Kao i svuda, u komunističkom pokretu Srbije, kroz njegovu celokupnu istoriju, postojale su dve struje: liberalna i dogmatska. I antikomunizam je u Srbiji imao dva lica: demokratsko i nacionalističko. Odnos između dveju struja u svakoj od pomenutih ideologija, koje su, po definiciji, podjednako totalitarne, bio je uvek u korist druge: dogmatske, odnosno nacionalističke. Što se komunističkog pokreta tiče, dogmatska struja, posle sukoba 1948. godine, počela je da dobija na snazi od pomirenja Jugoslavije sa Sovjetskim Savezom (1956). Početkom sedamdesetih godina, ova je struja prevagnula u komunističkom pokretu Srbije, da bi na Osmoj sednici Saveza komunista Srbije (1987) doživela trijumf.

U antikomunizmu, demokratska struja, koja je težila građanskom društvu i evropeizaciji Srbije i bila za federativno uređenje Jugoslavije bila je tradicionalno slabija. Druga struja, društveno patrijarhalna, koja Jugoslaviju nikad nije prihvatila kao zajednicu naroda, bila je jača. Slobodan Inić je to uočavao: "Antikomunizam je 'više' od komunizma, nema sumnje, u onom građanskom smislu, ali je, u isto vrijeme, i niže od njega ako se pod njim podrazumijeva, nacionalizam srpstva kao antihrvatstva, antimuslimanstva, antislovenstva... bilo da se radi o Jugoslaviji na velikosrpski način bilo da je riječ o Velikoj Srbiji kao razbijanju Jugoslavije".

Shvatanje Jugoslavije kao srpske države u kojoj žive i drugi narodi, neprihvatanje njenog federalnog, a pogotovo konfederalnog koncepta, predstavlja konstantu kritike komunizma sa istorijski duboko anahronih pozicija. To je i onemogućavalo izrastanje demokratske opozicije i kristalizaciju alternative.

U trenutku sloma komunističke ideologije u Istočnoj Evropi, u Jugoslaviji, koja je bila otvorena prema svetu i ozbiljno zakoračila u modernizaciju, došlo je,

naizgled, do paradoksa: u strukturnim promenama i demokratizaciji, ona se našla na začelju Istočne Evrope. Srbija je prva otvorila državno pitanje: najpre pokušajem srbizacije Jugoslavije, a zatim zaokruženjem etnički čiste srpske države. Rat je bio pripreman. Zato su se, valjda, posle smrti Josipa Broza Tita, na čelu Srbije, zaredom, i našla dva generala. Uz logističku podršku vojske, koja su reprezentovali, i promene u političkom rukovodstvu Srbije, rat je bio i otvoreno najavljen. Ništa nije bilo nepredvidivo: sem posledica.

Sa svim ograničenjima koje je imala druga Jugoslavija kao partijska država, srpski narod je u njoj bio u daleko boljem položaju od ovog u kome se nalazi danas, nakon njenog nestanka. Inić govori o "pet suvereniteta" srpskog naroda u drugoj Jugoslaviji. Sada on živi u državnom provizorijumu, sa imenom države i simbolima koji su izgubili sadržaj, bez snage da prizna faktički kraj jugoslovenske države i okonča vlastitu agoniju, da bi mogao da se koncentriše na vlastiti razvoj i obnovu odnosa sa drugim narodima.

Posle ostvarenog komunizma, u Srbiji se ostvario i antikomunizam. Ovo drugo ostvarenje mnogo više liči na nacionalističku antikomunističku kritiku druge Jugoslavije nego na sam komunizam. U jednom presudnom trenutku za Jugoslaviju, u Srbiji je ostvarena velika koalicija dogmatskih komunista i antikomunističkih nacionalista. Podjednako totalitarni, oni su u federalnoj i konfederalnoj Jugoslaviji videći opasnost i za jedan društveni i za jedan nacionalni projekt, koji su podjednako bili istorijski potrošeni. To je suština istorijskog procesa čiji je savremenik bio Slobodan Inić. On je taj proces razumeo. Za njega Jugoslavija, upravo sa stanovišta srpskog naroda, nije bila veštačka tvorevina, niti je ono što se sa njom dogodilo bila fatalna neizbežnost. Nju je razorio nacionalizam, jezik mržnje, koji je došao prvo iz pera, a onda i iz utrobe. Odgovornim za to Inić je smatrao ljude koji su defilovali sablasnom javnom scenom Srbije u poslednjoj deceniji XX veka. On je znao da će ih istorija pretvoriti u ruine. Ali nije hteo da im oprostí pustoš koju su za sobom ostavili. Zato je hteo da ih naslika u pokretu. Većinu, u izvođenju još jednog inženjeringa.

Usamljen, podjednako tuđ i režimu i opoziciji, Slobodan Inić je častan dokaz da su postojali ljudi koji su i drugačije mislili i nisu strahovali da svoje mišljenje i javno saopšte. Zašto oni nisu uspeali da dokažu u kakvu se avanturu upustila Srbija i pred kakvom se opasnošću nalazi? Iz prostog razloga što nisu branili komunizam koji je već bio u degeneraciji, a nisu u antikomunizmu mogli postati antikomunisti zbog imanentnog razornog nacionalizma.

Objavljivanje knjige Slobodana Inića je izraz pijeteta prema njegovoj личности, osetljivoj prema patnjama ljudi i nepomirljivoj prema intelektualnoj i moralnoj besprincipijelnosti. Ali, postoji još jedan razlog zbog kojih se ova knjiga, i zbog kojih će se druge knjige iz zaostavštine Slobodana Inića, pojaviti pred čitaocima. Ovde, gde se istorija uvek piše iznova, treba uspostaviti kontinuitet nekih pojava. To već čine inostrane historiografije. Naš slučaj zahteva proučavanje i objašnjenje: jedan istorijski narod, na kraju XX veka, - u trenutku kad se iscrpla jedna velika utopija; kad je nestala blokovska podela sveta i prestao višedecenijski hladni rat; kad je došlo do nevidenog razvoja nauke i tehnologije koji je povezao svet, relativizovao državne granice i u prvi plan isturio ljudska prava kao univerzalnu vrednost - poveden na put bez povratka: da ispravi svoju prošlost od srednjeg veka do modernog doba. Tek nakon ovoga, neophodan je napor da se prouči i objasni vlastita istorija. Ona će se, dakako, različito videti i tumačiti. Ali, izostajanje napora da se razume sunovrat koji je srpski narod doživeo na kraju XX veka bilo bi izraz pomirenja sa izgubljenom nadom u budućnost.

U tekstovima Slobodana Inića, skeptika i pesimiste, analitičara sa vidovitošću koju imaju predsmrtnici, u suštini tinja ta nada. Zato se on i nije predao: odbio je da se pomiri sa pomračenjem svesti i rasulom pameti kao sa nečim kolektivnim i trajnim. To je najviše što je Slobodan Inić kao pojedinac mogao da učini. Takav upravo, on i jeste izuzetan svedok, a njegovo delo nezaobilazno svedočanstvo. Pišući o drugim ljudima u jednom strašnom istorijskom vremenu, Slobodan Inić je pisao i o sebi. Zato su *Portreti*, u isto vreme, i njegov intelektualni i moralni Autoportret.

Latinka Perović
Februara 2001.

Veljko Kadijević

1. ZAMISLITE, ĐENERALE, DA ODETE S VLASTI!

General Veljko Kadijević, održao je jedan od inače mnogih njegovih govora na Partijskom komitetu vojske, koji, razume se, prije svega izražava njegove, ali ne i samo njegove, stavove o političkom stanju u zemlji, koja je dovedena u opštu krizu, nezapamćenu u svijetu i strahotu po svojim sadašnjim i budućim posljedicama. Moram priznati, generalov govor ne bi se posebno doimao da se u njemu ne prepozna i nešto "opštiji" diskurs, ili onaj način mišljenja kao i samo mišljenje vladajuće političke snage u zemlji koja ju je i dovela do ove krize. Valja biti čvrstog uvjerenja da ta snaga (kompartija, njene transmisije, njezin sistem, njeni ljudi-vladajući komunisti) koji su dakle, doveli do krize ne mogu, s tim načinom mišljenja, ni pomoći niti mogu izvući društvo i zemlju iz nje!

O tom kompartijskom načinu mišljenja - "kriznom" mišljenju, koje *zakonito* vodi društvo u krizu kad se njegovi prvaci nađu na upravi zemlje govori i ovaj generalov, pardon, đeneralov politički portret. O Veljku Kadijeviću, pak, zbilja samo onoliko koliko on zaslužuje kao jedan od mnogih drugih protagonista takvog vladajućeg mišljenja i vladajuće stranke. *U svakom slučaju, jedan od naših glavnih problema jeste kako zapravo, mislimo državu.*

O najdubljem uzroku krize

Ma koliko odbijao da je uzrok krize društva u Jugoslaviji revolucija (ne znam samo na koju misli: onu koja je "bila", ili onu za koju se u nas inače smatra da "teče") Kadijević samim pominjanjem, pa makar i na taj način, veze između revolucije i krize daje ili otvara mogućnost da se o tome nešto kaže, odnosno barem razmišlja.

"... praksa je pokazala da uzroci... krize nisu u revoluciji i njenim osnovnim dostignućima i opredeljenjima..."

i

"... videće se da oni (uzroci krize - S.I.) ne leže u temeljnim i izvornim opredeljenjima... revolucije..."

Ja, ipak, sve mislim da takav zaključak nije tačan.

Ako se prihvati teza da revolucija nije "kriva" za našu današnju krizu onda ispada: ili da revolucija (i njena osnovna, temeljna, izvorna opredeljenja) nisu imala nikakve veze s našim postrevolucionarnim i poslijeratnim razvojem sve do danas, ili da sistem nakon revolucije nije bio revolucionaran! Hoće li Kadijević da to kaže ili misli li on, ipak, nešto drugo. Razumije se, ništa u ovoj zemlji nije urađeno u vezi s javnim stvarima, a da to nije imalo veze s revolucijom i njenim revolucionarima i nijedna javna stvar nije mogla proći, a da također, nije proglašavana za revolucionarnu.

Naša "službena" kritika, kojoj pripada i Kadijević, otklanjajući primisao da bi i revolucija mogla "bogamu" biti kriva za sve ovo kako nam već toliko vremena rđavo "ide" - najdalje dopire do kritike sistema. Naravno, takva kritika zadugo nije htjela priznati ni to. Kadijević sada "pravovremeno" kritizira "sistemska rješenja" (sic!) kada je malo onih koji to već ne znaju i kada se pokazuje da su uzroci krize društva mnogo

dublji. Prema njemu, sistem nagrađivanja, zakon o radnim odnosima protežirali su "nerad kao dominantnu karakteristiku stanja u zemlji"!?

Jedan broj ljudi u nas, inače, tako površno gleda na krizno društveno stanje. S pravom se uviđa da se ne radi, ali izgleda da se ne zna zašto se ne radi. U najboljem slučaju, za nerad se optužuju sistemska rješenja što nije posve netačno ili se pak, mobilizira na rad govoreći da treba više raditi. Tako govori i Kadijević. ("... ne može se iz ovakve krize izaći ako ne budemo prvo, svi mnogo bolje, a većina i mnogo više, radili i drugo, svi privremeno dosta *žrtvovali*..." - kurziv - S.I.). U nas se obično misli da govoriti o radu znači istovremeno i raditi, odnosno da će poslije svi drugi zaista raditi!

Pa ipak, to nije dovoljno da bi se razumjelo zašto se u nas tako mali radi kad se radi. Mnogi nalazi, također, upućuju na uzročnost sistemskih rješenja, ili na sam sistem. No, tu se ne može zaustaviti. Zašto su sistem i sistemska rješenja tako rđavi kad je riječ o motivaciji za rad i nagrađivanju? *Zato što su revolucionarni!* Dakle, imaju veze s revolucijom. A, sve što je revolucionarno nije i uvijek dobro i korisno bez obzira što se tako uobičajeno misli. Uzmimo, na primjer, baš nagrađivanje.

Ako kažemo da je nagrađivanje loše zbog društvene svojine, a svaka komunistička revolucija teži podruštvljavanju svojine uprkos oskudice sredstava za rad, onda vjerovatno rizikujemo optužbu za ne-znam-sve-koji "izam". A, ako to još dopunimo da je podruštvljena svojina glavna revolucionarna stvar, pa su u skladu s njom i skrojeni i sistem i sistemska rješenja, ili da je "ne-svojinsko" društveno stanje koje je temeljno, izvorno i osnovno opredeljenje revolucije uticalo na sistem i njegova rješenja - onda bi se mogla zaraditi i kontrarevolucionarna. No, uistinu to je tačno pa makar da je tačno i ovo drugo.

Društvena svojina ili podruštvljena svojina koju provodi komunistička revolucija u uslovima siromaštva ili oskudice materijalnih sredstava za rad zakonito ima za posljedicu revolucionaran način raspodjele: za nerad - rad!, ili sistem u kojemu svi žive na račun svih. Dok svi jednom konačno, ne propadnu. Stvorena jednom na niskoj materijalnoj osnovici društvena svojina, ne samo da nije sposobna uvećavati materijalna bogatstva društva, nego ona i zatečeno "jede" i to baš zahvaljujući tome da izostaju odgovarajući radni učinci, jer radnik s društvenom svojinom ne osjeća ovu kao svoju, individualnu. Otud i takva "raspodjela": ili obliku "otimanja" ili nerada, kako već kaže Kadijević.

Kadijević također, kritikuje autarhičnost u privredi smatrajući s pravom da su tome doprinijela neka ustavna i "ZUR"-ovska rješenja koja su onemogućila "stvaranje jedinstvenog jugoslovenskog tržišta, bez kojega apsolutno ne može biti jedinstvene jugoslovenske federativne države".

To je sasvim tačno! No, uz izvjesne dodatke. Htio bih prvo, da kažem da su drugovi iz Armije svojevremeno na čelu s Ljubičićem (a Kadijević je također, već dugo u armijskom vrhu) kad je usvajan Ustav iz 1974. godine i kasnije ZUR zdušno pozdravili donošenje ovih dokumenata kao najrevolucionarnijih državnopravnih i političkih akata u istoriji socijalističke Jugoslavije.

Drugo, mi nemamo jedinstvenog jugoslovenskog tržišta zbog toga što "nemamo" tržišta uopšte, ili što su vladajući komunisti u ovoj zemlji i KP/SKJ politički (i fizički) bili oduvijek protiv tržišta od onog trenutka kad su postali u ovoj zemlji državom. Komunistička revolucija je u nas "uspjela" između ostalog zahvaljujući i ideološkopolitičkoj negaciji tržišta. E, sad kad vladajući komunisti vide da su "rasturili" državu, sad, pomagaj, daj tržište, pa makar ono bilo i "jedinstveno"! Tome se ne treba čuditi, vladajući komunisti su inače malo dosljedni u svojoj politici.

Kao što Oni na kraju stradaju od sistema koji su stvorili tako isto i zemlja strada prethodno od Njihovog sistema.

Dalje. Kadijević tvrdi da "odnosi države i privrede su... veoma *pobrkani* (kurziv - S.I.) i potpuno suprotni zakonima tržišne privrede."

I to je nedovoljno tačno. Jer, nikad u ovoj zemlji od dolaska rukovodećih komunista na upravu države odnosi između države i privrede nisu postavljeni u skladu sa zakonima tržišne privrede, budući da je takva privreda jednostavno *likvidirana* kao kapitalistička, shodno revolucionarnomarksističkom učenju da ona "buržoazira" društvo. Boris Kidrič je, gradeći neprofitabilnu privredu ili ne-ekonomsku ekonomiju, govorio ovako: ili ćemo mi privredu prilagoditi našoj vlasti ili će, ako to ne uradimo, naša vlast propasti.

Dakle, da ne bi propala vlast morala je propasti privreda! Naravno, to se i dogodilo. Također, mora se reći da odnosi privrede i države u nas nisu "pobrkani" kako misli Kadijević. Oni su vrlo logični s revolucionarnomarksističkog stanovišta. Kao što je poznato, komunistička revolucija zakonito uspostavlja dominaciju politike (revolucionarne partijske države) nad privredom.

I to se desilo svugdje gdje je god ova revolucija uspjela tako što je "uspjela". Druga je stvar, kakve su sve posljedice u socijalnoekonomskom, političkom i nacionalnom pogledu. To se vidi. Ali, onda treba reći, otvoreno, pošteno i jasno: s tim našim učenjem i praksom nismo zaista uspjeli. A, ne, izvlačiti se s "brkanjem"!

Valja nam, povodom Kadijevićeve teze da uzroci naše krize ne leže u revoluciji, reći da je u ovoj zemlji revolucija dovela do socijalizma kao političkog oblika društva, a da je socijalizam operacionaliziran s njemu odgovarajućim sistemom. Zbog toga su društvo i ekonomija dovedeni u tešku krizu. Kao što se ne može više otklanjati uzročnost sistema - generatora krize društva, mora se također, priznati da je taj sistem oduvijek bio i socijalistički i revolucionaran. A, ako neko tvrdi da to nije tako onda bi takav morao objasniti i dokazati da revolucija nije uticala na naš cjelokupni poratni razvoj i posebno da sistem poslije revolucije nije bio revolucionaran!

Razumljivo je da je vladajućim komunistima danas, naročito onima koji imaju nešto od savjesti, namjerno ne govorim o onima koji misle i strepe da im neko hoće uzeti vlast, teško priznati do čega su društvo i zemlju doveli. Naročito, ako se za sve to "optužuje" konačno, i revolucija. Ali, u odbrani revolucije moraju se imati argumenti za revoluciju, a ne argument revolucije same.

Sistem kao greška

Kadijević priznaje greške sistema. U svakom slučaju bez toga nema ni mogućeg izlaska iz krize s takvim sistemom.

"To da imamo grešaka... u našem sistemu... ne treba nikome dokazivati, jer to kriza dokazuje".

Naizgled, ovi redovi nisu ni sporni ni diskutabilni. Ali, smo naizgled... U ovoj zemlji je bilo ljudi koji su svojevremeno i pravovremeno ukazivali na greške sistema u različitim fazama njegovog razvoja za posljednjih gotovo pet decenija. Nekima se tvrdoglavo nije vjerovalo što posljedično za njih i nije bilo tako loše, jer su, na primjer, drugi koji su pokušali dokazivati greške sistema pred Nosiocima Jedino Ispravnog Učenja bili kažnjavani na različite načine od bježanja u inostranstvo, dopadanja 'apsa, oduzimanja sredstava za život, zabrane javne djelatnosti... Ironija je njihove sudbine sada, prema Kadijeviću, da oni (ma) kojima su oni dokazivali greške

sistema u fazi projektovanja sistema, ne trebaju nikome dokazivati da imamo grešaka u sistemu, jer to kriza dokazuje u fazi prakse!?

Mora li čovjek skočiti s najviše zgrade da bi sebe i druge uvjerio da će se razbiti? Moraju li vladajući komunisti uvijek dokazivati da sistem nije dobar time što će ga realizirati? Takva pitanja vode jednom temeljnijem zaključku. Tvorci jednog sistema mogu pogriješiti u njegovoj operacionalizaciji, ali ne mogu stalno griješiti. Jer, ako oni stalno griješe onda je, mora se priznati, takav Sistem Jedna Velika Greška. Mnoštvo grešaka u sistemu kvalitativno mjenjaju predodžbu o njemu i njegovu predodžbu. "Sistem kao greška", upućuje na pitanje o postojanju Greške kao sistema u mentalnoj poziciji političkog bića vladajućih komunista.

Ovo treba istaći zbog toga što Kadijević poslije svega što se dogodilo u Jugoslaviji na osnovu marksizma i zahvaljujući socijalizmu opet nudi marksizam i sada "istinski socijalizam"! Dakle, još jednom, opet i ponovo treba započeti tu divnu stvar što se zove socijalizam.

"U programu se mora osloboditi i dogmi i zabluda, i na osnovama marksističkog pogleda na svijet boriti se za *istinski socijalizam* (kurziv - S.I.), a to znači produktivno, bogato, humano i demokratsko društvo".

Ako je riječ o oslobađanju dogmi i zabluda onda treba reći da su sve one bile vezane za marksistički pogled na svijet na koga se Kadijević poziva. Mi se ne možemo osloboditi zabluda i dogmi ako se ne oslobodimo marksističkog pogleda na svijet, posebno one njegove političke filozofije koja cilja uređenju države. Marksizam je impresivna nauka, mora se priznati, ali za univerzitete, za proučavanje i studiranje. U pitanjima racionalne države, eficientne privrede i prosperitetnog društva marksizam malo može pomoći praktički, a mnogo više odmoći. Osim toga, ako Kadijević odvaja dogme i zablude od marksizma znači li to da se Oni nisu ipak držali marksizma u uređenju društva i države, a ako znači upravo to - čije su to dogme i zablude bile ili usljed kojeg učenja.

Konačno, ako Kadijević govori o istinskom socijalizmu, znači li to da dosada nismo imali istinskog socijalizma. Pa, Oni su uvijek govorili da baš u nas postoji onaj pravi, istinski, samoupravni, "socijalistički" socijalizam. Da ga mi živimo, dišemo, osjećamo... Ili je ovo Kadijevićevo pozivanje na istinski socijalizam posljednja rezerva vladajućih komunista pred odgovornošću za krizu zemlje u koju su je doveli. Ante Marković je bio smislio neki "novi socijalizam". Uostalom, on je inženjer i ima smisla za te konstrukcije. Pola vijeka vodi zemlju sa socijalizmom i u socijalizam i kad se dovede do katastrofe onda se jednostavno kaže: da, ovo stvarno nije bilo dobro, ali sad ćemo probati sa novim i istinskim socijalizmom za slijedećih pet decenija... Nažalost, novog i istinskog socijalizma nema, ako ga nećemo opet izmišljati ili idealizirati. Ja vidim samo jedan socijalizam - postojeći, kao kompartijski. I on se potpuno ostvario! Do katastrofe društva.

Glavna zabluda Kadijevića, kao i mnogih drugih vladajućih komunista je da socijalizam znači produktivno, bogato, humano i demokratsko društvo. Nakon više od sedam decenija socijalizma ne vidi se da je socijalizam takvo društvo. Naprotiv, sve je obrnuto. Zašto je to tako, zašto je socijalizam sinonim za tako težak i ružan život većine njegovih podanika izuzev za "nomenklaturiste"? Može li se onda s izvjesnošću očekivati da će socijalizam za slijedećih sedamdeset godina biti bogato, produktivno, demokratsko društvo?

Mislim da ne može. A to ne može, jer se i danas smatra da se sa socijalizmom, ili na socijalistički način dade doći do takvog društva, odnosno da je socijalizam *pretpostavka* tog društva. Marks je socijalizam vidio samo kao *posljedicu* takvog

društva. No, do takvog se društva dolazi s jednim drugim sistemom i političkim oblikom društva čija je pretpostavka bila 1789. godine, a ne 1917. Konačno, iskustvo sa socijalizmom zorno pokazuje da kad se ima socijalizam onda nema akumulacije, a ako postoji akumulacija onda je to zato što nema socijalizma. Ali, ako se može živjeti od socijalizma - treba svakako birati socijalizam!

Partija - koja poklanja budućnost

Kadijević neobično strančari u svojim pogledima na mogućnost izlaska iz krize i budućnosti Jugoslavije, kao da nije savezni sekretar narodne armije barem kako se to u nas zvanično smatra.

"... Izlazak iz krize i budućnost Jugoslavije zavise u prvom redu od sposobnosti SKJ da ponudi program reformi društva i sebe samoga (...), druge političke mogućnosti mogu biti uspješne samo u mjeri u kojoj SKJ bude neuspješan".

Treba primjetiti kad se govori o Savezu komunista i njegovim sposobnostima da nas je ta partija dovela u krizu. Na osnovu toga moguće je tek realno procenjivati može li nas ta partija koja je dovela društvo do krize i da ga izvuce iz krize. Vjerujem da ne može. U Poljskoj je PURP u pet navrata bacio poljski narod u strahotnu krizu da bi zemlju doveo do propasti i svaku put se vjerovalo da je moguće s vladajućim komunistima izaći iz tog strahotnog stanja. Pa ipak, nije bilo moguće. Tek sada, kad je ta vladajuća partija pristala na društveni dogovor s drugim političkim snagama možda su Poljaci prvi put u svojoj novijoj političkoj istoriji na putu da dođu do sistema korisne i razumne vlade.

Ako izlazak iz krize i budućnost Jugoslavije zavise u *prvom redu od sposobnosti SKJ da ponudi program reformi društva i samoga sebe*, a da pritom takva partija može i zakasnuti sa sopstvenom reformom, kako kaže Kadijević, onda ne zaslužujemo da izađemo iz krize, a *Jugoslavija treba zaista da propadne!* Uistinu, ni jedna ozbiljna država ne zavisi od jedne i jedine političke snage, a ako Jugoslavija zavisi, dakle, ako je to tačno onda su je do tog žalosnog stanja upravo doveli oni koji danas mogu tako i na takav način to da kažu!

Sve se čini da Kadijević, ali ne samo on, govori jednim nepriličnim jezikom: s velikim, no praznim riječima, koje, ipak, ideološki nose jednu poruku kao da uopšte nismo u krizi, a da Oni neće odstupiti!

"Naša revolucija, SKJ... nalaze se na *velikom istorijskom raskršću* - nastaviti *pobjedonosni put* revolucije... veliko djelo... Tita... KP... da *dalje unapređujemo naša ogromna pozitivna dostignuća u svim sferama*... koja su Jugoslaviju izvela na *veliku svjetsku scenu* i kojoj su se mnogi sa razlogom *divili*, da *smjelo*... otklanjamo *greške i zablude koje* (sic!) su zemlju dovele u tešku krizu... sa stanovišta *naše sopstvene prakse kao vrhovnog kriterijuma*... *Izbor puta na ovome raskršću može biti samo jedan... naš put...*" (kurziv - S.I.).

Nevjerovatno! Da Francuzi kažu da su na velikom istorijskom raskršću pa hajde!, i da razumijemo. Ali, mi - koji smo u blatu žalosne egzistencije, koji opominjemo evropske građane svojim strahotnim uslovima života i rada do čega može sve dovesti jedna ne-razumna vlada ničim kontrolirana i bez odgovornosti, da smo mi(!) na tako velikom raskršću istorije - to je... nema se više riječi, stvarno previše. O kakvom uopšte pobjedonosnom putu možemo govoriti, kakva su to naša ogromna pozitivna dostignuća da bi tako lako potezali velike istorijske i svjetske scene, da bi nam se svijet divio...

Mi smo jedna mala zemlja koja se našla u neobično teškoj krizi, koju razaraju nacionalni i vjerski sukobi, koju razara jedna loša vlada, koja pati od raznih apsurdna i paradoksa, u kojoj se javljaju već masovne pojave gladi, bolesti što ih je napredan svijet već i zaboravio... Kakvi pobjedonosni putevi, velike svjetske scene, divljenja čitavog svijeta. Dajmo se urazumiti! Zato budimo "ne-realni": tražimo samo ono moguće!

Kadijević ni jednom riječju ne kaže ko nas je to doveo do ove krize. Izbjegava da se pomene i Partija i vladajući komunisti. Prema njemu do krize su nas dovele greške i zablude!? Mora se priznati to je vrlo originalno objašnjenje krize koje nismo imali prilike do sada čuti. Izgleda da u našoj zemlji greške i zablude imaju samostalnu egzistenciju, nešto poput duhova.

A, što se tiče prakse kao kriterijuma i to vrhovnog, valjda je ta praksa toliko "praktička" da bi oni koji se na nju ovako bezobzirno pozivaju davno trebali da izvuku neke pouke. Nema ni jednog pokreta na svijetu koji se toliko teorijski poziva na praksu kao kriterijum istine, a koji je zbiljski i ne primjećuje. Što se tiče izbora puta na Kadijevićevom "raskršću" koji može biti samo jedan(!) - to nije onda izbor, a ako je to naš put utoliko gore, jer to više nije put. Taj nas je put doveo do propasti.

Jer, ako bi praksa bila zaista "vrhovni kriterijum ocjenjivanja valjanosti svih rješenja" onda bi njeni "praktičari" trebali davno da odu da ne bi i dalje nastavljali da "praksiraju" našu propast. Ali, vladajući komunisti nemaju obzira. Oni se pozivaju na praksu kao da se ništa nije desilo. Ili, bolje rečeno, kao da je za tu njihovu katastrofalnu praksu kriv neko drugi! Nas nisu doveli do propasti, kako Kadijević kaže, oni "koji socijalističku revoluciju osuđuju i kvalifikuju kao građanski rat i istorijsku grešku, Tita proglašavaju glavnim krivcem za sve što ne valja i dovode u pitanje Jugoslaviju uopšte...".

Objektivno gledano, ta revolucija nije nevinna s obzirom na sve ono što nam se poslije nje dešavalo i desilo. *Ako Josip Broz nije kriv za sve ono što ne valja*, On je kriv za ono bitno što ne valja, jer Veliki Strateg se bavio samo glavnim stvarima zato i ne može biti kriv za sve, ali može biti kriv i jeste kriv za one glavne odluke koje su kao takve opredjeljivale i ono "sve".

Također, Jugoslaviju nisu doveli u pitanje oni koji su protiv Jugoslavije. Takvi su prema zvaničnoj istoriji bili već davno poraženi. Jugoslaviju su doveli u pitanje upravo oni koji su "pobjedili" i koji su navodno bili za Jugoslaviju, kao na primjer, vladajući komunisti. Za našu propast nisu krivi oni koji *misle* i koji *kažu* da je revolucija kriva, ili da je Broz kriv, odnosno oni koji *dovode* u pitanje Jugoslaviju. Oni mogu i da misle i da kažu i da se dovode u pitanje koliko god hoće.

Ali šta ćemo da radimo ako je revolucija, kao što i jeste, opredjeljivala naša revolucionarnosistemska rješenja u značenju socijalizma, ako je sam Josip Broz pravio bitne greške, ako je Jugoslavija sama sebe dovodila u pitanje i to sve na vrlo praktičan način, a ne samo nekakvim kazivanjem, mišljenjem i dovodenjem u pitanje?

Jer, između onih koji su kazivali, mislili i dovodili u pitanje revoluciju, Broza i Jugoslaviju i onih koji su bili i revolucija i Broz i Jugoslavija i to na vrlo praktičan način dakle, djelujući time što su u ime svega toga *vladali*, a koji su doveli društvo do propasti, velika je razlika. Oni prvi su mogli samo na nestvaran način biti "krivi" dok su Ovi drugi na vrlo praktičan način krivi. E, sad, Oni hoće da se "izvuku" time što će optužiti one prve!? Kakva hipokrizija!

Kadijević predlaže da se oni koji su nestvarno "krivi" i "praktično poraze" i to idejno, politički... i u svim sferama od privrede do države! Ovo je pravi bombon. Dakle, oni koji su uistinu porazili društvo, dovodeći ga do propasti i koji su porazili

istovremeno i sebe ako imaju imalo svijesti i savjesti o tome što su uradili, predlažu sada da se poraze oni koji sa svime time nisu imali nikakve veze, izuzev što su mislili, kazivali i dovodili u pitanje. Gotovo nevjerovatno! Naravno, mora se sada pronaći "žrtveni jarac" i to je obrazac vladajućeg komunizma. Još od Druga Staljina. Za svakoga drugog ko elementarno građanski misli, vladajući komunisti imaju nešto nepošteno u svom mišljenju.

Kadijević vidi istaknutu ulogu Saveza u reformi društva.

"Savez komunista kao Partija radničke klase Jugoslavije mora stati na čelo ukupnih društvenih reformi, a to znači mora odlučujuće uticati na programe tih reformi. Da bi SKJ to mogao potrebno je da se i sam reformiše..."

Prije svega, Savez komunisti ne mora da stane na čelo reformi. Posebno *ne mora* ako se zna da je Savez komunista "stojeći" gotovo pola vijeka na čelu države i kao država - revolucionarna i partijska - razorio društvo i njegovu privredu. Kako je moguće da ta partija *mora* da stane na čelu reformi kad nas je dovela do ponora ekonomske, socijalne, političke i svake druge krize? To se logički, a i politički ne slaže. Savez komunista može i treba se boriti da utiče, kao i svaka druga politička snaga u zemlji, na reforme, ali ako *mora da stane* na čelo reformi i stane, a posebno (o)stane, budimo i mi uvjereni da ćemo imati još težih posljedica.

Osim toga, *radnička* partija već kao *takva*, to jest, radnička, ne može objektivno izvesti *društvenu* reformu. Jer, radnički interesi ili ono što marksisti vole da kažu, istorijski interes proletarijata ne slažu se i nisu podudarni s društvom. Konačno, društvo i zemlja, država i Jugoslavija ne mogu pristati da ovise od jedne partije, a ponajmanje da reforma ovisi od reforme te partije. To utoliko i više ako se zna da je ta partija i dovela društvo i zemlju u ovu krizu.

Kadijević "traga" i za ulogom Saveza komunista s obzirom na institucije sistema i državu.

"... Posljednjih godina dosta se *lutalo* (kurziv - S.I.) u pogledu odnosa SKJ prema institucijama... sistema... da se od njih potpuno distancira, do toga da njima komanduju ili čak direktno odlučuju u ime tih institucija. To je *pobrkalo* (kurziv - S.I.) funkcije i odgovornosti institucija sistema kao i ljudi u njima, a SKJ ostavio ili u *bezvazdušnom prostoru* (kurziv - S.I.) ili negdje(?) na komandnom punktu, a ne valja ni jedno ni drugo."

Nešto ipak, nije jasno u svemu ovome. Kako je zapravo, moguće da politička snaga kakav je Savez komunista koji je zapisao u Ustavu i iz 1963. i 1974. godine, kao i u svom Programu iz 1958. godine, o sebi i za sebe da je "zakonitošću istorijskog razvitka, postao organizovana vodeća idejna i politička snaga radničke klase i svih radnih ljudi..." *luta i pobrka svoju ulogu*.

Onda, ili taj "istorijski zakon" nije ipak, zakon, ili pak, Savez komunista se ne drži tračnica tog "zakona". Ako je riječ o prvom slučaju onda ispada da je Savez komunista "izmislio" takav zakon da bi legitimirao svoju vlast (nije u ime Boga, ali jeste u ime istorije!), a ako se radi o ovome drugom slučaju, tada se ispostavlja da je Savez komunista "izdao" taj zakon kao samu revoluciju. Ne zna se što je gore. Što se, u stvari, hoće reći, a?

Ne radi se uopšte o tome da li Savez komunista treba da bude u "bezvazdušnom prostoru" kao ni o tome da komanduje. Jednostavno, riječ je samo o tome da Savez komunista konačno *odstupi* kao vlast - revolucionarna i partijska država! A, to dalje znači da time omogućiti da se konstituiru *država svih građana* u kojoj je Savez komunista pored drugih političkih snaga samo jedna od tih snaga, a nikako kao dosada monopolistička struktura moći ničim kontrolirana i ograničena.

O tome koliko će Savez komunista uticati na vlast svih građana, ili doći na vlast mogu odlučivati samo građani putem slobodnih, neposrednih i demokratskih izbora, a ne revolucija niti pozivanje na revoluciju, ponajmanje o tome može odlučivati nekakvo prizivanje na "zakonitosti historijskog razvoja". Kad se ovo kaže ne misli se iz pozicije novog "strančarenja" mada je i to legalno i legitimno. Zašto bi u ovoj zemlji, i po kojem pravu, samo komunisti imali pravo na političku partiju? Ali, ovo valja istaći prije svega, zbog toga što je jedino pluralistička politička struktura pretpostavka ekonomske sposobnosti društva, demokratskog života i društvenog razvoja. U suprotnom, još će se više zaostajati kao jedna od posljednjih zemalja na razvojnim listama Evrope. Jer, tajna našeg nazatka sadrži se samo u jednom: *u političkom sistemu jedne i jedine partije kao jednovlašća.*

O odgovornosti Maršala Josipa Broza Tita

Kadijević olako pojave postmortne kritike Josipa Broza smatra "napadima". "Drugovi" iz Armije vrlo često kvalificiraju kritiku kao "napade". No, to je posebna tema. Dakle, da se vratimo kritici kao "napadima" na Broza. O takvim pojavama Kadijević kaže:

"Lako se prepoznaju oni koji *napadaju* (kurziv - S.I.) Tita. Jedni koji su poraženi u ratu, pa sada traže da mu se *sudi* (kurziv - S.I.), drugi, koji su se u pojedinim periodima razišli sa osnovnom linijom Partije...".

Možda se zaista ti "napadači" lako prepoznaju u svojim napadima, kako kaže Kadijević. Ali, danas se još lakše vidi s obzirom na krizu i stanje do kojeg je zemlja dovedena, kakvo je bilo "vođstvo Josipa Broza", imajući na umu upravo tu činjenicu. Što se tiče onih "poraženih" u ratu, oni su uglavnom svi uništeni. Za to se sam Broz pobrinuo. A, ako takvih još i ima u životu, da ne zaboravim mnogi su, također, već pomrli i prirodno, oni su stari i teško je povjerovati da se sada tako stari ljudi bave Josipom Brozom da bi mu se osvetili. Niko ne traži danas da se sudi Tom Pokojniku. O njemu može suditi i sudiće samo istorija.

Ono što se danas ipak, "traži" jeste kritička revalorizacija političke uloge i ličnosti Josipa Broza u sklopu preispitivanja nastanka, uticaja i posljedica jednog političkog sistema u kojem su Komunistička partija i njen generalni sekretar imali presudnu i apsolutnu ulogu, a sve s obzirom na stanje i krizu zemlje u kojoj se ona našla. U tom pogledu, s Josipom Brozom i Partijom koju je ON izgradio i koja je kao takva proizvela Njegov kult ne može se više ni u sadašnjosti, a još manje u budućnosti bez tragičnih posljedica. *De-"titoizacija" je pretpostavka izlaska iz krize, jer smo s Josipom Brozom i došli u nju, ali i obnove društva i zemlje, zajednice i države, Jugoslavije konačno.*

Kadijević "brani" Broza pomalo smiješno.

"Svi koji *poznaju* Tita (valjda koji su ga poznavali, Broz je mrtav, zar ne? Inače, primjetljivo je da Oni o Njemu govore kao da je živ. Na primjer, kad polažu vijenac na grob Josipa Broza kaže se da su predstavnici JNA položili vijenac na grob *svoga Vrhovnog komandanta!*? - prim. i kurziv - S.I.), bilo kao njegovi saradnici, bilo kao učesnici u krupnim događajima koje je on vodio, bilo da su objektivno proučavali njegovo djelo, znaju kako je Tito uvijek radio".

Prije svega, danas se zna što je Josip Broz *uradio*. A, kako je radio - to je manje važno. No, ako već jeste, onda ono što je uradio govori nam i o onome kako je

radio. Ono što je pak, uradio ne govori baš pohvalno o onome kako je radio. Naprotiv! I, obrnuto. Naravno, sve ovo važi ako nismo i dalje zaslijepljeni i usprkos nekih činjenica života o kojima može da sudi i svaka domaćica.

Kadijević ističe da Broz nije "sebe smatrao bezgrešnim".

"Njegova glavna osobina bila je da je imao... veliku sposobnost kritičkog preispitivanja pređenog puta i sposobnost brzog ispravljanja grešaka, ako su se greške mogle brzo pokazati. Poznati su njegovi kritički javni nastupi... Nije dakle, Tito sebe smatrao bezgrešnim. Zato, ako mi sada treba da ispravimo neke zablude ili greške koje su učinjene čak i za Titova života, koje on sam nije stigao da ispravi... zato što je za neke potrebno vrijeme, mi onda radimo kako je i Tito radio - čuvamo i dalje obogaćujemo osnovne tekovine revolucije i socijalističkog razvoja zemlje i na način da greške otklanjamo".

Mora se danas već jednom reći da Josip Broz nije griješio samo u nekom manje važnom smislu. Na primjer, da su stvari u ovoj zemlji bile inače i načelno dobro postavljene, a onda bi On negdje tu i tamo pogriješio što je i normalno. Broz je griješio dvostruko: "konstrukciono" i "operacionalno". Njegove "konstrukcije" greške bile su kudikamo veće i ozbiljnije od ovih "operacionalnih".

Ali, ta vrsta grešaka dakle, "konstrukcionih" nisu bile samo Njegove, nego prije svega vladajuće partije čiji je On bio vođa i koja se s Njim identificirala, kao i obrnuto. Stoga je Broz griješio u onom pogledu koliko se pokazalo danas u usporedbi sa razvijenim svijetom da je komunizam bio i jeste kočnica svega našeg zaostajanja i zapadanja u strahotnu društvenu krizu. Tu se prije svega, misli na kompartijsko jednovlašće.

Josip Broz i Njegova Partija griješili su zaista kardinalno, posebno imajući u vidu tzv. konstrukcije greške. Ta Partija i njen Vođa bili su *načelno* (doktrinarno i politički) protiv svih onih, kako se danas već zovu, civilizacijskih tekovina, generatora razvoja društva. Josip Broz je bio protiv ekonomske privrede ili robne proizvodnje, jer je smatrao, a On je, ne treba zaboraviti, bio student KUNMZ-a, da će se tako restaurirati kapitalizam. U nas se zaista nije restaurirao kapitalizam, ali je zato propala privreda zasnovana na Njegovom antikapitalističkom konceptu.

No, On nije samo doktrinarno bio protiv kapitalizma već i s pozicija apsolutnog gospodara partijske države i naroda. Da se nekako taj uspješni kapitalizam mogao spojiti s Njegovom vlašću, On bi drage volje na to pristao. Ali, naravno, tako što nije išlo. Razumije se, Broz je "ispravljao" takve svoje kardinalne greške, jer već odmah, s početka komunizam je dovodio društvo i njegovu privredu do kriza. A, kako ih je "ispravljao"?

Naknadno, bi priznao da se "instituti buržoaskog prava" ne mogu zanemariti (uzmimo samo Program SKJ iz 1958. godine) i kad su svi očekivali da će doći do jedne normalnije sistemske operacionalizacije uvijek je nalazio načina da Komunistička partija i njena vlast u državi i kao država, ali i On sam, ostanu i dalje gospodari. Taj "sistem" - sistem Josipa Broza bio je nešto "između", no, ipak, u osnovi boljševički.

Naravno, valja reći nešto što možda na prvi pogled izgleda paradoksalno. Josip Broz i nije "griješio" ako se On i Njegovo djelo posmatraju s komunističkog stanovišta! I On i Njegova Partija su se posve pedantno i tačno držali naputaka komunističke ideologije i povijesnog Interesa radničke klase. S tog stanovišta u nas je u potpunosti ostvaren socijalizam/komunizam. Druga je stvar što je propalo društvo i njegova privreda. I to je jedna zakonitost. Ko god hoće socijalizam/komunizam da ostvari, mora računati s tom i takvom "malom" činjenicom. Dakle, Josip Broz nije

"griješio" s komunističkog stanovišta, ali je *griješio s društvenog stanovišta s obzirom da je danas već sasvim jasno da je za društvo takav komunizam Jedna Velika Greška!*

Josip Broz je bio i protiv političkog pluralizma, sve do kraja svoga života. Da i ne govorim o višepartijskom sistemu, kao što je poznato. Negdje pedesetih godina bio je smislio nekakvu "naprednu diktaturu", kako je tada rekao koja će, prema Njegovim tumačenjima, u nas uspješno zamijeniti polipartizam. Koliko je to bilo uspješno vidimo danas. Zašto je Josip Broz bio protiv političke demokratije sa strankama?

Zato što su svi vladajući komunisti u biti protiv višepartizma, a protiv su, jer misle da će izgubiti apsolutnu vlast u državi što nije posve netačno. Oni, kao uostalom i Broz, videli su i danas vide u takvom sistemu opasnost da im neko drugi - "namatudi" ne preotme vlast. Ali, Oni nikad nisu shvatili da višepartijski sistem nije samo sistem koji služi za "preotimanje" vlasti nego da je jedino s takvim sistemom moguća efikasna privreda, država svih građana i razvoj društva, kao što to vidimo svugdje tamo gdje takav sistem postoji.

Kad se kaže nisu shvatili, riječ je o tome da nisu htjeli da shvate i nisu to mogli saglasno svojoj doktrini i političkoj koncepciji, vlasti Jednog i Jedinog Interesa koji se vremenom prometnuo u sam Interes Vlasti. Razumije se Josip Broz nije griješio što se borio za vlast i što se borio da ostane na vlasti i to što duže - On do kraja svoga života, a Njegova partija zauvijek! U ostalom, tome teže sve političke partije i svi stranački vođi. Svi oni vjeruju da, kad oni vladaju, to čine u interesu naroda i najbolje što je moguće, a da je suprotno u slučaju drugih partija i partijskih lidera.

Ali, teško da kome od njih pada na pamet da zbog toga pribjegnu zabrani takvih, protivničkih snaga i ukidanju konkurentsko-političkog sistema. Ne samo zbog toga što će se to loše odraziti na njihov ukupni politički ugled, nego i samo društvo neće dozvoliti da se jedna takva politička partija, netrpeljiva i zelotska nametne kao njegov apsolutni gospodar. Konačno, a to je i najvažnije svi oni znaju, i partije različite i narod, da je takav sistem uslov razvoja društva u svakom pogledu i niko nema namjeru da pretpostavi svoje partijske ili lične interese interesima zemlje, jer će u tom slučaju doći do propadanja društva, a opet niko ne želi, pa makar i u interesu ili iz interesa svoje vlasti da propadne.

Josip Broz je griješio i kao protivnik pravnosti. Čovjek koji je zastupao koncepciju, i teorijski i praktički, revolucionarne, socijalističke, partijske države bio je objektivno *protiv* nomokratije, vladavine prava. Partijska država se organski ne slaže sa pravnom državom. Naravno, poznato je da bez pravne države nema i prave države, izuzev ako se ne radi o "državi" u tradiciji Zlatne Horde, perzijskog despota ili mongolskog kana. Bilo je dovoljno da nekoga samo pomene na mnogim od partijskih plenuma pa da toga nesretnika odmah uzapte.

Do sad su izložene samo neke glavne Brozove greške koje s komunističkog stanovišta nisu greške, ali koje sa društvenog stanovišta vode društvo i njegovu privredu u katastrofu. Razumije se, to su greške pod uslovom ako se shvati da društvo dovedeno do krize takve greške mora konačno smatrati greškama u onoj mjeri koliko je sam komunizam (s pretpostavljenim Brozom) bio za to isto društvo njegova Velika Greška kao oblik vlade pod kojom će ono funkcionirati i razvojni koncept na osnovu koga će se ono razvijati.

Kriza društva i zaostajanje u razvoju argumentiraju tvrdnju da između socijalizma/komunizma kao političkog oblika društva i krize društva postoje uzročno-posljedične veze. Konačno, ako su glavni ciljevi Josipa Broza bili revolucija, socijalizam, komunizam i vlast Njegove partije, onda je On u tome svemu uspio. Bez greške! Ali, ako isto od toga ima veze sa društvom onda se mora otvoreno govoriti i o

Njemu i o Njegovim greškama. Sama činjenica o tome gdje je danas društvo govori objektivno o zaslugama i greškama Josipa Broza. Utoliko više, jer je Josip Broz bio i ostao simbol komunističke, vladajuće partije u ovoj zemlji.

Kao što se iz svega vidi, Brozove greške nisu bile obične zablude koje sada treba samo da se isprave pa će potom sve biti u redu. Ako neko misli danas sa društvenog stanovišta da su to bile zablude onda je taj u pravu. Ali, sa Brozovog stanovišta i komunističkog stanovišta uopšte, to nisu bile zablude. To je bio Njegov i Njihov način mišljenja, djelo i praksa i to po principu "tako ili nikako drugačije"! Ili, "za nas nema druge alternative".

Također, to nisu bile greške "koje su učinjene čak i za Titova života". Sve su te greške učinjene upravo za vrijeme Njegova života, u Njegovo doba, u Epohi Josipa Broza. Poslije Njega vladali su Njegovi epigoni, mikromegasi - mali ljudi velikih ambicija koji su od Njega napravili Kult (dvo)ličnosti. Babajka za narod...

Posebno je naivno vjerovati da takve greške On sam "nije stigao da ispravi... zato što je za neke potrebno vrijeme...". Josip Broz, da je živio još toliko koliko je živio ne bi ispravio te greške, jer to nisu bile greške od sporednog, akcesornog karaktera. I posebno, *Njegove su greške bile komunističke i zbog komunizma!* A, takve greške ne može da ispravi generalni sekretar kompartije sve kad bi i htio. Možda bi tako nešto bilo moguće samo pod uslovom da se preobrazi u neku drugu političku figuru, drugačije političkoidejne orijentacije, čemu, na primjer, danas teže vladajući komunisti s reformama u što je teško povjerovati.

Ne može se pola vijeka raditi revolucionarno protiv građanskog društva, a onda se sjetiti napokon kako su neke njegove političke i ekonomske ustanove dobre i korisne kad je društvo već propalo i razoreno. I to opet s istim političkim snagama. I u jednom i u drugom slučaju. *S vladajućim komunistima!* Prvo, to je nemoguće. Ne mogu Oni biti za slobodnu privredu, višepartijski sistem ili pravnu državu kad je uništavanje tih ustanova bilo uslov da Oni dođu na vlast. A, sem toga te ustanove zaista isključuju Njihovu monopolističku i državotvornu ulogu. Drugo, zvuči i neiskreno, beznadno.

Greške za vrijeme Brozove vladavine pokazivale su se i brzo, kako uslovno o njima govori Kadijević: "ako su se greške mogle brzo pokazati". Naravno, najgore su greške koje su se ispostavile danas kao kumulacija grešaka iz Brozove epohe. Broz ih je zaista "ispravljao" na način ili da su skrivene ("o tome druga Tita nismo informisali"), ili da se sam On pravio da ne zna ("mene ne informiraju", "mene više ne slušaju"?).

Razumije se, bilo je opomena već odmah s početka zavođenja socijalizma u Jugoslaviji da takva namjera nije u saglasnosti sa stanjem ekonomskih, socijalnih i političkih prilika, pa čak, ne ni na marksistički način! Bilo je i poslije ljudi koji su ukazivali kuda zemlja i društvo idu, što se može desiti sa opomenama da sve to neće dobro završiti. Nikoga On nije slušao. *On je bio slušan!* On je kao i svaki drugi gen. sek. KaPe imao imao ideju o sebi i partiji koju je vodio.

Ako je i "ispravljao" greške onda ih je ispravljao tako što ih je produbljivao! Komunistička rješenja "ispravljana" su superkomunističkom revizijom. U Programu SKJ iz 1958. godine odobrio je korekturu u vezi s robnom proizvodnjom koja stalno proizvodi kapitalizam programski je reafirmirajući i samo prividno da bi poslije praktički podržao "dogovornu (čitaj etatističku!) ekonomiju". U tom istom Programu pristao je da Savez komunista mjenja svoj način djelovanja kao navodno vodeća snaga u društvu, a u praksi je Partija "drmla" i dalje od preduzeća do federalne vlade.

Bio je pristao na bespartijnu demokratiju, pa ipak, ojačao je vladajuću ulogu Saveza komunista kao u postratnom razdoblju. "Pomirio" se sa promjenom imena KP u SKJ da bi do kraja života pričao kako se On s tim nije slagao. To je čak i jednog Kardelja iznerviralo da je morao ljutito primjetiti: "Onaj ko ne shvata zašto smo to uradili bojim se da ne shvata ništa"! Srušio je Rankovića zbog UDB-e da bi potom razvio političku policiju više nego u doba Rankovića.

U saglasnosti s Njegovim mudrim učenjem da nam opasnost dolazi sa Zapada, a ne Istoka, ili da je SSSR nešto drugo, godine 1968. poslije upada Rusa u ČSSR naša odbrana prema Mađarskoj bila je u potpuno nezavidnoj situaciji (vojnici su imali pet metaka u oružju). Tada se Veliki Strateg "uprpao". No, imao je On i prave sreće. Rusi nisu mislili ozbiljno da naude Jugoslaviji i da je napadnu. Znao je Brežnjev da je On ipak veliki "Rus".

Borio se za nezavisnost bjelosvjetskih zemalja za koje naši ljudi nisu nikada prije čuli, a prijetio je domaćim političkim snagama s Brežnjevom i Rusima ako bi osjetio da mu se mogu oduprijeti. I to sve opet u saglasnosti sa svojim Avangardnim Učenjem da nam spoljna opasnost dolazi sa Zapada. Tako je Josip Broz "ispravljao" greške "ako su se greške mogle brzo pokazati"!?

Kadijević sada poslije svega ističe: "mi onda radimo na način kako je i Tito radio... da greške otklanjamo".

Ako ih budemo otklanjali na način kako ih je otklanjao taj Veliki Svjetski Lider onda ćemo kao društvo doći u još veću krizu nezapamćenu u istoriji ljudskog društva, a ako budemo radili kao On, za vrlo kratko vrijeme, doživjećemo propast s međusobnim uništavanjem po raznim osnovama, koje potiču još iz doba Njegove vladavine. Kao što smo s Josipom Brozom došli u krizu, s Njim ne možemo dalje, a da ne zapadnemo u još veću krizu.

Hvaleći neumjereno Broza, Kadijević implicate priznaje neke Njegove slabosti.

"... Čitavo njegovo djelo je bilo... posebno briljantno, kada je bio u *naponu snage*..." (kurziv - S.I.).

Sada neki "titoisti", naročito u posljednje vrijeme kao i Kadijević pokušavaju da "izvuku" Broza od kritike za Njegovu misao i djelo. Kao bio je star i tako... eto... nije mogao... itd. Takvo bi objašnjenje vrijedilo, čini se, za svakog drugog čovjeka koji dođe u neke ozbiljnije godine, nego u slučaju Josipa Broza. Ali, za Njega ne vrijedi taj i takav "alibi". U starosti svaki čovjek se oslobađa obaveza i dužnosti, konačno odlazi i u penziju. U slučaju Josipa Broza je to bivalo suprotno.

Kako je više stario sve je više i preuzimao najvažnije službene funkcije u zemlji. Umjesto, na primjer, da s godinama napusti položaj Predsjednika Republike ili Predsjednika SKJ, On nije uradio ni jedno ni drugo nego je prihvatio štaviše da bude i Predsjednik Predsjedništva! I, to bez ograničenja mandata! Ostao je i Vrhovni komandant. Pa je bio predsjednik-počasni svih političkih organizacija (partijskih transmisija). Doveo je cijeli sistem da funkcioniра ovisno od Njega. On je zapravo, zamjenio taj sistem. Ne, takav čovjek sam nije imao razumijevanja za svoju starost!

Stoga, teško da je prihvatljivo danas objašnjenje-opravljanje pa makar ono bilo i implicitno s kojim bi se "alibirao" zbog Njegove starosti. Posebno što se tada nije našao niko iz "dvorske" sredine, ili oko nje barem, da mu stavi na znanje da bi Njegovo postupno povlačenje bilo cjelishodno. Naravno, to niko nije ni smio. Ali, ono što se ne može razumjeti jeste da se danas naknadno traži opravdanje za Josipa Broza praveći razliku u Njegovom životu kad je bio "u naponu snage" i kad to nije bio.

Ali, nema, u stvari, razlike između "mladog" Broza i onog "starog". "Mladi Broz" je stvorio jedno nemoguće kao moguće "društvo". "Stari Broz" se pak, poslije bavio održavanjem takvog društva boreći se s rdavim posljedicama svoga vlastitog djela. Možda je to ta "bitna" razlika. Uostalom, i sam Kadijević kaže, da je čitavo Brozovo djelo bilo posebno briljantno kada je bio u naponu snage. Znači li to, da je Broz bio samo "briljantan" kad više nije bio u naponu snage što je samo eufemistički izraz za stidljivo priznanje Njegovih grešaka?

Kadijević nam hoće uporno da predstavi na jedan način Broza koji to, ustvari, nije!

"Nije... Tito sebe smatrao bezgriješnim".

Ovo je već i šaljivo. Ili, Kadijević nije poznao stvarno Broza, što je manje vjerovatno, uostalom, on sam kaže, "svi koji poznaju Tita, bilo kao njegovi saradnici..." ili se "pravi Englez" u vezi s tim "bezgriješnjem", što je više vjerovatno. Čik da je Kadijević takvo svoje mišljenje i saopštio Brozu za života. "znate, družu Tito ja mislim da vi sebe ne smatrate bezgriješnim", ni slučajno se danas ne bi nalazio na položaju saveznog sekretara. Mislim da je TO bio stvarni Josip Broz.

Vladajući komunisti brinu brige, po pravilu, o tekovinama Njihove revolucije ne mareći pri tome što su učinili od društva, ne brineći o društvu kao tekovini, najvećoj mogućoj. Tako i Kadijević "brine" na sličan način, u povodu navodnih napada na Broza.

"I najnovija poplava napada na Titovu ličnost i njegovo djelo... u funkciji je rušenja tekovina revolucije..."

Kadijević kritiku Broza danas naziva napadima. Zbog čega bi to bili napadi? Treba takvim kritičarima ili "napadačima" zamjeriti nešto drugo. Bolje bi bilo da su za života Josipa Broza pristupili kritici, da je tada doživio takvu kritiku, ili da je doživio ovu krizu zemlje u svoj njenoj manifestnosti. Pa ipak, za izostanak te i takve kritike ima jedno djelomično opravdanje. Za vrijeme Njegova života to se nije moglo, jer se nije smjelo, a nije bilo ni baš smjelih ljudi. Sad neki kažu: kao nije "fer" sada kritikovati Broza, jer čovjek je mrtav. Pa, kad će se kritikovati? Ne smije se za Njegova života, nije korektno poslije Njegova života. Pa, stvarno kad se može. Uistinu, Broz je mrtav, ali je još živ "titoizam". Zbog toga je takva kritika i potrebna i korisna. "Titoizam" je doveo društvo do sloma i ako ono želi da se spasi prvi uslov je kritika i napuštanje "titoizma".

Ali, kao što sam već rekao vladajućim komunistima poput Kadijevića, važnije su tekovine revolucije od društva kao tekovine, važniji Broz od stanja krize u kojem se našlo društvo, važnije je da se ne ruše tekovine revolucije, a ugroženo društvo - to je manje važno. Građanima ove zemlje ne može biti važnije što je s tekovinama revolucije kad su oni dovedeni (ne bez veze s revolucijom kao tekovinom) da ne mogu da žive i rade, da ne mogu da se normalno zaposle ili da se zaposle ikako, da ne mogu da za cijeli svoj radni i životni vijek riješe svoje stambene probleme, da ne mogu školovati svoju djecu, da ne mogu planirati svoju porodicu, da ne mogu bogatiti svoje ljudske i društvene potrebe... Kakva samo nepravična prikraćenost našeg čovjeka pod socijalizmom u pogledu svih onih sjajnih ustanova, predmeta, potreba, zadovoljstava koje su drugde na strani tako normalno osvojive za svakoga i koje izražavaju uspon čovjeka i civilizacijski i kulturno.

Naši ljudi, izuzev jedne manjine lopuža i prodavaca raznih magli, prodavaca svega i svačega, od ideologije do časti, nikada neće moći posjedovati sve one stvari jednog konzumentskog društva koje ne čine život sretnim kao takve, ali koje ga čine podnošljivijim i koje su pretpostavka za takav život. Dakle, Imati da bi se moglo Biti!

Neka istraživanja pokazuju da naši ljudi kad se, i ako se neko među njima nađe pred zapadnim robnim kućama, u 80 odsto slučajeva i više od dvije trećine izloženih roba, ne znaju čemu sve to služi! Mi smo u situaciji poput onih urođenika kod kojih se prvi put pojavio bijeli čovjek koji im je pokazao i poklonio ogledalo da bi oni cičali od radosti i straha ugledavši u njemu svoja "nesretna" lica. Od 106 zemalja u svijetu Jugoslavija je po bogatstvu i zadovoljavanju potreba negdje 103!

Što znače poslije svega toga tekovine revolucije, socijalizam, stari ili nekakav novi, ili još bolje moderni socijalizam, Josip Broz, rušenja tekovina... kad je sve to zajedno srušilo dostojanstvo rada i života čovjeka s ovog tla, dovelo ga do gole borbe za preživljavanje i nacionalnih sukoba? Besmislice!

Neobjašnjiva je otpornost, gotovo netrpeljivost u Kadijevićevom diskursu kad je riječ o ugledanju na druge zemlje. I to sve u stilu: mi smo izmislili svijet! Ta nas je, naravno, samoljubivost i koštala. Ali, zar mora i dalje? Čujmo ovo:

"Ima pokušaja da se tekuća zbivanja u pojedinim socijalističkim zemljama, posebno Poljskoj, Mađarskoj i Kini upotrebe kao ideološki, pa i drugi pritisak na kretanje u našoj zemlji, posebno na sadržinu i pravac naših reformi. Nije prihvatljivo ono što čine pojedini krugovi na Zapadu da nam za ugled ukazuju na Poljsku i Mađarsku. Mi od vremena Tita nikada nismo prihvatili tuđe obrasce, kao što i naše nismo drugima nudili. Tako moramo činiti i u buduću".

Naravno, naše reforme će opet biti *naše* i po svoj prilici kao i uvijek - "uspješne"! Što hoće ti Mađari i Poljaci? Pa mi smo za njih izmislili sve, pa i reforme. Razumije se, nije prihvatljivo to da nam "zapadnjaci" podmeću za ugled Poljsku i Mađarsku. Za nas bi bilo najprihvatljivije da nam Zapad daje pare, to nama ne smeta, a neka oni ne brinu za naš ugled. Mi smo sami sebi ugled i za ugled!

Kadijević je za Jugoslaviju izvedenu "na veliku svetsku scenu i kojoj su se mnogi sa razlogom divili...". To može. Ali, da nama neko bude za ugled! Ma to nikako. I, opet ćemo mi biti nešto specifično, nešto treće! Nešto što zaista nije svijet vidio od svog postanka! Jer, mi i kad propadamo propadamo na način "trećeg", onog "specifičnog", toliko nama dragog. Nije važno da propadamo, važnije je da propadamo... trećerazredno. Jer, i u propasti ima razlika.

O državi, pravnoj i onoj drugoj... revolucionarnoj

Kadijević se zalaže za *jačanje uloge* "pravne države kao bitne pretpostavke razvoja svih demokratskih procesa u društvu".

Kadijević misli da kod nas inače postoji pravna država. Samo je treba jačati, u stvari jačati njenu *ulogu*. U osnovi to je netačno!

U Jugoslaviji nije nikada postojala pravna država, posebno poslije dolaska rukovodećih komunista na vlast. Rukovodeći komunisti su i postali državotvorna politička snaga ne poštujući je i boreći se protiv pravne države. Samo su tako mogli doći na upravu zemlje. Prema tome, jačanje pravne države ili što je još gore njene uloge je neosnovano, jer jednostavno takva država ne postoji! Ne može se nešto jačati što inače ne postoji. A, još se manje može nešto što nije nikada bilo pravna država podrazumijevati kao takva država pa još uz to zahtijevati da ono jača. U Jugoslaviji je postojala i postoji samo i jedino: revolucionarna, socijalistička, partijska država - država *Jedne Grupe Političkih Ljudi*!

Budući da je "eS-Ka" nedemokratski organizirana politička partija koja teži inherentno i iznutra sebe da državne poslove predaje svojim političkopartijskim prvacima time je dijelom netačno da je to samo partijska država. *To je država*

"partijskih" partijaca ili "komunističkih" komunista, država zaista Jedne Grupe Političkih Ljudi. Čak i država Jednog Čovjeka, pošto se partijska oligarhizacija ne zaustavlja samo na oligarhijskoj grupi vodećih partijaca/komunista već teži autokratskoj vlasti Jednog čovjeka, Gen./Sek.-a ili "crvenomonarhističkom" principu: "Titova Jugoslavija". Takva država se oštro antitetički odnosi i mora odnositi spram upravne države. U ovoj državi ne postoji vlast zakona nego zakon vlasti.

No, uzmimo da se Kadijević i zalaže za pravnu državu usprkos svemu što je prethodno rečeno u pogledu nezasnovanosti njegovih teza. Uzmimo da je on zaista za pravnu državu. Ali, on je tada logički u sporu sa samim sobom!? Naime, kao što je poznato, pravna država ne trpi jednopartijski sistem kao što jednopartijski sistem isključuje pravnu državu. Nema pravne države bez višepartijskog sistema. A, Kadijević koji je za pravnu državu smatra da je višepartijski sistem "krupan korak nazad."!?

"U sadašnjim jugoslovenskim uslovima i sa jugoslovenskim istorijskim iskustvom vraćanje na stranački pluralizam bio bi krupan korak nazad."

Vladajući komunisti su kao marksisti posve nedosljedni. Kod Njih, na primjer, jedna teorija važi pola vijeka, a onda jednog dana dođu do zaključka, kad napokon vide što su s takvom i sličnim teorijama uradili u društvu i s društvom, i ako uopšte vide ili hoće da vide, da je ta teorija zabluda ili iluzija!? Tako izgleda stvar stoji i s teorijom o odumiranju države.

Poznato je da je teorija o odumiranju države jedna od centralnih teorija lenjinističkog marksizma. Ali, ona nije imala, niti ima samo gnoseološko značenje, koliko mnogo više praktično. Lenjin je s pomoću te teorije došao na vlast, prevrnuo Rusiju. To isto važi i za revoluciju u Jugoslaviji. Zapravo, svugdje gdje su vladajući komunisti imali posla s državom. Sad Kadijević "otkriva" da je ta teorija "zabluda" i "iluzija".

"... treba se energično osloboditi iluzija o odumiranju države..." ili "... zabluda o odumiranju države..."

Koliko je to nedosljedno prema jednoj doktrini kao vlastitom opredjeljenju! Da podsjetimo na neke stvari u vezi s tom teorijom.

Kad je Lenjin razradio tu teoriju, prihvatajući je iz Marksizma, onda ju je formulirao u strogoj antitezi spram ruskog samodržavlja i njegove tradicije. Ali, ta teorija nije bila teleološka. Lenjin sam nije vjerovao da će ona Njegova kuharica upravljati državom. No, zato je ta teorija bila taktička. Trebalo je zadobiti mase za revoluciju. Da je to tako pokazalo se odmah poslije revolucije. Samodržavlje se očuvalo, sa promjenjenom bojom. Lenjin se nikada više nije vratio toj svojoj teoriji. Ali je ta teorija ostala marksistička. Varka: da se obeća društvo bez države, a da potom društvo završi kao što je i završilo u državi i kao država. *Država bez društva!*

Nestrančarski duhovi prebacivali su Lenjinu da je s tom svojom teorijom o odumiranju države nerealan, fantasta, idealista. Naravno, oni su bili u pravu. Kako je uopšte moguće društvo bez države? Ali, držeći Lenjina za naivnog oni su, u stvari, ispali naivnim. Lenjin uopšte nije ozbiljno mislio s tom svojom teorijom. On je ponudio teoriju o društvu bez države da bi na praktičan način zadobio državu bez društva. Teorija o odumiranju države imala je zadaću da omogući praktičko razaranje države i da na taj način omogući rukovodećim komunistima osvajanje vlasti. Prema tome, ta teorija nije nikakva zabluda i iluzija. Ona je "realija". Ona je imala obećati narodu novi Jeruzalem da bi se s njim, u stvari, vladalo kao u Moskovi.

Ali, kad vladajući komunisti i Njihove političke tvorevine (sistem, "država", partija i transmisije) unište društvo počinju da razaraju i svoju vlastitu

institucionalnost, samodestruiraju se kao što mitsko čudovište Katoblepas podgriza vlastite udove sve do utrobe. Oni sami postaju žrtve svoje doktrine. Tako stvar stoji i sa teorijom o odumiranju države.

Ako je ova teorija, između ostalog, mnogo doprinijela "preotimanju vlasti", ona će vremenom zbog praktičkih posljedica (razaranje privrede, nedostatka autoriteta partijske države) početi otežavajuće djelovati na održanje vlasti i proširenje vladarskog optimuma. Na tako što počinju prvo reagirati veliki sistemi kao što je, na primjer, armija, ili željeznica i dr., jer ne mogu izbjeći eksternu racionalnost koja slijedi iz postojanja drugih velikih sistema u svijetu koje nisu imale tu "sreću" da im se države proglase za "odumiruće" ili "odumirućim".

S tog stanovišta, možda je i razumljiva reakcija Kadijevića na teoriju o odumiranju države. Mada, ne i posve. Jer, ta teorija nije zabluda ni iluzija, niti postoje zabluda i iluzije o toj teoriji. *Ta teorija je marksizam, osnova marksističkog pogleda na svijet, za koji se, kao što je i sam rekao, zalaže i Veljko Kadijević.* I to neodvojivo! Druga je stvar ako neko hoće da kaže da je marksizam u opštem smislu zabluda.

Kao što se društvo, koje inače treba državu, s teorijom o odumiranju države dovodi do države bez društva sa svim posljedicama koje odatle nastaju, ni armija ne može u takvoj državi/društvu bez autoriteta imati autoriteta, materijalne sigurnosti i racionalnosti. *Ali, to nije posljedica iluzija i zabluda o odumiranju države nego posljedica marksističke teorije o odumiranju države marksizma!* Dakle, one teorije koja se obavezno izučava na svim obrazovnim nivoima u ovoj zemlji, a naročito u vojnim akademijama i školama.

Konačno, drugi problem iz koga izgleda opet Kadijević marksistički "slabo" stoji je opet vezan za državu, ali ovaj put u vezi s tržištem i tržišnom privredom. Kadijević se zapravo, zalaže za tržišnu privredu, konkurenciju i pluralizam svojina i, ulogu države sličnu onima "koje imaju države u zemljama tržišne privrede". Možda je ovo najbolje što se može pročitati u generalovom govoru. Ali, nažalost taj stav je kontradiktoran s Kadijevićevim prethodno iznesenim idejama, koje su, inače, diskutabilne.

Jer, ako se neko zalaže za sposobnost jedne i jedine partije, vladajuće stranke - koja je još uz to tradicionalno i doktrinarno antiekonomske usmjerenosti - "da ponudi program reformi društva i sebe..." zabašurujući da je ta ista partija i dovela društvo do krize;

ako se vidi opasnost od političkog uspjeha drugih snaga i ima strah od svog vlastitog neuspjeha (koji je evidentan!), a da se pritome ne vidi ono glavno to jest potreba društva da se izvuče iz krize kao Interes zemlje s ma kojim snagama to bilo, kao da je to u takvom slučaju važno;

ako se govori o pobjedonosnom putu revolucije, socijalizma, Broza, ogromnim pozitivnim dostignućima, velikim svjetskim scenama, divljenjem drugih prema nama, ne videći vezu između svega toga i naše krize, a pozivajući se na praksu kao vrhovni kriterijum kao da ta praksa nije već pokazala gdje smo došli;

ako se krive uvijek drugi za to krizno stanje koji nisu imali nikakve veze s vlašću niti uticaju na nju, ali koji samo kritički razmišljaju o učincima te vlasti;

ako se tvrdo insistira da put može biti samo jedan - "naš put", ili put koji nas je i doveo do krize i koji naravno nije više nikakav put;

ako se traži da se politički poraze "drugi", a da se ne osjeća poraz iz vlastite prakse, kad već svi vide da je đavo zaista odnio šalu;

ako se vide samo greške u sistemu, a da se ne vidi i sistem kao greška;

ako se ne uočava direktna veza između revolucije i krize nego se tvrdi obrnuto kao da je između revolucije i sistema neko volšebno "umetnuo" neki drugi sistem;

ako se nekritički tvrdi da je praksa pokazala da uzroci naše krize nisu u revoluciji kao da ova nije imala nikakva uticaja na društvo i sistem;

ako se vladajuća uloga kompartije i njenih političkih prvaka stalno prikazuje kao da ona nije to nego istorijski nešto drugo-treće! (bog sam bi ga znao što!);

ako se mirno i sa svom hladnokrvnošću usprkos krize za koju je odgovorna vladajuća partija kaže da je "SKJ veoma zakasnio sa sopstvenom reformom";

ako se traži društvena reforma od partije "radničke klase" kao da je ta klasa (i njena partija) zaista sama društveni reprezentant i nosilac društvenog interesa;

ako se naš spas dovodi samo u ovisnost od kompartije koja je i kriva za našu propast;

ako se danas naknadno kaže za Josipa Broza da On sebe nije smatrao nepogriješivim, a da su Ga ti isti, poput Kadijevića, za vrijeme Njegova života smatrali za boga koji je sišao na zemlju;

ako se Broz danas "brani" s obzirom na Njegovu starost (i sebe! - prikrivajući i vlastitu odgovornost), kao da je manja i Njegova i Njihova odgovornost u tom slučaju za počinjene greške, a da se zaboravlja da je tako stvar čovjek bio proglašavan za Doživotnog i Počasnog Predsjednika države, partije, naroda, armije, socijalističkog saveza, sindikata... svega i svačega...;

ako se više brinu brige ko i kako kritikuje Broza sada s porukom da je to rušenje tekovina revolucije kao da jedan čovjek može biti i jeste tekovina revolucije, a da se zaboravlja da je društvo kao tekovina ugroženo;

ako se traži da se radi i danas kako je Broz radio, bez obzira što smo s Njim došli u krizu, samo da tek toliko ispravimo neke greške, pa će sve opet biti u redu;

ako se odbacuje svako iskustvo drugih zemalja u reformama i s reformama u ime naše "genijalnosti", "trećeg puta", posebno u politici i da se takva iskustva nazivaju "tuđim obrascima", zaboravljajući da nas je naša po svaku cijenu maštovita originalnost i dovela do sloma društva i privrede;

ako se ponovo zagovara marksizam kao pogled na svijet i opet, još jednom iznova socijalizam, ali sada kao istinski (znači li to da ovaj do sada nije bio "istinski", a stalno se govorilo da je to onaj pravi-pravcati i ako nije, hoće li neko odgovarati za poluvjekovno vođanje naroda po bespuću ne-istinskog socijalizma te konačno, znači li to, da nas sada opet trebaju da vođaju i u istinski socijalizam oni koji su nas dosad vodali u ovome ne-istinskom?);

ako se traži oslobađanje od iluzija i zabluda o odumiranju države, a da se pritom izbjegava reći da su takve zablude i iluzije nastale na osnovi marksističke teorije o odumiranju države i da je u tom slučaju u najmanju ruku u zabludi i iluzijama marksizam, ukoliko se već ne želi istaći da je marksizam jedna zabluda i iluzija;

ako se zalaže za pravnu državu, a odbacuje višepartijski sistem kao da je moguća pravna država s jednopartijskim sistemom;

ako se stalno optužuju drugi za razbijanje Jugoslavije, a da se pritom zaboravlja ko je na vlasti u ovoj zemlji (kad bi neko sve i hteo i mogao da razbije Jugoslaviju od tih tzv. protivnika zemlje, samoupravljanja, socijalizma, morao bi biti - komunist);

ako se opet zahtjeva žrtvovanje radi izlaska iz krize kao da ga cijelih pola vijeka nije bilo dovoljno;

ako se, dakle, sve te teze imaju u vidu, koje se u ovom ili sličnom, pa ipak, istom obliku i sadržaju nude,

onda:

mi nećemo, ne samo doći do dobro uređene države, koja je, inače, pluralistička i pravna, do one *korisne vlade* koja je pretpostavka svakovrsnog napretka društva, državljana i naroda (i naroda), koja je dakako, u našem slučaju i pretpostavka za izlaz iz krize, nego nećemo doći ni do države kao u zemljama tržišne privrede. Jer, na koncu konca - To je Ta Potrebna Država!

Nećemo, pošto su sve te i takve ideje u dubokoj protivriječnosti s prirodom dobro uređene države i s njom, jednako kao što je i takva država u suprotnosti s njima.

Zamislite... dobro uređena država ne može se napraviti niti još igdje postoji s Rukovodećim Komunistima kao Državom. Zamislite, da Oni odstupe kao Država. Zamislite, ali ne pretjerujte: ne da bi ih progonili ili da bi im se svetili već da budu samo jedna od mnogih drugih političkih snaga u *državi svih građana* ni manje ni više, svjetovni i na svjetovan način.

Zamislite... to i eto, konačno, prve pretpostavke za dobro uređenu državu.

(Povodom jednog govora Veljka Kadrijevića,
saveznog sekretara za narodnu odbranu na Partijskom komitetu u JNA)

Petar Gračanin

2. ĐENERAL-PREDSJEDNIK

Tek minuli "izbor" penzionisanog generala Gračanina za člana, a potom i predsjednika Predsjedništva SR Srbije još jednom je objelodanio sve slabosti našeg izbornog sistema u načelnom pogledu, nezavisno od "kandidirane" i "izabrane" ličnosti, njenih stvarnih sposobnosti, znanja i političkog ugleda. Valja nam vjerovati da bi ovaj "izbor", kao i mnoštvo prethodnih i vjerovatno budućih, mogao uticati na našu kolektivnu političku savjest, *kako dolazimo do onih koji će nas voditi*.

Pa ipak, ne treba razdvajati postojeći izborni sistem od samog izbora Gračanina, generala i uz to još penzionera. Po pravilu, nalazi elekcione sociologije govore da malo valjan izborni sistem teško može dovesti do konkretnih, boljih izbornih rješenja, te "izabranih" ličnosti, kao i obrnuto - mnogi bolji teško prodiru s obzirom na sve prepreke samog takvog izbornog sistema.

Napokon, posljednji predsjednici Pompidu, Žiskar i Miteran zorno su demonstrirali snagu demokratskog elekcionog postupanja, ali i svoje lične političke sposobnosti, bez obzira koliko se svaki francuski građanin politički slagao s pomjeranjem biračkog raspoloženja s desna ulijevo. Po pravilu, dobar izborni sistem daje ne manje dobre izborne rezultate, oličene kroz državne i političke vođe, mada ima i pojedinačnih primjera koji ne potvrđuju ovu pravilnost da bi se moglo smatrati zakonitom. U svakom slučaju, ona je tendencijski zakonomjerna.

Rđav elekcioni sistem, po pravilu, daje loše vođe u nacionalnom političkom, državnom i privrednom životu. Pa ipak, valja govorito o nekim izuzecima i u takvom sistemu. Rusi su sada došli do Gorbačova i njegove reformske partijsko-državne garniture na vlasti, ma koliko ostaje neizvjesnim da li će on uspjeti u svojim namjerama da "građanizira" sovjetsko društvo.

Izbor, pak generala Petra Gračanina, na konkretan način odaje opšte slabosti našeg postojećeg izbornog sistema kao što rđava sistemska elekciona postupanja završavaju s takvim i "inim" izbornim rješenjima. Dotičan izbor primjerično ukazuje na svu rđavost tog izbornog sistema, jednako, kao što se opšte slabosti naše vrste elekcije kumuliraju u njegovu izboru. Takav izborni sistem pretpostavlja "izbiranje" takvih ličnosti, a ne izabiranje, a takve "izbirane" ličnosti podržavaju takav izborni sistem bez izabiranja. Konačno, ni sam Gračanin to ne može drugačije shvatiti. On je uvijek bivao proizvođen u novi, slijedeći viši čin. Nema razloga da on to i ovaj put ne razumije kao proizvođenje u general-predsjednika.

Još jednom o samo-izborima

Istraživanja naše elekcione prilike, posve nas upućuju na zaključak da Oni sami sebe biraju!? Pa ipak, ne tako "apsolutistički" kao što bi neko mogao izvući, svakako, pogrešan zaključak. Ima tu i neke vrste samoupravno-socijalističke "demokratije", prema kojoj *Oni izaberu One koji će onda Njih izabrati!* Sve se to zove najdemokratskijim sistemom na svijetu. Tome se ne treba čuditi usprkos katastrofalnih "kadrovskih" rješenja i njihovih još katastrofalnijih političkih učinaka.

Bez obzira na svu kritičnost koju većina naših elekcionihi sociologa ispoljava prema postojećem izbornom sistemu i njegovim izbornim rezultatima postavlja se, ne s malom dozom skepse, pitanje koliko je naš narod zbilja politički odrastao da bi bio u stanju antropološki podržati valjan izborni sistem, predlagati i birati ličnosti bolje od sebe. Jer, to nije dovoljno objašnjenje da je komunistička partija u slučaju Saveza komunista nametnula i održava jedan izborni sistem koji favorizira rukovodeće komuniste u državi.

Hegel je smatrao da svaki narod zaslužuje vladu kakvu ima, ali isto, čini se, važi i obrnuto, da svaka vlada zaslužuje narod koji ima. U tome nalazim objašnjenje za snagu perzistencije postojećeg rđavog izbornog sistema u nas koji ne može onda da služi otkrivanju najboljih političkih ličnosti da bi ih doveo na upravu u državi. Sve će to narod "primiti" kao da u krajnjoj istanci objašnjava naš izborni sistem i izbore koji on podrazumijeva - izbore *za narod* dezavuirajući političku izbornost naroda i od naroda.

Da jedna grupa političkih istomišljenika sama sebe lansira u državni vrh, pokazuje i pomenuti izbor penzioniranog general-pukovnika Petra Gračanina za člana i predsjednika Predsjedništva SR Srbije. Ništa tu tvrdnju ne argumentira toliko zorno koliko samo zvanično obrazloženje predloga koje je dao Dragan Milićević, predstavnik Republičke kandidacione konferencije SSRN Srbije. To obrazloženje zaslužuje potpunije navođenje bez posebnog komentara. Zapravo, ono sve kazuje.

Prvo je "Republička kandidaciona konferencija SSRN" (to je tijelo *onih*, inače malo poznato u široj javnosti, a koji su tu izabrani da bi predlagali *One* koji su ih izabrali da bi onda oni Njih predlagali da budu "izabrani"(!?), malo složeno, pa ipak je nažalost, tako) "*jednoglasno predložila*" (eto, vidite i sami!) "da se za člana Predsedništva SR Srbije *izabere* Petar Gračanin...".

Sada ulazimo u drugu fazu ovih "izbora". "*Na osnovu prethodnih konsultacija u Republici... dogovoreno je da član Predsedništva... bude...*". Kojih i kakvih konsultacija, te s kim, to niko ne zna, osim Oni sami. Zatim "*je sprovedena potrebna društveno-politička aktivnost i na osnovu obavljenih konsultacija*" (još jednom, tako da je moguće nazreti da su u nas konsultacije zapravo, pravi izbori!), "*dat je predlog da se za člana Predsedništva... izabere* Petar Gračanin".

U slijedećoj fazi nastupa izvjesna Komisija *Predsedništva* RK SSRN i to za kadrove "*saglašavajući se u potpunosti*" (sve mora biti *sve*, do kraja i potpuno) "*sa predlogom...*", koja je zaključila "da se obave *konsultacije*" (još jedanput, i to treći put!) "*sa svim učesnicima Društvenog dogovora o kadrovskoj politici...*"

Da bi se shvatila uloga ovih "učesnika", dovoljno će biti ako kažemo da je to u stvari neka vrsta "novog naroda" koji ima zadaću da odmjeni onaj "stari narod" koji se nekada nemilice trošio u izborima u nenarodnim režimima. Sada je to ono pravo, instinski narodni izbori! Bez kortešovanja, podvala i kupovine glasova. Mora se priznati, to je neobičan napredak.

Ali, time, sve još nije završeno. Ponovo se predlog vraća na Komisiju za kadrove, koja je "*ocenila rezultate*"(!?), "konstatovala da su *svi učesnici*" (čitaj: "novi narod") "*dali podršku predlogu...*". Onda je o tome obaviješteno i Predsjedništvo... koje je opet "konstatovalo" "da je sprovedeni postupak *konsultacija* "*u svemu bio javan i demokratski i jednoglasno zaključilo da predloži Republičkoj kandidacionoj konferenciji...*".

Prijedlog se napokon vratio predlagачu da bi ovaj opet dao isti prijedlog! Zar ne bi bilo jednostavnije da se nakon predlagачevog prijedloga (Republičke kandidacione konferencije...) odmah i pristupilo izboru. Čemu tolika "demokratska"

procedura? Ali, izgleda da treba shvatiti svu dubinu *"sprovedenog postupka konsultacija"* u svemu, koji je bio *"javan, demokratski i jednoglasan... s jedinstvenom podrškom svih učesnika u postupku konsultovanja i predlaganja..."*. Vjerovatno zbog toga što neki još uvijek razmišljaju u starim kategorijama izbora, "starog naroda" i starih elekcionih prilika, sa učenjem novih lekcija teže ide, pa ipak, moram priznati, ne mogu nikako da objasnim: zašto Srbi toliko "pretjeruju" u "demokratiji".

Ko je - Petar Gračanin?

Možda neko drži da je takvo pitanje posve neumjesno. Jer, za očekivati je da se *Oni* mogu ljutiti zbog toga. Tome se ne treba čuditi. Većina političkih prvaka u ovoj zemlji očekuje da bi *Oni* morali biti toliko narodu znani. Pa ipak, neke od anketa govore suprotno. Kad je bila na vrhuncu političkog i javnog publiciteta, mnogi su ljudi Planinčevu zaista znali, kao Milku - ali, Babović! Ja mogu samo reći, da treba s mjerom uzimati stvarne predstave ljudi o našim političkim vođama.

Uz sav rizik da takva i slična pitanja mogu da budu protumačena kao da dolaze od *politicsh verdachtig* persona, moje pitanje se možda manje odnosi na "ko je", a mnogo više na "što je" - Petar Gračanin. Razumije se, politički analitičari moguće odgovore najprije traže u biografijama političara.

"NIN"-ov novinar Ramiz Kurteši bio se primjerno potrudio da iz Gračaninove biografije izvuče maksimum odlika general-predsjednika koje bi sugerirale sve one bolje predstave o njegovoj političkoj, stručnoj i drugoj kvalificiranosti toliko potrebnoj za obavljanje predsjedničke funkcije. Pa ipak, najviše što je mogao učiniti s tom biografijom jeste da intimizira predsjednika s čitateljskim narodom tepajući mu "Perica", što u stvari prije asocira skromne mogućnosti Gračanina, i da brže-bolje zaključuje kako je to "biografija kojoj se može verovati". I to je bilo sve!

U svakom slučaju, takav je zaključak koliko suprotan, toliko i saglasan s marksističkom doktrinom. "Vjera" i "vjerovanje" ne priliče ni jednom narodu koji ima "marksistički pogled na svijet", izuzev ako se tu ne radi o vjerovanju u novu religiju - marksizam!

Uostalom, kad je u pitanju vlast nikome ne treba vjerovati, a posebno u režimima kojima pripada i naš, gdje je vlast potpuno nekontrolirana i ničim ograničena.

Zato su se demokratski sistemi dobro potrudili da smisle "hiljadu i jedan" način kako da drže pod kontrolom nosioce vlasti, a da pritom ni malo ne sumnjaju u njihov moralni i ljudski integritet, čuvajući ih tako da ih ne pokvari vlast, ali i čuvajući vlast da je oni ne bi, također, pokvarili. Nema ni jednog toliko "povjerljivog" narodnog čovjeka da bi mu se vjerovalo, barem, kad je u pitanju vlast.

Gračaninova biografija najprije kazuje da je njegovo prvobitno zanimanje bilo - mesar! Uz svo izvinjenje drugovima mesarima, čije zanimanje, kao i neko drugo ne treba podcjenjivati, posebno u zemlji koja hronično kuburi s nedostatkom mesa, mislim da među njima ne postoji neko ko bi bio dovoljno dobar predsjednik države.

Sve je to, izgleda, zakuhao onaj Ilić s onom njegovom kuvaricom za koju je tvrdio da bi mogla upravljati državom. Doveo je Kalinjina, bivšeg seljaka za šefa dražve, ali nije barem pretjerivao, praktično je ispunio svoje obećanje narodu, nije to bila ta famozna kuvarica, a i Kalinjin je bio više marioneta nego stvarni predsjednik. Nevolja je u tome što su *Ovi* ovdje to posve ozbiljno shvatili. "Metalski" primjer doživotnog predsjednikovanja izgleda kao da pothranjuje ambicije svakog dunstera, posebno onih starih i isčezavajućih zanimanja, da bi mogli biti predsjednici, jednako

isto onoj želji i posljednjeg sremačkog partizanskog kurira da dobije neku, makar i malu, političku funkciju. "Radnička" je to država, ali ima li tu i neki građanin sa zanimanjem koje nas povezuje s 21. stoljećem.

Prvobitno zanimanje novog srpskog predsjednika i njegova kasnija "prekvalifikacija" u generala budi mi sasvim konkretne asocijacije s obzirom na sadašnji politički trenutak u Srbiji. Na to je vjerovatno uticalo i saopštenje Republičke kandidacione konferencije "za preuzimanje mera u vezi sa zaštitom Ustavom utvrđenog poretka". Pa ipak, neki drugi razmišljaju u tom pogledu mnogo praktičnije. Oni su sada uvjereni da bi se mogla popraviti snabdijevenost prijestolnice *Fleisch*-om.

Republička je kandidaciona konferencija impresionirana Gračaninovom "radnom energijom" smatra da će to "bitno doprineti da Predsedništvo SR Srbije sve svoje ustavne funkcije obavlja celovito, dosledno i odlučno". Da to zaista tako ne piše u zvaničnom obrazloženju, ozbiljno i optimistički, bilo bi dovoljno razloga da se čovjek s tim i pošegari.

Koliko su uopšte poznate ljudske biologije i granice radnog aktivizma prije je za očekivati od čovjeka u tim godinama osobine smirenosti, mudrosti i trijezvenosti, a ponajmanje radnu energiju, i to kao glavnu vrijednost - malne političku osobinu od koje će čak ovisiti i valjano funkcioniranje države! No, ostaje nam jedino da na riječ povjerujemo da jedan penzioner zaista može posjedovati takvu radnu energiju, naročito ako je još to čovjek "posebnog kova".

Najgore će, međutim, biti ukoliko slučaj postane egzemplaran pa se počnu i šire otkrivati penzioneri s radnom energijom od političkog značaja za državu.

U zemlji u kojoj je nezaposlenost, i to posebno mladih, akutan problem, izbor vojnog penzionera za šefa države je inače politički neuputan primjer, a naročito je, konkretno uzevši, u direktnoj oprečnosti s velikim planovima srpskog partijskog vođe Slobodana Miloševića koji obećava mladima ("našoj deci") bolju sadašnjost i sretniju budućnost.

Kurteši je primjerno podvukao Gračaninovu ratnu odvažnost i odlučnost. To je valjda imalo za cilj da se istakne specifična težina njegovog "razumljivog izbora" za predsjednika. Pa ipak, takva je "kvalificiranost" novoizabranog predsjednika manje hvale vrijedna ukoliko se uspoređi s onim kvalifikacijama koje on nema, a koje pretpostavljaju funkcije moderne države. Osim toga, isticanje predsjednikove hrabrosti ("narodni heroj") u ratu, kad valja rukovoditi u miru, bacaju nas u neznanje, oko toga, u kakvom smo mi to miru.

Nisam siguran da isticanje te vrste ličnih crta hrabrosti što je ispoljena prije više od 40 godina, posebno kao političke težine, ne rizikuje zapadanje u biografsko "solunaštvo", vučenje rente koju društvo mora platiti predsjedničkim, sekretarskim i ministarskim mjestima - državopartijskim položajima i posljednjem "nopovskom" borcu pod pretpostavkom da je živ i da se još koliko - toliko kreće. Svaka generacija ima svoje istorijsko vrijeme, dozvolimo da to vrijeme imaju i poratne generacije. A što se tiče hrabrosti, junaštva, radnih zasluga, sve to ne izgleda kao dovoljna kvalifikacija za najviši državni položaj danas ni u slučaju jednog Peka Dapčevića, *general-leutnant*-a, a kamo li tek Petra, "Perice", Gračanina.

Razumljivo, Gračanin je kasnije završio visoke vojne škole. On je obrazovan kao vojnik i za vojnika. Nedostaje mu univerzitetski studij, širina načelnih pogleda, te specijalizirana znanja o socijalno-ekonomskom funkcioniranju moderne države. Partijan je. Misli u kategorijama partijskog marksizma/lenjinizma. Čovjek poretka i reda. Nema političkog iskustva, izuzev kao vojnik u politici, posebno u partijskom radu, budući da je u nas Savez komunista odgovoran i za izgradnju Armije i odnosa u

njoj. Krajnje je odbojan prema idejama i praksi novonastajućih oblika društvenog alternativizma. Ideološki - "pravovjeran", spreman podržati aktuelnu vladajuću liniju Partije.

Nije poznato da je javno istupio protiv stanja na Kosovu, kada je o tome bilo "pametnije" ne govoriti, sada se smatra jednim od istaknutih boraca za prevladavanje tamošnjeg zla. Mentalno-politički je formiran u duhu "jedinstva": Tito-Partija-Narod-Armija. Ne razdvaja Partiju i narod, državu i društvo - sve je to Jedno. Odgojen je kroz vrijednosti zaštite ustavnog poretka kao Sicijalizma jest jednako - Jugoslavije. Bio je jugoslovenski general, sada je silom prilika srpski predsjednik.

Slab je govornik, skromnih političkih iskaza (ima poteškoća pri čitanju, guta glasove ili pogrešno akcentira). No, to u našem javnom političkom životu nema toliko značaja, pogotovo ako je takav i sam Ljubičić.

O generalima kao revolucionarima

Zvuči odveć čudnim da na čelo države dođe, po drugi put, emeritirani general. Izgleda da je lakše penzioniranim generalima da postanu državni predsjednici nego da društvo konačno dobije, kao i svugdje u svijetu, aktivno radnog građanina za ministra vojnog. Sve govori da se ovdje manje radi o oduživanju jednom zaslužnom vojniku, time što će ga se učiniti i predsjednikom, a mnogo više o očekivanjima u pogledu uloge general-predsjednika. Konačno, nisu li Srbi "general"-izabrali svoju predsjedničku postavu, Ljubičić na saveznom, Gračanin na republičkom nivou. Je li to nužno? Je li Srbija možda u ratu, i s kim? Što hoće ti Slovenci, zar i mi nemamo svoje civilno, "vojno" društvo?!

To se sada ovako pravda: "niti generali idu u penziju, niti su revolucionari van politike". Ako generali ne idu u penziju, onda je to, shvatimo li u formalnom smislu, nepravda u odnosu na nosioce ostalih zanimanja. A, ako se misli da su oni potrebni i dalje u državi i za državu, tada to može biti opravdano samo u slučaju rata ili, želi li se, možda ustvari, to reći, potrebi prelaska s mirnodopskih uslova na neke druge. Je li slučajno Gračaninov izbor koindicira s onim zadatkom Predsedništva SR Srbije koji glasi: "preuzimanje mera u vezi sa zaštitom Ustavom utvrđenog poretka"? Ako je to TO onda je funkcioniranje generala na predsjednički način odveć slab plan za prevazilaženje postojećih prilika u Srbiji.

Također, teza da revolucionari nisu van politike izaziva neke nedoumice i pitanja. Takvoj tezi valja suprotstaviti sam argument krize društva. Jer, ako smo s onim najvećim revolucionarima došli u ovo stanje u kojem smo, što nas tek može zadesiti s ovim "malim" revolucionarima. Konačno, što ćemo da radimo onda kad revolucionari na biološki način nestanu. Ko će tada biti "glavni" u politici. Hoće li se onda proglašavati za revolucionare svi oni koji su barem rođeni 1941. godine kao, uzмимо, Slobodana Miloševića, na primjer? Već je nešto u tom smislu i nagoviješteno, kada su neki pojedinci iz požarevačkog kraja, braneći se od određenih političkih optužbi, smatrali ih neprihvatljivim budući da one vrijeđaju rodni kraj sadašnjeg predsjednika Predsjedništva CK SK Srbije!? No, uzme li se teza, da revolucionari nisu van politike, zašto su onda Koča, Plavi van politike danas. Hoće li neko reći da oni nisu revolucionari? Važi li to samo za Ljubičića i Gračanina? (Izvinjavam se Koči i Plavom za ovo poređenje).

Krajnje je pogrešno sugerirati tezu da su generali - revolucionari! Revolucionar može postati generalom, kao što su neki naši revolucionari to i postajali, ali svi proizvedeni generali nisu bili i revolucionari. Osim toga, generali se proizvode

ne samo u ratu nego i u miru, ne jedino u revoluciji, već i evoluciji društva. General nije revolucionar, jer *per definitionem*, on mora štititi poredak, a ne revolucionirati, budući da bi ga onda tako nešto odvelo u sukob s tim istim poretom. Svugdje su, i u svim armijama, generali - generali, ljudi koji imaju najviše koncentrirane moći u vojnom komandovanju. Samo se, eto, kod nas smatraju i revolucionarima. Izgleda da je pojam "revolucionara" postao vrlo elastičan. To je, doduše, i konkretna posljedica jednog, inače, raširenog vjerovanja u političkom smislu, da je jedna "politička grupa" bila i ostala revolucionarna, i prije osvajanja vlasti u državi i kad je sada na vlasti. Zato o njima valja prije govoriti kao "meta-revolucionarima", bivšim revolucionarima.

Demokratske zemlje nisu sklone dovođenju generala na vlast. Razumije se, ima u tom pogledu i izuzetaka. No, pravilo je da se čini suprotno i štaviše, da se "civilni" guraju u ministarstva vojna. Može i general da dođe za predsjednika, ali ne može svaki general biti i šef države. Što se nas tiče, znam samo jednog od generala koji bi mogao biti i predsjednik. Svakako, riječ je o Koči Popoviću, ali ne zato što je general, nego prvo mnogo više od toga, pa onda i general, strateg, komandant. Ovdje, doduše, moram da kažem da Vilfan mlađi, pretjeruje kada Koču predlaže u svojoj knjizi "Ob Kresu Komunizma" za "novog kralja Jugoslavije"

Kao što zna da čuva legendu o sebi, Koča je čovjek koji zna da čuva i dostojanstvo naroda, tako da bi se ovaj prijedlog-glas iz naroda, mogao uzeti s one vedrije strane naše kadrovske politike, ali on istovremeno govori o nesumnjivom ugledu - političkom, moralnom i jugoslovenskom, kada se radi o ličnosti Koče Popovića. Ako nam trebaju ratnici, heroji, junaci, generali, revolucionari... kad je već takva situacija, onda postoji takav čovjek, koji je i mnogo više od toga, samo ga treba potražiti u Lackovićevoj na broju 1a.

Može se samo pretpostaviti da Gračanin nije ličnost "svoje uloge" u današnjoj srpskoj politici, već mnogo prije one "namjenjene mu uloge". Ma koliko to izgledalo sada tajnovitim, sve mi se čini, da stanje u ovoj zemlji neće se poboljšati time što će se ljudi početi ponašati kao vojnici. A što se tiče uloge emeritiranih generala u politici, sve široj pojavi, držim da ona izražava duh jedne preventivne "revolucije". U svakom slučaju, loš Izbor. Rat je isuviše ozbiljna stvar, rekao je jednom neko, da bi se povjerio samo generalima, a politika, dodao bih, mnogo ozbiljnija da bi je uopšte generali vodili, posebno - oni umirovljeni.

Mirjana Marković-Baca

3. DRUGARICA SVOJIH DRUGOVA

"Ja ne mislim da je vreme socijalizma prošlo, mislim da socijalizam tek treba da se dogodi".

Mirjana Marković, *Odgovor*, BMG, Beograd, 1993, str. 53

"I ne znam da li cvrčak ima usta. Da li uopšte jede. Možda samo živi i peva" (*Duga*, 525/94).

Ovo nije izvod iz prvonagrađenog literarnog rada, kako bi se možda moglo u prvi mah pomisliti, neke od mnogobrojnih učenica drugog razreda osnovne škole širom Srbije.

To je tek mali dio izvoda iz tekstova što ih Mirjana Marković redovno objavljuje u beogradskom dvonedeljniku *Duga*, a onda od njih sklapa knjige koje se reklamiraju kao "genijalna" otkrića "novog društva", "novog sistema", dok se ona sama, predstavlja, kao u jednoj od mnogobrojnih najava njene knjige *Noć i dan*, "lucidnim posmatračem" na "geosocijalnim prostorima gde se nalazila možda najlepša zemlja na svetu.

Uzgred rečeno, vrlo je teško odrediti da li ova dnevnička "literatura", kao iz nekog školskog kružoka pedesetih godina, uopšte zna gdje se nalazi ta "možda najlepša zemlja na svetu". Sudeći po njenim vlastitim riječima, čini se, da ne zna. "Naša zemlja nije na istoku, nego se pomerila ka jugu, ali nije ni na jugu" (RTS1, 28.10.1995)!

"Izlazak iz noći", kaže ova samoreklamerska najava vlastite knjige, je istovremeno "i ukazivanje na dan koji donosi povezanost, mir i zajednički život - uslov istorijskog opstanka"! Sama Mirjana - "sa prefinjenim osećanjem naučnog kritičara analizira političku stvarnost", uključujući i onog "cvrčka" sa neizbježnim pitanjima: ima li on usta i šta jede.

Tu dirljivost brige o jednom "cvrčku" treba posmatrati uporedo sa političkim i ekonomskim stanjem zemlje koja se, inače, smatra teškim "balkanskim bolesnikom" i u kojoj više od dvije trećine njenih žitelja živi na ivici prave bijede, polugladi i nadljudskog odricanja. Da se samo ne zaboravi, predsjednik te države je suprug ove "genijalne" političke spisateljke koja od svojih knjiga pravi "zapis savesti pred čiji su sud stavljeni ličnosti, čast i ponos i izdržljivost u vremenu velikih previranja"!

I onda dolazi ono glavno - optužnica Evrope! "Evropi je vreme da zna da je u čitavoj njenoj istoriji najviše ispaljenih metaka ispaljeno u balkanske grudi"!?

Korisnija od ambasadora

Pomenuto pitanje o "cvrčku" ne može se shvatiti dok se ne uđe u samoviđenu prirodu ove ličnosti koja, najprije, drži do svoje izuzetne uloge kad je u pitanju domet njenih dnevničkih "pisanija": "... možda bi bilo bolje da sam danas pre podne dopisnik iz Jugoslavije za neki list u onoj prestonici koja sebe smatra centrom sveta. Ako se

tamo zaista odlučuje... o sudbini moje zemlje... *možda bi makar malo mogla da doprinesem istini kad bi me čuli. To jest pročitati.* Ali, male su šanse. Takoreći nikakve" (kurziv - S.I.) (*Duga*, 530/94).

Ona smatra da je korisnija od drugih političkih poslenika, na primjer, i od samih ambasadora! Mora se priznati još se nije čuo neko sa iole lične skromnosti, pa makar to bila i supruga šefa države, koja pretpostavlja sebe, u političkim poslovima, od onih koje je sam predsjednik poslao u strani svijet da ga zastupaju i vode računa o interesima zemlje koju predstavljaju:

"... Dopustiću sebi slobodu da kažem da smatram da sam često bila korisnija od nekih koje je Srbija slala, od kojih nije bilo naročito koristi, a ponekad je bilo i štete. Nije ambasador onaj ko prima platu za taj posao", kaže ova potencijalna "najkorisnija" ambasadorica, kao da je neko uopšte tvrdio da postoje nekakvi ambasadori po plati, "već onaj ko iskreno nastoji da poveže svoju zemlju sa zemljom u koju odlazi, ko uspeva da nađe njihov zajednički jezik, da definiše platformu njihovih veza i njihovih interesa. I ko *veruje da je njegova misija*, zaista u interesu onih koje zastupa..." (kurziv - S.I.) (*Duga*, 10-23.6.1995).

Ja, koliko znam, uprkos svih "korisnih" putešestvija Mirjane Marković po svijetu, sankcije su i dalje na snazi u pogledu njihovog tzv. spoljnog zida, a spremaju se izgleda i nove. MMF neće ni da čuje za naš povratak bez ispunjavanja potrebnih uslova što se tiču tranzicionih zadaća. Mi smo zemlja koja ima ambasadora za UN, ali zato nismo u članstvu UN!? Zahvaljujući Srbiji i proces sukcesije je blokiran. Neki od stručnjaka tvrde da bi taj spor oko imovine sa bivšim jugoslovenskim republikama mogao da potraje decenijama!

Ostaje, dakle, da se vjeruje u "verovanje" Mirjane Marković da je ona "korisnija" od nekih koje je Srbija slala, od kojih nije bilo naročito koristi, a ponekad je bilo i štete, koja iskreno nastoji da poveže svoju zemlju sa zemljom u koju odlazi, koja uspeva da nađe zajednički jezik, da definiše platformu veza i interesa. I koja vjeruje da je njena misija, zaista u interesu onih koje zastupa...

Ali, ne manje, ona drži i do svoje sposobnosti u pogledu naučne "predikativnosti" kad je riječ o svemu onome što se politički događa ili će se dogoditi. To je naprosto zato, kako posebno naglašava, što se "bavi(m) društvenim naukama... i s obzirom da *imam osećaj za političko...*", a ne zato što je u "kakvoj vezi sa bilo kojim centrom odlučivanja u tom smislu" (kurziv - S.I.) (*Borba*, 18. 10. 1994.).

Vjerovatno je stoga da njen suprug, onaj već pomenuti šef države, svako jutro kad se probudi prvo pročitava u beogradskoj *Dugi* šta se u Srbiji dogodilo, ili šta će se tek dogoditi, prema političkim prognozama svoje rođene žene koja ima "osećaj za politiku"! To je samo zato što on izgleda nema nikakve veze s njom niti ona, opet, nema pojma koje će on preduzeti korake na planu vođenja državne politike. Niti je ona u vezi s njim kao "bilo kojim centrom odlučivanja". A, ima stranku u koaliciji sa strankom vlastitog muža! Ne, oni mora da vode razgovore tipa da li cvrčak "jede" ili samo "živi i peva". Valjda zato ona sve i pogađa!?

Ideologija američkih filmova

Pa ipak, ideologija je, bez premca, njena prava strast. "Za mog muža ideologija nikada nije bila ono što je bila za mene" (*Žena*, 26.7.1993).

Njena ideološka "otkrića" su nesumnjivo mnogo veća nego što bih sa svim zaslugama za narod mogao istaći ovaj skromni portret. Pa ipak, valja navesti možda tri najveća u tom pogledu.

Prvi, proročki, i tiče se poruka narodu - "Znam da nas sreća neće zadesiti, ali joj se ipak nadam. I samo tako vidim srećnu 1994. godinu". Kad slušate privredne ministre njenog muža o svim postignutim uspjesima onda bi se moglo zaključiti da je njen novogodišnji pesimizam 1994. godine bio pomalo nezasnovan, ali je zato njena nada ispravila taj mali ideološki propust.

Drugo njeno ideološko otkriće je ono koje je nepoznato čak i Amerikancima. Naime, Mirjana Marković je "otkrila" da se američki filmovi, "koji su na sebe preuzeli istorijski i nacionalni zadatak", prave samo zato "da agituju za novi svetski poredak" (*Politika*, 31.3.1995).

To je, nesvjesna imaginacija prenijete domaće stvarnosti. Ipak, rezon je ovaj: ako mi sa TV-Ko-mrak-ov-im pravimo naš srpski poredak onda sigurno da i Amerikanci moraju da prave nekakav "svetski poredak".

Treće njeno "otkriće" nije ostvareno još nigdje u svijetu, ali biće da će se to najprije desiti u Srbiji. "*Nama je vreme*, da deca koju rađamo, žive onako kako vole, a ne onako kako *moraju*" (kurziv - S.I.) (*Duga*, 17-31.12.1992).

Bilo je to upravo ono "*vreme*" kada su iz Srbije slate dobrovoljačke horde ubica preko Drine i Save čije su žrtve bili najčešće najmlađi. Što se njih tiče oni nisu imali prilike ni da žive, a kamoli da žive onako kako vole.

Skidanje kompleksa sa srpskog naroda

Nema ni jednog od njenih dnevnika u *Dugi* ili knjige u kojoj ona neće, odnosno nije već istakla svoju mirotvornu ulogu. Takva "principijelnost" ostaje dužna samo jednog odgovora: ako je to tako, kako je moguće živjeti s nekim u braku ko je vodio rat i ko će, kad-tad, biti izveden pred haški Tribunal bude li bilo imalo ljudske i božije pravde? To jedno i prvo objašnjenje nećete naći u njenim dnevnicima.

Ali, da ne bude zabune u tom pogledu. Ako je Milošević vodio rat sigurno je da mu je Mirjana Marković dala ideju za to budući da kod nje sve počinje sa idejama. Tako ni "cvrčak" možda ne jede samo zašto što nema ideju da bi trebalo jesti. Zato je i ideja o ratu, prema vlastitom priznanju pisca *Duginih* dnevnika, nastala u jednom krugu nekadašnjih aktivista UK SK, ili današnjih JUL-ovskih prvaka.

"*Ta potreba da se sa srpskog naroda skine kompleks*, rodila se sredinom osamdesetih godina... Nije nam pripisivan nacionalizam, ali jeste utopizam. Meni koja sam bila tu, u *srcu* tog kruga, govorili su, dobronamerno, mnogi, da je *rehabilitacija srpske stvari nerealna*, da nema šanse... moj izbor su bili teško i nemoguće" (kurziv - S.I.) (*Duga*, 1-14.1.1994).

Tako je "drugarica svojih drugova", kako Markovićka voli da ističe svoju "drugarsku" privrženost političkim istomišljenicima uvalila vlastite "drugove" u inicijalno jezgro idejnih začetnika rata koji su dali direkcije u razbijanju Jugoslavije.

Što se tiče same "ideje" o "skidanju kompleksa sa srpskog naroda" ona nije nimalo originalna. To je upravo ona ideja koju su srpski velikonacionalisti isticali sve vrijeme od završetka Drugog svjetskog rata do danas, uprkos činjenici da je srpski narod te zablude o nekakvom nametnutom "kompleksu" krvavo platio dva puta za manje od pola stoljeća.

Ako toj i takvoj "ideji" tada, sredinom osamdesetih godina, nije bio "pripisivan nacionalizam", jer su se izgleda i drugi s njom slagali, valjda je danas svakome jasno, pa i najokorelijim nacionalistima, kuda je to odvelo zemlju i njen narod. A, opet, što se tiče "utopizma", "nerealnosti" ove "ideje" ona nije bila samo to zbog otpora jednog manjeg dijela antinacionalistički nastrojenih snaga u vrhu tadašnjeg političko-

partijskog i državnog rukovodstva u Srbiji, nešto kasnije poraženih na čuvenoj Osmoj sjednici CK SKS 1987. godine, nego što je ona inače, kao što smo se i uvjerali našim desetogodišnjim stradanjem, utopistička i to krvavo utopistička.

"Paralelni svetovi"

Pa ipak, "izbor" se Mirjane Marković, "teškog i nemogućeg" pokazao i "lakim" i "mogućim" samo po koju sve cijenu. Danas "rehabilitovani" i "beskompleksni" srpski narod živi najteže u svojoj istoriji i pod najnemogućijim uslovima života i rada. Oni koji su ga doveli dotle ne dozvoljavaju ni postojanje elementarne svijesti o tome!

"S vremena na vreme pročitam u novinama da se mi sada borimo za goli život. (...) A... kad osvoji svet uverenje da se mi ustvari borimo za 'goli život', biće gotovo automatski suspendovane sve druge borbe. Za *standard*, za saradnju sa drugim zemljama, za *ugled u svetu*, za razvoj nauke, za obrazovanje, za *učenje stranih jezika*, za bavljenje sportom, za *otvaranje novih hotela*, za *održavanje likovnih izložbi i muzičkih koncerata* i tako... sve što čini život lepim i bogatim moralo bi da jedno vreme miruje pred borbom za 'goli život'.

Jedini nedostatak te koncepcije je što mi *uopšte nismo u situaciji da se borimo za 'goli život'*. Odnosno što smo sebi *podmetnuli lažni izbor - goli život ili nikakav život*. I zaista, između - ne živeti ili samo živeti, dileme nema, da je živeti po svaku cenu jedini izbor.

Ali, taj izbor je *varka*. Celo vreme je prisutna i treća alternativa - *bogat život*. Ta alternativa je *teška, ali lepa*. Oni kojima je *teško* da... dobiju bitku za bogat život *podmetnuli su nam zamku 'golog života'* (sic!), koja treba da amortizuje sve naše želje, osim egzistencijalnih, a njih (kreatore ideje o 'golom životu') da oslobode *odgovornosti za nesposobnost* da društvo i pojedinci žive u bilo kom drugom obliku života osim u obliku 'golog života'" (kurziv - S.I.) (*Duga*, 618/1995)!

Možda ovaj izvod najbolje ilustruje svu monstruoznost jedne fantomske pozicije Mirjane Marković o dva paralelna života - onog stvarnog i nekog njenog, ideološki intendiranog. Iako se danas u stvarnosti najveći broj ljudi, žena i djece u Srbiji bore za "goli život" ta sitna činjenica ne smije da osvoji njihovu svijest budući da to može biti opasno za one koji su ih doveli dotle da se bore za "goli život". Osim toga, budu li oni svjesni borbe za "goli život" neće onda hteti da se bore za ideološki život kao njihov stvarni život!?

A, ideologija života i ideologija o životu su važnije od stvarnog života! Tako, na primjer, pojedinac, iako se u stvarnosti (i stvarno) bori za "goli život" ne smije imati svijest da se bori za "goli život". Samo tako će on moći da se bori za ideološku sliku o svom životu: za *standard*, za *ugled u svijetu*, za *učenje stranih jezika*, za *otvaranje novih hotela*, za *održavanje likovnih i muzičkih koncerata*... iako sve to nema veze sa njegovim stvarnim životom, niti predstavlja realne činjenice u njegovom životu!

"Bogat život"

Gladan čovjek, prema ovoj imaginaciji Mirjane Marković, ne smije, prvo, imati svijest o tome da je gladan, a, drugo, što se tiče njegove stvarne gladi nju jednostavno kompenzira sama ideja o hrani!? Na taj način, on će, zapravo, biti sit! Isto je i sa *standardom*, *ugledom u svijetu*, *učenjem stranih jezika*, *otvaranjem novih hotela*, *održavanjem likovnih i muzičkih koncerata*... Takvom je dovoljno da ima ideju

o svemu tome, i da se za nju bori, pa da onda sve to i figurira u njegovom jadnom životu kao stvarno, realno i čulno!?

Jer, mi se, kako dalje "filozofski" poučava Mirjana Marković, ne borimo za "goli život". Nama je ta borba podmetnuta! Dakle, neko je nama ubacio ideju da se borimo za "goli život", a, u stvari, to nema veze sa našim čulnim doživljajem života. Ako neko može podmetnuti jednom narodu ideju o borbi za "goli život", kao da se on i stvarno bori za njega iako to, razumije se, nije tačno, onda, rezonira ovaj čuveni ("boriša") (k)akademik, zašto ne bi bilo moguća i kontra-svijest - da "nismo u situaciji da se borimo za 'goli život'"?!

Tako je moguće ne samo likvidiranje stvarnog života u ime nekakvog ideološkog i imaginarnog nego i uobrazilja o trećoj alternativni - "bogatim životu"! Ako ideološki naš život nije gola borba za njega onda je ne manje moguća i projekcija "bogatog života". Naša ideologija na podmetnutu nam ideologiju: "bogat život" na "borbu za goli život". Po ovom ideološkom receptu Mirjane Marković današnji "goloživotni" Srbin ne samo da ne bi smio da ima svijest o svojoj borbi za "goli život" nego bi morao imati i višu svijest o svom stvarnom položaju - da on, zapravo, živi "bogatim životom"!?

Na toj ideološkoj matrici RT Srbije je izgradila i svoje radijske i televizijske programe. Gledajući i slušajući te programe često se i sam pitam, zaboravljajući se svjesno na trenutak da živim u toj zemlji, postoji li, zaista ta i takva zemlja u kojoj se tako "bogato živi" i kako konkretno stoji stvar sa dobijanjem državljanstva u njoj?

Nacionalistkinja "rođena u partizanima"

O kom je to "skidanju kompleksa" riječ. Sa srpskog naroda ili sa tzv. velikosrpske buržoazije koja je bila historijski kriva za raspad prve Jugoslavije zbog svoga centralističkog unitarizma i nacionalnog hegemonizma.

KaPeJu nikada nije smatrala srpski narod za nosioca unitarizma i hegemonizma, mada je isto tako bila svjesna podlijevanja ovog naroda takvoj politici koja se pokazala pogubnom od 1918-1941. godine, ne samo za druge narode nego i za njega i za njegove interese, kao što je isto tako bilo malog otpora u tom istom narodu da se Milošević zaustavi u svom ratničkom pohodu 1991. godine u rušenju SFR Jugoslavije, ratu i sukobima sa Slovincima, Hrvatima i Muslimanima...

Ono što je možda ovdje posebno zanimljivo jeste i pitanje: kako je bilo moguće da Mirjana Marković, inače, dijete "rođeno u partizanima", tako stoji biografski zapisano u jednoj od njenih knjiga (*Odgovor*), dođe na "ideju" o "skidanju kompleksa sa srpskog naroda", "rehabilitaciji 'srpske stvari'" koja će direktno odvesti u rušenje jedne "možda najljepše zemlje na svetu"? Jer, to je i dovelo do rata koji je Mirjana Marković započela "idejno" još u UK SK. Poslije je sve već bilo kasno. Onda rat vuče svojom neumitnom snagom i logikom nezavisno da li ga neko stvarno hoće ili neće.

I, drugo, što je ne manje upitno - kako je moguće danas braniti socijalizam, a ne vidjeti da je njegovom direktnom specifičnom rušenju na ovom tlu upravo doprinijela "ideja" o "skidanju kompleksa sa srpskog naroda", "rehabilitaciji 'srpske stvari'", kako je moguće osuđivati nacionaliste, a biti primarni nacionalista...?

Nacionalizam nije donio oblak

S tog stanovišta, najmanje je tačno da je "u nekoj noći pre četiri ili pet godina stigao odnekud izdaleka oblak sa nacionalizmom, mržnjom, nasiljem i ratom", kako Mirjana Marković prirodnoopisno mudruje u jednom od svojih "naivno-nevinih" dnevnika u fatalnoj Dugi. Taj teški, mračni i gradoviti "oblak" se zovu Mirjana Marković i Slobodan Milošević. Njegov električitetni naboj je bilo "skidanje kompleksa sa srpskog naroda", a sve njegove gromovite munje - "rehabilitacija 'srpske stvari'".

Zašto bi onda od drugih valjalo očekivati da "ne otvore vrata onima... što liči na fašizam, nacionalizmu, šovinizmu, mržnji i nasilju" (NS, 24.10.1996), kada je Mirjana Marković već to isto uradila sredinom osamdesetih godina! Ako su ta vrata bila "njima otvorena" onda barem da se zna ko ih je otvorio.

To što Mirjana Marković neće danas da "prihvati tezu da je neko započeo prvi" u razaranju druge Jugoslavije ističući da su "svi započeli prvi" (*Politika*, 10.6.1996), to se može u neku ruku razumjeti, ali ne i braniti i odbraniti. Ništa ne menja samu stvar raspada zemlje da li ona hoće ili neće da prihvati da je neko u tome započeo prvi. Tu vrstu njenog inata ona može tjerati kod kuće preganjajući se sa srpskim voždom koliko god hoće. U ostalom, on joj je i prava adresa da se konačno zajedno dogovore oko podjele odgovornosti.

Kako, uostalom, i prihvatiti odgovornost za to ko je počeo prvi kad se, po samom priznanju Mirjane Marković, vidi ko se je prvi sjetio "skidanja kompleksa sa srpskog naroda" i "rehabilitacije 'srpske stvari'". Nisu to bili ni Šešelj, koji je tada bio u zatvoru, ni Vuk Drašković koji je radio u Špiljkovom kabinetu niti Voja Koštunica koji je još glumio "građanina pokornog".

Još je manje u tom pogledu tačno da su "svi odgovorni" ili nose "zajedničku odgovornost za sudbinu koja ih je snašla" (*Republika*, 12.10.1996).

Istorijska činjenica da su sve bivše jugoslovenske republike, jedne na nametnut im krvav način (Hrvatska, BiH), a druge nešto mirnije (Slovenija, Makedonija), samo zato što Srbija nije imala snage da ih u tome spriječi - iskoristile svoje suvereno pravo na razdruživanje sa Srbima dok bi to isto uradila i Crna Gora da je mogla, i što će se vjerovatno konačno dogoditi – demonstrira, očigledno ko je počeo prvi i ko je i kriv i ko je odgovoran za raspad zemlje!

Hoće "rehabilitaciju 'srpske stvari'", a neće Karadžića

Dokazujući da nema rata bez najmanje jedne strane, Mirjana Marković pokušava da nametne tezu o međusobnoj odgovornosti jugoslovenskih naroda za rat i međusobne sukobe. Na toj tezi ona uporno gradi i svoje "učenje" o "grašanskom ratu" u bivšoj Jugoslaviji (*Borba*, 18.10.1993).

Prema ovoj tezi, ispada da su Slovenci, Hrvati i Muslimani trebali odustati od svog otpora Srbiji, JNA i srpskim dobrovoljcima i utopiti se u Miloševićevu birokratsko-centralističku i velikosrpsku Jugoslaviju, da ne bi sutra snosili rizik "sociološkog" zaključka Mirjane Marković o tome kako su i oni, svi zajedno, podjednako i krivi i odgovorni za rat u bivšoj Jugoslaviji!?

Takav "zaključak" ne samo da je u ovom slučaju "opravdavajući" pred svijetom i pred narodima bivše Jugoslavije za sva zla koje im je Srbija nanijela, nego je to bio i prvobitni dio plana ratnog (bračnog) para Milošević-Marković, budući da su oni računali da narodi bivše Jugoslavije neće pružiti takav otpor pred navalom JNA i srbi(janskih) dobrovoljaca na njihove zemlje, teritoriju i vlastite republike ostvarene još u njihovoj narodnooslobodilačkoj borbi 1941-1945. godine!

Drugi njen samoopravdavajući "sociološki" zaključak tiče se odnosa prema Karadžiću i Biljani Plavšić, vođama velikonacionalističkog rata u BiH. Negde još u toku rata Mirjana Marković se "pobunila" protiv jedne izjave Radovana Karadžića koju je on, navodno, dao u ime "12 miliona Srba", postavljajući pitanje ko ga je ovlastio da ih zastupa. "Ja spadam u 12 miliona Srba, ali ga nisam ovlastila da u moje ime govori. Ne govori ni u ime moje dece. Prema tome, *bar nas troje treba oduzeti od tih 12 miliona*" (kurziv - S.I.) (*Duga*, br. 501). Primjetno je da ovim Mirjana Marković nije "oduzela" svoga supruga makar to bilo i na ovaj način.

Tragična, i ne manje od toga, bila je i smješna njena kritička intervencija kad je Biljana Plavšić izjavila da se u ratu u BiH testira sposobnost Srba "koliko mogu da izdrže". "Ali, ova... doktorka ako i nije zdrava, ipak je Srpkinja, zato teško mogu da razumem tu sklonost da se arči srpski narod", primjetio Mirjana Marković.

Ne znam da li je Mirjana Marković mislila da je moguće da ona skida "kompleks sa srpskog naroda" i "rehabilituje 'srpsku stvar'", da pristupa nečemu što je i "teško" i "nemoguće", a da na kraju sve to ne završi sa demonima smrti kao što su Biljana Plavšić, Radovan Karadžić u BiH, ili Martić i Babić u Hrvatskoj. To što ona danas, poslije svega, vidi cijeli problem u jednoj Plavšićki ili Karadžiću, a ne vidi istovremeno šta je dovelo do pojave tih utvara smrti kao sredstvu Miloševićeve velikonacionalističke politike, odnosno državne politike Srbije prema Hrvatskoj i BiH, to samo govori s kojom se avanturističkom idejom ušlo u rat s narodima Jugoslavije.

S tog stanovišta, i Karadžić i Plavšićka su samo plod i te ideje i te politike. Zar je Mirjana Marković zaista mislila da "skidanje kompleksa sa srpskog naroda" i "rehabilitacija 'srpske stvari'" mogući bez ovakvih doktorskih "Mengele-a" koji će testirati "koliko Srbi mogu da izdrže"?! I ne samo tamo preko Drine već i ovdje!

Ali, kad su izbor "teško i nemoguće" onda Mirjana Marković ima najmanje prava da bude protiv smrtonosnih konzekvenci svoga "izbora". Što se pisca ovih redova tiče, on je vidi daleko više odgovornom za našu nacionalnu nesreću od jednog Karadžića ili Biljane Plavšić.

4. ČIME SE SVE FAMILIJA BAVI

Svako onaj ko pročita izvod iz jednog od *Dnevnika* dr Mirjane Marković iz beogradske *Duge* (*One i oni*, *Politika*, 28, 29, 30.11., 1.12.1996. godine) biće bezmalo iznenađeni činjenicom čime se sve porodica Milošević-Marković gotovo na patološki način, bavi!

Vjerujući sve da političari ništa drugo ne rade nego po vas cijeli dan razbijaju glavu kako da doprinesu poboljšanju uslova rada i života narodnih masa, čitalac će, suprotno svemu tome, naći nevjerovatan opis bolesne indiskrecije, kao u kakvom istočnjačkom kalifatu, u kojoj se naprosto guši beogradski dvor što ga oličava ova vladajuća srbi(janska) porodica.

Ton tome, svakako, prevashodno daje Mirjana Marković. Ova žena, protivno svakom "čestitom srpskom običaju", a na te običaje se, inače, znade uvijek pozivati kad joj je to politički i nacionalno korisno, ne samo da se bavi politikom na jedan ružan način već od ružnog - čemu sama najviše javno doprinosi - pravi cijelu politiku(!?), iz neshvatljivog vlastitog bijesa, valjda ne znajući više gdje udara, sada počinje da otrcava, na javan način, političke ljude oko dvora, gađajući na intimnosti iz njihovog ličnog života i podsmijavajući se zajedno sa mužem i sinom onima koje je tako bezdušno uzela na nišan svoga "moralnog čistunstva".

"Jednom nisam *uspela*" (kurziv - S.I.), kaže tvorac ove voajerske igre sa ofiranjem na javni način. "Pre nešto više od godinu i po dana pisala sam o nekom *njemu* koji je, napredujući u društvenoj hijerarhiji, nastojao da stekne i sve prateće simbole svog izmjenjenog statusa, među njima i vaninstitucionalnu vezu sa drugom ženom.

Pisala sam o toj situaciji kao o situaciji koja je reprodukovala tri gubitnika: *njega* koji je izgubio porodicu, *nju* koja je izgubila muža i *drugu nju* koja je izgubila ugled u svojoj sredini, a zauzvrat nije dobila baš ništa" (sva kurziv M.M.).

Vlastita ćerka je izuzeta iz tog javnog otrcavanja, valjda iz razloga što bi možda neko, izvod iz takvog dnevnika mogao shvatiti i na drugačiji način. Dakako, sve u stilu onoga što bi Marks rekao "vrline javne, poroci tajni".

Razumije se, sve se to radi u ime čiste "inspirisanosti događajima i ljudima" i sa "izbegavanjem imena" kako se tobože ne bi "povredili ljudi"! Ova bolesna i prljava politička igra Mirjane Marković sa ljudima i njihovim intimnostima na najotvoreniji način pokazuje u kakvom sve (ne)moralnom glibu potanjaju Milošević i njegova druga.

Cilj ove aluzione igre Mirjane Marković, prema njenim vlastitim riječima, jeste da "pišući tako o nekoj *njoj* ili nekom *njemu*" postigne da se "prepoznaju sve *one* i svi *oni* (kurziv - M.M.) koje sam imala u vidu"! Kad se, dakle, takvi oni - one i oni - prepoznaju u (ne)moralno zgražavajućim tekstovima Mirjane Marković, slijedi dalji tok igre. Tada cijela porodica Milošević-Marković uzima učešće u komentarima sa neizostavnim cerekanjima u stilu one srpske: "Al' smo ih z...!"

Milošević u svemu tome aktivno učestvuje. On ne samo da čita takve tekstove po njihovom objavljivanju, već se upoznaje sa njihovom sadržinom i prije no što će biti poslati *Dugi*: "... Moj muž", kaže sama Mirjana Marković, "koji je *znao* ko me je

za taj tekst inspirisao, *smejao se*, upozoravajući me, ipak, na *zabavu* koju mogu da napravim na samom početku leta oko identiteta" (kurziv - S.I.)!

Ni Marko ne propušta priliku da učestvuje u bolesnim i prljavim igrama svojih roditelja. Fasciniran njihovim moćima dečko misli da - ako je već politika kurva - sigurno je da su i neki ljudi oko mame i tate u politici samo radi kurvi. Pa ipak, on će zadržati neku mjeri kritičnosti kad se radi o takvim pisanjima svoje voljene mamice.

"Moj sin, Marko je čitao tekst, *pre objavljivanja*, takođe, kad smo bili u većem društvu i pitao me očima o kome se radi. Napisala sam mu ime na kutiji od cigareta. 'Malo si dodala', smejao mi se i on predviđajući, kao i moj muž, istu zabavu. 'Malo', rekla sam Marku, 'kao što se obično i dodaje za priču'" (kurziv - S.I.).

Ali, ovaj čudovišni (ne)moralno zabavni blesavluk vladajuće porodice i ne bi bio tako potpun da ne postoje i "oni", dakle, "one", i "oni", koji ne manje blesavo žele da je Mirjana Marković upravo mislila na njih!?

To samo potvrđuje da bez takvih Srba ne bi bilo ni ove porodice, ne barem na dvorskom pijedestalu. Jedan od njih, kako piše Mirjana Marković, je "silno želeo da je to on, pa makar bio *budala* (kurziv - S.I.) kakvom sam ja predstavila onog *njega* na koga sam mislila, to jest sve njih na koje se to odnosilo".

Sve se čini da nema zgodnijeg primjera kako neki ljudi preko svoje političke lojalnosti prave od samih sebe prave budale, ali najgori su oni koji od vlastitih budalaština prave političku lojalnost gurajući se u dvor, pa makar njihov jedini politički ulog bio samo to!

Zahvaljujući takvima, Srbijom više od deset godina vlada jedna porodica za koju se ne bi moglo sa svom tačnošću reći da li se radi o ljudima sa dijagnozom, ili o bestijalnim porivima bez premca.

Momir Bulatović i Milo Đukanović

5. JUNACI ASTERIKSOVOG SELA

Pojava Momira Bulatovića i Mila Đukanovića na političkoj pozornici Crne Gore i još ondašnje SFR Jugoslavije podudara se sa vremenom tzv. antibirokratske revolucije, ili u osnovi jedne srpske nacionalističke revolucije s kojom je Slobodan Milošević iz Beograda, kao kakvim strašnim oružjem, počeo rušiti, masovnim izvođenjem naroda na ulice, sve one koji su mu se opirali na putu preuređenja zemlje na staljinističkim i unitarističkim osnovama.

Antibirokratska revolucija imala je posebno na oku Vojvodinu, Kosovo i Crnu Goru - prve dvije zbog "autonomaštva", a Crnu Goru iz razloga navodnog antisrpsstva!? Zahvaljujući tom planu biće kasnije i srušena na ulici uz neviđenu larmu legalno izabrana rukovodstva u Prištini, Novom Sadu i tadašnjem Titogradu.

U Titogradu su 11. 1. 1989. godine podnesene ostavke Predsjedništva CK SK CG i svih njegovih izvršnih sekretara, članova Predsjedništva CK SKJ iz Crne Gore, Predsjedništva SR Crne Gore, člana Predsjedništva SFRJ iz Crne Gore, predsjednika Skupštine Crne Gore, Predsjedništva RK SSRN Crne Gore... dok je Izvršno vijeće SR CG podnijelo ostavku još u oktobru mjesecu.

Zatim su ostavke podnijela sva opštinska rukovodstva u Crnoj Gori izuzev onih u omladinskim i boračkim organizacijama. Ni za vrijeme Kominforma ne pamt se da je došlo do jedne takve mnogostruke, široke i masovne smjene političkih ljudi, kao što je to za svoju posljedicu imala antibirokratska revolucija u Crnoj Gori.

Momir Bulatović će, govoreći na proslavi 13. jula u Andrijevici, ovako propratiti "rad" ulice u rušenju legalnog crnogorskog rukovodstva: "Sve što se desilo od januara pokazuje da 'ulica', kako su nas neki pogrdno krstili, može i zna da uradi mnogo više od onih koji godinama prosipaju mudrost i besmislene fraze sa raznih i sve visočijih fotelja" (kurziv - S.I.) (*Pobjeda*, 14.7.1998)!?

Inače, o ulozi Momira Bulatovića u tadašnjim događajima u Crnoj Gori čije su "posljedice", prema riječima Vladimira Kekovića bivšeg rukovodioca SDB CG, "po narod i zemlju bile tragične" postoji i danas, kako kaže ovaj nekadašnji prvi udbaša Crne Gore, obimna dokumentacija (Vidi: *Monitor*, 18.7.1997).

Ali, ovaj plan je bio daleko širi od pomenutih pokrajina i jedne republike. Zapravo, dalji cilj je podrazumjevaao odlazak na "sjever" kako bi se konačno disciplinirale Slovenija, Hrvatska i BiH. Dobro upućeni kažu da je bilo planirano da 100.000 već dobro uvježbanih antibirokratskih revolucionara dođe u Ljubljanu sa onim istim namjerama koje su ostavile za sobom pustoš u glavnim gradovima pomenutih pokrajina i u Crnoj Gori.

Naime, nakon Ljubljane dalja maršruta je podrazumjevala svraćanje u Zagreb kako bi se i tamo uveo red, a potom je put trebao da vodi u Sarajevo sa istim zadatkom! Na svoju sreću najprije su Slovenci pokazali zube, prijeteci da će se silom oduprijeti antibirokratskim hordama iz Srbije, sa Kosova i Crne Gore što je duboko odjeknulo u Zagrebu i Sarajevu ohrabrivši tamošnje vlasti da im se u slučaju dolaska odlučno suprotstave.

Da je plan antibirokratske revolucije uspio i u drugom dijelu Jugoslavije Milošević bi za gotovo jednu deceniju ranije uselio u Beli dvor umjesto što se to dogodilo ravno deset godina kasnije.

Rušenje vlasti ulicom

Nije suvišno reći i danas kao i prije mnogo godina kad je i došlo do smjene crnogorskog političkog rukovodstva da je ono trebalo da ode sa vlasti. Prije svega, takva promjena je bila iziskivana iz niza razloga. Poslije gotovo jedne decenije nakon Tita, zemlja se nije mogla više na "titovski" način voditi dalje. To ne važi samo za Crnu Goru, to je bio imperativ koji se postavljao pred sva republička i savezna rukovodstva u tadašnjoj SFR Jugoslaviji.

Ništa manje tome su pridonosile već nagovještene promjene u SSSR i zemljama Istočne Evrope koje su po svojim posljedicama, kao što je poznato, imale epohalni karakter. Ujedinjenje SR Njemačke i bivšeg DDR još je više potvrđivalo da se Evropa kreće izvan poznatih blokovskih shema.

Socijalizam ili "realni socijalizam", komunizam, nije dokazao nakon svojih više od sedam decenija postojanja kao sistema u Sovjetskom Savezu i gotovo četiri decenije u Istočnoj Evropi, ono što je i sam Lenjin kriterijumski postavio kao faktor njegove prednosti nad konkurentskim kapitalističkim sistemom: ako ne razvije progresivnije proizvodne snage, ako ne donese ljudima više sloboda... u odnosu na kapitalističke zemlje onda takav sistem neće imati razloga za svoje postojanje.

Ni tadašnje krizno stanje u zemlji, u Crnoj Gori kao i Jugoslaviji nije davalo opravdanja da njihova rukovodstva ostanu i dalje na vlasti. Pored svih nagomilanih ekonomskih problema situacija je bila opterećena i dodatnim razlozima od kojih treba naročito izdvojiti one međunacionalne u čemu je Kosovo posebno prednjačilo.

Konačno, većina tadašnjih rukovodstava, pa i ono u Crnoj Gori, bila su već ne samo vremešna po dobnoj strukturi koliko ne manje od toga i "dugotrajna" na vlasti i obavljanju javnih poslova vrteći se u krugu tzv. samoizbora. Nedostatak političke konkurencije i odsustvo slobodnih, legalnih i demokratskih izbora postavljalo je pitanje legitimnosti jedne političke elite gotovo pola stoljeća poslije Drugog svjetskog rata.

Ali, ta nužna promjena rukovodstava u zemlji koja se nije ticala samo promjene ljudi, nego i samog sistema morala je biti demokratska, pogotovo u onoj dimenziji u kojoj su sami zahtjevi za promjenom jednog nedemokratskog načina vladanja, promjenom ljudi što su oličavali to rukovodstvo kao pretpostavka za rješavanje nagomilanih problema kojima je uzrok bio nedemokratski karakter postojećeg sistema - bili konstitutivno demokratski.

Međutim, antidemokratski način promjene crnogorskog rukovodstva - ulicom, larmom i javnim prozivanjima sa krajnje neukusnim porukama - ne samo da je očuvao stari nedemokratizam kompartijskog i već reakcionarnog karaktera, nego je bio i uzrok novog, onog velikonacionalističkog, sa tragičnim, ratnim posljedicama po zemlju i njene narode. Što se tiče samih Crnogoraca, oni tim načinom nisu došli do demokratije, a izgubili su i širu državu u kojoj su, po prvi put od gubitka svoje uže državnosti 1918. godine, uspjeli da je povrate!

Stoga, nelegitimnost crnogorske antibirokratske revolucije, uostalom kao i u samoj Srbiji, sadrži se u tome što je ona po svojim rezultatima sačuvala prethodni kompartijski sistem u njegovom bitnom određenju, uprkos dopuštene pluralističke partizacije, na nacionalistički način što će u svojoj kombinaciji - nacionalnog

komunizma - dvostruko razarati crnogorsko društveno biće: i ekonomski sputavajući njegove privredne mogućnosti i fizički uvlačeći ga u rat sa tragičnim posledicama.

Crnogorski tim snova

Bulatović i Đukanović se politički i liderski izdvajaju u okviru jednog šireg agenturnog političkog centra u Crnoj Gori, razumije se, povezanog sa Miloševićem koji osvaja glavne pozicije u vrhovima Saveza komunista ove nekadašnje jugoslovenske republike nakon neviđenih pritisaka i konačne smjene na ulici prethodnog i izdajničkog rukovodstva kako se tada govorilo.

Pored Bulatovića i Đukanovića posebno su se izdvajali Ljubiša Stanković, mladi, neki stručnjaci kažu i genijalni profesor elektrotehnike, kome su spjevane čitave pjesme po Crnoj Gori, elegantni Radovan Radonjić(1), univerzitetski profesor prava, budući predsjednik crnogorske Skupštine, Srđan Darmanović, član Predsjedništva CK SK CG, danas jedan od najboljih poznavalaca tranzicionih procesa u zemljama bivšeg sovjetskog bloka.

Njima je pripadao i hrabromisleći Veselin Vukotić(2), profesor titogradskog Univerziteta, politički poznat u ulozi člana savezne vlade koju je formirao Ante Marković, a u kojoj će ovaj vrsni crnogorski ekonomista biti zadužen za svojinsku transformaciju.

Ne treba zaboraviti da je u tome timu imao svoje mjesto i Predrag Bulatović, inače ekonomista po struci, ali koji će se prije "proslaviti" prvo kao ministar crnogorske policije, a potom kao vjerni Miloševićev savezni ministar vojni.

U posljednje vrijeme ima glasova da bi taj Bulatović mogao zaglaviti i u Hagu budući da se oko njega pletu neke priče da je u vrijeme dok je obavljao dužnost prvog policijskog čovjeka u Crnoj Gori došlo do isporučivanja jedne veće grupe izbjeglih muslimanskih porodica paravojnim formacijama Radovana Karadžića i za čiju se sudbinu još ne zna!

Taj tim crnogorskih snova dopunjavali su Radoje Kontić, koji će brže-bolje izdati svog nekadašnjeg političkog mentora Veselina Đuranovića, Miodrag-Čaki Lekić, kasnije ministar spoljnih poslova Crne Gore, danas jugoslovenski ambasador u Rimu, čije će povremene izjave o položaju Crne Gore do kraja nervirati Miloševića i Savezno ministarstvo vanjskih djela u Beogradu.

Skoro je jedna od njegovih izjava te vrste izazvala i Vojislava Koštunicu na javno reagovanje pogađajući pravo u metu njegovo pravoslavno velikosrpstvo. Njima se pridružio i Branko Kostić, poznatiji po izjavi da će Srbi i Crnogorci radije "jesti korijenje" nego pristati na sve one zahtjeve koje pred njih postavlja međunarodna zajednica.

Pikanterije radi valja spomenuti da se ovome Kostiću ipak našao neko ko će mu "skratiti jezik". Naime, na zasjedanju u Hagu na kome je odlučivano o asocijaciji bivših jugoslovenskih republika predsjedavajući lord Karington mu je jednostavno zabranio da govori! Da je kojim slučajem ostao u politici ovaj politički "genije" Srbi i Crnogorci bi izgleda zaista jeli korijene. Zato, neka im danas za utjehu služi to da još koliko-toliko jedu ono iznad korijena.

Samorazaranje rukovodeće revolucionarne grupe

Vremenom crnogorski politički tim snova se postepeno krunio da bi na javnoj sceni ostali danas samo Đukanović, Bulatović i onaj Bulatović-"vojni", a od rezultata

zakazanih predsjedničkih izbora u Crnoj Gori zavisi koji će od njih dvojice, odnosno trojice konačno politički preživjeti crnogorsku antibirokratsku revoluciju od njenog početka do kraja.

Razumljivo kako na izborima može proći samo jedan od njih, tako će se potvrditi jedna vrsta zakonitosti da svaki masovni pokret nezavisno od njegovih ciljeva i ljudi koji ga čine završava kad-tad - vođom, kao i to da svaka revolucionarna grupa teži svome samorazaranju dok se ne svede na "jednog i jedinog".

Stanković i Darmanović su izašli iz partijskog rukovodstva i kasnije će osnovati jednu perspektivnu političku partiju poznatu kao SDP koja će do sada jedina od drugih stranaka te orijentacije sa tla treće Jugoslavije biti primljena i u Socijalističku internacionalu. Ali, njihov uticaj u rukovodstvu više nije poseban. Sve govori, takođe, da je Stanković batalio politiku.

Darmanović politički funkcioniše samo onoliko koliko to od njega traži njegov profesionalni poziv političkog sociologa. Najveći problem danas ovog mladog čovjeka je što mu prijeti opasnost da ostane bez posla na Pravnom fakultetu u Podgorici. Pronose se glasine da u tome ima punog udjela i sam Momir Bulatović!

I Radonjić je odustao od ganjanja političke karijere vrativši se na podgorički Univerzitet. Skoro je objavljena vijest u štampi da je izabran za dekana Pravnog fakulteta, ali da Savjet tog fakulteta, a to znači politički faktori izvan fakulteta, nisu dali saglasnost na taj izbor!? Darmanovićev i Radonjićev slučaj potvrđuje samo još jednom da je najteže kad nečiji progon počnu da organizuju "bivši drugovi" učestvujući i sami u tome.

Vukotić je napustio bavljenje politikom sa padom Markovićeve vlade. Vratio se struci i fakultetu. U posljednje vrijeme zapažen je i kao naučni savjetnik Ekonomskog centra Instituta društvenih nauka u Beogradu koji je u nekoliko zadnjih godina organizovao zanimljive naučne skupove.

Od onih koji su se našli na usluzi mladom crnogorskom rukovodstvu snova još su samo ostali Kontić i Čaki Lekić, ali kao antipodi. Radoje Kontić, kao predsjednik vlade, koji prije odaje čovjeka koji je na srbijanskoj kadrovskoj listi nego na crnogorskoj jedan je od najvećih poslušnika Slobodana Miloševića, dok Lekić opstaje samo zahvaljujući svojoj ne maloj vještini laviranja između crnogorstva i jugoslovenstva.

Otpao je i Branko Kostić, takođe, univerzitetski profesor, izgubivši predsjedničke izbore u Crnoj Gori protiv Momira Bulatovića, koji će prošle godine objaviti knjigu pod naslovom – *"1991 da se ne zaboravi"* (Filip Višnjić, Obodsko slovo, Beograd, 1996), u kojoj i dalje ostaje kod onih svojih jestivih korijena i u kojoj piše o "smisljen(om) pokušaj(u) Evropske zajednice da se potpuno raskomada Jugoslavija" (str.10)!?

Vremenom nestali su sa političke pozornice i oni koji su u jednom trenutku prihvatili Miloševićevu politiku u Crnoj Gori ne videći u prvi mah sve njene buduće tragične konsekvence, kao što su Nenad Bućin, Marko Orlandić i Radovan Radonjić.

Na zajedničkom zadatku

Danas su Momir Bulatović i Milo Đukanović u debeloj političkoj svađi oko sistemsko političkih i ekonomskih reformi u zemlji i budućnosti Crne Gore i njenog položaja u Saveznoj Republici Jugoslaviji.

Bulatović se smatra kajnjim političkim konzervativcem, unitaristom na srbo-crnogorskoj osnovi, produženom rukom vlasti Slobodana Miloševića, čovjekom

koji hoće da podredi Crnu Goru Beogradu i Srbiji, kako bi ona izgubila ravnopravnost u federalnoj zajednici sa Srbijancima, poslušnikom političkih snaga izvan Crne Gore... dok se drugi predstavlja, a tako ga mnogi i doživljavaju, kao političar koji se svemu tome otvoreno suprotstavlja na hrabar i direktan način videći budućnost Crne Gore kao moderne političke, ekonomske i višenacionalne zajednice u okviru SRJ na osnovama ravnopravnosti, uzajamnog poštovanja i samobitnosti njenih federalnih članica, sa dostojanstvenim mjestom u evropskoj zajednici naroda, razvijenim odnosima sa SAD i Evropskom unijom i regulisanim položajem u međunarodnim političkim i ekonomskim organizacijama.

U onom smislu u kojem je Slobodan Milošević protiv svega toga - invalidizirajući kao i do sada politički i ekonomski zemlju na arhetipski shvaćenom sistemu koga više nema ni u Moskvi, kao i u savezu sa srednjovekovnim nacionalizmom, te u bitnom suprotstavljanju međunarodnoj zajednici sve sa ciljem da očuva ličnu vlast - Đukanović se otvoreno izjašnjava protiv Miloševića nagovještavajući direktnu borbu protiv njega: "Crna Gora će se boriti protiv takve Miloševićeve politike..." kako bi izbjegla sudbinu "poslušnika" koji je "beznadežno zavisao od Srbije" (*Naša Borba*, 2.9.1997).

Mali retrospektivni uvid u odnose između ova dva, danas najznačajnija crnogorska političara od čijeg nadmetanja na najavljenim predsjedničkim izborima zavisi sudbina, ne samo Crne Gore nego i SRJ ima za cilj da pokaže da su oni, obojica s podjednakom odgovornošću učestvovala u razbijanju SFRJ i vođenju politike rata, zbog čega je i Crna Gora bila izložena zavodađenju međunarodnih sankcija.

Razlika koja se pri tom ispostavlja pokazuje da Đukanović želi da tu politiku, pa i svoj lični "griješ" u tom pogledu ispravi, kako bi se nekako iskupio, dok Bulatović srlja i dalje sa Miloševićem na istoj politici sukoba samo sada za razliku od onih sa Slovencima, Hrvatima i Muslimanima - između Crne Gore i Srbije!

Druga razlika koja se, takođe, ispoljava sadrži se u posve novoj činjenici da današnji Đukanović igra u odnosima Crne Gore i Srbije kao i u pogledu svoje uloge, kad je riječ o modernizirajućim političkim i ekonomskim reformama na isti način kako su to činili Slovenci u ondašnjoj Jugoslaviji čije je političke predstavnike u najvišim političkim tijelima nemilosrdno egzekutirao!? Koliko je poznato Đukanović se još dosada ni u jednoj prilici nije samoosvrnuo na tu svoju ulogu. Naprotiv, on se ponaša tako kao da je sam otkrio potrebne reforme na kojima danas toliko insistira.

Dvojac sa beogradskim kormilarom

Momir Bulatović i Milo Đukanović bili su prve perjanice antibirokratske revolucije u Crnoj Gori, ili još tačnije, njen vladajući izraz nakon rušenja na ulici prethodnog legalno izabranog crnogorskog rukovodstva.

Na mitinzima antibirokratske revolucije u Crnoj Gori stvarala se jedna predstava sa implikacijama koje danas nisu bez uticaja na poziciju reformno orijentisanog i crnogorski osvještenog Mila Đukanovića. Riječ je o predstavi kako su "srpski i crnogorski i srpski narod jedno te isto" (R. Kilibarda, *Obzorje ili suton nade*, ITP Unireks, "Print", Podgorica, 1996, str. 22).

Na tom zajedničkom zadatku Bulatović i Đukanović su djelovali kao pravi sadrugovi. Bulatović je prethodno pravio karijeru na podgoričkom Univerzitetu kao mladi asistent, a političku kao univerzitetski sekretar partijskog komiteta dok je Đukanović bio još student sa funkcijom u saveznoj omladinskoj organizaciji.

Njihovo političko druženje potvrdilo se i kroz učešće u sukobima Srbije i Crne Gore sa nesrpskim republičkim rukovodstvima na tada poznatim maratonskim sjednicama CK SKJ u čemu se posebno isticao mladi Đukanović koji će zbog svojih oštrih nastupanja od milošte dobiti nadimak "Milo-britva".

Ovaj crnogorski dvojac sa kormilarom u Beogradu, djelovao je ujednačeno i bez međusobno ispoljenih političkih razlika i u svim drugim fazama jugoslovenske krize od rušenja Jugoslavije, rata do zavođenja međunarodnih sankcija zbog ratne politike prema Hrvatskoj i BiH koju su vodile Srbija i Crna Gora pod rukovodećom palicom rezervnog kapetana JNA Slobodana Miloševića.

Na uvlačenje Crne Gore u interesnu sferu Srbije, suprotstavljenu svim drugim jugoslovenskim narodima i njihovim republikama, bitno će uticati Milo Đukanović. Na 17. sjednici CK SK CG ovaj mladáni "miloševićovac" koji je na toj istoj sjednici nagrađen i položajem sekretara Predsjedništva CK reći će i ovo: "U cijeloj zemlji je pitanje povjerenja u rukovodstva, sa ovakvim rukovodstvima se ne može izaći iz krize" (*Politika*, 16.10.1988).

Da bi izvukao zemlju iz krize, kako se sam u tom pogledu nudio, Đukanović ju je zato sa svojim mentorom iz Beograda i sadrugom Bulatovićem uvukao u rat! Tada mu Milošević nije ličio na nekoga ko je "spreman da po svaku cijenu očuva svoju vlast, pa čak i ako bi tu cijenu predstavljalo ozbiljno odsustvo demokratije" (*Naša Borba*, 2.9.1997).

Sve dok mu se činilo da će i Crna Gora nešto da dobije pored Srbije u sukobima koji su već tada vodili ratu Đukanović je bio pouzdani i vjerni "miloševićovac".

Đukanović: nema opasnosti od srpskog hegemonizma

Kad god su njih dvojica, bilo Bulatović onda, ili Đukanović i onda i sada, govorili o reformama, stvari su mirisale na rat. Uzmimo samo Bulatovićeve riječi povodom trinaestojulske proslave u Andrijevići: "Birokratska blokada, samovolja moćnika i neukost državnika pokrenuli su zahtjev za radikalnim reformama" (*Pobjeda*, 14.7.1989).

Umjesto "radikalnih reformi" sa ovim radikalnim reformistom dobili smo radikalni rat nepune dvije godine kasnije!

Možda i ne bi sve to izgledalo i politički i lično sramno da se Momir Bulatović prilikom svakog svog govora nije pozivao na "ljudskost", "čovječnost". Poruke su bile prostočojiski hvalisave: kao mi smo "ljudi", a prethodno rukovodstvo "neljudi"! Na narodnom zboru na Belvederu kod Cetinja reći će slijedeće: "U prelomnim istorijskim trenucima u svakome od nas se traži čovjek i ljudskost izbija u prvi plan... Bili smo narod... koji je odlučio da iskaže svoju pobunu, gnjev i uvrijeđenost onima koji su ga i kako su ga vodili" (*Pobjeda*, 25.6.1990).

U ime te "ljudskosti" s kojom se hvalisao po raznim antibirokratskim mitinzima Bulatović će posve "ljudski" i bez zazora u tom pogledu poslati žive ljude u rat! "Mora nas obuzeti stid i razočarenje i to zato što su oni bili naši rukovodioci", govorio je Bulatović na sjednicama predsjedništva crnogorske Partije i države (*Pobjeda*, 14.7.1989).

Obuzet valjda ponosom danas, poslije svih posljedica ovog rata, ili kako su Crnogorce tek vodili on i Milo, Bulatović se vjerovatno više i ne sjeća ovih i sličnih izjava.

Ni Đukanoviću danas ne treba vjerovati na principijelnost, imajući u vidu njegovu zajedničku i neslavnu prošlost u januarskim događajima u Crnoj Gori. Đukanović sada, na primjer, govori o borbi za "dostojanstvenu i ravnopravnu poziciju Crne Gore u okviru jugoslovenske federacije", označavajući Miloševića kao glavnu smetnju tome (*Naša Borba*, 2.9.1997).

Onda, u vrijeme svoga antibirokratskog uspona, zahvaljujući upravo samome Miloševiću, Đukanović ne samo da nije vidio tu opasnost nego je čak i protivno tome druge optuživao za takva "podmetanja". Na Desetom, vanrednom kongresu SK CG, Đukanović je i ovako govorio: "*Bestidno je i besplodno plašenje crnogorskog naroda srpskim hegemonizmom*" (*Politika*, 26.4.1989)!?

Krivica za kriminalne nacionalne ciljeve

Pa, ipak, ono gdje i danas nema nikakve razlike između Bulatovića i Đukanovića, uprkos sve njihove sadašnje političke svađe, jeste pitanje kriminalizacije zemlje za šta, prije svega, Bulatović smatra Đukanovića kao nosioca izvršne vlasti - odgovornim.

Dok Bulatović za to stanje napada Đukanovića, a ovaj se brani da sam nije "lopov" i da Crna Gora nije kriminalna država, ni jedan ni drugi neće, i ne žele, da priznaju da je kriminalizacija zemlje činjenica od koje se ne može pobjeći ni jednostavnim optuživanjem samo jednog od njih, niti nervoznim odbacivanjem optužbi onog drugog. Ono što im obojici ne pada na pamet jeste objektivan uvid kako je uopšte došlo do kriminalizacije u svim porama društvenog i privrednog života Crne Gore.

Razumije se, glavni generator kriminalnih radnji bili su i ostali *kriminalni nacionalni ciljevi* koje su Crna Gora i njeno političko i nacionalno rukovodstvo prihvatili, podržavajući Srbiju i pridružujući joj se u njihovom ratnom ostvarivanju, još od vremena antibirokratske revolucije i kasnije, razbijanja Jugoslavije i pokušaja ostvarivanja tzv. Velike Srbije. U tom pogledu ključni je dokument koji je donijela Skupština Crne Gore na svom vanrednom zasjedanju 4.10.1991. godine:

"... Skupština Republike Crne Gore *daje punu podršku Jugoslovenskoj narodnoj armiji i njenoj namjeri da očuva integritet Crne Gore* (sic!), svojom snagom spriječi građanski rat i međunacionalne sukobe, genocid nad srpskim narodom i jednostrano razbijanje zemlje. Republika Crna Gora, u skladu sa Ustavom SFRJ, *odgovara svojim obavezama prema odbrani zemlje. Daje se podrška aktivnostima Jugoslovenske narodne armije.*

Skupština Crne Gore insistira na *punoj koordinaciji i saradnji državnih organa Republike Crne Gore sa Vrhovnom komandom oružanih snaga Jugoslavije* u cilju sprovođenja *aktivnih odbrambenih dejstava oružanih snaga Jugoslavije...*" (kurziv - S.I.) (Pobjeda, 5.10.1991).

Od koga je to bio ugrožen "integritet Crne Gore" i o kakvim se to sve "aktivnim odbrambenim dejstvima oružanih snaga Jugoslavije" radilo, ako su se njeni građani našli u ulozi aktiviranih rezervista, dobrovoljaca i ratnika u Hrvatskoj i BiH znaju najbolje, i podjednako, Momir Bulatović i Milo Đukanović, prvi kao tadašnji Predsjednik Predsjedništva Crne Gore, a drugi kao šef njene izvršne vlasti.

Kriminal kao patriotska privredna grana

Ovdje, doduše, treba reći da je Momir Bulatović u dva navrata ispoljio i snagu drugačijeg primjera, mada su oba ta njegova pokušaja više ličila na ono "spasavaj se ko može", nego na principijelni i samokritički odnos prema ratu i njegovim posljedicama koje su već tako strašno pogadale ne samo druge i nesrpske narode nego i same Srbe i Crnogorce.

Prvi je to put bilo kada je Momir Bulatović u ime Crne Gore, za razliku od Slobodana Miloševića i Srbije, prihvatio Haški dokument, da bi malo poslije toga, nakon odlučnog Miloševićevog i Jovićevog(3) pritiska na njega, odustao od toga. I drugi put, kada je kao Predsjednik Predsjedništva Crne Gore, odmah poslije Mirovne konferencije u Hagu 18.10.1991. godine, uputio poziv crnogorskim borcima da se sa Banije vrate u Crnu Goru.

Kriminalni nacionalni ciljevi izazvali su, kao što je poznato, zavođenje sankcija nad Srbijom i Crnom Gorom od strane međunarodne zajednice. Ni jedna od njih nije mogla opstati drugačije nego samo tako što će tražiti na sve načine pa i kriminalne da bi njihovo stanovništvo nekako preživjelo. *Kriminal je tom slučaju postao neka vrsta patriotske privredne grane.*

Nema sumnje da se Milo Đukanović u svemu tome našao onoliko koliko je i sam bio jedan od kreatora nacionalističke ratne politike, ali i kao onaj koji je tada morao u funkciji predsjednika vlade da sam operativno uklanja posljedice takve svoje politike. Još je manje dolično od Bulatovića da napada Đukanovića za posljedice iste politike koju su sami vodili.

Neće biti da je Bulatović, kao Predsjednik Republike, tek sad saznao da mu je predsjednik vlade šef nacionalnog ganga! No, ako je to zaista tako onda snosi dvostruku odgovornost i kao šef države i zbog toga što to nije znao kao šef države. Kao da ni jedan ni drugi ne žele da priznaju da je nacionalna politika sa kriminalnim ciljevima čiji su bili tvorci i predvodnici i dovela do opšte kriminalizacije zemlje.

Bilo kako bilo, sve se čini da Crna Gora nema velikog izbora - između ova dva junaka Asteriksovog sela - pred svoje predsjedničke izbore. Ako Đukanović ima više šansi od Bulatovića, onda je to samo zato što ne bi valjalo da jedino Crna Gora, od svih bivših jugoslovenskih republika, završi kao Miloševićev imperijalni plijen. Ali, kako je bila tu sudbinu namjenila, prije svega, drugim, imajući u vidu samo podatke da je angažovala u ratu oko 47 odsto svog mobilizacijskog sastava ili da je od 30.000 boraca na ratištu sa Hrvatskom bilo 28.000 Crnogoraca, ne bi ni to možda bilo posve nepravično.

Napomene:

1. Radovan Radonjić, profesor član CK SKJ, koji se pre antibirokratske revolucije zalagao za reforme (Prim.ur.)
2. Veselin Vukotić, profesor, ekonomista (Prim.ur.)
3. Borisav Jović, predsjednik Predsedništva SFRJ (Prim.ur.)

6. MOMIR MEĐU EVROPLJANIMA

Crnogorski predsjednik Bulatović imao je svojevremeno jedinstvenu priliku, i ne manju čast pri tom, da govori pred poslanicima Evropskog parlamenta (Komisija za spoljne poslove i bezbjednost). U svakom slučaju, evropski poziv šefu jedne od dvije federalne jedinice "treće Jugoslavije" da održi govor Evropljanima može se samo politički i diplomatski pozdraviti, ali i tumačiti na različite načine.

Ko će koga nadigrati

Neki to ne drže za baš pretjerano značajan čin budući da je crnogorski "vladar" govorio samo pred nekom komisijom, a ne samim evropskim parlamentom. Drugi to smatraju početnim korakom u normalizaciji odnosa između EZ i SR Jugoslavije.

Treći su opet spremni, i to je najzanimljiviji pristup, da taj poziv proglase "sračunatim" na produbljivanje crnogorske "kooperativnosti" i time, preko Crne Gore - polazeći od određenih interpretacija o njenom nezadovoljstvu vlastitim položajem i odnosima u federaciji - tumače traženjem samo načina da se, koristeći mnoge već ispoljene unutrašnje nesporazume, ili vrši pritisak na Srbiju i politiku "glavnog gazde" u pravcu željenih ustupaka, ili da se pomogne dalekosežnije "izvlačenje" ove male državnice iz federalne zajednice i tako još dodatno obesmisli svaka Jugoslavija samom činjenicom što bi onda u tom slučaju ostala sama Srbija da se zove "Jugoslavijom".

Za pretpostaviti je da je i predsjednik Bulatović imao svoje razloge kada je prihvatio ovaj poziv da se obrati "Lacmanima". Ne radi se samo o "časti i česti" što se takvim prilikama posve normalno ukazuju onima koji imaju to ili slična zadovoljstva da govore o politici svojih zemalja, čemu niko, a posebno jedan Crnogorac, ne bi mogao odoljeti. Stvar je zato mnogo ozbiljnija.

Podimo od činjenice da se velike političko-diplomatske igre uvijek vode na isti način i, reklo bi se, ne baš posve maštovito. Poput šaha, svaka od situacija ima već svoja rješenja. Naravno, samo ih treba znati. Kao što je poznato iz novije političke istorije, Zapad ne voli monolitne blokove protiv sebe. Njegova strategija je u takvim slučajevima uvek bila prirodna i očekivana. Treba samo načiti takav "blok" izvlačenjem onoga ko bi mogao postepeno da podrije cijeli sistem "monolitizma", zvao se on komunizmom ili pak danas, nacionalizmom.

Ne manje, u takvim slučajevima treba identifikovati sve one uzroke eventualnog unutrašnjeg nezadovoljstva jednom politikom i naročito, njihove protagoniste. Nije važno da li su oni opravdani ili ne, lični ili kolektivni, progresivni, odnosno nazadni... Važno je samo da oni postoje i da bi se, kao takvi, mogli eksploatirati u interesu političke i druge borbe Zapada protiv drugog "monolita" na međunarodnom poprištu.

Kada su svojevremeno zapadne zemlje zaigrale na Tita nakon 1948. godine, teško je reći da su one u potpunosti razumjele sve razloge Brozova otpora Rusima. Prije će biti da je mnogo važnije bilo to što se javio makar neko u sovjetskom bloku ko više nije bio spreman da sluša naredbe iz Moskve. Koliko je stvar tog otpora kod Tita bila političke, a koliko lične prirode, to u ovom slučaju nije ni važno. Da je

Staljin nastavio da podgrijeva Titovu taštinu i političke ambicije kao njegovog nasljednika, ko zna da li bi ikada bilo te 1948. godine.

Kad je pronađen čovjek s kojim je bilo moguće uzdrmati rusku komunističku imperiju na Zapadu, svi su vjerovali da je time ustanovljena jedna velika politika. Posebno ih je radovalo što Tito izaziva Ruse. Ako već oni ne mogu Staljinu ništa, onda barem da imaju nekoga ko će to moći umjesto njih da radi. Sve je to bilo debelo plaćeno Jugoslaviji i njenim narodima putem snažnih mlazeva finansijske pomoći. Koje su onda bile posljedice takve politike?

Tito je "izdao" Ruse, ali nikada nije prestao da sam bude "Rus", barem što se tiče unutrašnje politike u generalnom pogledu. Spojio je komunizam sa prozapadnim načinom života. Zapad je mogao biti zadovoljan načinjanjem sovjetskog bloka preko jugoslovenskog slučaja. Ni Rusi nisu imali puno razloga da očajavaju. Tito je, ipak, vodio "moskovsku politiku" bez Moskve, ali i dobiti, preko njega, tajno transferirane zapadne tehnologije.

Izgledalo je da su svi bili zadovoljni. Postojao je Zapad, postojao je sovjetski blok, ali postojao je i Tito. Kao, nešto između. Postojao je konačno na sličnom konceptu i jedan Čaušesku. Pa ipak, to je ružan primjer za isticanja glavne teze o pronalaženju "izdajnika", ali tako da svi žive u uvjerenju da su nadigrali drugoga. Još samo preostaje da danas neki od istoričara otkrije kako je cijeli taj slučaj sa Titom bio sa znanjem Rusa! Zar nije onda moguće da se i danas nešto slično ponovi.

"Kooperativnost" Crne Gore

Glavne crte jednog takvog scenarija nisu nedokučive. Zamislimo samo da je onaj događaj sa Hagom za Zapad mogao zaista iskreno zvučati kao izraz iskrenih težnji crnogorskog predsjednika. Zamislimo, takođe, da je takav korak mogao biti isto tako pripremljen kao "mamac" od Miloševića i Bulatovića. Dupli kolosjek jugoslovenskog raspadajućeg furgona. Uzmimo da su docnija zbivanja mogla samo još više potvrđivati crnogorsku težnju za "ravnopravnošću" i nezavisnošću. Crnogorci nisu zadovoljni sa politikom srpskog vožda! Crna Gora ne pokazuje iskren odnos prema federalnoj zajednici sa Srbima!

Zar nije moguće u tom slučaju, da Zapad ponovo zaigra jednu od svojih omiljenih igara "pronađi izdajnika", ovaj put protiv Miloševićevog velikonacionalnog "monolitizma", a za račun crnogorske "kooperativnosti". Postoji i konkretan i zgodan povod. Uostalom, sam predsjednik Bulatović ga nudi. Ne samo s obzirom na njegov poziv da se krene sa ukidanjem sankcija, kao otpočinjanjem pozitivnih promjena prema SR Jugoslaviji, već kao način da se u skladu sa iračkim modelom Crnoj Gori odobri izvoz aluminijuma radi kupovine hrane i lijekova koji nisu pod režimom embarga!

Kad se breša jednom probije, ona se može samo proširivati. Svi bi mogli ostati pri svojim politikama, a svi bi se ponašali praktično tako kao da ne vode te i takve politike. Zapad bi i dalje vjerovao da drži Miloševića i Srbe pod sankcijama dok bi faktički embargo bio mrtav. Milošević bi se u interesu toga cilja "pomirio" sa "nezavisnom" ulogom Bulatovića. Bulatović bi slovio za "zapadnog čovjeka" koji je imao "hrabrosti" da se odupre velikosrbi(janskom) diktatu! U osnovi, razumije se, to ne bi odgovaralo stvarnom stanju.

Poput Tita, koji je rado ljetovao na Krimu, a vodio "prozapadnu" politiku, iluzije bi se mogle i u ovom slučaju stvarati i održavati. Onaj dio Crnogoraca, koji je protiv zajednice sa Beogradom, imao bi osjećanje da mu je ostvarena toliko željena

"nezavisnost", mada sve činjenice u stvarnosti ne bi potvrđivale to osjećanje. Ni kod najvećeg dijela velikonacionalnih Srba takva politika ne bi nailazila na odobravanje. Pa ipak, oni se nikada ne bi usudili na drugi "antibirokratski" puč poput onoga kada je iz posve drugih razloga rušeno "izdajničko" crnogorsko rukovodstvo.

Ma koliko ovaj "scenario" odgovarao evoluciji stvarnih i mogućih događanja u srpskoj budućnosti, on nije sam po sebi ni "tačan" ni "netačan". Baš zbog toga ima i sve izglede da se ostvari. Uostalom, samo ljudi od kompromisa uspijevaju!

7. DRŽAVNIK, BEZ PARDONA

Politika je po svojoj prirodi puna obrta. Ono što se u jednom razdoblju smatra nekom vrstom "svete krave" ne znači da će kao takvo i dalje važiti. Toj dinamici politike poseban pečat daju političari koji svojim raznoraznim prevrtljivostima ponekad doslovno skaču sami sebi u usta. Balkan je bio i ranije, a i danas, smatran za područje u kojem nasilje i jezik pritvornosti idu ruku pod ruku.

Nešto slično možda se moglo uočiti u latinoameričkim zemljama, posebno u razdoblju diktatura, populističkih režima i demagoških vlada. Pojam "balkanizacije" proširio se kasnije i na neke od afričkih zemalja. U savremenoj literaturi o uporednim političkim i vladavinskim formama taj se pojam često koristi da bi označio retardaciju režimskih oblika među Afrikanerima. Što bi se reklo, i od goreg ima gore!

Naš slučaj postaje sve više tipičan ako je riječ o obnovi jednog zločestog balkanskog sindroma nasilja i laži, korupcije i demagogije na populističkoj osnovi. Milošević i beogradske političko-nacionalne "sakadžije" i nemilosrdni eksploatori etnocentričkih osjećanja u narodu su jedan od primjera koji već ulazi u političku literaturu o našim naravima u politici sa referentnim mjestom u bibliotečkim katalozima i na internetu.

Drugi slučaj, politički i nacionalni uspon Mila Đukanovića u Crnoj Gori, privlači sve više pažnju javnosti, ne samo da li će on i koliko će izdržati u bespoštednoj borbi protiv Crnogoraca u dvoru nego i šta znači konkretno ta nova podgorička politika za Crnu Goru i SR Jugoslaviju. Legitimnost svake politike najprije počiva na određenim simboličkim vrijednostima preko kojih se ona kao takva prepoznaje.

S tog stanovišta, Đukanović je prvobitno odavno "označen" jednim od dva glavna Miloševićeva politička "agenta" u Crnoj Gori. Kao istaknuti vođa crnogorske "antibirokratske revolucije" Milo Đukanović je došao na ključne političke, partijske i državne položaje u životnoj dobi kad se, inače, smatra da je dečku mjesto još u školskoj klupi. Na saveznim skupovima na kojim se odlučivalo o sudbini ondašnje Jugoslavije odigrao je jednu od najprljavijih uloga u razaranju zajedničke južnoslovenske države.

U toku rata, kojim je definitivno razbijena Jugoslavija, ponio je sve zasluge za uspjehe jedne ratne privrede inflatorno finansirane, švercom održavane i na ogromnom odricanju naroda zasnovane. Zahvaljujući tome, Crnogorci su mogli ratovati, pljačkati i brukati se u interesu jednog naopako shvaćenog patriotizma čije su vrijednosti bile poznate samo Đukanoviću i njegovom dojučerašnjem "sabratu" - Momiru Bulatoviću.

Onda je došlo do čuvenog zaokreta! Đukanović je počeo da istupa u javnosti sa onim istim političkim tezama zbog kojih je lomio Slovence, Hrvate, Bosance... na saveznim sjednicama CeKa tada još vladajuće kompartije. Razumije se, čovjek se opametio. A, mlad čovjek ima i vremena i prava na to. I, dobro je što je tako. Nikad nije kasno za promjenu mišljenja. Problem je samo u Đukanovićevom slučaju promjene mišljenja, što je mjenjao to mišljenje preko leđa čitavog naroda.

Ali, ako je naš običaj da narod mora platiti svoje zablude i greške svojih vođa vlastitom nacionalnom katastrofom, ni to ne bi predstavljalo posebnu poteškoću, da Đukanović danas s promjenjenim mišljenjem ne nastupa isto onako oholo, važno i

"tvrdo" kao što je nastupao onda kada je imao ono mišljenje s kojim je danas u sukobu!? Ni riječi "izvinjenja", prije svega, samom sebi! Pa, zatim, i onima koji su sada, na svu njihovu sreću, sa svojim državama izvan "usrećiteljske" srbo-crnogorske federacije.

Moglo bi se i dalje ređati kome je sve Đukanović dužan elementarnog političkog objašnjenja. Jer, kad već traži izbornu podršku u vlastitom narodu mogao bi tom istom narodu otvoreno reći šta je to što je bila njihova zajednička greška: i njegova i Bulatovićeve i samog naroda u razdoblju krvavog razbijanja druge Jugoslavije. Otud bi i njegova današnja kritika Miloševića bila i uvjerljiva i iskrenija, a i sa većim izgledima da bude masovnije prihvaćena.

Ovako, ne zbog prošlosti već sadašnjosti i budućnosti, niko ne garantuje da se isto ili slično neće ponoviti i ponavljati i ubuduće. Ne postoji nikakva niti toliko vanredno dobra današnja Đukanovićeva demokratska i tranziciona reforma koja bi ga kao takva iskupila kao da se ništa nije desilo u našoj i crnogorskoj bližoj političkoj i nacionalnoj prošlosti!

A, svaka prošlost poput kakve noćne more pritiska savjest živih i današnjih generacija. U tom pogledu, makako da se dovijao i "konstruirao" tu prošlost prema svome novom *image-u*, Đukanović neće moći, baš zbog te i takve prošlosti, pogotovo skrivane i iznova oblikovane, voditi uspešno ni novu politiku za koju uvjerava crnogorsku javnost da se malne rodio s njom. Najviši izraz te bezobzirnosti jesu ona njegova javna nastupanja u kojima nije jasno da li to govori Solana, Vesli Klark, Holbruk, ili sam Milo Đukanović u autoviđenoj ulozi člana Kontakt-grupe!?

Skoro održani Kongres Đukanovićevog DPS, nakon političkog razilaženja sa Mommirom Bulatovićem, možda je najbolja potvrda svega ovoga što je prethodno izrečeno. Ženski član dosadašnjeg vladajućeg crnogorskog trijumvirata Milica Pejanović-Đurišić upravo je imala zadatak da "naučno" skroji novu istorijsku prošlost povodom uloge DPS u razdoblju krize, razbijanja i raspada druge Jugoslavije u podnesenom političkom referatu na Kongresu. Trik je bio vrlo jednostavan, ali utoliko i providniji.

Naime, Đukanović i Pejanović-Đurišićeva misle da su stranačkim odvajanjem od Bulatovića ostavili ovome svu odgovornost za rat, razbijanje i raspad zemlje. Nek on brine brigu kako će sve to jednog dana objasniti u Hagu! Ako DPS "nikada nije zagovarala rat i nacionalizam, dva sijamska blizanca koja su harala na političkim prostorima bivše SFRJ" (*Glas*, 2.11.1998, Beograd), kako tvrdi Pejanović-Đurišić, onda se postavlja jedno vrlo ozbiljno pitanje koje zbog toga ne sadrži manje odgovornosti od činjenice i da jeste!

Jer, ko je onda vodio rat, a da vladajući DPS, ili nije znao da se rat vodi, ili je neko "švercao" taj rat mimo vladinog kabineta DPS i njegove skupštinske većine, ili nam sada Pejanović-Đurišić pokušava dokazati da oni nisu ni bili na vlasti dok je rat vođen, to jest da su došli na vlast tek onda kad se Milo Đukanović odvojio od Momira Bulatovića i počeo da šarmira demokratski svijet svojim verbalno projektovanim političkim i ekonomskim reformama.

Možda je to zaista tako i bilo, ali vladajuća pozicija DPS - proistekla iz izbornih pobjeda pred rat i tokom rata - krunski je dokaz odgovornosti da je rat vođen sa znatnim crnogorskim učešćem u njemu, bez obzira da li je taj rat vodio DPS ili neko drugi mimo DPS, povjeruje li se u ovaj istorijski somnambulizam Pejanović-Đurišićeve.

Kako su u svakoj laži kratke noge, a u onoj velikoj i političkoj, posebno, još kraće, ni Pejanović-Đurišićeva nije mogla, a da se ne sudari sama sa sobom tvrdeći da

se DPS "patriotski vezala za slobodu, pravdu, dostojanstvo i čast Crne Gore i SRJ"!?

Koju to čast, slobodu, pravdu i dostojanstvo Crna Gora nije imala u drugoj Jugoslaviji, da bi joj zbog toga "patriotski" zahvalila slanjem preko 28.000 svojih dobrovoljaca na dubrovačko ratište? A, to je upravo i dovelo do rata.

Današnja politička borba crnogorskog rukovodstva protiv Beograda i, posebno samog Miloševića da sačuva svoje državno i nacionalno biće pred Srbijom i velikosrpskim nacionalistima utoliko je manje legitimna, jer je Crna Gora sa tim istim rukovodstvom - Đukanović, Marović, Pejanović-Đurišić i, do juče Mommirom Bulatovićem - vodila bukvalno pravi rat da se poništi državni i nacionalni subjektivitet Slovenaca, Hrvata, Bosanaca, a i Makedonaca samo da je stigla otvoriti front sa "srpskom braćom" dolinom Morava-Vardar.

Kad su Đukanović, a s njim i Marović i Pejanović-Đurišić, zajedno sa Miloševićem pripremali autoritarni režim drugim jugoslovenskim narodima onda to, po njima, nije značilo opasnost od "srbijanskog hegemonizma", a sada kad su se i sami našli u mengelama tog istog autoritarizma postali su odjednom "razumni i odgovorni ljudi, koji vode računa o nacionalnim i državnim interesima Crne Gore, pa i o ličnom dostojanstvu".

Sve ono prethodno, od antibirokratske revolucije, sukoba sa rukovodstvima jugoslovenskih republika do rata i počinjenih raznih zala u interesu stvaranja Velike Srbije - nije bio pokušaj da se one "utope" u "proširenu državu Srbiju", ali zato jeste kad se Crna Gora valja "utopiti" u tu državu kao jedini trofej koga je Milošević, kao na tacni, dobio nesmotrenim referendumskim "da" crnogorskog naroda i glupošću rukovodstva koje sada iz sveg glasa zapomaže nad svojom rđavom sudbinom.

Šta su to druge jugoslovenske republike tražile od Miloševića i Đukanovića onda nego upravo ono što danas sam Đukanović traži od Miloševića. Da se poslužimo riječima samog Đukanovića: "Nema... apstraktnog jugoslovenstva, mimo zajedničkog, dakle dogovorenog interesa Crne Gore i Srbije. Svako drugo jugoslovenstvo je obmana i laž, zamenica za nasilje produženog srpstva nad Crnom Gorom, koje Crnu Goru jedino vidi kao produžetak nekog srbijanskog okruga. Nema naddržavnog i nadnacionalnog jugoslovenstva. Ako je takvo ono se uvek iskazuje kao nasilje, kao velikodržavlje fizički većeg".

Nisu li tada Slovenci i Hrvati tvrdili na isti način ono što Đukanović danas tvrdi da je Milošević uzurpirao (ondašnje) savezne ustanove i ispraznio ih od njihovog dogovornog karaktera - Predsjedništvo SFRJ (Branko Kostić, taj nije bio predstavnik koliko je poznato Svazilenda nego baš Crne Gore u kojoj je funkciju predsjednika vlade vršio ovaj isti Milo Đukanović), Vijeće republika, Saveznu vladu (Aleksandar Mitrović), Savezni sekretarijat (V. Kadijević), JNA (general Adžić).

Kakva samo frapantna sličnost između tog vremena i današnjih Đukanovićevih riječi: "Crna Gora... neće priznati neustavnu i politički nelegitimnu Saveznu vladu kao što će i sve odluke takve nelegalne Savezne vlade - svih drugih saveznih organa u kojima se ne ostvaruje *paritet* aktuelne državne politike Crne Gore - Crna Gora ignorisati.

Uzurpatorskom voljom beogradskog režima ne postoji... ni *Veće republika*. Ne funkcioniše ni *Savezna skupština*" (kurziv - S.I.).

A biva, postojali su "Veće republika" i Savezna skupština" kad je Đukanović, zajedno sa Miloševićem i Bulatovićem, "legalno" i "neuzurpatorski" tzv. "žabljačkim ustavom" i odlučivanjem u nepostojećem Vijeću republika Skupštine bivše SFRJ stvarao SR Jugoslaviju koju danas niko u svijetu ne priznaje. Pa čak i sav plaho važan i prisustvovao njenom proglašenju.

Zato, nema boljeg zaključka od one narodne: "ko drugome jamu kopa sam u nju upada".

8. MILO PROTIV CRNOGORACA U DVORU

Današnju krizu u odnosima Srbije i Crne Gore, koja je uzdrmala i njihove federalne veze, treba posmatrati i kao posljedicu jedne ratne politike koju su ove dvije zemlje, reklo bi se manje-više podjednako, vodile na prostorima bivše, druge Jugoslavije. Takva je politika sa sobom posljedično nosila i onu vrstu "podzemne" zakonomjernosti što bi se mogla kolokvijalno nazvati "driješenje vreće do kraja".

To znači da se raspad druge Jugoslavije, kako ga je i zvanično ocijenila Badenterova komisija, mora procesno dovesti ne samo do potpunog raskida predašnjih državnih ili paradržavnih odnosa između bivših jugoslovenskih republika (bilo ratom bilo mirom), nego je čak uslov bio kakvog smirivanja krize i stabiliziranja regiona da bi se vremenom i na nekim drugim osnovama uspostavili drugačiji - normalniji, "interesniji" i slobodniji odnosi između svih subjekata bivšeg jugoslovenskog prostora.

Tragičnost današnjih odnosa između Crne Gore, posebno ove nekadašnje najmanje jugoslovenske republike i Srbije je višeznačna. Sve ono na što je ona pristala u svojoj "bratskoj" vezi sa Srbijom 1989. godine podržavanjem, ali organizovanjem i vlastite tzv. antibirokratske revolucije, kad je riječ o tome kakva bi trebala biti Jugoslavija gotovo deset godina poslije smrti Maršala Tita, i politici što je na toj osnovi vođena sve do pokušaja da se ratom riješi pitanje njene budućnosti vještački i vanvremenski izazivajući neku 1918, vratilo joj se danas vjerovatno i kao prava kazna za takvo saučestvovanje.

Ni Milo Đukanović, danas toliko slavljani i hvaljeni crnogorski vođa - simbol otpora reakcionarnom "komuno-šovenskom" beogradskom režimu - nije u tome bez debele krivice i odgovornosti. Tek onda kad se počelo "bilansno" ispostavlјati da će Crna Gora, posljednja od preostalih bivših jugo-republika, završiti kao jedini Miloševićev ratni trofej u njegovoj "modernoј federaciji", alarmirana je uzbuna na sva zvana. Zar će oni kojima je dato od "boga i vladike" da vladaju završiti kao najobičniji objekt srbijanske političke i vojne supremacije?

U svemu tome, Đukanović, na izvjestan način, podsjeća na tragičnu sudbinu Svetozara Pribićevića koji je 1918. godine "ušio" Hrvatsku kao najblistaviji dragi kamen na srbijansku krunu s čime se sam Aleksandar Karađorđević, po materij, a i dalјim očevim porijeklom, Crnogorac, jedno vrijeme hvalio, slaveći, istovremeno, i njenog "donosioca" sve dok ga nije protjerao u izgnanstvo gdje će ovaj i okončati svoj život.

I danas je moguće povući takvu paralelu, s tim što ova sada "udara u glavu" "duplo": opet je "Crnogorac" u beogradskom dvoru samo sa namjerama koje nadilaze sve ranije vlastodržačke ambicije na ovom tlu. Ako ništa drugo, onaj je smirivao ondašnja crnogorska nezadovolјstva isticanjem da je prvi u državi - Crnogorac, dok ovaj današnji misli da je Jugoslavija moguća i onda kada se zove Srbijom.

Za razliku od vremena kada je od Crnogoraca iziskivana dinastičko-državna lojalnost pa i po cijenu da im se "zabrani" da su nacionalitetno to što jesu, sada se od njih traži da zaborave da su gotovo pola stoljeća bili ono što oni misle da stvarno jesu!? Ali, to nije samo rezultat napora jedne politike beogradskog režima. Činjenica da je Đukanović pobjedio na predsjedničkim izborima zahvaljujući građanima Crne

Gore, ali "izgubivši" ih među samim Crnogorcima otkriva svu dubinu podjela u većinskoj naciji.

Ništa manje, tome je doprinio i dio današnjeg rukovodstva koji se sada smatra "spasilačkim" za opstanak crnogorske nacije. Njegov barjaktar, i onda kada je uvaljivao Crnu Goru u nesreću sa dalekosežnim posljedicama, i danas, kad je iz te nesreće "vadi" bio je i ostao pomenuti Đukanović. Pređašnja paralela s Pribićevićem moguća je i u jednom drugom slučaju, uzme li se Brozov slučaj sa 1948. godinom. Dugo vremena poslije toga famoznog sukoba, stvar je tumačena njegovim ogromnim zaslugama za raskid s Rusima. Samo tada se niko nije sjetio da se priupita: a, ko, nas, bogamu, to bješe doveo u političku vezu sa Rusima?

Sve dok se Milo Đukanović konačno ne odredi prema svojim političkim (ne)djelima iz prošlosti, njegova današnja nastojanja neće uroditi očekivanim plodom. Ako on sada traži ravnopravnost sa Srbi(jancima) onda bi morao barem da se prisjeti da je odbacivanjem svake opasnosti od "srbijske hegemonije", kako je već početkom devedesetih uzvikivao, jačao "srpski" mentalitet u etnopolitičkom kompleksu Crne Gore.

Sve do sada, ni u jednoj prilici Đukanović se nije odredio prema ratu protiv Hrvatske i Bosne u kojem je Crna Gora sa najvećim stepenom mobilizacije spremnosti učestvovala. On i danas misli da je taj rat bio "pravedan", a najveći domet njegove "samokritike" u tom pogledu bio je onaj intervju što ga je dao Radio Jugoslaviji prije dvije godine kada je izjavio i slijedeće: "Rat se zaista mora završiti na način koji će uvažiti interese svih zaraćenih strana. Ako ne bude ispoštovan minimum interesa svih naroda onda nema nikakve sumnje da je to *najbolji put da se rat produži*" (kurziv - S.I.) (*Politika*, 5.11.1995)!?

I u "momentalnom" prihvatanju Karingtonove "asocijacije", samo da usput pomenemo makar ovu "zaslugu" Momira Bulatovića, nije se sadržavalo konačno prevladavanje miroljubivosti u rješavanju jugoslovenske krize, već razočaranost srbijskom nespremnošću da se ide u rat do kraja! Đukanović ni tada ni kasnije nije imao drugačije mišljenje. On brani i danas crnogorsko pravo na Prevlaku na isti onaj način kako je Milošević vidio pravo Srba preko Drine i Save na posebne države!

Jer, tobože, riječ je o "administrativnim granicama": "S naše strane... biće istaknut izražen interes da na tom prostoru dođe do pravednog razgraničenja. Ono što je u ovom regionu *predstavljalo administrativnu granicu teško da može biti prihvatljivo kao državna granica*"!? (kurziv - S.I.).

Zašto bi u jednom slučaju - srpskom ili srpsko-crnogorskom - a, u drugom, samo crnogorskom, shvatanje "pravičnosti" po pitanju granica bilo različito ako je međunarodna zajednica zauzela stav da nije riječ o "administrativnim granicama", nego upravo državnim to valjda jedino "zna" sam Milo Đukanović, ali je to i jedan od onih dokaza koji vezuju Đukanovića sa Crnogorcem u dvoru više nego što on misli nakon objavljivanja svoje strategije "reformnog" povlačenja!

Ni oko tih bučno najavljenih reformi Đukanović ne zvuči autentično. Jedan je od njegovih "mlađanih" savjetnika skoro dao izjavu u beogradskom tisku u kojoj se, po prilici, kaže da Srbija mora da slijedi "Đukanovićeve reforme"! Ovaj "malađac" je vjerovatno, išao još u srednju školu kad je, takođe, još mlađani Đukanović "lomio" Slovence po pitanjima odbacivanja reformi na nezaboravnim maratonskim sjednicama CeKa, a uz to i čitavu kamaru ondašnjih vodećih crnogorskih kadrova u ondašnjem najvišem jugoslovenskom partijskom rukovodstvu za račun, dabome, Miloševića.

Ako ništa drugo, Đukanović bi morao, makar danas, priznati da su Slovenci sa insistiranjem na političkim i ekonomskim reformama bili tada u pravu ne samo iz

razloga kako bi se druga Jugoslavija spasila već i sada, s obzirom da su danas jedna od najuspješnijih tranzicionih zemalja u Centralnoj i Istočnoj Evropi. Pored te činjenice, i sam pojam reformi, koje, inače, verbalno rado rabi Đukanović, nije u saglasnosti, iz razloga zastarjelosti, sa katastrofalnim stanjem u kojem se nalaze Crna Gora i Srbija.

Pojmovi "reformi" pa čak i "refolucije", kao specifičan mađarski izraz za kompromis između kompartijskih struktura i vanpartijske, disidentske opozicije, odavno su prevaziđeni s obzirom na domete ostvarenih promjena u bivšim socijalističkim zemljama koje oličava vodeći politički pojam "tranzicije" ili "transformacije".

Zaključak koji se ovdje sugerše ima dublju poruku. Koliko god se Milo Đukanović danas smatrao pravim "spasiocem" Crne Gore ili "ličnošću godine", prema beogradskoj *Našoj Borbi*, a, on to nesumnjivo jeste, uporedi li se sa "političarem" poput Momira Bulatovića, on će, uprkos toga, istovremeno nositi kompleks i njene tragedije u koju ju je i sam uvukao. Bez političkog i ličnog određenja prema toj činjenici Đukanović neće imati moralnog pokrića za realizaciju jedne drugačije politike.

Ali, ne samo iz tog razloga nego iz još jednog ne manje važnog: pred Crnogorcem u dvoru može imati za pravo samo onaj ko s njim nije krvavu "kašu" vario. A, u tom pogledu sastoji se i politička i izborna nepravda prema takvim političkim snagama koje su u Crnoj Gori još poodavno upozoravale kuda će je jedna apsolutno pogrešna politika odvesti, kao što su Liberalni savez i crnogorski socijaldemokrati.

Radoje Kontić

9. KOLEKTIVNI PORTRET JEDNE VLADE: "ČELIČNI" DRUG KONTIĆ

Treća Jugoslavija (SRJ) dobila je svoju novu, drugu po redu - vladu od kako je nastala udruživanjem Srbije i Crne Gore. Poslije Milana Panića, uspješnog Amerikanca, a neuspješnog Srbina i još neuspješnijeg političara, vladu je bio obrazovao njegov ministarski kolega, dotadašnji podpredsjednik *dr Radoje Kontić*, Crnogorac metalurške profesije.

Baš zbog toga, mnogi od upućenih su vjerovali da će dr Kontić biti efikasniji od svojih prethodnika, zahvaljujući znanju iz metalurgije i vještini primjene posebnih stručnih postupaka na tom planu, kako bi dobio jaču "jugoslovensku" leguru srpsko-crnogorskog elementa i priznanja Jugoslavije u svjetskom, ali ne Mendeljejevom, već, kako Srbi vole da kažu, "novom (američkom) poretku".

Ko to opet zavađa "dva oka u glavi"

Obrazovanje ove vlade ostaće zapamćeno po neobičnim kuloarskim i tajanstvenim radnjama koje su je pratile. Niko nije znao, pa čak ni dr Kontić i mnogobrojni budući ministri, zašto je bilo toliko odlaganja i natezanja oko njenog definitivnog formiranja.

Prvo je došlo do posve nejasnog odlaganja zasjedanja skupštinskih domova, onda je pala neočekivana ostavka guvernera NBJ i pored toga što ova funkcija nema "ministarski" značaj da bi tek potom, mandatar za sastav nove vlade mogao da istupi programski u skupštinskom zdanju i upozna narodne poslanike sa prijedlogom sastava svoje vlade.

Ma koliko izgledalo da je samo problem bio ko će biti guverner NBJ, ostaje ipak, da se istakne da sve teškoće u obrazovanju ove vlade imaju svoje porijeklo u složenim srbijansko-crnogorskim odnosima koji su kao takvi počeli već opterećivati federalne odnosno savezne organe i ustanove.

Sada kada nema Hrvata, Slovenaca, Muslimana... i ostalih "osvedočenih neprijatelja srpskog naroda" biće vrlo zanimljivo da se objasni kako to da se sva ta nekadašnja natezanja nastavljaju i to ovaj put - sa Crnogorcima. Ko to sada opet zavađa ova dva naroda, "dva oka u glavi"...?

Vlada sa (č)etničkom podrškom!

Nova je vlada izabrana u Skupštini na osnovu nadmoćne većine. Od ukupno 138 narodnih predstavnika u Vijeću građana samo je osam bilo protiv! Ostalih trideset nije glasalo ili, pak, nije prisustvovalo zasjedanju ovog skupštinskog doma. U Vijeću republika svih 39 poslanika dalo je svoje glasove dr Kontiću i njegovoj vladi.

Nova vlada je manjinskog karaktera. Njenu političku osnovu daju srbijanski i crnogorski socijalisti, ali ovi potonji i kao "demokrati". Glavna karakteristika manjinskih vlada je da su one same po sebi nestabilne vlade i po pravilu održavaju se na osnovu nekih posebnih dogovora i čudnih saveza u parlamentu između raznovrsnih političkih snaga. U našem slučaju, ova manjinska vlada ima uporište u snažnoj "opozicionoj" podršci (kakav samo paradoks!) Srpske radikalne stranke.

Ako su srbijanski i crnogorski socijalisti bili u stanju da formiraju manjinske vlade na saveznom i republičkom nivou onda za to svakako imaju da zahvale biračkom tijelu i rezultatima posljednjih izbora, ali ne manje i Vojislavu Šešelju! Bez ovog četničkog vojvode takve vlade ne bi jednostavno bile moguće. To samo govori na koje je niske grane pao nacionalni interes koji zastupaju Slobodan Milošević i Momir Bulatović.

Ko je dr Radoje Kontić?

Prosječan čitalac dnevnih novina teško da je mogao posebno upamtiti ime današnjeg prvog ministra dok nije pozvan u Panićevu vladu kao njen vicepredsjednik. On nema za sobom naročitu prethodnu ideološko-političku karijeru pa ni posebnu nacionalno zaslužnu ulaznicu koliko, možda više, "tehnokratsku", razumije se, u našim uslovima. Prvi put se za njegovo ime moglo čuti 1978. godine kada ga je u Beograd doveo za člana SIV bez portfelja tadašnji predsjednik Veselin Đuranović.(1)

Smatran za Đuranovićevog čovjeka ing. Kontić, tada još bez doktorata, nije ostavio poseban politički utisak, izuzev možda kao lojalan i ne baš istaknuto marljiv član vlade. Milka Planinc(2) će ga "preskočiti" u svom kabinetu, ali čovjek koji će se od tada već specijalizirati za vlade peći će vladin "zanat" u crnogorskoj administraciji 1982-86. godine kao njen podpredsjednik da bi se ponovo vratio u savezni vrh pod Mikulićem(3) 1986-1989, kao opet član SIV-a bez portfelja.

Godine 1989. ponovo se vraća u crnu Goru i ponovo u vladu! Sada je njen predsjednik do 1991. godine. Kada je izabrana prva vlada treće Jugoslavije, poznatija kao Panićeva, dr Kontić više stručnjak za vlade, a sve manje za metalurgiju, postaje njen podpredsjednik. Konačno, u drugoj vladi sad srpsko-crnogorske Jugoslavije dr Kontić postaje i predsjednik. *Tipični GM, što bi Amerikanci rekli ili "čovjek od vlasti" na naš način.*

Od Đuranovića do Ćosića

Za ovaj uspjeh u učestvovanju u raznim jugoslovenskim vladama Kontić bi, vjerovatno, trebao zahvaliti nizu okolnosti koje su mu išle na ruku. Po prirodi komunikativan, bez velikih ideološko-nacionalnih ambicija i težnji da određuje sudbinu svoga i drugih naroda, bilo kad je riječ o komunizmu ili pravoslavnom nacionalizmu, ovaj bivši inženjer je mudro znao da svi naši veliki projektanti komuno-nacionalnih programa trebaju ljude kao što su on ili njemu slični pojedinci.

Druga okolnost, kojoj Kontić treba zahvaliti za svoj nesumnjiv uspon, svakako se odnosi na njegovu nesumnjivu ličnu crtu, ili sposobnost da se pretjerano ne ističe. Upravo će mu to pomoći da se konačno istakne! Da bi postao predsjednik vlade on je odano znao služiti prethodne predsjednike i razne moćnike ondašnje crnogorske i jugoslovenske političke "nomenklature" sa vještinom da se s njima niti pretjerano identifikuje niti opet, sukobljava. Bez obzira na to kako je Veselin Đuranović završio, dr Kontiću to neće smetati u nastavku njegove pretežno "vladine" karijere.

Ne manje, dr Kontić za svoj uspon treba zahvaliti i mjestima koje je zauzimao u raznim jugoslovensko-crnogorskim vladama. Bez portfelja i posebno, bez ideološkog isticanja sa relativno mirnim komunističkim, odnosno nacionalnim diskursom koji inače odlikuje njegova politička istupanja, ovaj čovjek prilično uglađene spoljašnosti nije mogao iritirati nikoga od moćnika u prethodnom sistemu pa

ni u ovom nacionalističkom. Kao što je bio dobar komunista i bez pretjerivanja u tom pogledu, on je danas isto tako dobar nacionalista, a da pritom ne pravi od sebe budalu.

On nije nimalo sličan svom zemljaku Radomanu Božoviću, koji ispoljava sasvim drugačije ponašanje, od osionosti, preko ostrašćenosti, do primitivizma. Prije bi se reklo, po svojem držanju, da se Kontić rodio i odrastao u Vojvodini, a ne Božović. To još jednom dovodi u pitanje teoriju kulturacije, rušeći njenu glavnu postavku da određena kulturna sredina ne utiče i automatski na odgovarajuće formiranje ličnosti u tom pogledu. Dokaz je upravo, sam Radoman Božović(4), ali u suprotnom dizajnu i Radoje Kontić.

Stručnjak za vlade

Njegovom izboru svakako je doprinijelo i *kontinuirano poznavanje širokog spektra vladinih poslova*. To je jedini čovjek u vladi, sa skromnijim izuzecima članova vlade iz nešto novijeg vremena, koji zna šta je vlada, kako se odvija njena vladalačka tehnologija, koje sve mehanizme treba pokrenuti da bi se određene odluke i zakoni sproveli ili, pak, što je još važnije da bi se oni pripremili i donijeli, odnosno u skupštini "progutali".

Od ukupno 20 članova vlade, prvi put je u vladi ravno 11 članova (*Telačević, Blagojević, Simović, Stojanović, Popović, Dimitrijević, Gordić, Savović, Ignjatović, Đordan i Raičević*), dok ostala trojica imaju iskustvo na vladinim poslovima nižeg nivoa (izvršna vijeća i savjeti) u pokrajini i gradu (*Lovre, Unković i Bingulac*). Samo preostala petorica, pored Kontića, su bili dosada u vladama republičkog, ili jugoslovenskog sastava i karaktera (*Jovanović, Bulatović, Lučić, Zebić i donekle Ivanišević*), ali jedino u trećoj Jugoslaviji.

Kontić je zaslužio ovu funkciju i s obzirom na svoju vještinu prilagođavanja moćnima. On nije čovjek samostalne uloge kao Panić mada nije i obični servant. Prema Ćosiću gaji poštovanje i možda lične simpatije, Miloševića se boji što ovaj kod saradnika posebno cijeni, dok mu od Bulatovića zavisi republička podrška.

Pa ipak, između svih njih, i njihovih potreba da imaju "svoga" predsjednika vlade, dr Kontić je ostvario i ne malu samostalnost zahvaljujući pomenutoj vještini da se prilagođava, ali i nužnosti i neutralnosti funkcija vlade koju ona ima u svakom sistemu, pa i u nacionalističkom, kod Srba i Crnogoraca.

Autoritetu vladinog funkcioniranja svakako će doprinijeti Kontićevo poznavanje tehnologije. Kao nekadašnji smjenski inženjer, pa potom tehnički direktor, dr Kontiću će takva znanja i iskustva pomoći u postavljanju rigoroznog "mašinskog" obavljanja rada i vladinih poslova. Pa ipak, ovaj "metalurški" Crnogorac nije sastavio i "čeličnu" vladu kao što se moglo očekivati. Kao nosilac mnogih nagrada za inovacije i realizovane programe u oblasti metalurgije, dr Kontić će imati sve uslove da spozna da je lakše proizvoditi čelik nego vladati među Srbima i Crnogorcima.

Svi Kontićevi ljudi

Dr Kontić je obrazovao vladu od za sad 20 članova, s tim što je najavio da će je vremenom proširiti. Treba najprije očekivati postavljenje saveznog ministra za finansije čiji će resor samo privremeno obavljati potpredsjednik Zebić, a onda možda i druga ministarska postavljenja.

Prema modernim standardima, Kontićeva vlada spada već po svojoj brojnosti u "vlade srednje veličine". Naime, u gavermentalnim naukama smatra se da vlade od

preko 25 resora spadaju u glomazne, birokratske vlade. Uži prsten kabineta je po pravilu manji sa najvažnijim ministarstvima (klasične državne funkcije) dok je vlada u širem smislu znatno veća kad se uzmu u obzir sva ministarstva i vladine agencije.

Kontićeve vlada ima tri potpredsjednika: Zebića, Telačevića i već neizbježnog, Jovanovića, koji će tu funkciju obavljati privremeno, ali koji će zato imati položaj ministra inostranih poslova. To nije puno za jednu vladu, ali postavlja se pitanje koliko je ovaj broj potpredsjednika više izraz političko-reprezentativne uloge vlade, a koliko opet unutrašnje organizacije vladinih poslova i njenih funkcija. Najgore će biti ukoliko se radi o davanju nekim ljudima tako visokih vladinih mjesta radi ojačanja njihovog manjkavog ličnog i političkog autoriteta.

Nova vlada je ukupno "stara" 950 godina. Prosjek starosti njenih članova je 47,5 godina. Najstariji ministri su Vladislav Jovanović i dr Đorđe Blagojević sa po 60 godina, a najmlađi Miroslav Ivanišević, koji ima tek 37. Imajući u vidu prosječnu starost novih ministara može se reći, vlada je relativno mlada i, ako je suditi na osnovu toga, treba istaći da je s tog stanovišta pred njom tek prava "budućnost"!

Jednonacionalna vlada?

Svi članovi novog kabineta "čeličnog" Kontića su, izgleda, fakultetski obrazovani. Među njima ima osam doktora (Kontić, Gordić, Dimitrijević, Bingulac, Đordan, Stojanović, Unković i Blagojević). Dvojica su magistri nauka (Ignjatović i Bulatović). Dakle, pola vlade je sa najvećim mogućim akademskim i naučnim zvanjima. Takođe, deset članova kabineta govori ili se služi jednim, odnosno sa više stranih jezika. U tom pogledu pravi poliglota je Koviljko Lovre, koji govori tri strana jezika. Riječ je o veoma zavidnom nivou ove vlade i ona gotovo da u tom pogledu podsjeća na talijanske i austrijske primjere "doktorskih vlada".

Nažalost, vlada je gotovo jednonacionalna. Mada autor ovog teksta pravi razliku između Srba i Crnogoraca (naspram onoga da su Crnogorci Srbi, on misli i da su Srbi - Crnogorci!), sa izuzetkom Asima Telačevića, Muslimana iz Crne Gore i Margit Savović, Mađarice, ali zato prave "Srpkinje" iz Vojvodine, vlada je zaista jednonacionalnog karaktera. S obzirom na bimodalni sastav stanovništva SR Jugoslavije, ovo je jedna od slabijih strana nove vlade dr Radoja Kontića.

Vladino neiskustvo

Slaba strana ove vlade je i *manjkavo governmentalno iskustvo njenih članova*. Prvi put je u vladi preko pola njenih ministara. Naravno, to ne znači da je riječ o političkim laicima. Naprotiv, svi članovi vlade imaju znatno i značajno političko iskustvo zahvaljujući svojim dosadašnjim funkcijama. Riječ je o tome, da je danas posao ministra u modernim vladama postao neka vrsta poziva.

O tome najbolje govori i podatak da se u klasičnim predstavničkim sistemima članovi vlada, uglavnom regrutuju iz redova već postojećih i bivših ministara, a manje dolaze iz širih političko-kadrovskih rezervoara političkih stranaka. Tome doprinosi niz razloga. Jedan je svakako taj da posao člana savremenog kabineta postaje posebna vrsta političke "specijalizacije".

S obzirom na tu činjenicu, političke partije koje su u situaciji da prave vlade radije guraju u njene redove one svoje ljude koji već znaju da vladaju i imaju iskustvo u tom pogledu. Znanje i iskustvo jednog ministra ne postiže se preko noći ili samom činjenicom da je takav jednostavno ljuti pristalica svoje stranke. Političke stranke ne

žele da rizikuju da kabineti pate od nedovoljnog vladavinskog znanja, iskustva i sposobnosti. To opet ne znači da one ne pripremaju svoje političke ljude za ministre i obavljanje vladinih poslova.

Stoga neke vlade, kao engleska, na primjer, imaju tri vrste ministara: sekretare najvažnijih vladinih resora, ministre nešto manje značajnih kabinetskih poslova i tzv. mlađe ministre. Ova posljednja skupina vladinih ljudi "peče" zanat vladinih poslova u bukvalnom smislu. Na taj način, političke stranke, koje najčešće prave vlade stiču vremenom širi krug "ministarski" osposobljenih ljudi spremnih, u svakom trenutku i prema potrebi da uđu u vladu na odgovarajući poziv.

Naš slučaj je u tom pogledu, kao i u mnogim drugim, potpuno drugačiji i poseban. Ovdje ministri bivaju "ministarski" osposobljeni za obavljanje vladinih poslova tek u nekoj "n-toj" vladi razumije se, pod pretpostavkom da uspiju kontinualno da održe svoj kabinetski položaj. Kako im to rijetko polazi za rukom imamo pojavu *hroničnog gavernmentalnog neiskustva naših vlada i njenih članova*.

Resori

Sa stanovišta vladinih poslova Kontićev kabinet je resorno dobro ukomponovan. Vlada će imati tri vrste ministarstava: *klasična (tradicionalna), moderna i postmoderna*. Klasična ministarstva, kao što su spoljni, odbrambeni i unutrašnji poslovi, su najstarija ministarstva za koja vlade znaju. Kuriozitet ove vlade je da je prvi put u našoj političkoj istoriji i istoriji državnosti Srbije i sve tri Jugoslavije, za ministra odbrane ("ministra vojnog") došao civil, Pavle Bulatović, dosadašnji ministar unutrašnjih poslova.

Ništa manje je značajno i primjetiti da Bulatović, inače ekonomista po struci i "vječiti" univerzitetski asistent, sa svojom predašnjom funkcijom i ovom sadašnjom, ima sve uslove da izraste u neobično egzekutivnu vladinu ličnost, "sivu eminenciju" treće Jugoslavije. Sve je više, izgleda, onih koji naknadno, u nekim već ozbiljnim godinama postaju svjesni svojih pravni sposobnosti. Slučajno znam jednog profesora botanike koji je prešao u poslastičare! Ne zna čovjek šta da radi od sreće. Najzad je otkrio sebe! Pa ipak, uprkos ovom slučaju, ne vjerujem da će i Bulatoviću obavljanje ove, kao i one prethodne funkcije biti tako slatko zadovoljstvo!

Ne djeluje iznenađujuće da je za ministra inostranih poslova opet došao Vladislav Jovanović. Ovaj diplomatski činovnik, koji će postati ministar u poznim godinama (naša kadrovska politika!) je zaista "pravičan" čovjek na "prav(ičn)om" mjestu u saglasnosti sa njegovim zalaganjem na međunarodnom planu za pravičnim rješenjem jugoslovenske krize i srpskog nacionalnog pitanja.

Ministar dr Đorđe Blagojević, prvi policajac "iz Niš" nema posebno karakterističnu biografiju, što je možda jedna od njegovih najvećih političkih prednosti. U vremenima kada je možda najvažnije da je čovjek "niko" to je prva pretpostavka da postane "neko", pa i uprkos Blagojevićevoj starosnoj dobi. Ali, ako ništa drugo, ovaj šezdesetogodišnjak, nakon ovakvog skoka na jednu od najznačajnijih vladinih funkcija, ima barem sve uslove da se podmladi. U nas je vlast ljekovita. Treba pogledati samo Dobricu! Čovjek doživljava svoju drugu mladost. U slučaju, pak Bakočevića(5) nije nevjerovatno da u dogledno vrijeme pročitamo u novinama nekakvo saopštenje ljekarskog konzilijuma o lošem stanju zdravlja ovog vječitog *srbicus politicusa* nakon što je ispao iz svih političkih kombinacija.

Tehnoservanti

Ministarstva kao prosvjeta i kultura, saobraćaj, pravda, zatim - rad, zdravlje i socijalno osiguranje, privreda, industrija i energetika, poljoprivreda, i trgovina spadaju u modernije resore vlada i njihove kabinetske organizacije. I raspored ministara koji pokrivaju ove resore izveden je prema njihovim stvarnim stručnim sposobnostima.

Na čelu prosvjete je univerzitetski profesor Gordić. Javnosti je poznatiji kao "antibirokratski revolucionar" iz Novog Sada iz doba "jogurt revolucije". Lučić, koji je ranije bio savezni ministar za ekonomske odnose sa inostranstvom, vodiće saobraćaj. Neko bi možda mogao primjetiti, zašto to mjesto nije zauzeo neki inženjer saobraćaja.

Ali, u ovoj situaciji, sankcija i ekonomske blokade, kada je važnije "ekonomisati" sa saobraćajem, a manje ga rekonstruisati ili modernizovati - sve se čini da je Lučić pravo rješenje. Osim toga, tehnoservanti više ulivaju povjerenja od "idejnih" kao što su Gordić, Ignjatović, Savović ili, pogotovo, Raičević, koji je bez portfelja i čije će ministrovanje, izgleda, jedino biti da vlada radi tako kao da je sam Milošević tu!

Ministar pravde je dr Zoran Stojanović, redovni profesor takođe, iz Novog Sada, što je optimalno rješenje, barem kada se radi o potrebi da jedan poznati pravnik bude ministar pravde. Ne znam samo koliko je Stojanović poznat široj javnosti. Ministar za rad, zdravlje i socijalno osiguranje je Velibor Popović, dosadašnji pomoćnik generalnog direktora SDK Crne Gore. I ovde se postavlja pitanje da li bi bilo bolje da je na tom mjestu možda ljekar, a ne ekonomista. Doduše, nema ozbiljnijih dokaza da su naša ministarstva u ovoj oblasti bolje funkcionirala kad su na njihovom čelu bili "doktori".

Ali, kakve veze ima čovjek iz SDK za zdravljem nije baš sasvim jasno. Valjda više zbog onog "rada... i socijalnog osiguranja", jer sada je, izgleda, važnija ekonomija zdravlja nego samo zdravlje!

Ministri za privredu, poljoprivredu i trgovinu su Simović, Lovre i Ivanišević. Taj Simović iz Kraljeva, prvi čovjek naše vagonске industrije, nekako ostavlja utisak ozbiljnog čovjeka i privrednika. Videćemo šta će da uradi. Lovre, porijeklom iz Bosne (Glamoč), već kao takav ne obećava da se baš puno razumije "u zemlju" i to ne kad su u pitanju njene "granice" nego kopanje. Ali, budući da je odrastao i formirao se u Vojvodini možda mu je to najbolja preporuka za ovu funkciju. Da li će i dalje sijati iluzije kao u slučaju kada je Miloševiću "asistirao" pri otkrivanju nafte, ne zna se. Ostaje nam da sačekamo.

Slučaj Ivaniševića je prirodniji kad se radi o zauzimanju ministarskog položaja. Dosadašnji zamjenik saveznog ministra u istom resoru trgovine postao je konačno i sam ministar - trgovine. Njegov je najveći saveznik mladost. To je, kao što je već rečeno, najmlađi ministar u ovoj vladi. Ali, sve se čini da su ministri iz Crne Gore nekako ozbiljniji od njihovih srbijanskih kolega, što važi i u slučaju Ivaniševića.

Ministri budućnosti

Ministarstva poput informisanja, nauke, tehnologije i razvoja, ekologije, ekonomskih odnosa sa inostranstvom te ljudskih prava spadaju u postmoderne resore kabinetske organizacije današnjih vlada. To je takođe, jedna od boljih strana ove naše nove vlade. Problem je, međutim, koliko su na ta i takva mjesta došle prave ličnosti.

Ignjatović, kao dugogodišnji novinar, koji će obavljati funkciju ministra za informisanje, očigledno je kvalifikovan za takav posao. Problem je samo s ovim čovjekom što se smatra prononsiranim pristašom politike Slobodana Miloševića na TV Beograd, gdje je bio direktor, i koja je duže vrijeme bila i ostala glavna prepreka za slobodno, otvoreno i objektivno informiranje građana. On ostaje upamćen, ne manje, i po svom glavnouredničkom stažu u *Ekspresu*, kada je najotrovniji srpski nacionalizam i šovinizam ispunjavao stranice ovog lista.

Ministri za nauku, tehnologiju i razvoj, sport, ekologiju, kao i ekonomske odnose sa inostranstvom su dr Milan Dimitrijević, dr Zoran Bingulac, dr Slobodanka Đordan i dr Milorad Unković, kojima, sve se čini, i najviše dolikuju ovi položaji. Dimitrijević je ugledni astronom i fizikolog. Bingulac, bivši sportista (ostvario je grčki ideal o spajanju "tela i glave"). On ima sve uslove da bude i dobar ministar kao što je, svojevremeno, bio vrhunski sportista. I Đordanova je došla na pravo mjesto. Dosadašnji direktor Zavoda za zaštitu prirode Srbije baš zbog toga, kao primjer kontinuiteta u struci i pozivu, i zaslužuje da konačno obavlja ministarsku dužnost u toj oblasti.

Ni Unković nije van struke kad se radi o ministarstvu za ekonomske odnose sa inostranstvom, čiji će resor u narednom razdoblju voditi. Prije mnogo godina on je radio u Institutu za spoljnu trgovinu pa potom i u Saveznom sekretarijatu u istoj oblasti. Ali, ovaj čovjek će, izgleda, više morati raditi na popravljanju svoje političke nepopularnosti koja je gotovo neobjašnjiva, nego na daljem stručnom uzdizanju.

Madam Margit Savović

Slučaj dolaska Margit Savović za saveznog ministra za ljudska prava je prilično zamršen. Postavljanje ove Mađarice sa prosrpskim stavovima na ovo mjesto, ne bi smjelo da sugerira kako je to izraz neproblematičnog položaja mađarskog i drugih nesrpskih nacionaliteta u SR Jugoslaviji, kao što bi bilo još pogrešnije zavaravati sam srpski narod u pogledu tog položaja samom činjenicom što je jedna nesumnjivo zanimljiva žena, etničkog porijekla iz mađarske nacionalnosti postala ministar - i to za ljudska prava! jednostavno prihvatajući aktuelnu politiku srpskih socijalista nacionalističkog naboja.

Ako Margit Savović nije svjesna položaja u kome se našla i za šta je sve iskorišćena to joj se onda može i oprostiti. Ali, ako je g-đa Savović svjesna jedne politike u kojoj počinje dobijati i, uprkos tome, igrati važnu ulogu, onda je ona neka vrsta ženskog Mihaila Markovića. Samim tim, i za nju i za naš, problem je onda mnogo veći. Jer, bez obzira na plemenite motive madam Savović kao, uostalom, i motive jednog Kertesa(6) srpski narod ne smije sebi dozvoliti da položaj nacionalnih manjina u državi posmatra kroz njihova politička napredovanja i lične uspone samo zato što se slažu ili podržavaju jednu politiku vladajuće nacionalne grupe.

Socijalno porijeklo

Ništa manje nije zanimljivo i socijalno porijeklo ministara nove vlade. Vlada je u tom pogledu podjednako "građansko-seljačka". Pola ministara ima izravno seljačko porijeklo, ili je sa sela, dok je polovina gradska, odnosno građanskog porijekla. Ovo nije nevažan podatak budući da jedan od važnih zaključaka političke sociologije, kad je riječ o zemljama u razvoju, sugerira stav da socijalno (i

nacionalno!) porijeklo nosilaca vlasti opredeljuje u znatnom stepenu i politiku koju oni vode.

U našim uslovima, socijalno porijeklo ministara nove vlade može biti značajno i iz još jednog razloga. Kako je već naglasio "čelični" mister Kontić vlada će voditi, u narednom razdoblju, takvu politiku da će u njoj poljoprivreda imati "najviši prioritet". Osim toga, za održavanje socijalnog mira poslije neuspješne nacionalne politike, selo će, još jednom morati podnijeti ne samo troškove te politike koji se već sad ispostavljaju nego i izlaženje iz socijalne i nacionalne krize.

Perspektive nove vlade

Ovo je vlada, kao što je već rečeno, srbijanskih i crnogorskih socijalista, ili, bolje rečeno, vlada Slobodana Miloševića i Momira Bulatovića. Veoma je karakteristično, da u novoj vladi nije ostao nijedan od ministara iz stare Paničeve vlade. Takođe, nijedan od ministara te vlade naklonjenih Ćosiću (ili Ćosića njima), nije uspio zadržati ministarski položaj. Sa odlaskom Panića i njegove vlade započet je, istovremeno i kraj Dobrice Ćosića kao sezonskog političara i državnika.

Ma koliko da sam Kontić ima izvjesnog poštovanja prema Ćosiću, ili čak pojedini njegovi ministri, pa možda i sama vlada, ovo je definitivno antićosićevska vlada, kojoj je on samo ceremonijalno prisustvovao i dao "blagoslov". S ovom vladom srušena je posljednja nada Dobrice Ćosića da je moguće igrati "samosvojnu" političku ulogu na osnovu nekakvog samoosjećanja o vlastitoj nacionalno-očinskoj ulozi u srpskom narodu. Još jednom se pokazalo da je taj narod bliži njegovom "antipodu" čijem je uspostavljanju, kakav samo paradoks(!) i sam doprinio Dobrica Ćosić svojim celokupnim javnim i književnim djelom.

Po svom karakteru, ova vlada je samo formalno politička. U osnovi, ona je prije neka vrsta kombinacije činovničke i tehokratske vlade na određenom nivou. Utoliko su i šanse da ona preživi, održi se i poživi, veće. Vlada koja neće pasti u iskušenje da igra ulogu "trećeg" političkog centra zemlje s težnjom da nadmaši Beograd i Podgoricu u tom pogledu, kako je to palo Paniću napamet, neće svakako zavladatai, ali će sigurno rutinski vladati.

Sada, kada su Milošević i Bulatović ponovo ostvarili kontrolu nad vladom postoje i veći izgledi za realnijom federacijom. Dobričina ideja o nadnacionalnoj = organskoj (srpskoj) federaciji nije samo doživjela neuspjeh zbog toga što je sama ideja nezasnovana, koliko i zbog toga što je glavni motor naših nacija unutrašnji birokratizam. Ponoviće se već viđeno u staroj, dobroj "Se-Fe-Re-Ji": vlada će prije biti slaba nego jaka, ali i pored toga svi će je iz republičkih centara optuživati s ambicijom da je sebi podrede!

Učinak i ove vlade će u budućnosti bidei nesrazmjern dužini njenog mandata. Bez obzira na činjenicu da će vlada odraditi svoj mandat, rezultati njenog rada neće biti zavidni. Ne zato što ona neće dovoljno dobro u tom pogledu raditi, koliko zbog toga što *ne postoji dovoljno dobra vlada, barem za sad poznata, koja bi bila u stanju izvući srpski i crnogorski narod iz nacionalne katastrofe do koje su ih dovele njihove vođe sa takođe, njihovom slobodno izraženom izbornom voljom i podrškom koja im je svaki put pružana.*

Programsko pitanje šta vlada može uraditi, valjalo bi prije preokrenuti u pitanje šta vlada uopšte ne može učiniti i pored toga što je ona sve sama sebi zadala, prema ekspozou njenog predsjednika, u vlastitu zadaću.

Vladin program

Najmanje prostora namjerno je ostavljeno vladinom programu. Prvo, zbog toga što ostvarenje jednog programa, pa bio on i najbolji, u ovom stanju u kojem se nalazimo, najmanje zavisi od kvaliteta programa. To je prije svega zbog toga što su *naši nacionalni interesi u dubokoj suprotnosti sa dobrim razvojnim programima*. I uopšte u suprotnosti sa modernim razvojem i opštom civilizacijom! Ostvarenje naših nacionalnih interesa vodi ratovima! Naša shvatanja nacionalnog dobra podudarala su se sa ruševinama nekadašnje Jugoslavije i vlastite zemlje.

I drugo, kao razlog slabog interesovanja za program Kontićeve vlade, jeste činjenica, odveć gorka i otužna, da rad ove ili bilo koje druge vlade svejedno, ne zavisi više od njenog programa odnosno bilo kakvog našeg programa! *Mi postupno ulazimo u stanje protektorata, apsolutne kontrole od svijeta čiji zadatak biva u neku ruku hiperistorijski: da se eksperimentalno podvrgnemo implementiranju elementarnih civilizacijskih normi rada i života!*

Mi više nismo, i sve ćemo manje biti u tom pogledu, slobodni kao narod da radimo i mislimo onako kako to valja očekivati od jednog naroda. Mi ćemo morati, uskoro, i da mislimo i da radimo onako kako to od nas drugi očekuju da bi bili jednog dana ponovo slobodni! Za tu tužnu i tešku sudbinu odgovorni su oni kojima je narod poslije 1987. godine dopustio ulično, a poslije i na izborima, da progovore u ime Srbije, kao što su bivši komunisti ili preobraćeni (č)etnici u savezu sa memorandumsko-opozicionom inteligencijom.

Napomene:

1. Veselin Đuranović, visoki partijski i državni funkcioner iz Crne Gore. Predsednik Saveznog izvršnog veća (Prim.ur.)
2. Milka Planinc, visoki državni i partijski funkcioner iz Hrvatske. Predsednik Saveznog izvršnog veća (Prim.ur.)
3. Branko Mikulić, visoki partijski i državni funkcioner iz BiH Predsednik Saveznog izvršnog veća (Prim.ur.)
4. Radoman Božović, funkcioner SPS. Predsednik vlade Republike Srbije (Prim.ur.)
5. Aleksandar Bakočević, dugogodišnji funkcioner iz Srbije. Predsednik Skupštine Beograda (Prim.ur.)
6. Mihalj Kertes, funkcioner SPS. Upravnik Carine (Prim.ur.)

Milan Milutinović

10. OZARENA OGRANIČENOST

"Ako pobedim učiniću sve da Srbija koliko sutra dostigne Dansku, koja danas ima 30 puta veći nacionalni dohodak".

Milan Milutinović, na Sednici Pokrajinskog odbora SPS za Vojvodinu, Novi Sad.

"Biće sve manje resursa ako ne izmislimo nešto novo pored solarne energije. Fisiju ili fuziju, ako to ne izmislimo biće nam sve teže... Mi rasipamo energiju. Ložimo, a vetri se napolju".

Milan Milutinović, Kolubarsko-tamnavski region, *Naša Borba*, 28.11.1997.

Dosadašnja politička karijera Milana Milutinovića, kandidata SPS na ponovljenim predsjedničkim izborima u Srbiji spada u vrstu karijere jednog tipičnog aparatčika. U najranijoj mladosti simbolički je oličavao spoj između primjernog omladinca i istaknutog političkog aktiviste. Takvi slučajevi - isticani kao primjer, javno pohvaljivani, imali su svrhu ugledanja. Mladima je preostajalo samo da slijede one koji su im nametani za uzore.

Javnosti je Milutinovićevo ime postalo poznato krajem šezdesetih/početkom sedamdesetih godina. U to vrijeme bio je već šef Međunarodne komisije CK jugoslovenske omladine. S tog mjesta bila mu je zagarantovana perspektiva i dobro plaćena diplomatska karijera. Trudio se da ispuni, pored onih političkih, i druge uslove za budućeg diplomatu. Marljivo je učio strane jezike i, pritom, "noblirao" svoje držanje da je to ponekad djelovalo i tragično i smiješno u isti mah.

Sa dječijim izrazom lica, nečim nategnutim i vještačkim u ponašanju, šeprtljavih reakcija - kopirajući "starije drugove" - Milutinović je odavao jednu vrstu ozarene ograničenosti. U nekom drugom slučaju, takav Milan je mogao svratiti pažnju nekog umirovljenog doktora za ljudske duše. Sav važan, sa osjećajem lične značajnosti koja je samo njemu poznata, Milutinović se sa gotovo pravom indigniranošću odnosio prema političkim stvarima koje bi ga u njegovoj samoznanosti doticale.

I danas, kad je prinuđen da se obraća širem auditorijumu, Milutinović, primjetljivo je, običava zaklopiti oči kao kad neko ne želi vidjeti "rđav prizor" pred sobom. To ima dvije vrlo važne psihološke funkcije u njegovom ponašanju. Jedna je, da relativizira sam problem o kome govori i druga, da time lično istakne ono što mora da kaže u datom trenutku. U osnovi, on tom "uzvišenošću" želi samo da prikrije vlastitu nesigurnost koja je i lične i političke prirode.

To često biva praćeno i smiješnim, posve nepriličnim gestovima, nesabirnim držanjem i, što je još gore, abuzivnim jezikom koji ga, zapravo, "hrabri" u

javnim nastupima. U nekim slučajevima takvo ponašanje je i krajnje nepristojno. Skoro se obratio novinarima ovim riječima: "Što ste se nagurali, jel' igra mečka" (Doba razuma, 35/12.1997, Beograd).

Igra telefonima

Oni koji su imali prilike da rade, ili da usko sarađuju sa Milutinovićem između sedamdesetih i osamdesetih godina na poslovima u Gradskom komitetu SK doživljavali su ga kao odraslog sa infantilnim mentalitetom. Otud su i poznate, nadugo prepričavane, dvije zgode sa Milutinovićem koje ponešto govore o ličnosti koja ima sve izgleda da danas postane predsjednik Republike Srbije.

Elem, prva priča glasi ovako: Neki njegovi drugovi tada na radu u Gradskom komitetu Partije Beograda naume jednom zgodom da se našale s njim. Zašto baš sa Milanom, a ne s nekim drugim, i to govori ponešto o samom Milanu.

Smile oni tako da im je predsjednik Komiteta, u to vrijeme Dušan-Saša Gligorijević, koji se sav bio nesebično posvetio implementaciji koncepcije udruženog rada u privredi Beograda, podijelio nekakve specijalne telefone, neke vrste preteča ovih današnjih mobilnih, i neosjetno stave na znanje u razgovoru pred Milanom da su ih neki od njih već dobili. Milan, pošto takav telefon sam nije "dobio", shvati to odmah kao izraz nekakvog ličnog predsjednikovog nepovjerenja prema njemu.

Razumije se, u tome je i bio smisao ove šale. Uz to, jedan je među njima na različite načine vrlo uvjerljivo odglumio i razgovore s tim telefonom vješto skrivajući krajeve iščupanog gajtana stare telefonske slušalice sa svojom aktin-tašnom. Milan je bio zabezeknut. To je još više podgrijalo njegovu sumnju da zaista predsjednik Gligorijević nema dovoljno povjerenja u njega čim i on nije dobio takav važan "telefon".

Naposlijetku, stvar je došla i pred samog predsjednika, koji naprosto nikako nije mogao da "ukapira" o kakvim to telefonima Milan priča, a, opet, sam Milan nikako mu nije uspevao, iz bijesa zbog povrijeđene taštine, dovoljno objasniti. Kad se sve nekako raspetljalo, Gligorijević je izgrdio i njega i one koji su se s njim tako šaljivo poigrali.

Drugi opet kažu, potvrđujući svu istinitost ove priče, da je Milan, ipak, svjesno prihvatio šalu i znajući da se radi o tome, pristao na "igru" da bi i sam doprinio njenoj "uspješnosti" prema zamislima svojih drugova šaljivdžija. To govori o onoj boljoj strani Milanove ličnosti koja je spremna da se našali i na vlastiti račun.

O tome je Milutinović ovih dana i sam govorio: "Ja sam krajnje neposredan čovek. Više bih zbijao šale i na svoj račun, ali kažu da to nije dobro, pa nisam to ni radio" (*Nedeljni Telegraf*, 13.12.1997, Beograd).

Druga priča otkriva Milutinovića kao velikog "folera". Jednom prilikom neki od njegovih drugova trebao je da nastupa na televiziji. Običaj je bio da ostali članovi Sekretarijata GK prema mogućnosti gledaju takve emisije da bi sutradan zajedno s njim analizirali pojavljivanje dotičnog druga stavljajući mu primjedbe, uočavajući slabosti, pronalazili zamjerke ili ga pohvaljivali za uspješnost tv-afirmacije partijske politike.

Nekim slučajem pomenuto nastupanje "važnog druga" je odloženo, ili je on bio odlučio da odustane od svoga tv-predstavljanja, a da Milutinović to nije na vrijeme saznao. Inače, Milan nije ni namjeravao da pogleda dotičnu emisiju. Ako je tv u pitanju, Milutinović je gleda samo ukoliko je on na programu. Poznavajući

Milanovu već poslovičnu površnost ovaj ga je sutradan zapitao kako mu je taj nastup izgledao.

Kao iz rukava, Milutinović je odmah počeo sa pohvalama i to je trajalo nekih desetak minuta. Kad je, najzad, uspio da dođe do riječi "važan drug" mu je otkrio da on i nije bio prošle večeri na tv. Međutim, Milutinović se pred tom činjenicom nimalo nije uzbuđivao. Pa šta, rekao je, i da si bio, ti bi opet tako dobro govorio kao što ti ja sad kažem!

Stan od osam soba

To orkuglo, bucmasto, na prvi pogled nevino lice, pomalo feminiziran stas, sa beogradskim glasom kao da se "ači" i akcentacijom razmaženog porodičnog miljenika kome svaki dan sleduje po neka nagrada za "ljubim-ruke" vladanje samo dok su stariji tu prisutni, a, u stvari, prikrivenog derišnog ponašanja, ostavlja utisak u nekom smislu čovjeka od "želatina", nekako nedovršenog i krajnje površnog.

Milutinović je spadao u one malobrojne gradske, beogradske kadrove mladih toga doba. Milan nije bio tip "jakobinskih" omladinskih funkcionera koji su se posebno izdvajali dinarskom violentnošću i ponosili svojim seljačkim ili radničkim porijeklom. Pa ipak, "ohrabrivao" bi se na "razbijanje glava" samo ako tako Partija naredi i stane iza toga.

On je prije ličio na sina bivšeg i razvlašćenog kućevlasnika kome su uzete sve njegove nekretnine, ali kome je preostalo još ponešto onog "šuškavog" što ruka Nacionalizacije nije mogla dohvatiti, a što, hvala bogu, omogućava da se nekako preživi u tim teškim vremenima.

I u činu ženidbe s kćerkom jedne, u to vrijeme poznate beogradske vlasnice modnog salona koja je posljednjim snagama i svojim vrijednim rukama isijavala neku od preostalih nada da njihovo još "nije prošlo", treba tražiti razloge Milanove dvostruke egzistencije: duboko ukotvljenog na funkcijama "proleterske vlasti" i emotivne potrebe za kćerkom jedne građanke-modne salonistkinje kojoj još nije bila oduzeta njena "terazijska" radnja.

Tašta je bila posve zgranuta kad je napokon saznala ko će joj biti zet, a posebno time što Milan u svom ljubavnom "mjaukanju" (pozajmljeno iz političkog riječnika M.M.) nije imao nikakvog obzira, razorivši prethodnu djevojačku vezu svoje buduće žene.

U razloge koji danas umanjuju nekadašnje taštino nezadovoljstvo svakako treba uvrstiti, pored svih Milanovih dosadašnjih funkcija, od kojih su "krunske" položaj ministra spoljnih poslova i predsjedničkog kandidata, famozni stan od osam soba i neke druge nekretnine kao, na primjer, kuća na moru, doduše, ostala na hrvatskoj teritoriji i, da ne zaboravimo, onih 5.000 DM koje Milutinović i dalje mjesečno vuče zahvaljujući svom fiktivnom položaju ambasadora SRJ u Grčkoj.

Uz to, Milan i Olgica fizički teže brat-bratu najmanje jedno četvrt tone.

Jedno poređenje sa Bakočevićem

Zašto Milutinoviću već ranije nije pošla za rukom diplomatska karijera teško je reći, ali izgleda da je ondašnja i čuvena jugoslovenska diplomatija malo držala do Milanovih sposobnosti u spoljnoj sferi naših poslova. Tada je često bio predstavljen u javnosti kao najmlađi narodni poslanik. U savezni parlament, koji je imao, prema

Ustavu iz 1963. godine pet domova, Milutinović je bio izabran u tzv. prosvjetno-kulturno vijeće.

Milan ili "Milanče", kako su ga neki iz milja zvali, a drugi opet tome davali podsmješljiv prizvuk zbog njegovog "šeptrljivog" ponašanja postupno je i sigurno gradio političku karijeru čovjeka koji želi po svaku cijenu da uspije. Pritom je prošao između svih naših političkih Scila i Haribdi, a da nije politički i ideološki gotovo ni "okrznut", izuzev jednog kratkog razdoblja kada je mora nešto i da radi, pa makar to bilo i na mjestu upravnika Narodne biblioteke Srbije.

Milutinović je "pregrmio" sve partijske plenuma, naročito one na kojima se, ili dobija srčani udar, ili poslije kojih se gubi sve i takav nesretnik postaje običan građanin. To - da bi mogao postati običan građanin naprosto ga je užasavalo, iziskujući od njega nova poslušnička pregnuća.

Ali, Milutinović nije imao samo sposobnost običnog aparatčika da jednostavno sluša. Možda više od toga on je nepogrešivo znao da samjeri svoje ambicije sa karijerističkim planovima onih većih i prirodnijih partijskih "riba" i to uvijek tako da im ne zasmeta da bi mu oni kasnije vraćali svojim ne malim povjerenjem.

Tako je bilo sve do pojave Slobodana Miloševića, prave partijske "ajkule" koja je sve iznenadila, razbivši taj "akvarijum". Samo za trenutak izgledalo je da se Milutinović neće i ovaj put snaći nepogrešivo pogađajući novu partijsku liniju.

Naime, iako nije učestvovao na Osmoj sjednici, Milutinović, kako kažu neki svjedoci, nije bio spreman da u prvi mah podrži Miloševića, ni sam ne vjerujući da takva ludost može proći, ali je tu grešku vrlo brzo ispravio pridružujući se pobjedničkoj strani ipak u pravi čas.

Pa ipak, to je bilo nešto manje podlo od Bakočevića koji je imao pripremljena dva različita govora na sjednici Centralnog komiteta. "Pravi" i sa "iskrenim" opredjeljenjem je pročitao onda kad je bio siguran da bitku dobija Miloševićeva grupa. U tome je bilo važno i Milutinovićevo poznanstvo s Miloševićem sa studija kao i gotovo životinjski instinkt da valja, po svaku cijenu, sačuvati ono što već ima.

Ministar sa dvije državne plate

Slučaj Živorada Kovačevića, koga će Milošević zbog neiskazane lojalnosti povući iz Vašingtona sa mjesta našeg ambasadora, uprkos činjenici da je još postojala SFRJ, bio mu je odveć poučan. Ponovo je kod njega proradila svijest o vlastitom opstanku i onaj nagon zahvaljujući kome je prebrodio mnogobrojne opasnosti u politici. Tako će Milutinović ostati i dalje na položaju ambasadora u Grčkoj da bi odatle, sada već i otvoreno, stavljao na znanje srpskom voždu svoju neizmjernu odanost.

Da će Milošević znati da to posebno cijeni pokazuju i slučajevi kad je, prilikom svojih boravaka u Grčkoj, obično noćivao u rezidenciji Milutinovićevih. Teško je naći bolji primjer povjerenja od ovoga, imajući u vidu da se kod Srba razna klanja oko vlasti obično odigravaju noću kad popusti gostoljubivost domaćina, gosta ophrva san, a momci se saviju oko svoga oružja debelo već pospavši.

Pa ipak, Milutinović je dobijao na značaju ne samo zahvaljujući svojoj ličnoj lojalnosti, nego i odgovarajućoj politici odanšnje grčke diplomatije i vlade koje su "varakale" EU svojom, nešto javnom, a većim dijelom tajnom podrškom Miloševiću oko jugoslovenske krize i rata na tlu bivše Jugoslavije u vezi čega se danas odvijaju polemička prepucavanja u grčkoj štampi između ondašnjih i današnjih vladinih ljudi i

što već prijeti izbijanjem pravog političkog skandala. Ostaje onaj poslovni o kojem ćemo moći tek saznati kad se Milošević jednog dana nađe iza brave u Hagu.

Koliko je to zaista bila neposredna Milutinovićeva zasluga kao ambasadora da obezbjedi takvu, makar i ambivalentnu podršku, a koliko stvar procjene grčke vlade i njene diplomatije, zahvaljujući pravoslavnoj komponenti, možda i nije za sada važno. Važno je da je Milutinović dobijao sve više ugleda u očima vožda što je napokon krunisao njegovim postavljanjem na čelo prvog čovjeka diplomatije - trećerazredne Jugoslavije.

Ovo je mjesto posebno "podmazano" daljim ostankom Milutinovića na položaju veleposlanika u Grčkoj, za što ovaj dobro ugojeni bivši partijski aparatčik "klopa", kao što već rekosmo, pored redovne ministarske plate i još 5.000 DM na ime ambadorskih primanja.

Kako je "Milence" jurio "Mićuna", a ovaj ga stigao... (1)

"Milanče" nije spadao u one koji su sebe *a priori* vidjeli "prvim", niti je ikada predvodio druge, da bi ga oni u pogodnom trenutku izbacili kao svoga vođu. Ne, Milutinović pripada onoj vrsti partijskih aparatčika koja političku karijeru i ličnu probitačnost grade na efektima određene partijske "vrhuške" kojoj položajno pripada.

U prvi mah moglo se primjetiti pravo iznenađenje kod njega kad je bio nominovan za predsjedničkog kandidata što je bila posljedica činjenice da Milošević nije imao više koga "drugog-sebi-tako-odanog" da lansira. Zato i njegove greške iz prošlosti treba uglavnom na taj način tumačiti.

On, možda, lično - svojevremeno kao ministar za obrazovanje - ne bi nikada stavio profesore Filozofskog fakulteta na "led", da ta odluka nije bila donijeta na najvišim partijskim instancama. Na njegovu današnju nesreću, Milutinović je kao nosilac tada određenog resora morao to sprovesti ili bi, u slučaju neslaganja s njom, bio smijenjen.

I, odlučio se da je sprovede! Jer, Milan se nikada nije dvoumio između onoga što je njegovo mišljenje i onoga što je stav Partije, makar zaista i mislio da je ovaj pogrešan. Znao je jako dobro da svoju karijeru može graditi samo na "tuđim" mišljenjima. Razumije se, što "višim" - to bolje. Takav je i sada u odnosu prema Miloševiću.

Neki od pripadnika tog bivšeg disidentskog kruga optužuju danas Milutinovića, kao da je to bila neka njegova samostalna ministarska odluka, što je velika zabluda. Milutinović se u taj idejno-politički spor nije više razumjevaao od žitelja mjesne zajednice sela Skobalj koji su na jednom od svojih skupova osudili "neprijateljsku aktivnost" grupe profesora "suprotne politici Saveza komunista i druga Tita".

To, opet, ne znači da je Milutinović manje odgovoran za sve ono što se desilo sa grupom profesora sa Filozofskog fakulteta. Pogotovo što je u tome učestvovao bez uvjerenja, onako karijeristički, za razliku od partijskog rukovodstva, ili njegovih moćnih pojedinaca koji su ovom slučaju pristupali sa svom "idejnošću" u raščišćavanju postojećeg stanja na Univerzitetu.

Čudni su putevi gospodnji pa tako i u ovom slučaju Milutinovića i dijela grupe profesora Filozofskog fakulteta. Ljute političke protivnike konačno će jednog dana pomiriti nacionalistička politika Slobodana Miloševića, kao što je pomirila, kakav samo paradoks(!) i neke druge posve drugačijih pozicija iz prošlosti u današnjem zajedničkom nastupanju protiv vođe srpskog naroda.

Tadić(2) i Marković(3) - zajedno sa Milutinovićem - postali su svaki na svom "sektoru" vatrene političke i nacionalne pristalice Miloševića. Stojanović(4) je svoga metaetičkog "boga" pronašao u Ćosiću(5), ali kakva je razlika između Miloševića i Ćosića? No, ni Mićunoviću ta veza nije baš "falila".

Jedino on danas želi da politički iskapitališe taj slučaj pred ponovljene predsjedničke izbore u Srbiji, na kojima se našao kao Milutinovićev protivnik, podsjećajući ovoga na njegove "grijehe" iz prošlosti dok ostali dio nacigrupe "praxisovaca" čuti.

Ali, kako biti i ostati Milutinovićev istinski politički protivnik poslije skupštinskih govora devedesetih godina u kojima je vođa "demokrata" tvrdio da su Jugoslaviju stvorili četiri Hrvata i jedan Slovenac!? Zar je to različito od onoga što je radio Milutinović u Atini na "širenju istine o pravednoj borbi srpskog naroda"?

Sam sebi "klasni neprijatelj"

Kao i u nekim drugim slučajevima, kad se radilo o političkim ličnostima, većeg ili manjeg formata, iz Srbije u vrijeme druge Jugoslavije, Milutinović nije "smrdio" na srpskog nacionalistu, jer da jeste ne bi mogao ni opstati u ondašnjem javnom životu.

U svojstvu člana Sekretarijata GK SK Beograda Milutinović je o nacionalizmu znao nekada, na primjer, ovako zboriti: "Sa nacionalizmom kao *klasnim neprijateljem* nema i ne može biti nikakvog kompromisa i koegzistencije" (kurziv - S.I.) (*Politika*, 23.10.1976).

Još manje se moglo očekivati da će takav mnogo godina kasnije podržati Miloševićev ratoborni nacionalizam i postati, u to ime, prva ličnost njegove lažljive, prepredene i vizantijske diplomatije.

I danas, Milutinović na prvi pogled, ne govori manje "kritički" o nacionalizmu nego tada, tačnije, prije 21 godinu. Prilikom posjete Topoli i Arandelovcu, u okviru svoje predsjedničke kampanje, Milutinović je rekao: "Nacionalnom retorikom se ne ide u svet" (*Politika*, 16.1997).

Kako se, onda, desilo da taj mali partijski aparatčik, koji je prije dvije decenije "bubao" sa političkih govornica tadašnjeg GK o nacionalizmu kao "klasnom neprijatelju" s kojim "nema nikakvog kompromisa i koegzistencije", postane sam sebi naci-"klasni neprijatelj" - "kompromisno koegzistirajući" kao ambasador i ministar spoljnih poslova sa jednim od najšovinističnijih vođa koji se pojavio u Evropi od 1945. godine, ostaće vjerovatno "malom" političkom tajnom Milana Milutinovića.

I, razumije se, svih "kompromisa i koegzistencija" koje je morao napraviti, prije svega, sa samim sobom. Jedan od takvih "kompromisa" i "koegzistencija" jeste i Milutinovićev (i Miloševićev) pokušaj da sve "svale" na Šešelja, kako bi se oni izvukli!

Tačno je da su Šešeljeva klanja zarđalom kašikom, fotografije sa bradama, redenicima preko grudi i nožem u zubima "doprinela satanizaciji srpskog naroda", kako je to skoro izjavio Milutinović (*Naša Borba*, 2.12.1997), samo je ovaj Miloševićev ministar spoljni, zaboravio pri tome da kaže, kad se već zalaže za drugačiju "retoriku", i to: ko je stvorio i naoružao Vojislava Šešelja da bi ovaj "doprineo satanizaciji srpskog naroda"!

A, riječ je o onom istom zahvaljujući kome i sam drži resor spoljnih poslova i kome, povrh toga, ima zahvaliti i za svoju predsjedničku kandidaturu. Ali, kakav

samo apsurd dalje slijedi, taj je ne samo izmislio "Milančeta" za kandidata nego i njegovog danas najvećeg protivnika na ovim izborima kao protivkandidata!?

Etiopijsko-srpska metoda "afarsata"

Da se sa "nacionalnom retorikom ne ide u svet" i to je jasno, samo ne zbog konačnog saznanja do koga je najzad došao Miloševićev ministar spoljnih poslova, nego što je izgubljena ta bitka sa svijetom i sada on želi da se zametnu tragovi i pred tim svijetom i pred domaćom javnošću o nedjelima počinjenim širom bivše druge Jugoslavije.

Uostalom da ta fraza o "nacionalnoj retorici s kojom se ne ide u svet" ostaje samo frazom i dalje - govori drugi dio ove Milutinovićeve izjave da "Jugoslavija neće izručivati optužene za ratne zločine da bi im se sudilo u inostranstvu". U ime te "nacionalne retorike" s kojom se išlo u rat protiv tog svijeta sve dok Milutinović nije "originalno" obrnuo ovu frazu, i počinjeni su ratni zločini zbog čega SR Jugoslavija i mora sada predati osumnjičene za počinjenje istih.

Dok god SRJ ne isporuči osumnjičene za ratne zločine Milutinović može sto puta biti "lično... protiv izolacije Jugoslavije..." (pazite samo na ovu Milanovu važnost - 'on je *lično*... protiv' - kurziv i prim. S.I.), ali ni njemu ni nama to neće ni malo pomoći. Ako, "ne možemo živeti bez sveta", kako to "civilizacijski" pametuje Milutinović, onda je dovoljno, upravo zbog toga(!), da on i njegov šef potjeraju osumnjičene za ratne zločine u Hag i, eto nas da živimo u tom "svetu".

Kao i sam Milošević i Milutinović se poput njega služi verbalnim "vizantizmima" sve nekako vjerujući da će prevariti taj svijet isto onako kako im to uspjeva sa obmanjivanjem nesretnih Srba koji, inače vole da budu obmanuti.

Jer, ako "ne možemo živeti bez sveta", kako već tvrdi Milutinović, zašto bi onda bilo manje dobro od toga da upravo zato i pošaljemo osumnjičene za ratne zločine u taj "svet". Ne bi li to bio baš doprinos i njihovom i našem životu kad već Srbi, prema Milanu, "ne mogu da žive bez sveta"?

Ovdje za Milutinovićev, i uopšte srpski slučaj, kojim se od međunarodne zajednice štite osumnjičeni ratni zločinci može biti poučno jedno etiopijsko iskustvo koje pokazuje sličnost etnopsihološke, plemenske strukture svijesti između Etiopljana i Srba.

Naime, ako bi se desilo kojim slučajem da pripadnik nekog plemena u Etiopiji napravi kakav prekršaj "snage reda su opkoljavale selo ili varošicu i morale stanovnike glađu, sve dok neko ne bi pokazao krivca. Ali, oni su se čuvali toga da jedni druge potkazuju, jer *svako se bojao da može da bude smatran krivcem*, i tako, čuvajući se, držeći se za skutove, *masovno su umirali od gladi*. To je bila metoda *afarsata*" (kurziv - S.I.).

O "Dušku Dugoušku" i "šargarepi"

Da Milanče ostaje "Milanče" uprkos predsjedničke kandidature, potvrđuju i još dvije njegove "originalne" ili, što bi on naglasio, "kreativne" izjave za javnost. Prva, zbilja u stilu i po rezonu famoznog junaka iz crtanih filmova "Duška Dugouška": "Sve ovo vreme imali smo batine, a ne šargarepu. *Gde je ta šargarepa*" (kurziv - S.I.).

I druga, još "kreativnija" od prve: "Mi nismo protiv gonjenja (misli na osumnjičene za ratne zločine - nap. S.I.) ukoliko postoji materijalni dokaz, ali moramo biti *kreativniji - zašto ne bismo imali ovde sud*" (kurziv - S.I.)!?

Smisao je ovog "Milančetovog" verbalno-političkog "vizantizma" u tome da bi on i Sloba trebali suditi sami sebi! To zapravo hoće "Milanče" da poruči tom svijetu bez koga ne može da živi. Ne čak ni ono "kadija te tuži, kadija ti sudi", nego sam sebe tužiš i sam sebi sudiš!

Ona je, po svojoj "kreativnosti", ravna još jednoj, takođe, ne manje u tom pogledu poznatoj Milutinovićevoj "konstruktivnoj" izjavi: "... i svet je potreban nama, da bi smo *učili iz njegovih grešaka ...*" (kurziv - S.I.)!? Ali, ovo je već iznad kvalifikacija autora ovog portreta, budući da spada u oblast mogućeg scenarija za neki novi film Mister Bina.

"Milanče"... iz Gradskog komiteta... Samo nema više Gradskog komiteta. Zbilja, nikako nije jasno, zašto Brisel i Vašington toliko odugovlače sa davanjem, ovom siročetu, te obećane "šargarepe"!

Napomene:

1. Profesor Dragoljub Mićunović, danas predsednik Demokratskog centra (Prim.ur.)
2. Profesor Ljubomir Tadić, akademik (Prim.ur.)
3. Profesor Mihailo Marković, akademik (Prim.ur.)
4. Profesor Svetozar Stojanović (Prim.ur.)
5. Dobrica Ćosić, pisac, predsednik SRJ (Prim.ur.)

Zoran Lilić

11. NAREDBA O'ZGO: PROBLEM KOSOVA NE POSTOJI

Sve govori da krvavi raspad druge Jugoslavije sa svim posljedicama tog raspada kao da nije nimalo uticao na promjenu pristupa vodećih političkih ljudi kriznim problemima Srbije i SRJ, koji su, uostalom, i doveli do njenog razbijanja treće Jugoslavije i međunarodne izolacije.

Kao i onda, i danas se čuju iste zloguke poruke koje se ponovo mogu obiti o glavu i izazvati nove međunacionalne sukobe i još jednu katastrofu, kao da ova nije bila dovoljno za otreženjenje i okretanje Srbije i Crne Gore ka politici mira, saradnje, dobrosusjedskih odnosa i pridržavanju u ostvarivanju jedne vizije Evrope koja počinje da biva stvarnost.

Riječi predsjednika SRJ Zorana Lilića izrečene neki dan na jednoj od mnogih svečanosti koje, izgleda, Srbiji nikada ne manjkaju, iako je došlo vrijeme plakanja, ponovo podsećaju na one, ili slične, riječi kojima su svojevremeno "istjerivani" iz zajedničke zemlje Slovenci, Muslimani, Hrvati... samo zato što se nisu slagali sa jednim viđenjem u rješavanju jugoslovenske krize i na toj osnovi već stvorenih međunacionalnih problema.

Treba se sjetiti jednog Mihaila Švabića(1), predsjednika boračke organizacije, koji je Slovence u jednoj užarenoj situaciji međunacionalnih napetosti slao u "Filadelfiju, Grac" i "koje-kude"! Takve riječi, kao što se i pokazalo, bile su riječi mržnje, a od njih do rata dijelio je samo jedan mali korak što će se, konačno, i učiniti!

Ne samo da su debelo plaćene sve te Švabićeve riječi i riječi mnogih "švabića", jednim ratom koji niko u Evropi od 1945. godine nije vodio, nego su plaćena, i ko zna dokle će još biti plaćana, i postratne posljedice takvih riječi koje su sijale i, izgleda i danas, siju mržnju, nepovjerenje i ratobornost među narodima.

Šta je ostalo od tih Švabićevih riječi pored činjenice da je zemlja tek izašla iz rata? Što se tiče Slovenije, ona je danas baš "tamo" - "u Filadelfiji i Gracu" - gdje Srbija i Crna Gora mogu tek samo sanjati da bi se mogle naći, i baš je tim Slovincima Švabić puno audio što ih je onda slao "u Filadelfiju i Grac"!

Slično tome govori, opet, i Zoran Lilić, predsjednik svih građana SRJ.

"Problem Kosova je *veštački izmišljen* i dobro ubačen... Postoji problem shvatanja u glavama nekih šiptarskih nacionalista koji žele albansku državu. To im možemo omogućiti. *Ta država postoji i dovoljno je da pređu granicu i imaće svoju albansku državu*" (kurziv - S.I.) (*Naša Borba*, 30.5.1997).

Nevjerovatno je dokle jedna politička "pamet" može ići u svojoj posuvraćenoj logici, kojoj ne nedostaju ni izazivački sadržaji mržnje, cinizma, osionosti i demonstriranja sile i to sve bez pokrića. Lilić će poslati čitav jedan narod preko granice!? Tipično srpski: mi ćemo vama pokazati! Samo da ne bude obrnuto na sopstvenu štetu, i opet sa povijenom šijom i neviđenom brukom pred svijetom i njegovim institucijama.

Treba odmah reći, nije nelegitimno imati stanovište danas, a pogotovo, zašto ga ne bi imao u tom pogledu i jedan predsjednik SRJ - da dio albanskog naroda u Srbiji i SRJ ne može, ili ne bi mogao ostvariti još jednu državnost pored one koju već ima u svojoj matičnoj državi - Albaniji. I to kao stav jedne od strana u političko-

nacionalnom sporu između Srba i Albanaca koji nije ni za osudu, a ni za apriornu kritiku.

Druga je stvar koliko je to i takvo stanovište politički produktivno za rješenje današnjeg položaja albanskog naroda, o čemu se, kao i o svim drugim stavovima i stanovištima, odlučuje i može odlučiti samo u dijalogu zainteresiranih strana i strana u sporu. Taj pristup traži i međunarodna zajednica i to podjednako, kako od Srba, tako i od Albanaca. U jednom takvom dijalogu biće prilike da se različiti pogledi provjeravaju, osporavaju i nadopunjavaju postojećim i novim argumentima, ali sve u cilju, misleći stalno na njega - postizanja i ostvarivanja kompromisa.

Problem je, razumije se, kako sve to reći na politički način i to tako da se neumjerenim, strasnim i osionim vokabularom ne doprinese pogoršavanju postojećeg problema, ali i sa izbjegavanjem još jednog nepotrebnog kontraefekta: da se na taj način ne legitimira pozicija protivničke strane kao već gotovo rješenje!

Jer, ako predsjednik države smatra da problem Albanaca na Kosovu i Kosova u Srbiji i SRJ, koji bez obzira na to šta on trenutno misli - da li kao takav postoji, ili ne postoji - može se riješiti tako da se čitav jedan narod pošalje preko granice, umjesto političkog dijaloga s njim, onda se može desiti da političko-nacionalni spor između dva naroda bude unaprijed izgubljen, zahvaljujući upravo takvom pristupu, kao što je nepovratno izgubljen i onaj u drugoj Jugoslaviji. U tom slučaju, nije onda nemoguće da međunarodna zajednica izađe sa stavom da zaista treba spasavati jedan narod od drugog, budući da ovaj ima jedno jedino rješenje - kako onog drugog kolektivno protjerati preko Prokletija!

To je samo jedna, vjerovatno najteža od mogućih, posljedica takvog pristupa. Druga je, ne manja, budući da strani faktori, koji su duboko involvirani u taj spor i koji će opet presudno odlučivati, kao što su i do sada odlučivali, nalazeći pri tome način da sankcioniraju naše nacionalne neumjerenosti sa ukusom rata i krvi, mogu pomisliti da se na čelu ove zemlje nalazi čovjek kome je mjesto, prije svega, u bolnici.

Još će biti gore ako ova Lilićeva izjava prođe bez osude u jednom širem kontekstu, budući da se onda može pomisliti da nešto nije u redu s jednim čitavom narodom. U tom pogledu, treba pozdraviti brzu i odmjerenu reakciju Blagoja Mitrića, predsjednika Ustavnog suda Crne Gore, koji je Lilićevu izjavu kvalifikovao kao "protivustavnu", što ona, objektivno, i jeste. Ali, ona je i više od toga. Ona je i antihumana i necivilizovana, u isti mah.

Ako Lilić, zaista, misli da je "problem Kosova... veštački izmišljen i dobro ubačen..." onda ni njega ni Srbe neće spasiti to što će se proglasiti sa najvišeg mjesta u državi da problem ne postoji!? Države koje su proglašavale svoje probleme za nepostojeće završile su tako, što više same ne postoje! Da ne bude i sa ovom Jugoslavijom koja inače ima problema sa svojom legitimacijskom postojanošću, ili što bi Jürgen Habermas rekao povodom teorijskog problema legitimnosti: država je legitimna samo onda ako je dostojna da bude priznata!

Težnja jednog dijela albanskog naroda za državom upravo generira iz onog rđavog ustavnog stanja u Srbiji koje Lilić preporučuje kao lijek koji valja dati Albancima da, ipak, ne pređu granicu!? Samo promjena tog ustavnog stanja, koje izražava centralistički duh i praksu vladavine današnje srbijanske političke i upravne birokratije "miloševićevog" porijekla i karaktera, a koji je i ne malim dijelom proširen u samom srpskom narodu, može biti demokratski odgovor kontinuiranom obnavljanju rezidualne težnje Albanaca ka separatizmu i svojoj posebnoj, samostalnoj državi.

Jedini način da se delegitimira ta težnja i da Srbija ostane cjelovita, ali ne stoga i jedinstvena država jeste uspostavljanje vlasti na Kosovu saglasno albanskoj etničkoj

većini na dualnodemokratskoj osnovi: nacionalno-političkoj slobodi naroda na Kosovu i slobodi svih kao građana!

Napomena:

19. Mihailo Švabić, visoki partijski i državni funkcioner iz Srbije. Predsednik Saveza boraca Narodnooslobodilačkog rata (Prim.ur.)

12. PREDSEDNIKOV "PREDSEDNIK"

Skorašnja izjava Zorana *Lilića*, predsjednika SRJ da "strategija o uvlačenju Srbije i Jugoslavije u rat neće proći" te da "milioni građana Jugoslavije ne mogu biti taoci nijednog lidera, ni sa područja SRJ, ni Republike Srpske, ni Republike Srpske Krajine", kao da se prevashodno obraća onom dijelu naše i svjetske javnosti koji vjerovatno još naivno misle da sve do sada, to jest do njegove "miroljubive" i mudre" izjave, Srbija i Jugoslavija nisu bile uvučene u bosanski rat, što je krajnje nesavjesni eufemizam za njihovo stvarno vođenje tog rata, i da on i *njegov Predsjednik*, kao i do sada, to neće dozvoliti!

Ostaje samo, kad je već tako, da *Lilić* objasni zašto su onda Srbija, Crna Gora i SRJ kažnjene sankcijama na osnovu odluka Savjeta bezbednosti UN i EU. Naravno, argumentovano, s punom istinom i bez govornih tirada i pisanih eseja "simićevskog" žanra o nepravdnosti novog "svjetskog poretka" prema nama i to samo zato što smo Srbi. Jer, ovako ispada da smo na pravdi boga kažnjeni i osuđeni na vječnu izolaciju.

Razumije se, Predsjednikov "predsjednik" - "predsjedničić" njihove *crnogorske* tvorevine SRJ, može davati ovakve "miroljubive" izjave koje ni njega ni njegovog Predsjednika ništa ne koštaju, obmanjivati našu i svjetsku javnost u situaciji *kada su već* Srbija i Crna Gora duboko zagrizle u bosanski rat izazvavši ga prethodno.

Izjava o tome da se one neće dati uvući u taj rat samo je nastavljanje tvrdoglavnog nepriznavanja činjenice da su ga one izazvale i da ga i dalje, asistirajući, vode kao i u funkciji izvjesne (i slabe) prijetnje šta bi tek bilo da se one dadu uvući u rat čime se zapravo, želi upozoriti i sama međunarodna javnost, ali je prije, čini se, riječ o priznanju kraha jedne politike koja je i dovela do raspada dojučerašnje Jugoslavije i rata u Hrvatskoj i BiH.

Jer, ako zbilja Srbija i SRJ nisu već "uvučene" u bosanski rat, kako je moguće objasniti da se taj rat vodi od strane *Karadžića, Mladića i ostalih srpskih "vitezova"* sa *tenkovima, topovima i drugim najmodernijim ratnim oruđima umjesto lukom i strijelom*. Voditi rat u Bosni u autohtonom pogledu, posve samostalno i bez pomoći sa strane u komandnom i drugom ljudstvu kao i naoružanju; hrani, odjeći i obući već četvrtu kalendarsku godinu sa tezom da Srbija i SRJ nisu u ratu, ali da postoji strategija da se one uvuku u taj rat - mogu voditi samo one snage koje su u duhovnom pogledu "pigmeji", doduše, s naoružanjem više od luka i strijele.

Lideri i taoci

Kako je ko postajao taocem u bosanskom ratu, nadam se da bi to morao najbolje znati sam Zoran *Lilić*. Najprije su, kao što je svima poznato, bosanski (i hrvatski) Srbi postali kolektivni taoci politike razaranja Jugoslavije i rata koji je započeo i kontinuirano vodio njegov Predsjednik.

Ali, kako je rat odmicao, Srbija i Crna Gora nisu mogle, ne samo da prikrivaju svoju ulogu u njegovom započinjanju i vođenju, zbog čega su i sankcionirane od strane međunarodne zajednice, nego su se, sve više, uvlačile u taj rat, ali sada ne samo na osnovu svojih megalomanskih etnoteritorijalnih planova već i samom megalomanskom logikom prekodrinskih Srba!

Tako su, vremenom, na osnovu takve politike i razvojem ratnih događaja, "srbijanski" Srbi postajali i konačno postali kolektivni taoci prekodrinskih Srba. No, zar "predsjednikov" i njegov Predsjednik, kad su već vodili takvu politiku, nisu unaprijed znali kuda sve može da nas odvede ta politika. Ako je Lilić tako "vidovit" kao danas, gdje će nas odvesti takva politika, zašto nije odmah reagovao, a ne tek sada. Ono što ne mora da zna seljak iz Baćevaca morali bi, barem, da znaju Predsjednik i njegov "predsjedničić".

Sad bi njih dvojica htjeli da izađu iz ratnog kola, ali avaj! ne može se ni naprijed ni nazad. Ako su mogli da gurnu prekodrinske Srbe u rat bez savjesti, zašto ga ovi, opet, ne bi takođe, bez savjesti, "beskrajno odugovlačili". Pazite, molim vas, sad su krivi prekodrinski Srbi, a ne beogradski i moravski koji su ga i započeli.

Naravno, taj rat se mora završiti. Ali, kako i na koji način, to Lilić misli da izvede ako sa 72% teritorija raspolaže 1,305.000 ljudi, a sa 28% - 2,600.000. Dakle, duplo manje naroda raspolaže sa duplo više teritorija!? Nije sporno ni da politika mira nema alternative, samo kakvi su izgledi te politike mira kada je procentualni odnos između teritorije i stanovništva ide duplo u korist jednog od bosanskih naroda! Ne može se..

(Tekst je nezavršen. Prim.ur.)

Veselin Đuretić

13. (Č)ETNIZACIJA POLITIČKOG PROSTORA U SRBIJI

Obnova četničkog pokreta u Srbiji devedesetih godina javlja se neposredno poslije održavanja poznate Osme sjednice CK nekadašnjeg Saveza komunista Srbije, na kojoj je, kao što je poznato, došlo do raskola među vodećim komunistima i nakon koje je srbijanski politički i državni vrh zemlje zauzeo nacionalistički kurs u politici međunacionalnih odnosa u tada još postojećoj drugoj, SFR Jugoslaviji.

Učesnici Osme sjednice koji pripadaju pobjeđenoj strani kažu da su već u toku sjednice počeli pristizati telegrami podrške dobro naslućenoj strani pobjednika sa preovlađujućim četničkim sadržajima i porukama. Samo zahvaljujući intervencijama pojedinih učesnika sjednice njihovo javno objavljivanje je spriječeno.

Spriječeni telegrami, ali ne i kasnije četnička politika, kada je, zapravo, krenula bujica probuđenog srpskog velikonacionalizma koji će postati neposrednom državnom platformom Srbije u razbijanju druge Jugoslavije i ratu što će ga voditi Slobodan Milošević i novo rukovodstvo okupljeno oko njega sve do danas.

Za dokaze o (č)etnizaciji srbi(janskog) političkog prostora uzećemo, pored Osme sjednice, koja je dala impuls tom istorijski retrogradnom procesu, neke od bitnih sadržaja koji karakterišu javnu scenu, evo, već više od jedne decenije. Riječ je o jednom piscu istorijskih knjiga, inače ideologu obnove četništva u Srbiji i Crnoj Gori Veselinu Đuretiću(1).

Slučaj Đuretić

Ali, različiti pokušaji rehabilitacije četničkog pokreta i njegovog vođe Dragoljuba-Draže Mihailovića, zatim pisanja jedne nove i "objektivne istorije", kao i različita zalaganja za tzv. nacionalno pomirenje, javili su se i prije Osme sjednice kroz određene historiografske feljtone, knjige i tekstove, dramske i druge predstave.

U tom pogledu, kao reprezentativni primjer takve atmosfere, mada ima i nekih drugih na kojima se ne može zadržavati zbog ograničenosti prostora ovog teksta, ključna je bila pojava na javnoj sceni istoričara Veselina Đuretića, inače, decenijskog člana ondašnjeg Saveza komunista u BiH, a kasnije i u Srbiji poslije preseljenja u Beograd, koji je važio za nekakvog vajnog disidenta u vrijeme sve očitijeg ispoljavanja međuslovenske krize.

Nije slučajno da će Veselin Đuretić pohvalno govoriti o direktnim posljedicama Osme sjednice i poslije šest godina od vremena njenog održavanja, kada je već svakome bilo jasno da se zemlja nalazi pred nacionalnom i socijalnom katastrofom: "Vlast koja je stupila na scenu 1987. godine izraz je... narodnog raspoloženja. Rekao bih da je ona u početku artikulisala ovo raspoloženje na način koji nije izlazio iz okvira datog sistema, sa ideološkim recidivima titoizma, da bi, kasnije sve više radikalizovala svoj nacionalni koncept, prateći raspoloženje naroda"... (NIN, Beograd, 12.2.1993).

Đuretić je još sedamdesetih godina bio pozvan na partijsku odgovornost zbog nekih predavačkih istupanja na liniji rehabilitacije četničkog pokreta, ali je ta afera s

njim nekako zabašurena i on se, i pored partijske kazne koju je tada dobio, izvukao bez težih posledica. Zanimljivo je da su takvi ljudi bili rado prihvatani u Beogradu: dobijali su posao, stanove i privilegovane profesionalne angažmane.

Dakle, još i prije Osme sjednice koja je dala direkciju u obnovi četničkog pokreta i njegovih ideja na javnoj sceni, Đuretić je skrenuo pažnju na sebe svojom knjigom "Saveznici i jugoslovenska ratna drama" u dva dijela, koja bila podvrgnuta djelimičnoj kritici službenih političkih krugova druge Jugoslavije. Ali, i tada je uspio da se izvuče bez ikakvih većih posljedica pa je čak, na određen način, i službeno profitirao prešavši iz Instituta za savremenu istoriju, koji se smatrao "ideološkom" kućom na planu novije političke istorije, u Balkanološki institut SANU.

Kasnije je Đuretić otvoreno optužio Tita za "antisrpstvo" sa već onim starim i poznatim četničkim tezama što se vidi iz jednog njegovog intervjua: "Suština problema leži u činjenici da je on *samovoljno dijelio srpske zemlje*, da je na bazi istorijski nastalog regionalizma proglašavao nove 'nacije' ne pitajući narod" (kurziv - S.I.), (*Pogledi*, 15.3.1990, Kragujevac): Koji narod? Srpski? Da pita Srbe da li se slažu da on "dijeli" tuđe teritorije?! Kao Nikola Pašić koji se džambao oko svojine nad Hrvatskom i Makedonijom sa saveznicima, ne pitajući pritom ni Hrvate ni Makedonce šta oni o tome misle! Srpske zemlje? Kad su to samo bile srpske zemlje? Ili, da pita Srbe da li da prizna nacionalitetni status Muslimana, Makedonaca i Crnogoraca koji se inače tako i osjećaju.

Što mu oni nisu tada rekli da nisu to što on misli, nego da su Srbi, pa ih niko ne bi mogao natjerati da budu nešto drugo od onoga što osjećaju da jesu. Ako ih je Tito putem sile i utjeranim strahom na to primorao mogla su sva tri ova naroda da poslije njegove smrti, objave da oni nisu ni Muslimani ni Crnogorci ni Makedonci već Srbi, kao što to misli Veselin Đuretić i velikosrpska beogradska čaršija. Konačno, mogla su opet sva tri ova naroda da se prilikom raspada Jugoslavije vrate u "pravu vjeru" i ostanu u zajednici sa Srbijom, nego su se odlučili suprotno i na samostalan život pa, ako treba, i da ratuju za to kao, na primjer, Muslimani, izuzev Crne Gore koja i sada sama teži većoj samostalnosti i samoopredeljenju.

Primitivni egocentrizam

Đuretić se danas u svojim biografijama hvališe vlastitom "hrabrošću" i kardinalnom ulogom u srpskoj istoriji u pogledu rehabilitacije četničkog pokreta. Evo šta taj velikosrpski egocentrik piše o samom sebi poturajući to kao izbor Redakcije izdavača, koji je štampao prije izvjesnog vremena njegovu posljednju knjigu iz njegove biografije(!?): "Ja sam, lično, bio polaskan kada su u jednom američkom časopisu napisali da je nacionalna dimenzija Memoranduma SANU zasnovana na idejama iz moje, tada već zabranjene, knjige". "Dve knjige pod zajedničkim naslovom 'Saveznici i jugoslovenska ratna drama' bile su u centru najveće partijsko-političke kampanje prethodne države, da bi posle *stupanja na scenu naroda* (misli na tzv. antibirokratsku revoluciju devedesetih godina, prim. S.I.) bile ocenjene kao *prekretničke i u naučnom i u društvenom smislu ('prelomile su srpsku istoriju nadvoje')*" (prim. i kurziv - S.I.)(2)

Sve u težnji da reafirmira četnički pokret u razdoblju 1941-45. godine, Đuretić se nije libio da u tom poslu sam sebe afirmira kao bespogovorni autoritet na polju savremene političke istorije kod nas, ali i kao nekakvog političkog i nacionalnog martira u srpskom narodu.(3)

"Svoj *naučno-stvaralački nemir* Đuretić je izrazio i putem zalaganja za ostvarenje pouka i poruka istorije koju je pisao (sic!), zbog čega je u doba jednogumlja, titovskog i posttitovskog više puta bio na udaru ideologizatorskih kritika... *osećajući zavereničku antisrpsku planomernost politike na prostoru 'ključa Srpstva', Crne Gore, autor je još 1987, dok su mnogi i Njegoša izdvajali iz Srpstva i slavili avnojevske međe na javnoj tribini "establišmenta" saopštio referat 'Antisrpske manipulacije u Crnoj Gori'"* (kurziv - S.I.)!

Nema sumnje da ovaj čovjek nije samo ideolog jednog istorijski propalog pokreta kakav je četnički, ma koliko ga razne šovinističke utvare pokušavale obnavljati i obnoviti, pa čak i sa okupljanjem oko njega ne malog broja ljudi ("stupanje na scenu naroda") i uvijek sa istim posljedicama koje će, taj isti narod egzistencijalno platiti kao što ih već plaća, nego je on i jedan od one vrste naših "istorijskih" pisaca koji kad pišu o sebi samima, zapravo, ni sami ne znaju šta to pišu.

Ali, u tom pogledu ne samohvališe se samo i jedino Đuretić. Njegovi recezenti idu u tom pogledu i dalje: "Đuretićev pristup može uznemiriti samo ideologizatore, one u čijim glavama Drugi svetski rat još nije završen, koji *u tragičnom raspadu Jugoslavije ne prepoznaju titovske-hrvatske destruktivne projekcije i namete...*".

"Delo će naterati mnoge Srbe na preispitivanja i na radikalno drukčija ponašanja, a neke međunarodne činioce *na preispitivanja politike, zasnovane na iluzijama, Srbima donela nova stradanja i nove namete*" (kurziv - S.I.) (Iz recenzije prof. dr Dušana Lukića).

Ne znam samo da li se Dušan Lukić nakon ovakve recenzije odriče vlastitih radova prije gotovo 30 godina kada je pisao drugačije, na primjer, i ovo: "Ali, komunisti i progresivne snage nisu uvijek uspijevali da spriječe *ispade prema muslimanskom i hrvatskom stanovništvu*. Tako su četničke grupe uspijevale da izvrše pokolj oko 1.100 Muslimana u Kulen-Vakufu u jesen 1941, dok su četnički nastrojene jedinice, uglavnom pridošle iz Srbije, izvršile niz masovnih pokolja nad Muslimanima u istočnoj Bosni" (Prilog izučavanju nacionalnog pitanja u BiH u periodu NOR-a, Prilozi, IV/1968, Institut za istoriju radničkog pokreta, Sarajevo).

"Neosporna je zasluga istoričara i *istorijskog filozofa* Đuretića što je *prometejskom vatrom osvetlio i sintetizovao suštinu srpske istorijske egzistencije u XX veku i odredio nepogrešive parametre* za viziranje i definisanje naših istorijskih grešaka, zabluda, iluzija i promašaja. Sa snagom, žarom i uverljivošću mesijanskog otkrivača (sic!) svih bitnih mehanizama, poluga i složenog instrumentarija svetske i domaće jugoslovenske politike, Đuretić je saznao delo od neprocenjive historiografske, politikološke i filozofsko-istorijske vrednosti. To je u stvari svetionik znanja i istorijske prodornosti koji osvetljava prošlost i sadašnjost predupređujući ponavljanje odigranog u budućnosti. Treba biti slep kod očiju ili klonirani izdajnik pa posle ove knjige ponoviti, iste greške" (kurziv - S.I.) (Iz recenzije književnika Zorana Gluščevića).

Ja sam sve do sada, dok nisam pročitao Đuretićevu samohvalisavu biografiju, mislio da istoričari prenose "pouke i poruke" istorije, koju inače proučavaju, ali koliko vidim, prema Đuretiću, on se bavi prenošenjem "pouka i poruka" istorije "koju je pisao"! Što je još gore, Đuretić upada u vlastite klopke u pogledu elementarne pristojnosti prema samom sebi. U prethodno navedenom citatu koji se sastoji samo iz dvije duže rečenice Đuretić je, već u onoj drugoj, opet sam sebe demantovao.

Naime, dok u onoj prvoj tvrdi da je u "doba jednogumlja, titovskog i posttitovskog više puta bio na udaru ideologizatorskih kritika", u onoj drugoj, pak, dovodi u sumnju sve to, kad kaže da je jedan tako "ideologizatorski udareni" bio u

prilici da na "javnoj tribini 'establišmenta' saopšti(o) referat 'Antisrpske manipulacije u Crnoj Gori'!"

Neko bi mogao pomisliti, kad pročita prvu rečenicu, pa, bogati, ovaj siromšak je jedva spasio glavu, a ono, jes', vraga, jer već u drugoj, može saznati da je takav još učestvovao i na službenim tribinama sa tako provokativnom temom kao što je referat "Antisrpske manipulacije u Crnoj Gori". Dakle, na tribinama onih istih nosilaca "udara ideologizatorskih kritika" na "hrabrog" i muževnog Veselina Đuretića!

O moralnom liku ovog "rehabilitatora" četničkog pokreta i njegovoj elementarnoj pismenosti neka sude samo neke od činjenica iz biografije koju je sam pisao stavljajući je na uvid široj javnosti. U "prethodnoj državi", kako on to voli da kaže, a ja bih rekao državi "bratstva i jedinstva", Veselin Đuretić je bio odlikovan Ordenom rada koji je dobio na prijedlog sarajevskog Instituta za istoriju. Poslije razbijanja "prethodne države", kad je "stupio na scenu narod", Đuretić je dekoriran Ordenom Njegoša I reda Republike Srpske!

Ali, ovaj se apsurd ne završava time, jer se otkriva novi i još veći, onaj koji nadmaša i samog Đuretića. Beogradska Politika, čiji je nedeljni magazin *NIN* davao nagrade za nauku i publicistiku pod imenom "Dimitrija Tucovića", ustanovio je, ukinuvši u isto vrijeme ovu nagradu, nagradu "Slobodana Jovanovića" i podijelivši je prvo Veselinu Đuretiću! No, naš nosilac Ordena rada iz "prethodne države" ne završava samo time svoj pohod na plemenita poprsja. Jer, kakogod koja država nastane i propadne, on od svake drpi po neko od priznanja. Konačno je postao i senator Republike Srpske!

Kad su u pitanju "dekoracije", on se ne ustručava da uzme priznanja i od nekih zapadnih zemalja, koje u svojoj biografiji naziva "raspamećenim i račundžijskim svetom" ili "kalkulantskim krugovima i izmanipulisanim delom sveta". Ove godine dobio je i Povelju *ličnosti* (kurziv - S.I.) Američkog biografskog instituta za 1997! Koliko ja znam, ova povelja dolazi iz države koja se zove SAD. Zar ona ne spada u onaj Đuretićev "raspamećeni i račundžijski, kalkulantski i izmanipulisani deo sveta"?

Pa ipak, znao je on i zastati pred pokojom "masnom prilikom". Sam veli da je "odbio apanažu koju mu je *nudio* projekat o 'vojvođanskoj enciklopediji'; u vreme rada se na perfidan način pripremalo separatno antisrpsko određenje i *ove srpske celine*" (kurziv - S.I.). Tako je Đuretić anticipirao svoje "rodoljublje", ali nije, čini se, pokazao i svoju pismenost. Kako projekt može *nuditi* nekome apanažu to u *srpskom* jeziku nije poznato, ili kako se može pripremiti "separatno antisrpsko određenje i *ove srpske celine*", teško da je shvatljivo i to, opet, u duhu srpskog jezika.

U Đuretićev smisao za (ne)pismenost spada i ovaj "biser" - rečenica koju svakako treba upamtiti: "Potom je, u vreme ratne drame 1991-1995. istinu o Srbima *'stao doživati'* i sa domaćih i sa međunarodnih pozornica..." (kurziv - S.I.)!?

Napomene:

1. O retrogradnosti četničkog pokreta u Srbiji kao i prirode Nedićeve države, Ljotićevih "zborasa", Pećančevih četnika na jugu za vrijeme Drugog svjetskog rata govori i jedna opšta ocjena Stjepana G. Meštrovića: "Srbija nije bila samo okupirana od nacista, ona je *aktivno sarađivala s njima*" (kurziv - S.I.)!, *Serbia 's Secret War*, by Philip J. Cohens, Texas A&M University Press, College Station, 1996, p.XV (Prim. aut.)

2. Izvod iz biografije V.Đ. prema izboru iz Redakcije "Nauke" (fotokopija).

3. "Autor je bio blizak centrima zbivanja koja su prethodila raspadu SFRJ. Bio je među onima koji su blagovremeno i javno upozoravali na novu pojavu starih separatističkih i klerikalistički zadojenih koalicija pred licem raspamećenog i računčijuskog sveta; upozoravao je u situaciji zabludlosti novosrpske i novojugoslovenske politike".

"Ni kad se zbio svršeni čin, Đuretić se nije predao. *Osećajući bilo istorije* na nivou procesa istakao je devizu vodilju: 'Poslije prvog(!?) Kosova, izgubili smo slobodu, sada nam kao naciji prijeti opasnost od kalkulantskih krugova i izmanipulisanog dijela svijeta, opasnost da izgubimo i zemlju i slobodu'. Pod zastavom te devize *koračao je bez pompe, u tišini*; često ignorišući partijsko-političke rezonance i pozicije i opozicije" (kurziv -S.I.).

Što bi rek'o Bogoboj Atanacković u našem nešto izmjenjenom i slobodnom prepjevu: "Svojstva ću ti sva izreći. 'Srbin si' u toj reči"! (J. Skerlić, *Pisci i knjige*, VIII, Izdavačka knjižarnica Gece Kona, Beograd, 1926, str. 48)

Milovan Đanojlić

14. MIĆA U PARIZ, MIĆA IZ PARIZA

Ne znam šta je sve naša antikomunistička, kao velikonacionalistička emigracija očekivala u svijetu u kojem se našla i od tog svijeta koji ju je primio, ako je tačno ono što Milovan Đanojlić tvrdi, da je od tog svijeta očekivano "sve drugo sem onoga što ih je u poslednji pet godina snašlo", kad je riječ o "srpskoj stvari", onda to još jednom potvrđuje da naši stari politički i vojni emigranti i neki novi među njima, nisu bili, i ostali, samo u sukobu sa komunizmom nego i sa svijetom demokratije.

Jer, time se samo pokazuje da nisu oni antikomunisti iz demokratskog razloga kako su se tamo predstavljali i predstavljaju. Također, mislim da nema principijelne razlike između bivših komunista i antikomunista u tom pogledu. Srbin nije nimalo demokratskiji samom činjenicom da je antikomunista, ili da se poziva na antikomunizam. Kao što su, možda, najgori antikomunisti iz redova *ex*-komunista, sada otrovni nacionalisti. Uostalom, to su najbolje demonstrirali *Miloševićevi* "komunisti".

Između njih i starih, klasičnih antikomunista-nacionalista, kao i onih u emigraciji, nema, ama baš, nikakve razlike, izuzev ko će više prednjačiti u politici rata preko Drine i, saglasno svojim "zaslugama" u tome, biti na upravi zemlje. Srpski nacionalista ostaje nacionalistom i kad je "komunista", "antikomunista", "liberal", "demokrata"... bez obzira za šta se sve politički izdavao.

To se odnosi i na našu političku i vojnu emigraciju, posebno onu starije dobi, koja je svojevremeno bila aktivna strana u bratoubilačkom ratu tokom Drugog svjetskog rata. Ona je, kao i njeni današnji nasljednici, bila i ostala antikomunistička, ne iz demokratizma, koliko iz svog velikonacionalizma.

Lažno oslanjajući svoj antikomunizam na zapadni antikomunizam, kao komunizmu antietički, demokratski poredak u opštem smislu, ona je pokušala da "prošvercuje", u toku rata i poslije njega i svoj velikonacionalizam kao antikomunizam, sve vjerujući da će zapadni, građanski antikomunisti, samom tom činjenicom, prihvatiti i njen anticivilizacijski nacionalizam.

Kao i onda kad su 1945/5. godine bezglavo bježali iz zemlje nakon počinjenih zala po Bosni, Srbiji, Hrvatskoj... tako isto i danas, kad su mnogi od njih opet podržali nastavak i obnovu tih istih zala. Iz tog razloga, zapadne demokratije nisu "naklonjene" Srbima, a to što su neki vjerovali da jesu, kako bolno zaključuje Mića Đanojlić, emigrantska i Đanojlićeva "greška" nije samo što su im vjerovali, nego mnogo više, što nikada nisu ni pomislili kako se može vjerovati nekome ko samo u novijoj istoriji već dva puta provodi krvavi pandemonijum na prostorima bivšo/bivše Jugoslavije.

Jer, sam njihov navodni antikomunizam, kojim su dugo, i prije i poslije nastojali da varaju taj slobodni svijet, kako su oni navodno htjeli, uspostaviti njegove demokratske vrijednosti i u svojoj zemlji, pokazao se kao najobičniji švindleraj.

Nisu oni izgubili rat u svojoj zemlji protiv komunizma kao komunizma, jer se najvećim dijelom takav nije ni vodio niti linijom političkih i vojnih podjela na bazi komunizam – antikomunizam, nego na svrstavanju između različitih ciljeva: antiokupacione borbe narodnog oslobođenja, kao i obnove Jugoslavije - zajednice

njenih ravnopravnih naroda, odnosno podržanja, i na toj osnovi svakojakog kolaboracionizma, okupacijskog stanja kao načina da se poslije njegovog završetka vrši stari poredak nacionalne i socijalne obespravljenosti naroda Jugoslavije.

Izgubivši bitku na tom planu, oni će onda time i omogućiti da se Josip Broz osjeti neograničeno slobodnim da, poslije rata, uspostavi onu vrstu unutrašnjeg poretka koji je odgovarao i njegovim ideološko-političkim ciljevima. U tom pogledu, moglo bi se reći da je, kasnije uspostavljeni komunizam/socijalizam, bio neka vrsta "osvete" za velikosrpski nacionalizam, za sve one njegove radnje u prvoj Jugoslaviji, a posebno za neljudska djela u toku rata.

Samo zahvaljujući tome, bio je "najveći balkanski despot" i pomagan "šakom i kapom", kako Danojlićevo oštro "demokratsko" pero, deceniju i po poslije Titove smrti, "hrabro" zaključuje. I to je, na neki način, tačno, ali samo zato što se jedino takva "despotija" mogla suprotstaviti velikosrpskom nacionalizmu i njegovim težnjama za prekrajanjem, ne samo jugoslovenskog, nego i čitavog balkanskog etničkog prostora što će se i ponoviti posljednjih ratnih godina.

No, posve je netačno da je Zapad prihvatio Titovo nasleđe: "austrougarsku... tursku i kardeljevsku konstrukciju našeg prostora". Biće prije, da je Tito prihvatio to nasleđe kao rezultat istorijskih pokrajinskih stanja čemu su, svojevremeno, "velike sile" svojom politikom prema Balkanu dale doprinos! Danas je Zapad samo pošao od toga nasleđa.

Zato bombarderi NATO nisu branili "avnojevske granice", nego su branili te granice uopšte kao takve, kao dio jednog istorijskog nasleđa. A, ako je s njima bio saglasan i AVNOJ, onda i kao avnojske! Ali, ni odbrana tih granica nije bila samo "odbrambena". Prije nego što će ih braniti, i na svu sreću i odbraniti, međunarodna zajednica je nudila i mogućnost njihove promjene pod uslovom da to bude postignuto mirnim sredstvima i putem pregovora. To što se nacionalističkim ratovođama u Srbiji činilo da ih je lakše "ispraviti" ratom, dovešće do njihovog trajnog "zakivanja".

A, da nije bilo "nametnute avnojske države", kako o njoj danas misli Danojlić, bojim se, da Srbi ne bi imali nikakve države, pa ni avnojske. S kim bi oni ostvarili tu državu, nakon one gomile "kalemegdandžijskih" i "avalskih" kolaboratera, i koji bi im to Zapad priznao takvu državu da ona nije bila jedino moguća sa pokretom narodnog oslobođenja, i jedino u obnovljenoj Jugoslaviji. Zbog toga je i Čerčil "izdao" Mićine emigrante i, nisam znao sve do danas, i samog Miću. Kao, oni su sve "vera", a Čerčil "nevera"!

I šta su sad očekivali, da taj demokratski svijet koji ih je već jednom osudio upravo zbog velikonacionalizma, dajući već onda svu podršku Maršalu Titu, ispravi svoje "greške" time što će podržati ista ona zla od ranije samo u režiji njihovih potomaka. Uistinu govoreći, taj demokratski svijet jeste antikomunistički u onom najboljem smislu te riječi, ali nije zbog toga, kao što smo vidjeli, i nacionalistički.

To će ih danas, razumije se, kao i prije pola stoljeća, potpuno dezavuirati, onako kao što dezavuirala razne *Koštunice*, *Đinđiće*, *Šešelje* i čitavu tu sadašnju velikosrbi(jansku) šovinističku bratiju, koja nikako ne može da shvati kako to, bogamu, antikomunistički Zapad neće da podrži i ne podržava njih - istaknute "demokrate" antikomunističke orijentacije.

Pa, ne podržava ih samom činjenicom da antikomunizam nije isto što i zalaganje za pokolj Hrvata i Muslimana, rat sa Slovencima, osporavanje nacionalnog identiteta Crnogoraca i Makedonaca, držanje vojno-policijske uprave nad Albancima, šikaniranje Mađara, gaženje Sandžaka... dakle, sve to, sa "tezom", kako je srpski

narod ugrožen i kako su mu glave došli drugi, od nesrpskih naroda i separatizma do međunarodne zajednice!

Antikomunizam je "više" od komunizma, nema sumnje, u onom građanskom smislu, ali je, u isto vrijeme, i niže od njega, ako se pod njim podrazumjeva, nacionalizam srpstva kao antihrvatstva, antimuslimanstva, antislovenstva... bilo da se radi o Jugoslaviji na velikosrpski način, bilo da je riječ o Velikoj Srbiji kao razbijanju Jugoslavije.

To, istovremeno, ne znači da su Srbi kao Srbi, kako Danojlić, huškački rezonira, "stavljani na optuženičku klupu". U onoj mjeri, u kojoj su oni masovno podržali jednu politiku nasilja u razrješenju jugoslovenske krize, s kojom se srpstvo tako snažno identifikovalo, oni su onda odgovorni i kao Srbi, a ne zato ili samom prirodnom činjenicom što su Srbi. Jer, Zapad nije u svojoj politici, kad je riječ o krizi u Jugoslaviji s tom politikom, pošao od nekakvog iskonskog "neprijateljstva" prema Srbima.

Smatrajući njihov režim najviše odgovornim za ono što se desilo, a imajući u vidu znatnu identifikaciju srpskog naroda s tim režimom, od mintiga "antibirokratske revolucije" do tri puta provedenih izbora na kojima je data podrška politici Slobodana Miloševića, nacionalističkog karaktera same opozicije kao naličja tog režima, zapadne zemlje nisu mogle, a da ne vide i dublje uzroke jednog stanja koje je alarmirao Evropu i svijet.

Ako neko pod odgovornošću za sve to podrazumjeva "neprijateljstvo", onda taj ne samo da ne razumije šta je prijateljstvo nego i izbjegava stvarnu odgovornost! Ako jedan narod i njegove vođe misle da, u ime starog prijateljstva i savezništva sa demokratskim svijetom, mogu počinuti sve, pa i ono nedozvoljeno, onda problem nije u saveznicima nego u "savezniku" i njegovom shvatanju savezništva.

Ni jedan prijatelj ne oprašta svome prijatelju gluposti samo zato što mu je ovaj prijatelj. Jer, onda se on sam ne bi razlikovao od njega. Što bi danas Francuzima i Englezima, iz tog razloga, bilo stalo da liče na Srbe. Zato, Srbi koji su davali žrtve u minulim ratovima, kako Mića kaže, ne smiju, baš zbog toga, da nanose drugima žrtve, pozivajući se na pravo "žrtve", i bivajući samim tim opet žrtva.

Ni Mićina patetična poruka, kao "varali su te moj rode... pa ako te i ovo, što ti se sad dogodilo, ne probudi, onda se ne nadaj spasenju", nije terapijski ni dobra ni korisna. Prije svega, niko Srbe nije varao izuzev što su oni sami bili spremni da budu varani, ili da se samozavaravaju. I, nije im se ovo dogodilo nego su to oni sami sebi "dogodili" na isti onaj način na koji su prihvatili i svoje "događanje" kako je o tome poučavao jedan od čuvenih slogana tzv. antibirokratske revolucije i kako ih je i sam Mića Danojlić natentavao na to svojevremeno izražavajući svoje divljenje prema ličnosti Slobodana Miloševića i njegovoj politici i to opet na stranicama *Politike*.

Inače, slažem se da treba da se probude, samo sudeći po Mićinim porukama Srbima preko *Politike*, kao i nekih drugih "in(tenk)tualisimusa", bojim se njihovog novog bunila. A, tada im, zaista, nema spasenja.

Što se, dakle, tiče takvih Mićinih poruka, one su vam kao i sam Mića Danojlić. Sve u svemu, Mića u Pariz, Mića iz Pariza.

(M. Danojlić, "Teško buđenje", *Politika*, 18.11.95.)(1)

Napomena:

1. Ovaj tekst bio je najprije ponuđen samoj "Politici", koja gotovo dvije godine objavljuje ovakve i slične "kuku-lele"-napise Miće Danojlića, na svojoj "kulturnoj strani", pod opštim naslovom "Pisma prijatelju". Kako su Dragana *Bukmirović*, urednik Kulturne redakcije, u jednom prilično ženantnom telefonskom razgovoru, drsko i krajnje isfrustrirano, a poslije i sam Hadži Dragan *Antić*, glavni i odgovorni urednik, odbili da ga štampaju nije mi preostalo ništa drugo nego da ga dam *Našoj Borbi*, ali i da izvučem zaključak da urednici ovog lista ne čitaju novine koje uređuju!? Naime, Predsjednik Republike je promjenio politiku, zar ne? To, izgleda, samo njima i Mići Danojliću nije poznato (Prim. aut.)

Mića Popović

15. DISIDENT KOJI TO NIJE BIO

Bio sam poprilično iznenađen sadržajem teksta koji je objavljen u jednoj od najpoznatijih nezavisnih novina (*Našoj Borbi*, 23. 11. 1996) povodom vijesti o smrti slikara Miće Popovića.

Iznenađenje je utoliko veće, budući da pomenuti tekst nije potpisan, tako da sam ostao u nedoumici o čijem se "autorstvu", zapravo radi: redakcije kulturne rubrike, ili nekog anonimnog tekstopisca kome je bilo stalo da tekst upravo takve sadržine bude objavljen, a da ga on, u isto vrijeme, ne potpiše ili, pak, obrnuto, da se u tom pogledu namjere redakcije nisu razlikovale od anonimnog autora. Ko je koga sve tu upotrebio, ostaje, u svakom slučaju, zagonetnim.

Doduše, na jednom se mjestu kaže da je vijest o Popovićevoj smrti saopštio agenciji *Beta* njegov sin. Znači li to da je onda taj tekst u cjelini preuzet od ove agencije što nije bilo na odmet i naznačiti iz profesionalnih razloga, ali i iz razloga dobre i korektne saradnje između naših različitih medija.

Što se tiče sadržaja teksta, posebno onih dijelova koji se tiču nekakvog "disidentstva" Miće Popovića, mislim da ga nije trebalo objaviti, naročito, ne u *Našoj Borbi*, i to još na prvoj strani sa nastavkom na kulturnoj rubrici! Da je takav tekst štampala *Politika*, ili neke njoj slične novine, moglo bi se i razumjeti. Ali, *Naša Borba* - nikako!

Prvo, zbog poznatih antinacionalističkih stavova *Naše Borbe*, a drugo, zbog ne manje poznatih nacionalističkih stavova samog Miće Popovića, koje je kontinuirano iznosio u posljednje tri decenije, a naročito u deset posljednjih godina.

Prije svega, hoću da vjerujem da je pokojni Mića Popović bio "veliki slikar", jer tako kažu i umjetnička kritika i stručnjaci. S tog stanovišta, nemam ništa protiv onih činjenica koje u tekstu govore o njegovom slikarskom djelu.

Ali, slikar Popović nije bio nikakav "disident", ne barem u onom značenju koje se pridaje duhovnim i praktičnim aktivnostima onih intelektualaca koji su se borili protiv komunizma, a za uspostavljanje jednog demokratskog društvenog stanja.

Mića Popović je bio jednostavno - antikomunistički nacionalista što on sam, kako sam već rekao, nije ni krio, ističući to kad je god mogao, u svakoj od javnih prilika.

I uvijek je bio privilegovan: obavljajući mnogobrojne funkcije i zauzimajući razna direktorska mjesta na polju kulture. Pa i ta stipendija za Pariz, koju je dobio svojevremeno na zauzimanje Isidore Sekulić, bila je državna. Poslije Osme sjednice (1987) Mići Popoviću je dodeljena čak i Sedmojulska nagrada! Toliko o ovom "disidentu" kulturne redakcije *Naše Borbe*.

Slikar Popović je bio, takođe, jedna od onih intelektualnih "perjanica" koja je podržala pojavu vođinske uloge Slobodana Miloševića u Srbiji i velikosrbi(janski) nacionalizam u razaranju SFR Jugoslavije.

Poznata je naročito njegova rečenica iz tog razdoblja: "Niko nije naterao narod da nosi sliku prvog čoveka srpske države. On to radi spontano baš zato što mu je taj čovek vratio dostojanstvo" (S. Kostić, AIM, *Nova Svetlost*, 19.12.96, Kragujevac)!?

Kao što je sa takvom podrškom Miloševiću prije deset godina gurao srpski narod u nacionalistički rat protiv drugih naroda bivše Jugoslavije, Popović će i svoj život okončati u znaku posljednje poruke koja nije bila ništa drugo doli zalaganje za građanske sukobe u vlastitom narodu: "A, zna se kako se ova banda tera. Znamo kako su ih oterali Rumuni i drugog načina nema", rekao je ovaj "disident" pred studentima na platou ispred Filozofskog fakulteta.

Zato i riječi Predraga Palavestre na vijest o Popovićеvoj smrti: "učinilo mi se da se i dalje gasе svetla nad Srbijom"(!) ili "uvek (je) bio na pravoј strani... da u pravom času, na pravom mestu, saopšti pravu reč i poruku"(sic!), koje zvuče kao riječi "sodadžije za bozadžiju" - treba uzeti u sklopu svega onoga šta je Mića Popović stvarno o sebi mislio i govorio.

Sve ovo ističem iz razloga prave uspomene na Miću Popovića, koji je još 1951. godine rekao: "Dovoljno je da se vratim u Srbiju i da budem iskren". Zato i kulturna redakcija *Naše Borbe* i svi mi ostali, bilo njegovi politički istomišljenici ili protivnici, moramo da budemo "iskreni" prema Popovićеvoj ličnosti i njegovom djelu.

(P.S. Ovaj tekst, u nešto skraćenom obliku, koji je poslan *Našoj Borbi*, redakcija ovog lista nije objavila)

Radoslav stojanović

16. BIVŠI "TITIĆ" KAO "ALEKSANDRIĆ"

Niukom slučaju ne bih odgovarao ovim putem na invektivan tekst dr Radoslava Stojanovića da on ne izražava jednim dijelom, na tipičan način, a posebno kod vodećih nacionalnih, bolje rečeno velikonacionalističkih, intelektualaca danas u Srbiji posve pogrešnu istorijsku svijest o ulozi srpskog naroda i to ne samo u bivšoj nacionalno heterogenoj Jugoslaviji, već i u gotovo nacionalnoj bimodalnoj Srbiji.

Riječ je, dakako, o onoj svijesti koja ima za praktičke posljedice katastrofalan bilans po sam srpski narod. Ako takvi intelektualci kao dr Stojanović ne vide vezu između žalosnog dijela po vlastiti narod i svoga nacionalističkog uma koji je idejno pripremio ovu nacionalnu katastrofu, ja im tu najmanje mogu pomoći. Što se, pak, naroda tiče, neka mu je Bog na ispomoći sa takvim intelektualcima.

No, vratimo se sada dr Stojanoviću i njegovoj "kritici".

1. Ovaj bivši "titić", a sada "aleksandrić" veli da ja već duže vreme zasipam "pogrdama i vlast (manje) i opoziciju (više) često s pravom, ali češće pogrešno..." (kurziv - S.I.). Pogledajte, molim vas lijepo, tu formulaciju sa stanovišta pismenosti današnjeg beogradskog profesora prava. Ako neko zasipa pogrđama nekoga onda taj "neko" (u ovom slučaju ja) ne može ni argumentno ni logički, a ni, vaspit(a)no biti u pravu pogotovo ne često "s pravom". Pogrde već kao takve diskvalifikuju samog kritičara.

Ovo tek toliko da bi pokazao koliko dr Stojanović inače "zna" šta hoće da kaže!

2. Pogledajte sada sledeću rečenicu ovog profesora Uni-ja pa sami zaključite, koliko takav zaista posjeduje sposobnosti pismene definicije. "Dokora nisam osećao želju da polemishem s tim praznoslovljem, ali *odskora, g. Inić započinje nešto što se ne bi smelo započinjati bez velike ozbiljnosti*" (kurziv - S.I.). Kad se u s/h jeziku upotrebi ovakva rečenica zavisnog karaktera u prvom licu jednice: "Dokora nisam osećao želju... ali *odskora...*" za očekivati je da autor takve rečenice poslije riječi "odskora" stavi na znanje da nešto želi, na primjer, u njegovom slučaju, da polemishem sa mnom. Ne, kod njega je ova rečenica kao i sve njegove ideje posve konfuzna i nema ni logičke ni misaone veze sa prethodnim dijelom. Tako je ona i mogla glasiti kako je glasila. O praznoslovlju i "velikoj ozbiljnosti" neka sude čitaoci nakon ove male vježbe iz s/h jezika.

3. Dr Stojanović kaže: "Ako je 'velikosrpstvo' kukolj, strašno je što ga g. Inić vidi samo kod Srbijanaca... Srbijom *upravo* ovih godina jezde i u vlasti i u opoziciji *upravo* nesrbijanci, koji su, ne razumevajući najčešće Srbiju, *upravo* njoj podnosili račune za srpske nacionalne interese viđene isključivo kao interese svojih zavičaja" (kurziv - S.I.). Čitalac se može zorno uvjeriti da ovaj profesor tri puta u jednoj rečenici upotrebljava riječ *upravo*!

Ja prije svega ne "vidim" "velikosrpstvo" samo kod Srbijanaca. Ako je nešto "strašno" onda je zbilja strašno da je *upravo*, kako bi se izrazio svojom omiljenom riječju dr Radoslav Stojanović, "velikosrpstvo" karakteristično i za ne-srbijance i za Srbijance. Ali, to naravno, ne znači da su svaki i Srbijanac i nesrbijanac kao i svi Srbi

- Velikosrbi! I među Srbijancima i među ne-srbijancima nalazi se puno onih ljudi, žena i mladih kojima je preko glave, posebno nakon ovog rata, Velikosrba i njihovih "konceptija" o unutrašnjem uređenju Jugoslavije, a koje su taj narod odvele u jedan od najstrašnijih ratnih sukoba sa drugim narodima. Riječ je o onim Srbima koji žele da sa drugim narodima žive u miru, demokratiji i uzajamnom poštovanju.

Ima, međutim, nešto u napisu dr Stojanovića što zahtjeva komentar. Riječ je o sintagmi "velikosrbi(janski) nacionalizam" koju koristim. Želio sam da i glasovno istaknem ovaj nacionalizam koji teži uspostavljanju "Velike Srbije". Već su mi neki prijatelji skrenuli pažnju da bi se ta sintagma mogla i drukčije shvatiti kao da je u pitanju specifični nacionalizam Srbijanaca mada se ne odnosi samo na Srbijance niti sve Srbijance koliko na one među njima koji imaju "velikootadžbinske" pretenzije. Meni se činilo, da pojam "velikosrbi(janski) nacionalizam", možda više odgovara u odnosu na onaj već postojeći i korišćeni, to jest "velikosrpski". Iako oba ova pojma naglašavaju da se radi o "Velikosrbima" i "Velikoj Srbiji", izgleda mi da ono u zagradi: "(janski)" kao dodatak omogućuje razumijevanje specifičnijeg porijekla ovog nacionalizma koji dolazi iz srbijanske sredine. No, mislim da su oba pojma valjana u razumijevanju Velikosrba i njihove nacionalističke ideologije, mada je termin "velikosrpski nacionalizam" već odavno odomaćen.

4. Posve je drugo pitanje kako su ne-srbijanci zavladaali Srbijancima i Srbijom. Kao što Velikosrbi(janci) snose odgovornost za raspad Jugoslavije u oba njena slučaja, oni su sami odgovorni i za pojavu da im ne-srbijanci posljedično "zavladaju". Kad god Velikosrbi(janci) tvrdoglavo postave pitanje unutrašnjeg uređenja sa stanovišta vlasti "središnjice", a bez energije za organsku (civilizacijsku) hegemoniju, oni time objektivno guraju srpski narod u rasijanju u sukobe s drugim narodima sa kojima vijekovima živi zajedno. Budući da ga ovi narodi doživljavaju kao "izvođača" te politike, taj dio srpskog naroda, koji se po pravilu "upeca" na velikosrbi(janske) planove, biva na kraju izložen nečuvenom stradanju pa i fizičkom uništenju.

Uspiju li napraviti takav sporazum sa Zagrebom, ili danas, na primjer, pod prinudom Zapada, Velikosrbi(janci) onda prepuštaju te jadnike sebi samima, tako da su oni izloženi na milost i nemilost stanju u koje dopadaju. Osramoćeni pred Zagrebom (danas Zapadom), izdani od Beograda - to je sudbina dijela srpskog naroda u rasijanju izazvana i prouzrokovana velikosrbi(janskom) politikom!

"Zahvaljujući" takvoj politici velikosrbi(janske) nacionalističke elite, kada su u jednom vremenskom razdoblju "rubni" Srbi bili izloženi i bukvano rubljenju glava, Josip Broz je i mogao iskoristiti njihovu potrebu za očuvanjem golih života, usmjeravajući ih i koristeći za ciljeve jednog ideološkog društva. Tako su jednog dana rubni Srbi i došli u Beograd na vlast posebno u njenoj egzekutivnoj sferi. Preostala velikosrbi(janska) bulumenta nije ništa mogla nego da poslije ogovara Srbe "iz preka" šireći, sve do danas, uvjerenje kako su im oni donjeli komunizam i upropastili Srbiju ili, kako kaže dr Stojanović, podnoseći "račune za srpske nacionalne interese viđene isključivo kao interese svojih zavičaja"!

5. Kao novopečeni "arhijerej", dr Stojanović je uzeo sebi za pravo da tumači i meni i javnosti, a bojim se i SPC, što je zapravo, njen najviši forum htio da kaže. Čovjek koji inače, ne zna što hoće sam da kaže, kao što smo vidjeli, ima ambicije da tumači stavove Crkve! Citirajući i mene i stavove Sabora SPC, on je i nešto i svašta dokazivao da valjda samo njemu može biti jasno - "šta".

Ja sam primjetio i tada u tekstu i sada to činim, da je zabluda misliti, kao što to čine i Crkva i DEPOS i dr Stojanović konačno, da "postojeće vlasti nisu bile na visini međunarodne odgovornosti", ili da je S. Milošević "istrošio pregovarački kredibilitet"

u smislu nekakve nedovoljne "vještine", "diplomatske igre", odnosno "sposobnosti pregovaranja" kad se radi o odbrani "vitalnih interesa srpskog naroda".

Riječ je o tome, da je politika koja se vodila sa stanovišta neprihvatljivosti granica, etničke čistoće, preseljavanja čitavih dijelova naroda (čemu je i dr Stojanović dao svoj "doprinos" predlažući, molim vas lijepo, raseljavanje naroda i upoznavajući o tome javnost kao stručnjak za međunarodno pravo?!) - morala odvesti srpski narod u rat i odvela ga, a za što nije imao ni snage ni međunarodne podrške. S obzirom na takvu politiku, a iza koje su stajali ne samo postojeća vlast, nego i Crkva, Akademija nauka, gotovo cijela opozicija, mnogi istaknuti intelektualci koji su sada u DEPOS-u, niko, pa ni čuveni stručnjak dr Stojanović, ne bi mogao biti na osnovu takve unutrašnje politike na "visini svoje međunarodne odgovornosti", niti imati bilo kakav "međunarodni kredibilitet". Možete sada zamisliti taj moral da čovjeka koji je predlagao raseljavanja i razmjenu stanovništva i naroda (idejni poziv na zločin!) optužuje postojeću vlast da je izgubila "pregovarački kredibilitet"! Kakav li bi tek bio jedan "kredibilitet" takvog stručnjaka da sutra dođe na vlast.

6. Dr Stojanović je zbilja velikosrbi(janska) i nacionalistička figura posebnog kova. Ljudi moji, on tvrdi da 1918. godine niko nije "govorio da su Crnogorci posebna nacija". I dalje, pita se, "koliko je u Makedoniji bilo 1918. godine onih koji su bili Makedonci... Ko je 1945. godine mogao izbeći teror u Makedoniji i Crnoj Gori, a da se nije izjasnio onako kako su komunističke vlasti odredile"?

Ja znam da neke vlasti mogu snagom terora natjerati ljude na razne stvari, ali natjerati, bogati, čitave narode kao što su Crnogorci, Makedonci, Muslimani da se izjašnjavaju tako, protivno njihovoj volji, jer su samo i jedino Srbi, kako misli dr Rade, to je zbilja nevjerovatno. Konačno, ako bi to bilo zaista tačno, zašto se Crnogorci, Makedonci i Muslimani sada, kada nema te vlasti i kada su slobodni, politički ne vrate da budu Srbi ako su oni zaista Srbi, po dr Radetu. Volio bih da ovaj istaknuti stručnjak ode među te narode danas pa da ih proba vratiti u pravu naciju i vjeru.

Napokon, ako dr Stojanović zaista misli da su pomenuti Makedonci, Crnogorci i Muslimani "natjerani" da budu nacionalno to što danas jesu, ja bih mu mogao vratiti istim "argumentom" samo obrnuto. Kao što su dakle, ovi narodi bili prinuđeni od komunizma da budu Crnogorci, Muslimani i Makedonci (po dr Radetu), ne manje bi moglo biti "tačno" da su oni bili takođe, natjerani svojevremeno od velikosrbi(janske) vlasti da se osjećaju samo i jedino Srbima!

7. Što se tiče posve neljudske teze dr Stojanovića, da ću ja biti krunski svjedok u ustaškoj štampi da su u komunističkoj Jugoslaviji vladali "Srbokomunisti", pošto su oni i donjeli komunizam, ja ne poričem da je komunizam u nas "pobjedio upravo zahvaljujući Srbima", što je posve tačno. Bez srpskog naroda ne bi komunizam nikad bio uspostavljen i održan u Jugoslaviji. To ne znači da su zbog toga Srbi i vladali u Jugoslaviji, ali sigurno da nisu bili ni daleko od vlasti. Mnogi Srbi su prihvatili komunizam, doprinoseći ne samo njegovom uspostavljanju nego i učvršćivanju u zemlji. Tako je i dr Rade, na primjer, danas istaknuti kritičar komunizma, koji je valjda i tada kao komunista znao za "dolazak Crvene armije u Srbiju i pomoć Zapada" u ostvarivanju "pobede 'Srbokomunista' u građanskom ratu", bio decenijski član "Ka-Pe-Ju" pomažući, kao pojedinac, učvršćenju komunizma valjda opet, protivno svojim uvjerenjima!

To takođe, ne znači da Crvena Armija i Zapad nisu pomogli instaliranju komunizma u Srbiji i Jugoslaviji, ali misliti da je ovaj pobjedio samo zbog toga, znači ne poznavati ili negirati odsudni doprinos srpskog naroda u uspostavljanju i održanju

"crvenog sistema". Konačno, ako ćemo pravo, komunizam je bio u posrednom smislu odgovor na velikosrbi(janski) nacionalizam koji, kao što vidimo i danas ne vodi samo sukobima sa drugim narodima, nego teži i završava prijeteći građanskim ratom u vlastitom narodu!

"Zlo međusrpskog razdora"

(Dr Radoslav Stojanović o tekstu Slobodana Inića "Neki to zovu patriotizam")

(*Nedeljna Borba*, 13-14. juni 1992).

Dobrica Ćosić

17. PREDSEDNIK PROPALIH IDEJA

Ništa ne bi bilo prirodnije nego zamisliti Dobricu Ćosića kao predsjednika jedne i bukvalno ostvarene srpske Jugoslavije sa svim ujedinjenim "srpskim zemljama", što bi odgovaralo i njegovom idejno-nacionalnom projektu, dugogodišnjoj borbi za ostvarenje "Velike Otadžbine".

Ovako... poslije pravog neuspjeha u tom pogledu, on je postao predsjednik ne samo mnogo manje srpske "Jugoslavije" već i takve sumnjive države koja je na praktičan način najbolji, ali nažalost, i najtragičniji dokaz da su njegove ideje kao "patrijarha" srpskog velikonacionalnog projekta neostvarive i preskupe sa stanovišta svih izgubljenih života, tjelesno i psihički razoreni ljudi, uz milione izbjeglica starih, žena i djece, te uz svu pomoć da se srpski narod u rasijanju zaštiti kroz otadžbinsku državno-teritorijalnu brigu.

Bilo bi posve za očekivati da nakon takvog debakla Dobrica Ćosić odstupi, ne samo kao nekakav vajni političar i državnik, nego i kao pisac i teoretičar jedne od najtragičnijih nacionalnih orijentacija u nas, koja je u praktičnom smislu odvela Srbiju i srpski narod u ratne i druge sukobe sa svim drugim narodima bivše Jugoslavije, Evrope i svijeta. Dakako, i one orijentacije koje će izložiti i samu Srbiju riziku njene podjele i gubitka teritorijalne cjelovitosti, sankcionog tretmana, embarga i svih drugih vidova kažnjavanja, pa i mogućeg raketiranja od strane međunarodne zajednice.

Ništa od spremnosti na priznanje te vrste, odgovornosti u idejnom pogledu Dobrica Ćosić nije ispoljio, niti barem nagovjestio. Naprotiv, uprkos sveg poraza njegovih ideja i pogleda on se, uz njemu svojstvena i poslovična natezanja prihvatio položaja prvog predsjednika SR Jugoslavije!

Ako se njegove ideje o "Velikoj Otadžbini" nisu ostvarile, ostvariće se makar da on postane predsjednik jedne mnogo manje srpske tvorevine u granicama država Srbije i Crne Gore sa svim neizvjesnostima u pogledu njenog međunarodnog priznanja, čime je negirano njegovo vlastito nacionalno i idejno djelo. *Neostvarena SR Jugoslavija (samo kao Srbija i Crna Gora je direktan izraz neuspjeha nacionalnih pogleda Dobrice Ćosića, ali je izgleda dovoljno velika kad se radi o njegovim "skromnim" političkim ambicijama.*

Ne manji je paradoks da je Dobrica Ćosić postao predsjednik jedne zemlje sa dvije države i dva etnički bliska naroda koja se opet zove Jugoslavija! Čovjek koji je dokazivao dugo vremena da je dva puta stvarana Jugoslavija, a za potonju se i on sam s puškom u ruci borio, najgora moguća tvorevina po srpski narod - postaće predsjednik države koja po treći put nosi ime Jugoslavija!? To samo govori da Velikosrbi i kad razaraju Jugoslaviju ne mogu bez nje, makar to bilo samo s njenim imenom.

Politička sudbina Dobrice Ćosića je krajnje neizvjesna. Ne mogu, a da je ovdje ne uporedim s onim filozofom koga su pozvali na jednu ostrvsku zemlju kako bi u njoj uredio najbolji oblik vladavine. Kraj tog filozofa, kao što je poznato, bio je žalostan. Ne samo da nije uspio da narodu dade najbolji oblik vlade, nego je jedva izvukao živu glavu.

Kad Dobrica Ćosić bude morao ispred ove srpske Jugoslavije da potpiše priznanje o nezavisnosti Slovenije, Hrvatske, BiH i Makedonije u postojećim "avnojevskim" granicama, kad bude shvatio da takva zemlja ne može biti nasljednik one bivše SFR Jugoslavije, ili kako ju je on svojevremeno nazvao "brionskom", kad napokon sazna da nema egzistencije države bez međunarodne priznatosti, kad se Srbija nađe pred unutrašnjim teritorijalnim podjelama, kad bude prinuđena da plati ratne oštete... ne bih želio da budem svjedok boli i patnji tog čovjeka koji je imao mnogo dara za različite stvari, ali bez ikakvog smisla za politiku.

Njegov žalostan politički akme može biti poučan primjer budućim naraštajima kuda sve vode i dovode srpski narod i sebe same oni njegovi nacionalistički intelektualci koji misle da im je otadžbina veća od države. Jer, na kraju balade takvi rizikuju da narod konačno izgubi i vlastitu državu.

18. ODLAZAK DOBRICE ĆOSIĆA

Izborom nove, Kontićeve vlade, čini se, da je Dobrica Ćosić izgubio i posljednje uporište na saveznom nivou. Otišao je Panić i svi oni ministri na koje se prvi predsjednik treće Jugoslavije mogao tada osloniti. Slobodan Milošević je ponovo uspostavio kontrolu nad vladom, koju će, kakvom li samo nesmotrenošću, za trenutak ispustiti. Ostao je bio još samo Dobrica, sam sa svojim specijalnim savjetnicima. Mora se priznati, to - sa "specijalcima" bio mu je jedan od rijetkih i zanimljivih simbola moći bez stvarne moći.

Svakog trenutka Dobrica Ćosić je mogao da ode sa predsjedničkog položaja. Za razliku od onih, koji bi voleli da ga "otjeraju", kao što je Vojislav Šešelj, Milošević je sa novom vladom primjenio novu taktiku. Ostavljen i sam, bez moći, sa ceremonijalnom ulogom i svjestan da nema nikoga iza sebe, politički posve oslabljen - Dobrica Ćosić je mogao samo još da izigrava predsjednika u pravnom smislu, ali nikako i stvarno.

Ako mu je to još nešto značilo mogao je tako ostati i do kraja mandata! Ostane li potvrdiće se sve one davnašnje sumnje da mu je po svaku cijenu stalo do vlasti, pa i bez vlasti same, ode li pak, ispašće kao da nije doprinio nacionalnoj stvari upravo onda kada je najviše mogao kao predsjednik svih Srba!

Sudbina ovog čovjeka, bivšeg partizana i nekadašnjeg komunista tipa komesara, ekonomista iz Velike Drenove, službenog pisca i još lošijeg političara, duhovnog oca velikosrbi(janskog) nacionalizma u postrankovićevskom razdoblju - nije nimalo laka.

Poslije 30 godina borbe za nacionalnu stvar, borbe u kojoj je potpuno sebe založio povukavši mnoge druge ljude za sobom, ne zna se kome je više odgovoran ovaj čovjek: da li onima koji su ga vjerno slijedili, ili onima koji su poodavno smatrali da, ako se njemu ikada dopusti da progovori u ime Srbije - eto zla! "*Vreme smrti, zla i goreg*", što bi on sam rekao.

I zaista, kao da je sve manje onih među nacionalnim elementima koji su spremni da mu vjeruju, kao što je sve više onih koji ga smatraju odgovornim za sve što se desilo s Jugoslavijom i Srbijom na osnovu i njegovih velikonacionalnih pogleda.

Fenomen Dobrice Ćosića, bez obzira da li se on konačno povukao, ili bio "izguran" sa predsjedničkog položaja, ostaje paradigmatičnim slučajem za duhovno razumijevanje svega onoga što se počelo narodski događati poslije 1987. godine. Bez preuveličavanja ičije uloge, pa i Ćosićeve u tom pogledu, u njegovom životu, djelu treba tražiti onu duhovnu matricu, kao reprizu Srpskog kulturnog kluba kao impetusa moralnog i fizičkog sakaćenja Srbije i srpskog naroda u našem vremenu.

Njegov slučaj još jednom potvrđuje jednu staru tezu, od Svetozara Markovića pa dalje, da su velikosrbi(janski) nacionalisti najveći neprijatelji vlastitog naroda ma koliko su, spolja gledano, najveće pristalice svoje nacije i nacionalnih interesa. Čovjek koji je mislio i vjerovao da u Evropi istorija nije završena, mogao je duhovno samo doprinijeti zlu koje sada tako morano osuđuje.

Ako je BiH, poslije svega što se desilo, posebno imajući u vidu čak i Dobrićine pozive za okončanjem rata u toj zemlji "političkim, demokratskim sredstvima", i pored toga "nakazna država" - prema jednoj od izjava koju je dao - onda

zbilja ne vidi se druga, možda prava poruka ovog pisca-predsjednika, nego da se tamo nastavi još nakazniji rat u kojem, Dobrica bi barem to morao znati, ne stradaju samo Muslimani i Hrvati već i Srbi, a s njegovim produženjem, ovi potonji najviše.

Glavni uzrok neuspjeha ovog pisca u politici je njegovo potpuno nesnalaženje u pitanjima načelnosti. Navešću samo dva primjera u tom pogledu.

Prema jednom novinskom izvještaju, odgovarajući na primjedbu da vojvođanski Mađari zaziru od Miloševićeve politike, on je rekao: "Umesto da nacionalno pitanje *predstavi kao demokratsko*, DZMV je... *demokratsko pitanje predstavila kao nacionalno*" (kurziv - S.I.). Posve ispravno, samo sa jednom malom dopunom u tom pogledu: kako li je to Dobrica Ćosić predstavljao srpsko nacionalno pitanje drugim narodima sa kojim smo doskora zajedno živili?

Pošto Dobrica voli da ističe svoja načela, potrebno je pokazati kako se on sam s njima zapravo sudara! U prepisci sa Edgarom Morenom, Ćosić kaže: "Svima koji se bore za ljudska prava moramo biti saradnici u ostvarivanju tih prava radi zajedničkog mira i slobode". Zaista, ovome se ništa ne može primjetiti. Ali, samo malo iza toga Ćosić kaže i ovo, potpuno suprotno prethodnom: "Ne pretili ta *lažnost, koja danas nastupa u ime ljudskih prava*, da možemo živeti i u vremenu gore od zla koje nas sada snalazi" (kurziv - S.I.)!?

Mnogi poznati pisci su od stvarnosti pravili svoja djela. Dobrica Ćosić je, svakako, u odnosu na njih privilegovani pisac. On je uspio da svoja djela pretvori u stvarnost. To se uvijek dešava onda kada sam pisac povjeruje u svoje knjige kao "novu istoriju"!

19. USPON I PAD SRPSKOG ATLASA

Sukob sa Miloševićem nastao je onog trenutka kada je Ćosić očekivao da mu Milošević ustupi prvenstvo u vlasti budući da on, navodno, na to ima pravo kao Atlas srpske nacionalne i političke misli! On je u Miloševiću vidio praktičko otjelotvorenje i egzekutora svojih nacionalnih ideja. Konačno, mogao je biti zadovoljan: Srbija je bila već edukovana širim učincima njegovih nacionalističkih štiva.

Ali, izgleda da učenici, Milošević prvi, kad ni nacionalistička bulumenta poslanika u Skupštini, nisu pristajali na ustupanje prvenstva u vlasti svome učitelju. Ćosić je smatrao da je njegova nacionalna misao dovela do Miloševića, kao i ne manje od toga, da je Milošević njena usputna konzekvenca! Zato je ovaj srpski Atlas i povjerovao da je stoga posve prirodno da se on stavi na vrh najvišeg nacionalnog i državnog slapa.

Bila je to krupna zabluda i Ćosića i "ćosićevaca". Možda je Milošević i postavio Ćosića, ali je sigurno da mu zbog toga nije bio spreman dati primat u vlasti. Pa ipak, to nije bio toliko lični sukob između Ćosića i Miloševića koliko sukob Ćosića sa samim sobom, odnosno sa svojim nacionalnim idejama koje su vodile i nesrpske i srpski narod masovnim stratištima.

Tada je srpski Atlas imao potrebu da preko noći postane "mirovnjak". Ali, za to mu je bila potrebna vlast koje nije imao dovoljno. Htio je da zaustavi Miloševića da bi, zapravo, spasavao svoje nacionalne ideje koje su završavale u zločinima i same podsticale na zločine. Nažalost, za njega je bilo kasno kao što je već mnogo toga danas kasno za Srbiju.

Lamentirajući nad zlom sudbinom srpskog naroda, kao da je ona takvom data od boga, i ne videći, čak ni ne sluteći, koliko je sam tome doprineo. "Ne želim da budem zlo pile(!) kad kažem da je sudbina srpskog naroda veoma teška, da je ona neizvesna u bliskoj budućnosti. Ali, ja sam uveren da imamo snage da izađemo iz krize u kojoj smo danas i sa tim optimizmom i ja živim...

Mislim da u svet sa starom pameću ne možemo da se vratimo. Ima smisla i možemo se vratiti samo sa novom pameću, tj. sa dobrim i nacionalnim razumevanjem sveta i njegovih interesa i sa dostojanstvenom odbranom svojih interesa".(1)

Što se tiče "stare pameti" tu je lakše složiti se sa Ćosićem, pogotovo ako misli na onu "staru pamet" s kojom je on sam i doveo Srbe danas do "teške i neizvesne sudbine" i čiji je bio vrhovni protagonist. Ali, sumnjivo je naročito ono njegovo ponovno pozivanje na "dostojanstvenu odbranu srpskog interesa". Jer, upravo su u ime toga počinjena masovna zla koja svijet od Drugog svetskog rata ne pamti!

20. ODLAZAK BEZ TAKSIJA

Onomad, otpuštanje Panića, sada gotovo isto dešavanje sa Dobricom Ćosićem, da i ne govorim o mnogim drugim, ranijim i sličnim slučajevima (Čkrebrić, Trifunović, Škundrić...) kao da potvrđuje neko pravilo o političkoj upotrebi ljudi u Srbiji, da ih se jednostavno iskoristi prema receptu - "nakon upotrebe baci"!

Jedino se Milomir Minić, bivši "rashodovani" sekretar svojevremenog CK, poslan u međuvremenu na željeznicu, vratio opet, sada kao "željezni(čarsko)" očvršli generalni sekretar i u partijskim stvarima zamjenik "Slobe-slobode". Pa, ni Trifunović kao ni Bakočević, nezamenljivi "Bakonja", nisu loše prošli. Sada su na radu u Ustavnom sudu kao njegove sudije.

Radoš Smiljković, onaj što se proćuo u razdoblju "antibirokratske revolucije" svojom izjavom na "ljutu ranu ljuta trava", sam je završio "ljuto". Sada, kako se čuje, treba da se vrati kao rektor Beogradskog univerziteta! Pravi urnebes! Ali, prije je problem kako se taj čovjek svojevremeno uopšte našao na Univerzitetu. Nije li "Sloba-sloboda" toliko okrutan. Umije on neke od svojih "ljubimaca" i vratiti. Koga je to Tito vratio kad bi ga već otpustio?

Pa ipak, zauvijek su izgleda propali Zelenović i njegov prethodnik Dušan Radulović, ali i Radmila Anđelković, ako je se iko više sjeća kao posljednjeg predsjednika nekadašnjeg Socijalističkog saveza kako pleše sa Jožetom Smoleom(2) po dočeku voza "bratstva-jedinstva" iz Slovenije. Rada i "bratstvo"! Samo malo poslije toga ona će u ime Soc. saveza proglasiti bojkot slovenačke robe kao najviši čin rodoljublja!

Da i ne govorimo o svim onim manje važnim, pogotovo iz fatalnog beogradskog Univerzitetskog komiteta iz koga su se i izlegli prononsirani nosioci "antibirokratske revolucije". Bilo bi zbilja interesantno kad bi neko napravio spisak svih tih političkih ljudi, koji su svojevremeno tako snažno, "rodoljubivo" i odano podržali "Slobu-slobodu", gdje su, šta sada, zapravo, rade i šta misle o svome doprinosu u razbijanju Jugoslavije.

Oni i "ostali"

Postoje, čini se, dva tipa političara ako pažljivo slijedimo od samog početka razdoblje vladavine "Slobe-slobode": *On*, i *ostali*. On suvereno kreira i daje drugima u zadaću provođenje te politike i drugi, koji služe Njemu i zaista samo provode takvu politiku. *On je jedina politička ličnost, ostali su jedino "drugi do njega", ili zaista samo "ostali"*.

Vladislav Jovanović ilustruje, možda, na svojestven način ono što pod tom kamarilom valja podrazumjevat. Takvi su se dali sretati, svojevremeno, na Brionima, Brdu kod Kranja ili Karađorđevu u ulozi vratara, "foaje"-ra, ili u najboljem slučaju "društva za karte". Kod "Slobe-slobode" danas su oni u politici!

Za pronicljive analitičare našeg političkog života odlazak Dobrice Ćosića ne bi trebao predstavljati veliko iznenađenje. Još će se pokazati, na nešto duži rok, da je to i dobro za njega kao način da se makar i djelimično spasi od odgovornosti. Kad uskoro "Sloba-sloboda" postane "đavo" i krivac za sve, moglo bi se desiti da Dobrica još ispadne "anđeo"!

Pazite, vратиће се Dobrica opet, u svojoj staroj disidentskoj ulozi. Samo šta li će tada da kaže. No, prije toga, treba podsjetiti na njegove pohvale "Sloba-sloboda" kao najvećeg srpskog političara poslije Pašića i "čika Pere".(3) Sad ga smatra autokratom! Kao on, Dobrica, je u nacionalnim stvarima nešto drugo!?

Žrtva vlastitog nacionalizma

Nikada Dobrica Ćosić nije shvatio elementarnu stvar da je velikosrbi(janski) nacionalizam direktna posljedica unutrašnjeg birokratizma u tom društvu, kao što se jednako taj isti velikonacionalizam, ubilački raspoložen prema drugim narodima, autokratski odnosi spram vlastitog! Stvar ne stoji ništa bolje ni s obzirom na njegovu ličnu sudbinu. *Dobrica Ćosić je politička žrtva svog vlastitog i višedecenijskog velikonacionalizma.*

Dobrićino otpuštanje pokazuje nam da "Sloba-sloboda" ne cijeni pretjerano ni onoga koji je sve "ovo" još od Rankovićevog pada smišljao kao "veliki ustanak Srba". Ništa nije pomoglo što je takođe, taj isti Dobrica, "duhovni otac naroda", završio na "upotrebitelan" način. Što je još gore, niko za njim neće ni malo zažaliti. "Iznevjerivši" svoje nacionaliste, a ne zadobivši opet, iz nacionalističkih razloga demokratski raspoložene ljude, sa posve konfuznom politikom, Dobrica Ćosić je razočarao pristalice, a izgleda samo još više utvrdio protivnike.

S takvom politikom i mogao je "izdati" Srbe preko Drine i izgubiti svoje "moravce", kukavno pustiti Panića, zamjeriti se opoziciji, razočarati akademijske "memorandumiste", doći u sukob sa Šešeljevim ekstremistima kao svojom "idejnom decom", razljutiti Crnogorce i konačno, ući u "klinč" sa "Slobom-slobodom", srpskim Ruzveltom kako ga nazvao jedan od Dobrićinih političkih prijatelja, a da nikoga drugog nije zadobio. Katastrofalan političko-kadrovski bilans!

Karakter Dobrićina sukoba

Ne treba shvatiti odlazak Dobrice Ćosića kao odlazak neke druge ili, pak, bolje politike. S njim ili bez njega, to je ta ista, velikonacionalistička politika. Možda će samo, detalja radi, nedostajati jedna folklorna dimenzija, koju je nesumnjivo oličavao velikodrenovski "Tolstoj". U osnovi, to je sukob u okviru i na platformi iste politike, ali sa personalnim elementima sukoba.

Sa "idejnom decom" na pitanju krajnjih sredstava u ostvarivanju velikonacionalnih interesa. Šešelj bi htio da od Srbije napravi Bosnu, Dobrica pak, kad ne može Srbija u Bosnu, da sačuva makar u tom slučaju Srbiju. Sa Miloševićem na planu *ko će da govori u ime Srbije*, "Sloba-sloboda" ili on, kao nac. patrijarh. Sa Crnogorcima, oko unutrašnjeg uređenja, crnogorske nacije i karaktera treće Jugoslavije.

Dobrica Ćosić očigledno nije razumio ni funkciju predsjednika savezne republike. Ona je, zapravo, više ceremonijalna, a manje, ili nimalo "predsjednička". Htio joj je dati više moći, a da je sam nije imao dovoljno. Želio je s njom onoliko vlasti koliko je barem osjećao da je ima duhovno obnavljajući jedan davnašnji i prevaziđeni spor u teoriji države, ko treba da ima više vlasti: papa ili vladalac. Oponašao je "jakog" predsjednika okruženog "modeliranim" savjetnicima iz nekih drugih sistema bez, za sve to, vlastite političke baze (političke stranke) i funkcionalnog uporišta u dužnostima šefa države.

Za utjehu neka mu služi saznanje da ostaje, uprkos njegova odlaska, politika za čije se idejne osnove toliko godina borio i svi ti njeni akteri što su se nacionalno "osvješčivali" na njegovoj literaturi. Kao što se neće ništa promjeniti u toj politici, niti sama ta politika, onda baš zbog toga ni odlazak Dobrice Ćosića neće izazvati neke značajnije posljedice. Kako je došao tako je i otišao, s obzirom ko ga je sve kandidovao, ko opet izabrao, i, ko, napokon, srušio. U tom njegovom odlasku nedostajao je samo onaj stari taksi.(4)

21. INTELEKTUALISIMUS NA DRINI

Dobrica Ćosić stigao u Višegrad! "Iz Srbije i Crne Gore *prešli smo* Bosnu Ćuprijom na Drini..." (kurziv - S.I.), naglasiće dvaput po svom dolasku u govoru srpski *Intelektualisimus*. Nek' se zna kad je Dobrica konačno, prešao Drinu! A, onda dolazi ono o *Andriću*. Veli Dobrica, kako je Andrić "sagradio najviše i najtrajnijih Ćuprija na Drini". Ali je zato Dobrica, onaj drugi pisac, nasuprot Andriću, koji je doprinio da sve bude srušeno što je ovaj sagradio!

Navodno, prema Dobrici, i Andrić bi da je živ, bio danas s njima na Drini! U grupnom portretu sa projektantima i izvođačima "etničkih čišćenja", sa jednim Dobricom, *Ekmečićem*, *Tadićem*, *Rakitićem*, *Karadžićem*, *Koljevićem*... I to na mjestu jednog od najvećih zločina u ovom ratu! 'ajte molim vas! Taj gospodin je imao isuviše dobar ukus s kim će se družiti pa i u onom običnom građanskom značenju.

Ma, Dobrica sam sebi diže rep. Namjesto u dobru, ono u zlu. Naš'o njemu Ivo da priča kako je bilo u Bosni! Eto, moj Dobrice, "... neka da Bog da moja noga više *nikad* (kurziv - S.I.) ne kroči preko Drine". Prije svega, Andrić kao veliki pisac i nadasve mudar čovjek, nije uopšte mislio u kategorijama "nikad", ili "nikad više"!

O tome je, na svu sreću, s obzirom na opasnosti od raznoraznih falsifikatora, koji će se upustiti u korišćenje njegovog djela za svoje neljudske ciljeve, ostavio decidne zapise kao svoj literarno-filozofski stav u *Znakovi pored puta* (Svjetlost - Sarajevo, *Mladost* - Zagreb, *Prosveta* - Beograd, *Državna založba Slovenije* - Ljubljana, *Misla* - Skopje, 1976, str. 65): "Umesto nekadašnjeg: 'Nikada više, nikad: da!' - 'Uvek, svakom i svuda: da!' pa se onda vidi da ni to ne može da bude, nego je spas i rešenje u tom što postoji *istovremeno oboje, ne uporedo i jedno drugom protivstavljeno, nego jedno u drugom, nerazdvojno povezano* (sva kurziv - S.I.) u ovom našem ljudskom životu..."

I sada treba vjerovati onome šta je Andrić, prema Dobrici, govorio samom Dobrici, a ne svojim knjigama!

Kakva samo dalja Dobričina poderotina Andrića! Kao, veli Dobrica, Andrić je "najviše i najmanje pisao na *srpskom jeziku*...". A, svi znamo da je veliki pisac pisao na onom jeziku koji mi Srbi, zovemo srpski, a Hrvati - hrvatskim jezikom. Zašto je onda Andrić "najviše i najumnije pisao na srpskom jeziku..." to je valjda jedino poznato samom Dobrici. Što se, pak, tiče onog "srpskog" Andrić je uopšte njegovao jednu vrstu blage ironije prema tome:

"Obratite pažnju kako građanin... na telefonu izgovara... svoje prezime... 'Ovde Jovanović. *Jovanović*, *razumete li vi srpski!*' (kurziv - S.I.) (Isto, str. 321).

Tako je Andrić grubo zloupotrebljen od Ćosića u Višegradu na Drini trebao poslužiti u Dobričinom "služenju naroda". A, on bi se najradije tom "služenju" - narugao! Iznaš'o još Dobrica da je Andrić rekao: "Pisac mora da bude uvek na strani svog naroda, u svako doba i pod svim okolnostima"! Prije svega, Andrić nije bio ni na čijoj strani, ni naroda ni protiv naroda. *Čovjek je bio jednostavno na svojoj strani i takav je ostao do kraja života!*

Osim toga, Andrić nije uopšte koristio krajnosne formulacije u svojim tekstovima. Po pravilu je to bilo ono "i-i", a ne "ili-ili", kao u slučaju "nikada-više" odnosno "nikada-da". Tako onda nije mogao ni reći "u svako doba i pod svim

okolnostima". Svi su mu oni, i oni što su "služili narod" i oni "protiv naroda" bili isti, saglasno njegovoj glavnoj političkoj mudrosti da svaka vlast dođe i prođe.

Proglašavajući Andrića za pisca o BiH kao tobože "zemlji mržnje", Dobrica prikriva svoju vlastitu ulogu u tom zlu i kao pisca i kao čovjeka. Jer, čak da ona i jeste to, onda je tom produženju zla najviše doprinio sam Dobrica Ćosić.

Evo i zašto, upravo sledeći glavna Gedžina razmišljanja: "šta smo, gde smo, kuda ćemo".

Najmanje se radi, kad je riječ o Dobričinim glavnim političkim tezama iz govora, o tome da se BiH stvori kao država na "modernim nastavcima Berlinskog kongresa iz 1878", kako to pisac poima. I da nije bilo Berlinskog kongresa na kome se Srbija odrekla pred velikim silama od svojih aspiracija "preko Drine" i time stekla priznanje kao države, BiH bi morala biti država i danas mora opstati kao država iz jednog vrlo jednostavnog razloga. *Ona nije samo srpska!* A, onaj ko je smatra samo srpskom mora dovesti i druge i vlastiti narod do čega su i dovedeni!

Teza, da "ako srpski narod *u celini ne odbrani svoje pravo na političko i državno jedinstvo* (kurziv - S.I.), biće pokrenuta (!? - valjda poreknuta! - prim.S.I.) njegova dvovekovna borba za slobodu i demokratsku državu, a moralno i psihološki biće poraženi i svi Srbi u svetu, je, u osnovi, tačna samo je Dobrica trebalo ranije promisliti o tome što nosi njegova misao kao ostvarenje sebe same!

Jer, problem nije u "pravu" odbrane prava srpskog naroda na političko i državno jedinstvo, nego što se takvo pravo ne može ni braniti ni odbraniti, niti pred drugim jugoslovenskim narodima, niti pred međunarodnom zajednicom, a da se sa svima njima ne uđe u krvavi rat i bezgranične sukobe.

Ako su zaista naši preci "uticali" dva vijeka u ime *neodbranljivog prava* na svoje političko i državno jedinstvo, kako tvrdi Dobrica Ćosić, i za što se on, takođe, danas zalaže, smatrajući to *borbom za slobodu i demokratsku državu* (sic!?), onda se ne treba čuditi najmanje dvjema posljedicama tog našeg, "srpskog" prava. Prvo, to je upravo bio razlog što nikada nismo ostvarili ni slobodu ni demokratsku državu prije svega u Srbiji, tamo gdje smo "matični" narod i drugo, to je onaj izvor svih naših nesreća i u prošlosti i danas nad kojim Dobrica Ćosić lije krokodilske suze na Drini.

Zašto je "srpsko" pravo, za koje se zalaže Dobrica, na političko i državno ujedinjenje srpskog naroda "u celini" neodbranljivo ili pravo koje se ne može braniti ni "iznutra" ni van? Iz prostog razloga što se ne može ostvariti na račun drugih jugoslovenskih narod, a da to ne bude zazivanje Velikog Zla, stvaranje od BiH "zemlje mržnje" i "ljudskog prokletstva" kao i svega onoga što sam Dobrica Ćosić uviđa kao nesreću samog srpskog naroda.

Ali, on brka uzroke i posljedice naše i tuđe nesreće. Uzimajući takve posljedice za argumentaciju neodbranljivog srpskog "prava" na odbranu političkog i državnog ujedinjenja, Dobrica Ćosić ne vidi da se time generiraju samo nove mržnje, zapravo, multiplikuje staro/nova istorijska nesreća! Onda se odatle ne treba čuditi ni "zlama modernog sveta", BiH kao "poprištu genocidnog građanskog rata" pa, niti "internacionalnom islamskom bojištu za prodor u Evropu".

Upravo zbog tog neodbranljivog prava na političko i državno jedinstvo i lakomo zaveden tim "pravom" kao i njegovim fatalnim starim i novim interpretima poput Dobrice Ćosića, srpski narod je i u prošlosti bio, i danas je duboko unesrećen narod! Zato se, za njega "porazno dokončavaju oba svetska rata i jedna revolucija", što bi rekao sam srpski Intelektualisimus.

Konačno, upravo zbog tog neodgovorno i masovno širenog uvjerenja o "pravu" srpskog naroda na njegovo političko i državno jedinstvo "u celini", srpski

narod je i bio gurnut u agresivni rat danas u BiH protiv drugih naroda, svojih sugrađana, komšija i prijatelja. No, bilo je to i pod uticajem svojih krajnje ambicioznih vođa koji hoće po svaku cijenu da uđu u istoriju ujedinjenjem toga naroda "u celini"!

Ako to nisu mogli jedan *Aleksandar, Mišić* ili *Pašić*, neka bude što biti ne može. Tu su zato Dobrica Ćosić, Rakitić i Koljević... Zamislimo samo kakve sve i koje samo ima ambicije čovjek koji se sa preko svojih 75 godina života lomata po Bikavcu, brdu iznad Višegrada, sa idejom o ujedinjenju naroda!?

Jugoslaviju nisu srušile "svetske sile", kako Dobrica Ćosić sada nakon svega mudruje ("šta smo, gde smo i kuda ćemo"), nego je srpski narod doveden u poziciju protiv nje, zahvaljujući njemu i sličnima, naprosto gurnut u zabludu povodom svog neodbranljivog prava na državno i političko jedinstvo "u celini" izgubivši pri tome Jugoslaviju, a da istovremeno nije niti će moći ostvariti famozno političko i državno jedinstvo čiji je simbol tvorevina što se zove Velika Srbija!

Zbog takvih velikodržavnih, unitarističkih i reakcionarnih planova i programa u prošlosti i sadašnjosti, nesretnoj srpskoj dijaspori je i nametnuta uloga, ili neposrednog izvođača velikosrbi(janske) hegemonije "preko Drine" kao onog faktora preko koga će se iz Beograda vršiti pritisci na ne-srpske narode na podvlašćivanje "centru" ili u suprotnom, koji će biti predmet razračuna između beogradskih vlastodržaca sa drugim narodima, bilo na način što će im se preko "prekodrinskih Srba", a zarad srpske dominacije, priječiti osamostaljivanje, bilo što će se u slučaju njihove stvarne namjere da se osamostale prijetiti odvajanjem navodno autentičnih srpskih teritorija.

Nakon sloma prve Jugoslavije, srpski narod "preko Drine", koji je nekritički, "rodoljubivo" slijedio beogradsku vlastodržačku "hegemoniju" između dva rata ili (č)etničku "homogeniju" u toku rata, platio je masovno svojim glavama tu politiku, a da posljertatne i nove generacije nisu izvukle odgovarajuće pouke da mu beogradski velikonacionalisti radi svoje vlasti i teritorija, a ne njegove zaštite, kojom ga upravo ugrožavaju sukobljavajući ga sa drugim narodima sa kojim živi na toj osnovi, ispisuju smrtnu presudu, a zagrebački, sarajevski... šovinisti ih izvršavaju!

Uprkos svog krvavog iskustva, "prekodrinski Srbi" su i danas platili svojom krvlju i krvlju svojih komšija tu i, takvu politiku. Umjesto "*jovanovića*", "*gavrilovića*", "*trifunovića*"... došli su drugi njima slični: "ćosići", "rakitići", "karadžići", "koštunice", "đinđići"...

Uistinu, mogli bi se složiti sa Dobricom Ćosićem da su Srbi branili Jugoslaviju, ali to su bili samo "neki" Srbi. Dobrićini "Srbi" kao i sam Dobrica bili su protiv Jugoslavije! Zar nije upravo Dobrica Ćosić i pisao i govorio kako je Jugoslavija naša najveća nesreća? Otkud sad da se baš on javi kao branilac Jugoslavije od navodno "velikih sila" koje izgleda ništa drugo nisu radile nego smišljale da je unište!

A, Dobrica Ćosić je sve, za to vrijeme, kao bio za Jugoslaviju! Sa pravom srpskog naroda da se "u celini" politički i državno ujedini na račun drugih i da opet opstane Jugoslavija!? Nisu li upravo od takvog Dobrice Ćosića i kompanije osporene "osnovne pretpostavke na kojima (je) istorijski, duhovno i državno-politički egzistira(o) srpski narod..." zahvaljujući baš Jugoslaviji, nad čijom sudbinom on sad lamentira?

Samo Dobrićino zalaganje za pravo, slobodu i suverenitet RS u BiH, kao i sama RS, su institucionalni izraz njegovog shvatanja neodbranljivog prava srpskog naroda "u celini" na političko i državno jedinstvo, i kao takvo ono je u sukobu sa

pravom i slobodom drugih naroda, u čemu onda ni srpski narod neće, niti može biti slobodan.

I, štaviše, on baš zbog toga je i biće sve više ugrožen, a njegove ogromne žrtve koje je podnio i podnosi za svoja "prava" i dalje, neće biti uzaludne zbog toga, kako to misli Dobrica Ćosić, nego zbog uzalud'o shvaćenih svojih prava (suvereniteta, RS, političko-državnog jedinstva...), čemu treba da zahvali upravo Dobrici Ćosiću i "višegradskoj" družini na Drini!

O tome kako bi izgledali pravo, sloboda i suverenitet Srba u tom slučaju počujmo samog Andrića na koga se Dobrica voli pozivati:

"Neko je rekao da jedan narod može da očuva svoju slobodu samo po cenu večite budnosti. A vi sad zamislite kakav je to život" (Isto, str. 38).

I, sada poslije cijelog Dobričinog "učenja" o pravu srpskog naroda na političko i državno jedinstvo "u celini" ispade na kraju da međunarodna zajednica nije priznala tom narodu ona prava koja je priznala svim "secesionističkim narodima"!?

Pravo da drugi narodi nemaju prava: pravo da Srbi prave "srpske" države na teritorijama matičnih naroda "ognjem i mačem", iako to isto pravo ne daju drugim narodima u Srbiji, pravo da se takve iste države otvore u etnički posve mješovitim zajednicama, da se zato ubijaju drugi narodi, pale im se kuće i protjeruje civilno stanovništvo. Pravo da u ime tog prava Srbi imaju danas pet država!?

Pravo koje je proisteklo iz našeg nezadovoljstva bivšom Jugoslavijom i našim stvarnim pravom priznatim od svih jugoslovenskih naroda da smo u toj dojučerašnjoj zajednici bili konstitutivan narod, takođe u pet država!? Zato Dobričina teza o "secesionističkim narodima" nije ništa drugo nego dokaz njegova shvatanja da je Jugoslavija - srpska. Jer, ako je drugi narodi neće kao takvu imaće zato Republiku, *Srpsku*! To je bio osnov srpske agresije iz Beograda u interesu preživljenog vaspostavljanja Srbije i njene Jugoslavije ili u slučaju neuspjeha - Velike Srbije.

Zato smo kao država i narod i podvrgnuti sankcijama, izolirani od svijeta, a ne na pravdi boga jedinoga! I, nismo mi ugroženi od sankcija "po sebi", kako Dobrica podmeće, prebacujući svoju odgovornost za osmišljavanje i vođenje jedne katastrofalne nacionalne politike, nego je ta politika ugrozila naše životno biće samom činjenicom da je navukla zemlji i narodu sankcije i potpunu izolaciju od svijeta!

Kakav mi to uopšte možemo osvojiti "demokratski mir" (sic!) u "časnom sporazumu"(!) koji Ćosić apostrofira u svom govoru. Cijeli je taj govor zapravo, u suprotnosti sa "realnim, ostvarivim ciljevima" na koje se Dobrica Ćosić poziva. Zar se to zove "upotreba istorijskog razuma"? O čemu to Ćosić govori i s kojim to - pravom?

Ne postoji "Zli demijurg istorije", kako Dobrica priča hodajući unaokolo po "srpskim zemljama". Taj se demijurg zove - Dobrica Ćosić.

22. NEKE NOVE DOBRIČINE UJDURME

Obraćajući se pismom tribini pod naslovom "Jovan Rašković i srpsko pitanje", odnosno skupu, koji je bio posvećen životu i radu Jovana Raškovića, Dobrica Ćosić je, govoreći o Jovanu Raškoviću kao ljekaru, čovjeku i narodnom tribunu izrekao i neke krajnje šovinističke stavove povodom srpskog nacionalnog pitanja.

Ne bez velikog iznenađenja Dobrica se, kao i obično, okomio na našu nekadašnju "ideološku veru u bratstvo i jedinstvo jugoslovenskih naroda" za koje se, svojevremeno, kao srpski partizan i sam borio. On, kako kaže, iz raspada te vere, koja je, po njemu, bila "paravan za nebratske... politike", vidi i nastanak stravičnog međunacionalnog, verskog i građanskog rata.

Na stranu to što Dobrica Ćosić proveđe pola života u borbi za takvu vjeru, a ostatak protiv nje sa istom strašću i mišlju, kako u jednom tako isto i u drugom razdoblju svoje životne dobi. Ma koliko i njemu i drugima "bratstvo i jedinstvo" danas zvučalo ideološkom vjerom, ono je bilo u onom vremenu ratnih stradanja i međusobnih sukoba između Hrvata, Srba i Muslimana, u razdoblju 1941-1945. godine i poslije rata u obnovi i izgradnji nove, druge Jugoslavije, jedini odgovor na te sukobe, ali i jedina prava formula u njihovom pomirenju i nastavku zajedničkog života.

Zahvaljujući tome, narodi Jugoslavije su živjeli gotovo pola stoljeća u miru što je nezabilježeno u njihovoj i bližoj i daljoj historiji. Zvali takve odnose pomirenja, saživota i međusobne trpeljivosti naših naroda Srba, Hrvata i Muslimana "bratstvom i jedinstvom", ili ih zvali multietničkom i multikonfesionalnom koegzistencijom, kako se to danas moderno kaže u jeziku međunarodnih komunikacija, nije od bitne važnosti.

Bitno je nešto drugo: ideja i stvarnost međusobne snošljivosti ova tri naroda od kojih nijedan od njih ne vidi svoj nacionalni probitak u potiskivanju bilo koga drugog, ili u njegovom uništenju, na što su danas neki došli, upravo rukovođeni Dobričinom nacionalnom i patriotskom mišlju.

A, što se tiče "nebratske politike" ona nije proizašla iz bratstva i jedinstva naroda nekadašnje Jugoslavije niti je mogla kao takva proizaći iz njega. Naprotiv "nebratska politika", što se bar tiče velikonacionalističkih Srba, bila je dugo smišljani i pripremani odgovor na "bratstvo i jedinstvo" posebno, kao što se danas postepeno i otkriva najprije duhovnim radom na nacionalnom polju još od pada Aleksandra Rankovića(5) u čemu je i sam Dobrica Ćosić imao debelog učešća da bi potom vremenom sve to bilo krunisano jednom staljinističko-nacionalističkom politikom poslije Osme sjednice i konačnim, trijumfom Slobodana Miloševića na njoj.

Nema sumnje da su i drugi naši nacionalizmi: kroatoseparatizam, "slovenšćujući" klerikalni šovinizam i muslimanski integralističko-bošnjački "građanizam" takođe, doprinijeli razaranju jugoslovenske države. Ali, nijedan od njih, pa i udruženi, ma koliko da je postojao i bio tiho prisutan, nije imao ni snage ni legitimiteta, kao ni podrške iz inostranstva da razori jugoslovensku državu i zajednicu njenih naroda da nije bilo politike iz Beograda o "konačnom rešenju srpskog nacionalnog pitanja".

Ni titoizam kao međunacionalna formula za zajednički život naroda Jugoslavije nije se raspao, kako Dobrica Ćosić sugerira u svome pismu, sam od sebe. Bezumlje, mržnja i krv bili su samo posljedica jedne velikonacionalističke politike

nakon Osme sjednice kao što su istina, isto tako bili i posljedica odgovora drugih nacionalizama iz Zagreba i Sarajeva na tu politiku.

S tog stanovišta, rat nije uzrokovao šovinistički, antisrpski i hegemonistički režim Hrvatske, kako Dobrica Ćosić ističe. Taj je režim, ako hoćemo da budemo pravični, mogao prije početka rata, bio "uzrokovao" pomenutom velikodržavnom, staljinističko-nacionalističkom i neounitarističkom politikom iz Beograda.

Neka o tome svjedoče, za ovu priliku, samo neki hronološki momenti. Milošević je došao na vlast 1986. godine u Srbiji kao prvi čovjek njene KaPe, da bi se, iste godine, pojavio i otrovni nacionalistički spis SANU, poznatiji kao Memorandum. Tek u aprilu 1990. godine na čelo Hrvatske dolazi Franjo *Tuđman*, dakle, gotovo poslije pet godina šovinističkog haranja srbijanskog vođe po Jugoslaviji, od Vojvodine, preko Kosova, do Crne Gore.

Zatim, prvo su Srbi u Hrvatskoj, preko svoga Srpskog nacionalnog vijeća i izvršnog Vijeća tzv. SAO Krajine, proglasili razdruženje od Republike Hrvatske i ostanak u Jugoslaviji 20. februara 1991. godine, a onda čak 1. aprila iste godine donijeli i odluku o prisajedinjenju Krajine Republici Srbiji, da bi, tek 25. juna iste godine, Sabor Republike Hrvatske usvojio Deklaraciju o proglašenju samostalne i suverene Republike Hrvatske i pokrenuo postupak razdruživanja od Jugoslavije.

Takođe, prvo će Slobodan Milošević, 28. juna 1989. godine na Gazimestanu, prilikom proslave 600 godina Kosovske bitke, baciti u lice ratnički izazov svim drugim ne-srpskim narodima ondašnje još živuće Jugoslavije izjavom da nisu isključeni ni "oružani sukobi". Tek će sledeće godine, 24. februara 1990, na Prvom općem saboru HDZ, Franjo Tuđman izgovoriti ne manje izazivačku rečenicu da "NDH nije bila samo puka kvislinška tvorba i fašistički zločin, već izraz povijesnih težnji hrvatskog naroda".

Tako stvar stoji što se tiče činjenica. A kad su činjenice u pitanju, nije li prvo Milošević tenkovima ukinuo kosovsku autonomiju. Šta bi tek bilo da su Albanci proglašavali svoje "krajine", "države"...

23. NOVI SPOT DOBRICE ĆOSIĆA

Svojom pojavom na mitingu srbijanske koalicije ZAJEDNO, i održanim govorom tom prilikom, Dobrica Ćosić je još jednom, po ko zna koji put, skrenuo pažnju na sebe.

Čvrsto uvjeren u svoju "posebnu ulogu" u srpskom narodu i neku vrstu "samozaslužnosti" koju neodoljivo osjeća, Ćosić se, izgleda, iz tih razloga, pored onih ličnih kad je u pitanju njegov odnos prema Slobodanu Miloševiću, koga će u jednom trenutku zanosno, uzveličati poput jednog od svojih književnih junaka, ali i koji će mu to, u jednom drugom času, svoga vlastoljublja vratiti, pokazavši izlazna vrata skupštinskog zdanja i obreo na ovoj vrsti opozicionih okupljanja.

Najavljen od Zorana Đinđića, na čiji se poziv i odazvao da dođe i govori na mitingu, Ćosić je bio predstavljen od svoga mladog pulena kao "jedan od ljudi koji su uticali na formiranje kolektivne svesti u svojim knjigama". Bio je to dobar eufemizam za ono što se običnim jezikom zove stradanje srpskog naroda, posebno od onog trenutka kad su Srbi počeli da oponašaju neke od književnih junaka Dobrićinih literarnih kvaziistorijskih djela.

Ako je Dobrica Ćosić "čovjek koji ima nesumnjivo mesto u našoj istoriji i čija podrška je nama važna", kako je rekao tom prilikom Zoran Đinđić, onda treba očekivati, s obzirom na njegovu i sadašnju prisutnost, da se ukupna tragična kalvarija srpskog naroda nastavi. Jer, zašto bi sa Dobricom danas bilo drugačije nego s Dobricom juče? Sa osjećanjem prava na "savetovanje" drugog, Dobrica Ćosić je istakao da "ni odbrana vlasti ni borba za vlast ne zaslužuje da se prolije ni jedna kap ljudske krvi". Poslije mora krvi u kojoj su se okupali i srpski i nesrpski narodi u ovom međusobnom ratu tek juče završenom, Ćosićevo upozorenje djeluje poput kakve "moralike".

I to utoliko više, ima li se u vidu ukupna Dobrićina uloga u "formiranju kolektivne svesti" srpskog naroda što će, između ostalog, i dovesti do rastrojstva jedne zemlje. Otkud sad to da je jedna kap ljudske krvi skuplja u Srbiji od rijeka ove najdragocjenije tekuće u Hrvatskoj i BiH?

Da su sve ideologije građanskog rata "porazene istorijom", o čemu je, pored ostalog, Dobrica Ćosić govorio na mitingu srbijanske opozicije, u to odavno nema sumnje. Samo koga to - i u to - treba da danas uvjerava Dobrica Ćosić kao pisac, čovjek i obnovitelj upravo jedne od najstrašnijih ideologija građanskog rata, kao što je nacionalizam u velikosrpskoj verziji.

Kakva samo moralna raselina u političkom i nacionalnom biću onoga ko je uticao na "formiranje kolektivne svesti" srpskog naroda!?

Kako se onda moglo s tim istim ideologijama građanskog rata, bez ikakvog kompleksa, ići u stvarni rat preko Drine i Save ako su one zaista sve "porazene istorijom"? Zar onaj rat nije bio već dovoljan dokaz toga? Konačno, zar je Dobrica Ćosiću trebao još jedan takav rat da bi on sporo, ali zato "sigurno" učio i naučio propuštene istorijske lekcije?

Ni glavna politička poruka Dobrice Ćosića na mitingu ne može, a da ne izazove reakciju. Iako pozvan od organizatora mitinga, koji oličavaju koalicioni

partneri glavnih srbijanskih opozicionih stranaka na izborima, Dobrica Ćosić im je, zauzvrat, ponudio okupljanje i organizovanje "svenarodnog pokreta"!

"Tek sa saborom celokupne umne i moralne snage našeg naroda može da započne velika promena, tek tada mogu da se dogode one promene u društvu koje se u istoriji označavaju preporodom", rekao je Ćosić.

Mora li srpski narod da svaki put plati životom (i bukvano, vlastitim životima svojih pojedinaca) kojekakve "svenarodne pokrete"? Zar nije sam ovaj tek završeni rat direktna posledica jednog takvog "svenarodnog pokreta", poznatijeg po imenu "antibirokratska revolucija" u režiji "Slobe-slobode"?

Zato ponovno zalaganje za stvaranje opet jednog novog takvog ili sličnog pokreta nije ništa drugo nego prizivanje novih nevolja i nesreća, ne samo srpskog koliko i svih drugih naroda u njegovom susjedstvu. Razvojni "ključ" srpskog naroda nije njegovo satjeravanje u svenarod niti stvaranje nekakvog "svenarodnog pokreta", već upravo obrnuto: Srbi se moraju, prije svega, građanski distingvirati da bi mogli evropski inklinirati!

To se ne zove ni "velikim promenama" niti se dade podvoditi pod pravoslavne pojmove istorijskih "preporoda", kako Ćosić već imenuje svoje "preporodno" otkriće. Zemlje Centralne i Istočne Evrope to zovu ni malo mitski. Riječ je o tranziciji iz jednog društvenog stanja u drugo, razvojno novo.

Još manje je subjekt takve promjene nekakav "sabor celokupne umne i moralne snage" srpstva, o čemu Ćosić govori, ako to nije povratak kategorijalnostima Srednjeg vijeka, ili ako pod svim tim - i saborom i cjelokupnom umnom i moralnom snagom - Dobrica Ćosić ne podrazumjeva sam sebe!?

Jer, sve je tu problematično: i "sabor" i "celokupna umna i moralna snaga" budući da oni koji mogu promijeniti stanje u ovoj zemlji ne vide sebe ni u "saboru" ni kao "sabor", a ni u "celokupnoj umnoj i moralnoj snazi" pa niti kao takvu snagu. Jednostavno, oni nastupaju samo i jedino kao ličnosti sa vlasništvom nad svojom individualnom pameću i sposobnostima!

24. ČAS IZ "KAJMAKČALANSKE ISTOIRIJE" (6)

U osnovi, Dobrica Ćosić je dobro pobrojao sve srpske poraze u ovom stoljeću obraćajući se skupu koji je bio posvećen "životu i delu dr Jovana Raškovića". Uzgred rečeno, i sam Rašković je sebe ugradio u jednu pogrešnu politiku Srba koja im donosi samo poraze, da bi, na kraju, završio kao žrtva te iste politike. Ono što je novo, bar kad Ćosić o tome javno govori, jeste njegovo otvoreno priznanje svih srpskih poraza u ovom stoljeću.

Kao po nekom pravilu, nacionalisti posljednji govore o onome što je prethodno svima bilo jasno, sve dok oni sami ne završe osnovnu školu iz oblasti "poraza srpske nacionalne politike", da bi, tek tada, progovorili o tome. U Ćosićevom slučaju, to dolazi poslije njegovog ličnog literarnog i političkog ponavljanja upravo te pogrešne srpske nacionalne politike!

Utoliko njegovo priznanje ima dvostruki karakter: ne samo da se priznaje pogrešnost takve nacionalne politike u opštem smislu nego se u tome može oglednuti i samo učešće Dobrice Ćosića u jednoj posve pogrešnoj politici. Razumije se, takođe, na pogrešan način. Pa ipak, još je značajnije kako Ćosić tumači zašto je ta i takva nacionalna politika dovela do stoljeća svih poraza srpskog naroda.

Ali, u tom pristupu Ćosić opet nije do kraja iskren. Dok, s jedne strane, priznaje pogrešnost srpske nacionalne politike s druge, pak, strane, sama suprotno tome, ponovo izlaže onu vrstu srpskih "doprinosa" koji su i doveli do same takve pogrešne politike!? Tako, na primjer, nema sumnje da stoji Ćosićeva ocjena da "u XX veku nijedan mali evropski narod nije sebi postavljao veće i neostvarivije ciljeve od srpskog naroda", ma koliko ona nije ni autentična, ni nova, ni originalno Ćosićeva, budući da su je drugi mnogo prije njega izrekli, pa i u Ćosićevom vremenu.

No, šta vrijedi jedna takva ocjena kad Ćosić već u produžetku nastavlja, u posve drugom stilu i na stari način, u smislu te iste pogrešne srpske nacionalne politike prema kojoj se, bajagi, na kritički način odnosi: "nijedan mali evropski narod nije imao za protivnike i neprijatelje najveće sile sveta, kakve je imao i ima srpski narod"! Pored same činjenice da je to netačno u istorijskom smislu, Ćosić ne vidi kako jedno proizlazi iz drugog.

Jer, ako nema tako malog naroda u Evropi koji je sebi postavljao "veće i neostvarivije ciljeve od srpskog naroda", zar je bilo uopšte za očekivati da mu saveznici i prijatelji budu "najveće sile sveta"?! Pa valjda njima pripada to pravo na velike ciljeve, a ne Srbima! Konačno, zar upravo takvi veliki i neostvarivi ciljevi nisu srpski narod suprotstavljali najvećim silama sveta. Ali, Ćosićeva maloškolačka interpretacija srpske istorije ne zaustavlja se samo na tome.

Nema tužnije stvari od one, kad Srbin pokušava ganuti druge kako se žrtvovao za njihovu slobodu. Inače, takvi su između dva svjetska rata živi i zdravi šetali po Kalemegdanu i psili se "junačno": "Zar smo mi badava poginuli na Kajmakčalanu...!" Tu "kajmakčalansku" istoriju nastavlja Ćosić i pored ocjene o pogrešnosti nacionalne politike u ovom vjeku koja je vodila političkim porazima srpskog naroda: "Žrtvovali smo se za oslobođenje naroda koje smo smatrali bratskim, uzvratili su nam samo mržnjom i neprijateljstvom".

Nije li sam pojam žrtvovanja za drugog, izraz nečeg što ne može biti valjan osnov jedne nacionalne politike koja teži dobro uređenoj državi, uprkos činjenici da ni to nije ni istorijski tačna činjenica. Je li to Ćosić misli, kad već govori o "žrtvovanju"

Srba za oslobođenje drugih, na donošenje Ustava iz 1921. godine bez pristanka Hrvata, na onu vrstu srpskog "žrtvovanja" za druge narode, koji nisu čak bili ni priznati u prvoj Jugoslaviji, kao najvišem izrazu njihovog žrtvovanja?

Je li i Podgorička skupština bila izraz tog žrtvovanja Srba za "oslobođenje" drugih ili je to, možda, ubistvo hrvatskih poslanika u Skupštini 1928. godine na čelu sa Stjepanom Radićem, tadašnjim političkim i nacionalnim vođom Hrvata. Kako objasniti da je srpsko "žrtvovanje" za oslobođenje drugih dovelo do nepodnošljivog stanja da su svi drugi narodi postali prave žrtve srpske nacionalne politike?!

Kao što je bio i ostao tragični interpretator "kajmakčalanske istorije", Dobrica Ćosić je još tragičniji u svom pokušaju da Srbima objasni stanje današnjeg svijeta. A, taj svijet, prema Ćosiću, "nije svet slobode, istine, pravde, ravnopravnosti; taj svet je svet surovog egoizma, hegemonije i potčinjavanja, *vladavine sile i zla*. Ništa nam ne pomaže moralistička retorika protiv takvog sveta i busanje u prsa da smo u pravu, da nam se čini zlo i nanose nepravde. Jer, ti koji odlučuju o našoj sudbini, i koji nam čine zla i nepravde, dobro znaju šta nam čine; ali nam to *čine što im je to interes i sada korisno*" (kurziv - S.I.)?!

Smatrati danas demokratski svijet - Evropsku uniju i SAD - tako kao što piše i govori Dobrica Ćosić - pokazuje samo da on kao što nije razumio srpsku istoriju, još manje razumije taj svijet u njegovim današnjim promjenama, razvoju i evoluciji i koji je već, kao takav, spreman za ulazak u naredni milenijum. To samo govori koliko je Ćosić u zaostatku za vremenom u kome živi, a da se i ne govori o vremenu koje slijedi.

Zaključujući da je glavni razlog svih poraza srpskog naroda u XX stoljeću njegovo "kočoperenje" u pogledu svojih nacionalnih i političkih ciljeva, izazivajući time "najveće sile sveta", Dobrica Ćosić sada smatra, imajući u vidu da je današnji svet, zapravo, "svet zla i nepravde", i to posebno prema nama (sic!), da Srbi treba da imaju "beznačajnije mesto od dosadašnjeg u ovom i sutrašnjem svetu".

Ta fatalna logika: ili smo veliki narod ili, u suprotnom, treba da budemo ništa, prisutna je, inače, kod razočaranih srpskih nacionalista, pa i u slučaju Dobrice Ćosića. A, pravi odgovor na evropske izazove nije ni u isticanju našeg značajnog "mesta" pod okriljem Evrope, kao što nije ni pristajanje na beznačajnost, poput kakvog usuda. Mi smo i "značajni" i "beznačajni" onoliko koliko smo stvarni po svojoj snazi, mogućnostima i doprinosu evropskim integrativnim tokovima.

Poruke Evrope, koje su isticane i naglašavane u nekoliko navrata kroz istupe njenih briselskih i strazburskih državnika, kazuju da bez Srbije i Crne Gore ona neće uspjeti u svojim integrativnim i civilizacijskim planovima što samo potvrđuje, ma koliko nam to izgledalo nekom vrstom diplomatskog laskanja, da je današnja politička arhitektura našeg okruženja daleko izvan razumjevanja jednog Dobrice Ćosića i njegovog shvatanja evropskih tokova u kojima bi Pašić, Aleksandar i vojvoda Mišić trebali da budu i ostanu reperi našeg opšteg pristupa najstarijem kontinentu.

Naš izbor nije ni između politike smetanja "velikim silama" (žrtve i "žrtvenog jarca") i "novog svetskog poretka", kako to shvata Dobrica Ćosić, jer nema više ni velikih sila u onom starom značenju, niti je riječ o nekakvom "novom poretku", koliko o "starom" koji je samo doživio svoju univerzalizaciju nakon pada Berlinskog zida, i neke vrste poslušničke uloge u današnjem evropskom i međunarodnom poretku.

Politiku kompromisa i politiku sporazumevanja ne treba shvatati kao slabost jedne nacije nego kao nešto što čini svaku politiku - politikom, jedino smislenim i razumnim pristupom u razrješavanju političkih i interesnih konflikata. Samo oni koji politiku shvataju i doživljavaju kao nametanje određenih stavova sa nacionalnih ili

nekih drugih pozicija uz pomoć sile, razočarano poslije poraza, i propovjedaju politiku kompromisa i sporazumjevanja, ali tako kao da se sada treba savinuti do zemlje i skrušeno i ponizno moliti za oprostaj što, takođe, nije politika, niti se to od Srbije i od Crne Gore traži, kako Ćosić hoće sugerisati, opet, već ko zna koj put, pogrešno.

Napomene:

1. Nova Svetlost, 10.4.1997, Kragujevac.
2. Jože Smole, partijski i državni funkcioner iz Republike Slovenije (Prim.ur.)
3. Kralj Petar I Karađorđević (Prim.ur.)
4. Aluzija na prvi dolazak predsednika Ćosića u Skupštinu taksijem (Prim.ur.)
5. Aleksandar Ranković, visoki državni i partijski funkcioner iz Srbije. Uklonjen iz političkog života 1966. godine (Prim.ur.)
6. Dobrica Ćosić, Reč na skupu u Sremskim Karlovcima u Institutu srpskog naroda 2. i 3. maja u organizaciji Svetske srpske zajednice, posvećen životu i delu dr Jovana Raškovića, *Naša Borba*, 7.5.1998, Beograd.

Slobodan Milošević, Dobrica Ćosić, Milan Panić

25. TRI MUSKETARA

Od mnogih pitanja razmatranih posljednjih godina Velikog Sloma uloge srpske politike ostaje ne bez značaja i tema o njenoj personalno-državnoj i ideološkoj komponenti i odgovornosti. Tadašnjem (1992) (ne)formalnom dvojcu Milošević-(Ćosić), sa "pozadinskom" ulogom Velikog Pisca, kao političko-idejnim tvorcima najnovije srpske "Stradije", na njihov poziv, bio se pridružio i treći - Milan Panić, Srbin ili Amerikanac sve zavisno od potrebe.

"Stradijski" šefovi države pošto su već doveli narod do katastrofe, nalaze čovjeka "iz bijela svijeta", da ih vadi, kao i sve nas zajedno s njima, iz takvog stanja. I za divno čudo, to ovome srpskom Jenkiju i polazi, barem u početku, za rukom. Ako ništa drugo, kad Panić govori negdje na strani, njegovoj slušalačkoj publici se čini da ti Srbi nisu baš posve loši momci.

Zamisao je bila krajnje "bugaraška". Neka on skida sankcije, a mi ćemo nastaviti da vodimo svoju politiku! Onu politiku - koja je i dovela do sankcija! Još samo kad bi bilo stvarno moguće skinuti sankcije bez promjene te i takve politike. I razumije se, "preveslati" cijeli svijet, onako "nasitno" kao što se to takvima inače, olakotno pričinjava.

Možda bi bilo zanimljivo makar i ovlašno dovesti u logičku i političku "vezu", ova tri musketara savremene političke scene u Srbiji od kojih zavisi njena dalja sudbina: opstanak ili propast, rat ili mir, "nebesko carstvo" ili "prozaičnost" svjetovne egzistencije.

Hoće li Srbi biti "avionski" ili običan narod?

Simbolika uspjeha

No, najprije o tipološkoj strani njihovih ličnosti. Pomenutom državničkom bloku ličnosti svojstvena je jedna zajednička crta koja bi se moglo nazvati *simbolikom uspjeha*.

Bilo je dovoljno provesti samo četiri godine u "Tehnogas-Inos"-u da bi se postalo jednog dana vođom srpskog naroda.

Čovjek koji je opet sanjao da poslije revolucije bude predsjednik kolhoza u Velikoj Drenovi, izabran je za predsjednika države u vrlo jakoj konkurenciji između jednog Šećerovskog i potencijalno vrlo ozbiljnog kandidata poznatijeg po imenu Žika Obretković.

Ne manje naši ljudi uspejavaju i u kapitalizmu kao pod stanjem jedne revolucije. Milan Panić sa početnih dvije stotine dolara, kako legenda o njemu kruži, potvrđuje američki san da bi danas mogao raspolagati pravom korporacijom. Kod američkih priča o poslovnom uspjehu i njihovim junacima dolazi se obično do one tačke kada bogat čovjek osjeća da mora da počne nešto značiti i u politici. Bilo je potrebno samo da se nađu "Sloba-sloboda" i "Dobrica-nacionale", ako se toga već predsjednik Buš nije ranije sjetio, kako bi Paniću i ta ambicija bila ispunjena.

Panić je odmah obećao da će vratiti ponos srpskom narodu. A, opet, ne znajući ili praveći se da ne zna, taj ponos su uništili upravo oni koji su ga doveli na mjesto

predsjednika vlade! Sve je to bilo teško shvatiti, ali izgleda da je važeće pravilo da to nije ni potrebno. Ko god pokušava da razumije srpsku politiku rizikuje prolazak kroz pakao duhovnog mučenja.

Pa ipak, sve su to prestižni ljudi posmatrano sa stanovišta simbolike ličnog uspjeha ili kako bi na Zapadu rekli "od krovinjare do pakarda". Ko sad može da kaže da Srbima takve stvari izmiču? Ali, jedan sociolog političkog uspjeha ovih vođa bio bi posve zavarano ukoliko ne vidi i drugu stranu te balkanske uspješnosti. Sve što se može u tom pogledu utvrditi jeste da uspješan stil u ličnom probijanju ostavlja pustoš u stanju nacije.

Od famoznog Kosova - Srbija i srpski narod se nisu našli u težoj i sramotnijoj situaciji nego što su danas. Rat, toliko izginulih ljudi, žena i djece, sve moguće izbjeglice, a onda konačno i podizanje optužbi za ratne zločine! Za to treba najvećim dijelom zahvaliti dotadašnjem "tajnom" dvojcu Milošević (Ćosić). Jedan je već trideset godina smišljao ono što će drugi sutra biti spreman da shvati dovoljno ozbiljno i počne da sprovodi. Onako srpski: razvaljuj!

Mnogi su od ranije mislili, da se Srbi tek onako oduševljavaju Dobričinom literaturom i da im ne pada na pamet da je ozbiljno shvate, tako što će se upustiti u besmislenost krvavih obračuna. Ne manje, drugi su, opet, vjerovali da taj narod neće nikad dati izbornu podršku jednom Slobodanu Miloševiću da bi ovaj sutra mogao da vodi ratove. Takvi su se, i jedni i drugi, sigurno prevarili. Moguće je objašnjavati "vođama" jedan narod, ali izgleda biće da je važnije objašnjavati, i objasniti, sve te srpske vođe etnopsihologijom jednog naroda.

U ovom slučaju, kad su u pitanju Milošević i Ćosić, krajnje je problematična simbolika uspjeha sopstvenih vođa. Kažu da su uspješni pojedinci stvorili Ameriku. Amerika opet, stvara uspješne pojedince kakav je Srboamerikanac - Milan Panić! Takav slučaj nema potvrdu u našoj situaciji.

Iza simbolike uspjeha ovih pomenutih ljudi stoji bijeda jedne male balkanske države, zaraćene sa tri naroda ex-Jugoslavije, posvađane sa svim ostalim jugo-narodima i sukobljene sa cijelim svijetom. Preostaje joj jedino da sada živi od prizivanja Miloševićeve istine koju će taj svijet jednog dana da spozna! Do tada, ne lipši magarče!

Za ovaj fenomen, čini se, nema konačnog objašnjenja. Paradoks je nesumnjivo bez premca. On očituje nesrazmjerje između individualne simbolike uspjeha i društvenog stanja nazatka sve do katastrofičnih formi. Zbilja, *sve se čini pak, da samo mali narodi rađaju takve "velike ličnosti" kao što su Milošević i Ćosić.*

Nisu političari, a bave se politikom!

Fenomen da se formula pojedinačnog uspjeha ova tri čovjeka u različitim oblastima obrnuto odnosi prema žalosnom stanju države na čijem su se čelu nalazili, od kojih dvojica imaju direktan učinak u tom pogledu, biva utoliko veći, uzme li se da su sva trojica tvrdili javno da *oni nisu političari!* Ne barem u onom profesionalnom smislu.

U već nekoliko navrata, Milošević je isticao da on nije profesionalni političar. Ćosić sebe zove i dalje Piscem pa i onda kad govori kao šef države! Panić, pak, kad mora neke od naših nesuvislosti da objašnjava brže-bolje naglašava da ni on nije političar. Stvar je, mora se priznati, krajnje smiješna i začuđujuća. Ljudi koji reprezentiraju državu sami ističu da nisu političari!

Ništa manje je i paradoks da je za predsjednika vlade bio predložen i izabran čovjek koji će odmah zaprijetiti jednom od onih koji su ga predložili: "neka mu je Bog na pomoći ako mi se nađe na putu"! Naravno, to je mogla biti jedna od njihovih dogovorenih pritvornosti da bi Panić "pokrio" Miloševića, ali i ne mora, budući da je izjava posve direktna. U svakom slučaju, to inače liči na naša ranija kadrovska posla: dovedeš čovjeka, a on ti odmah počne da radi o glavi. Blef, dogovor ili je u pitanju bila neobična marioneta? Malo ko je vjerovao da se radi o vrlo samosvjesnoj ličnosti što se kasnije i potvrdilo.

Svojevremeno je jedan vrlo visoki komunistički rukovodilac predložio drugog za predsjednika republičkog CeKa, da bi ga potom kod Tita rušio. Obrnut je primjer Slobodana Miloševića. Kad ga je "najbolji Drug" doveo na istu funkciju ovaj se okrenuo protiv "dobrotvora". Panić, mada pobjegavši pred komunizmom, ima izgleda puno iskustvo jednog člana Politbiroa u tim stvarima. Biće ipak, da su to i ovom prilikom, "srpska posla"!

Paradoks koji se očitavao da se Dobrica Ćosić i njegov "kandidat" Milan Panić konceptualno ne slažu, malo ko da je tada uočavao. Dok je Pisac-Predsjednik, poznat po svojoj antievropskoj orijentaciji, smatrao da "ne biti Srbin, to znači biti Evropejac" (kao da Evropejci nisu istovremeno Francuzi, Njemci, Englezi...), američko-srpski "Lane" je namjeravao, kako je to govorio, da uvede demokratiju na način kako je to naučio u Americi. "Kad budem odlazio, Jugoslavija će imati žig Amerike!"

Predsjednik-antievropejac, "Super-Srbin", dovodi za svog predsjednika vlade takvog čovjeka-"Amerikanca" koji mu namjerava "amerikanizirati" državu i, koji opet kaže da je njegov državni sekretar Džejms Bejker s kojim on ne može, a da se ne slaže! Dakle, sa Amerikancima koji, inače, danas misle da su Srbi gori od Iračana! Moramo ovom prilikom pozvati logiku u pomoć. Ako je Dobrica Ćosić doveo Milana Panića za svoga prvog ministra, koji opet smatra da je njegov državni sekretar Bejker, šta je onda u toj kadrovskoj vrtešci sam Dobrica Ćosić?!

Smiješni, razumni čovjek

Najmanje se u svemu tome nalazio sam Milan Panić. Njemu je bilo lakše da se sporazumijeva sa svjetskim državicima "koji su protiv srpskog naroda" nego da vodi politiku među Srbima! Izgleda čovjek nije imao pojma gdje je došao da bude *prime minister*. Tačnije, gdje su ga doveli da izigrava tu ulogu. Doduše, njegovo je snalaženje bilo bolje od A. Karađorđevića, ali samo u pogledu lične inteligencije. Sve je, inače, bilo protiv njega! I oni koji su ga doveli i oni koji su mu dali povjerenje.

Čim je pomenuo da se Srbi, Hrvati i Muslimani ne mrze kao narodi stigla je već na njegov račun kritika da govori kao Josip Broz! Zbilja, Srbe je teško shvatiti u tom pogledu. Treba li mrziti čovjeka pod kojim su živjeli gotovo pola stoljeća u miru i kao nikada u svojoj istoriji? Pogotovo danas, poslije sveg iskustva sa ovim posljednjim vjerskim i nacionalnim ratovima.

Ma koliko da je sve bilo protiv Panića pa i još više, ma koliko da su se Srbi, Hrvati i Muslimani predvođeni nesavjesnim nacionalnim vođama grizli međusobno kao divlji kojoti, Milan Panić je posjedovao jedno strašno oružje koje se, prema Kacovom zakonu, može definirati na način da "*ljudi i narodi postupaju razumno kad iscrpe sve druge mogućnosti*". Do tada sačuvaj se ko može(!) - uči iskustvo balkanske krčme kad se u njoj pogase sva svjetla i nastane opšta tabačina.

Razumijevanje svoje vladalačke moći bila je najslabija strana ovog srpskog "Jenkija". On je posve brkao Ameriku i SRJ. Srbija je za njega bila Kalifornija, a Crna

Gora - Montana! Kad je tako postavio sve stvari njemu se činilo da je Milošević samo guverner Kalifornije. Na toj osnovi, on će kao premijer izvući i zaključak kako je valjda jači od "trećeg srpskog Vožda"! U svakom slučaju, ovaj čovjek je zasluživao slabu ocjenu iz poznavanja stvarnih odnosa političkih snaga, a da se i ne govori o Ustavu zemlje čiji je šef vlade bio.

No, za razliku samo od slabe ocjene iz političke i ustavne materije, posljedice njegovog neznanja mogle su biti daleko teže, što se i potvrdilo. Jer, Milošević nije samo "ko je to", kako je Panić misio i tada govorio o njemu. Međutim, i Panić i Milošević imali su i mnogo toga zajedničkog. Tada smo mogli pročitati izvode iz intervjuja Slobodana Miloševića japanskoj štampi. Tom prilikom Milošević je rekao da će se "kad prođe nacionalistička oluja uspostaviti veze na teritoriji bivše Jugoslavije"!?

"Tip veza", koje je Milošević predviđao, biće neka vrsta "ekonomske unije sa zajedničkim poreskim, carinskim i valutnim sistemom". Svako onaj ko je uopšte mogao sačuvati zdrav razum u jednoj opštoj nesreći, za što treba najviše "zahvaliti" Miloševiću i njegovoj politici, morao je biti šokiran, na kraju krvave bajke, jednom ovakvom drskom izjavom bez ijednog elementa ličnog pokajanja.

Čovjek koji je zapalio Jugoslaviju i to na najpogubniji način upravo po srpski narod, odbijajući svaku zajednicu, a da to nije "moderna federacija sa četiri funkcije", tada je kao da ima punog *"moralnog kredita"* predviđao *buduće veze jugo-naroda vjerujući čak, kakav samo politički "realizam", u nekakvu ekonomsku uniju sa zajedničkim porezima, carinama i valutom!*

Za njega gotovo sve do tada, nije mogla biti prihvatljiva "asimetrična federacija", ni "konfederacija" pa ni "zajednica" sa uzorom u EZ, ali, eto, jednog dana je, poslije prethodnog krvavog i besmislenog rata, sada bila moguća "ekonomska unija"! Panić je pričao, takođe, o takvoj istoj ili sličnoj ekonomskoj uniji. Da nije bio u pitanju neko kome valja blago oprostiti nepoznavanje stvari, barem na početku vršenja svoje funkcije, s pravom bi se valjalo zapitati, zna li takav uopšte da se u ovoj zemlji vodi rat upravo zbog odbijanja svakog predloga o zajednici, čemu su najviše kumovali baš oni koji su ga i doveli na čelo vlade!

Titove "granice"?

Kulminacija je svakako bila njegovo obećanje da će Srbija otplatiti dugove Slovenije, Hrvatske i BiH! S Panićem je bio problem što on zbilja nije imao predstavu ko je Srbija, sve vjerujući da je ona poput Kalifornije. Panić je, ne manje, u svemu tome bio i kontradiktoran. S jedne strane, hteo je da prizna "Titove granice" dok je s druge strane, tražio provizornu podjelu BiH na tri djela! Njegovo "razlikovanje" "Titovih granica" od "avnojskih granica"(!?) trebalo je, po njegovom mišljenju, da stvori legitimnu razliku pred svijetom. Kao, eto, Tito je, kako je sam Panić naglašavao, uzeo "plajvaz" i nacrtao granice na štetu Srba!?

Da se tada prišlo određivanju granica, kako misle neki današnji velikonacionalistički Srbi i Hrvati rat bi se u Evropi nastavio i poslije kapitulacije Adolfa Hitlera. Vodili bi ga tada oni koji ga vode i danas: nacionalisti svih jugo-naroda koji su doživjeli politički, vojnički i moralni praz 1941-1945. godine. Naravno, i uz još jedan uslov. Takve su granice mogli odrediti samo oni koji su bili na strani "sila Osovine".

Titove "granice" su neodvojive od savezničke pobjede: opstanak Jugoslavije koja poništava svaku "Veliku Srbiju", "Veliku Hrvatsku"... To su "Titove" granice,

mada one govore mnogo više od toga naziva! Oni koji su započeli da ratuju radi promjena "Titovih granica", žrtvujući pritome svoje narode, pokazuju očito koliko su te granice bile, uz sve njihove "nepravičnosti", a pravičnih granica nigdje nema, garancija mira, životne egzistencije i elementarne koegzistencije jugo-naroda.

Ne postoji, takođe, ni jedan istorijski dokaz u smislu postojanja određenog dokumenta da je Josip Broz određivao kuda će se postaviti tzv. unutrašnje granice između tadašnjih federalnih jedinica. Milovan Đilas kaže da je Tito bio upoznat sa rezultatima rada Komisije o granicama i da ih je bez i jedne riječi primjedbe primio.

No, ako je Panić bio spreman na to da Srbiji plati dugove, da potpiše mir i da prizna postojeće granice, zašto se kog vruga ratovalo? Na takvo pitanje bi trebalo da odgovore upravo njegove tobožnje "gazde" koji su zamislili i započeli te ratove protivno Titovim granicama i koji su, na kraju krajeva, doveli Panića da im bude predsjednik vlade, a koji je opet "suprotno" njima mislio da ih treba priznati.

Je li bio potreban Panić, čak iz Kalifornije, da kaže kako treba priznati te granice? Pa ipak, u svemu tome ima i neke "pravde". Panića, koji tako misli o granicama, doveli su upravo oni koji su ratovali protiv tih granica. Bolja se samokritika nije mogla zamisliti. A, Panić je valjao da govori javno ono što oni nisu smjeli da glasno priznaju, ili kako bi Dobrica rekao "ne možemo ono što možemo"! Čitajte to kao priznanje kapitulacije na literarni način.

Razumnim je političkim ljudima ove zemlje bilo odveć jasno na samom početku da ne možemo ono što Ćosić misli da možemo (i bez pritiska Amerike!) izuzev tadašnjem Predsjedniku kome je bio, čini se, potreban rat da bi se uvjerio da stvarnost samo podsjeća na literaturu, pa ipak, nije literatura jednako kao što je posve netačno da Srbi dobijaju u ratu, a gube u miru. *Sada je sasvim izvjesno da oni gube i u ratu, barem što se tiče Dobrićine "teorije"!* Sve ovo treba uzeti tek toliko radi njene "male" korekcije.

Samo su dvojica ljudi u nas imali tu privilegiju da i praktički provjeravaju svoje teorije na jugo-narodima. Edvard Kardelj je to činio sa samoupravljanjem, a Dobrica Ćosić, u drugom slučaju, provjeravajući da li zbilja Srbi uvijek dobijaju u ratu pošto prethodno izgube u miru! Zbog Kardelja i njegovog samoupravljanja vjerovatno da je narod imao male plate kao što je malo i radio. Dobrica je pak, "smislio", kako da mu lete glave.

Dok je Panić namjeravao da prizna Titove granice, plati dugove Hrvatima, Slovencima i Bosancima, Dobrica Ćosić poput Nikole Pašića, patio je što su ga Rusi "razočarali". *Kad su Srbi ostali još "Rusi", zašto su Rusi prestali biti Rusi*, nikako mu nije išlo u glavu. Da li samo zato Paniću nije preostalo ništa drugo nego da prizna "Titove granice" i da na to ne bi bili direktno primorani oni koji su se u Ruse ponadali. Vjerujući da je za savezništvo dovoljno da se vječno ostane saveznikom samo s jedne strane, Dobrica Ćosić je potpuno pobrkao istorijska vremena: "U Evropi nije okončana istorija"! Zbog toga će ratoborno poručiti u jednom trenutku da ćemo "mi ratovati"!?

Pisac - Predsjednik

Nema veće pravde od činjenice da se Srbima Dobrica Ćosić "desio" kao šef države. A, i ništa ne bi bilo, takođe, prirodnije nego zamisliti Dobricu Ćosića kao predsjednika jedne i bukvalno ostvarene srpske Jugoslavije sa svim zamišljenim "srpskim zemljama" što bi odgovaralo i njegovom idejno-nacionalnom projektu, dugogodišnjoj borbi za ostvarivanje "Velike Otadžbine".

Ovako... poslije pravog neuspjeha u tom pogledu, on će postati predsjednik ne samo mnogo manje srpske "Jugoslavije" nego će minimalna mjera te i takve Jugoslavije na praktičan način biti najbolji, ali nažalost, i najtragičniji dokaz da su njegove ideje kao "patrijarha" kobnog srpskog velikonacionalnog projekta neostvarive i preskupe sa stanovišta svih izgubljenih života, tjelesno i psihički razorenih ljudi, uz milione izbjeglica (starih, žena i djece), te uz svu nemoć da se srpski narod u rasijanju zaštititi kroz velikootadžbinsku brigu".

Bilo je posve za očekivati da će nakon takvog debakla Dobrica Ćosić odstupiti ne samo kao političar i državnik nego i kao pisac i teoretičar jedne od najtragičnijih nacionalnih orijentacija u nas koja je u praktičnom smislu odvela Srbiju i srpski narod u ratne i druge sukobe sa ostalim narodima bivše Jugoslavije, i nesporazume sa Evropom i svijetom. Dakako, i one orijentacije koja će dovesti i samu Srbiju pred sve rizike njene podjele i gubitka teritorijalne cjelovitosti, sankcionog tretmana, embarga i svih drugih vidova kažnjavanja pa i moguće intervencije od strane međunarodne zajednice. Ništa od spremnosti na priznanje te vrste odgovornosti u jednom idejnom pogledu Dobrica Ćosić nije ispoljio niti barem nagovjestio. Naprotiv, uprkos sveg poraza svojih ideja i pogleda, on se uz njemu svojstvena i poslovična natezanja prihvatio položaja prvog predsjednika SR Jugoslavije!

Kao što ne pripada onom elementu ljudi koji će otvoreno priznati svoje greške i zablude (u tom slučaju morao bi imati još jedan život da bi valjda tek tada napisao roman "Zabludnik") Dobrica Ćosić ne pripada ni onima koji idu tvrdoglavo do kraja svoje nacionalističke "muze". Sad bi on, poslije sveg poraza, nešto "između", i "vrđalamajući" da nekako sačuva svoje nacionalističko djelo, a da opet, za razliku od Miloševića, umiri Evropu i svijet u pogledu srpskih ambicija!

Ako se njegove ideje o "Velikoj Otadžbini" nisu ostvarile, ostvariće se makar da on postane predsjednik jedne mnogo manje srpske tvorevine u granicama država Srbije i Crne Gore sa svim neizvjesnostima u pogledu njenog međunarodnog priznanja, čime je upravo negirao njegovo vlastito i nacionalno i idejno djelo. *Novostvorena SR Jugoslavija (samo kao Srbija i Crna Gora!) izraz je neuspjeha velikonacionalnih pogleda Dobrice Ćosića, ali je izgleda dovoljno velika kad se radi o njegovim "skromnim" političkim ambicijama.*

Ne manji je paradoks da je Dobrica Ćosić postao predsjednik jedne zemlje, sa dvije države i dva etnički bliska naroda, koja se opet zove Jugoslavija. Čovjek koji je dokazivao dugo vremena da je dva puta stvarana Jugoslavija, a za potonju se i on sam s puškom u ruci borio, kobna po srpski narod - postaće predsjednik tvorevine koja po treći put nosi ime Jugoslavija! To samo govori da Velikosrbi i kad razaraju Jugoslaviju ne mogu bez nje, pa makar od nje ostalo samo puko ime.

Dobrica je kao političar tragičan!

Politička sudbina Dobrice Ćosića je u budućnosti krajnje neizvjesna. Ne mogu a da je ovdje ne uporedim sa onim filozofom koga su pozvali na jednu ostrvsku zemlju kako bi u njoj uredio najbolji oblik vladavine. Kraj tog filozofa, kao što je poznato bio je žalostan. Ne samo da on nije uspio da narodu dade najbolji oblik vlade nego je jedva izvukao živu glavu. Ne mislim da od toga pravim bukvalno poređenje pa ipak, Dobričina sudbina je danas gora od gubitka glave tog nesretnog filozofa.

Kad Dobrica Ćosić bude morao ispred ove srpske Jugoslavije da potpiše priznanje o nezavisnosti Slovenije, Hrvatske, BiH i Makedonije u postojećim "avnojevskim" granicama, kao što je već potpisao zajedničko saopštenje sa Panićem,

Vensom i lordom Ovenom, u kome se, između ostalog, kaže da sva otvorena pitanja treba riješavati "bez menjanja granica", kad bude morao, a moraće da osudi "ideju i praksu etničkog čišćenja" (s čime završava njegova Nacionalna Ideja i čemu je zapravo vodila), kao što je takođe, već učinio u pomenutom saopštenju, kad bude shvatio da takva zemlja ne može biti nasljednik one bivše, ili kako ju je on svojevremeno nazvao "brionskom", kad napokon sazna da nema egzistencije države bez međunarodne priznatosti, kad se Srbija nađe pred unutrašnjim teritorijalnim podjelama, kad bude prinuđena da plati ratne oštete... etc., biće to napokon najveći spomenik "misli i delu" ovog politikanta iz Velike Drenove, koji je imao mnogo dara za političke ujdurme, ali bez ikakvog smisla za politiku.

Njegov žalostan politički akme može biti poučan primjer budućim naraštajima kuda sve vode i dovode srpski narod i sami sebe oni njegovi intelektualci koji misle da im je *otadžbina veća od države*.

Ono što Dobrica Ćosić i većina nacionalističkih intelektualaca nije nikada shvatila, jeste činjenica da *će Srbija bez Jugoslavije* najviše izgubiti. Vjerujući samo u jedno, da nema Jugoslavije bez Srbije, oni su i mogli tako neodgovorno i bez zazora, sa svoje strane, da se olako upuste u njeno razbijanje koja je uprkos svih svojih unutrašnjih konvulzija najviše odgovarala srpskom narodu.

Ta i takva, "*more-bre*" politika, koju, doduše, Dobrica nije sam izmislio s obzirom da je ona mnogo starija i od njega i od drugih, zbog koje je prava Jugoslavija onako žalosno i tragično završila našla je u Dobrici Ćosiću velikog poklonika i interpretatora i, nažalost, imajući u vidu pogrešnu svijest srpskog naroda o svom mjestu, ulozi i položaju među drugim jugoslovenskim narodima - duhovnog vođu koji će taj narod odvesti u trnjak našeg vremena.

Poslije svega će Dobrica Ćosić, u nemoći da prizna posve katastrofalnu nacionalnu politiku, te svoju ulogu u njenom oblikovanju i naročito, njenu monstruoznu prirodu, kada se "njegova" Jugoslavija (ko zna da on nije bio za Jugoslaviju, samo da ova ne bude Titova već njegova!) našla izvan svjetske zajednice naroda, zavapiti: kako će to izazvati "veliko uznemirenje i žestoke reakcije, kojima se naš nespokoj naglo dramatizovao". Ova "misao" je, na kraju, bila začinjena i najnovijom "mudrošću", koja glasi doslovno ovako: "A krize su stanja u kojima se ne trpe nedaće nego i *stvara i napreduje*" (kurziv - S.I.).

Od Jugoslavije do beogradskog pašaluka

Vjerujući da može biti nekakve Jugoslavije bez svih drugih njenih naroda, takvi velikonacionalistički intelektualci, koji eto, nisu ni političari, postigli su neslavno djelo.

Prije svega, razorili su onu "brionsku" Jugoslaviju u kojoj je čitav srpski narod živeo već kao takav u jednoj državi. Drugo, napravili su opet "Jugoslaviju" u kojoj ni Crnogorci ne žele više da žive zajedno sa Srbima (Srbijancima). Treće, sve će se to vratiti poput bumeranga da bi i Srbiji konačno, stigla prijetnja da bi mogla biti podijeljena! Kad ostane samo "pretkumanovska" Srbija trebala bi očekivati od takvih da je opet nazovu "Jugoslavija".

Bilans, sve u svemu - tragičan i krvav

Ono što Dobrica Ćosić, i njemu slični srpski nacionalistički intelektualci, nisu ni u jednom trenutku osudili, a to je da se nemiroljubivim sredstvima rješava kriza

između bivših republika u Jugoslaviji, Ćosić će, kao potpuno suprotno tome Predsjednik Pisac izraziti svoje nezadovoljstvo što se međunarodna zajednica "odlučila za miroljubivo rešenje celokupne jugoslovenske krize i traženje političkih rešenja..."!

Tako je on počeo da preporučuje miroljubivost: "politički dogovor, pregovore, strpljenje i vreme". Sa puno "brige", njemu, inače, pozerski svojstvene, naći će riječi demagoške patetike: "Moram sa izvesnom tugom da kažem da je međunarodni položaj naše zemlje još uvek vrlo, vrlo težak". "Ali, on nije beznadežan", zaključuje ovaj najveći živi "mudrac" srpskog naroda!

Najviše ga je "razočaralo" u Londonu, kaže Ćosić, ili posebno "rastužilo", kako su govorila tamo, po njemu, "naša bivša, jugoslovenska braća". Ćosić je vjerovatno očekivao da poslije rata u Sloveniji, rasturanja jedne trećine Hrvatske, razaranja Sarajeva, naša bivša braća, ne ulazeći pritom koliko su oni svi takođe, tome doprinijeli na svoj način, kažu: "Aferim, Dobrice", "Ejvala, Sloba".

Kao što s pravom ima potrebu da umiri građane SRJ da "više nemaju razloga da se plaše vojne intervencije" zanima nas samo da li je Dobrica ikad razmislio, poznato je da o tome javno nije ni "ič" progovorio, kako je to kad nekome narodu (i to ne samo jednonacionalnom!), preko tri godine padaju granate, praskaju rakete, trešte "krmače"... Da kiša pada ovdje samo šest mjeseci bez prestanka svi bi vjernici, poput Dobričinog vojvode Planinskog, iz Deoba, vrisnuli: "Onda nema boga... Nema..."

Vraćajući se iz Londona, po završetku konferencije koja je odlučivala o sudbini naroda ex-Jugoslavije, a najviše, ipak, o srpskom narodu, Dobrica Ćosić je rekao sledeće: "Ja se nadam da će u tom strašnom građanskom ratu u BiH i Muslimani i Hrvati shvatiti svoje odgovornosti i svoj životni interes i zajedno sa Srbima potražiti mogućnost da se sporazumeju da žive *u jednoj državi*, u jednoj kompoziciji koja im obezbeđuje i samostalnost i sva ljudska prava" (kurziv - S.I.).

Za Dobricu je taj "strašni građanski rat" neka vrsta elementarne nepogode, a ne nešto što bi morao uzročno-posljedično dovesti u vezu sa onim velikosrbi(janskom) nacionalnom mišlju u kojoj on participira čitave dvije i po decenije, koja od Berlinskog kongresa pa nadalje, BiH drži za nešto "srpsko" i protivno hrvatskim pravima na ovu zemlju, ne videći pritom da BiH ako je samo "srpska", a ne i "hrvatska" postaje sve više i – muslimanska, te da će se u tom "srpskom" polaganju prava doći u glavni sukob s Muslimanima, koji su u međuvremenu postali i nacionalno samosvjesni i "većinski" narod.

Imajući u vidu tu činjenicu, postavlja se s pravom pitanje, da li nam je trebao takav rat s Muslimanima (a i Hrvatima) da bi Dobrica Ćosić "mudro" zaključio kako sami Muslimani i Hrvati treba da "shvate svoje odgovornosti i svoj životni interes" Sa Srbima je to valjda posve u redu, jer oni takve Dobričine "mudrosti" odavno shvataju. Konačno, je li Dobrici i njegovoj "genijalnoj" nacionalnoj misli trebao ovaj strašni rat, da bi on napokon shvatio i "državnički" preporučio kako ova tri naroda treba da žive u "*jednoj državi*"!

Pa oni i ratuju zato što, barem kada se tiče Srba, i s njima povezane i Dobričine toliko poznate nacionalne misli, o tome da ne treba da žive zajedno! Dobrica je "natentavao" Srbe iz "preka" da ne treba da ostanu i žive zajedno sa "matičnim" narodima, u njihovim "nacionalnim" državama u slučaju raspada Jugoslavije za čije dezintegriranje je toliko zdušno radio.

Nekim srpskim nacionalističkim intelektualcima izgleda da je trebalo da im se mrzilačke nacionalne koncepcije "ostvare" na štetu samog srpskog naroda da bi shvatili ono što je shvatao svaki normalan čovjek, te tako i Dobrica u pogledu svoje

najnovije "konceptije", da Muslimani, Hrvati i Srbi treba da žive u "jednoj državi". Ali, oni koji su mislili da je lako rasturiti Jugoslaviju nisu mogli ni slutiti koliko će to pogoditi njihove vlastite "matične" narode. Srbija danas ne pati samo zbog "rubnih Srba" koliko je sama izložena opasnostima zbog svoje zlo-ostvarene namjere prema već bivšoj Jugoslaviji!

Zašto i za šta Srbi ratuju?

U intervju-u grčkoj tv stanici *Mega* neizbježni Slobodan Milošević je izjavio, otkrivši svu bijedu svoga političkog mišljenja s kojim će dovesti srpski narod, uz njegovo nažalost, gromoglasno odobravanje i klicanje, "Slobo-slobodo", nešto što govori o čitavoj besmislenosti i tragičnosti srpske politike otkada je preuzeo "kormilo" Srbije u svoje ruke 1987. godine.

Naime, ovaj će "treći vožd" srpskog naroda reći, između ostalog, sledeće:

"Niko ne treba da se bori za neke granice (sic!). U Hrvatskoj Srbi su bili ponovo izloženi genocidu poslije pedeset godina. Ubijani su i terani da odu. Oni su izbačeni iz Ustava, otpušteni s radnih mesta (...) Nisu se borili za granice, već za svoju bezbednost. I, ništa drugo".

Da se radilo o "ništa drugo" nije istina. Činjenica da danas, poslije svega - rata i imigrantskog užasa, izginulih ljudi i tjelesno osakaćenih, izludjelih od straha i nervno slomljenih - Slobodan Milošević pomirljivo govori da "niko ne treba da se bori za neke granice" dođe mu kao neviđen cinizam! Poslije svega, rata za granice! - sad, po Miloševiću, niko ne treba da se bori za neke granice. Pa, nek on "odgonetne" zašto i za šta se u ovoj zemlji ratovalo i ratuje, ako ne za granice!

Možda je i tačno da se "ljudi nisu borili za granice", ali je sasvim tačno da se Milošević, kao šef srpske države i jedini tvorac politike u toj ulozi i uz Dobričinu idejnu asistenciju, sa neviđenom podrškom velikosrbi(janskog) "sindroma" u velikom dijelu naroda, među fanatično nacionalističkim srpskim intelektualcima i neodgovornim političarima, borio za granice! Da je došlo do borbi za granice govori i to da su baš zbog toga Miloševićevi "ljudi" formirali razne "republike" i "krajine", "oblasti" i "države".

Što se tiče ugrožavanja bezbjednosti Srba kao razloga borbe treba reći da je ugrožavanje bezbjednosti Srba u Hrvatskoj poteklo direktno od Miloševića! On je svojom središnjom agresivnom politikom dvostrukog "nedemokratizma" (ignorisanjem demokratije ravnopravnosti naroda i demokratije ravnopravnosti građana): "ili federacija ili ništa..." ne samo alibirao hrvatske nacionalne napore za nezavisnošću suverene nacionalne države, nego je smislio da ih u tome zaustavi i prinudi da prihvate ono unutrašnje uređenje koje je predlagao preko organizacije otpora Srba u Hrvatskoj prema hrvatskoj nezavisnosti.

Dakako, tu nije stajala namjera da se Srbi u Hrvatskoj "zaštite" već da se iskoriste u srpsko-hrvatskom obračunu. Ali, on nije bio u onoj situaciji u kojoj je svojevremeno bio Aleksandar Karađorđević koji je poručio Hrvatima da oni mogu proglasiti svoju nezavisnost, ali da će on doći da razgraniči ono što je srpsko! Na taj način, Milošević je samo podstakao tradicionalni i prisutni animozitet Hrvata prema Srbima u Hrvatskoj koji su mogli ove jedino doživljavati i doživiti kao eksponente Beograda i Slobodana Miloševića.

U toj situaciji, Srbi u Hrvatskoj, na podsticaj takve politike odgovaraju borbom za razgraničenje u Hrvatskoj. Dakle, Milošević je svojom jugo-srpskom politikom gurnuo Srbe u Hrvatskoj da se bore za granice što je ugrozilo njihovu

bezbjednost. Pošto je na toj osnovi, posljedično zaista došlo do pogoršanog ugrožavanja njihove bezbjednosti, oni su krenuli putem stvaranja u Hrvatskoj svoje "srpske države"!

No, kako izgleda sa tim granicama ne ide lako, s obzirom da na njih neće pristati ni oni kojima se uzimaju njihove teritorije, niti međunarodna zajednica priznaje nasilni put u njihovom mjenjanju, Miloševiću je, dakle, trebalo da nam povede rat za granice da bi poslije svega, sada kada su njegovi "rezultati" posve obesmišljeni, došao do "pameti" i zaključio kako "niko ne treba da se bori za neke granice"!

Sa izlaskom Hrvata iz Jugoslavije, čemu je upravo Milošević pomogao svojim udaranjem propozicija kakva Jugoslavija treba da bude (samo i jedino "moderna federacija sa četiri funkcije"), iz Beograda je od strane Miloševića diktirana politika da se, kad već Hrvati napuštaju jugo-zajednicu, odgovori "pravljenjem" srpske države u samoj Hrvatskoj! Ta potreba je podsticana na dvojak način.

S jedne se strane, podsjećalo na genocid, koji je učinjen nad Srbima od strane NDH-a, dok se s druge pak, strane, isticalo da će sada Hrvati napraviti ponovo isti genocid. Pokojni Jova Rašković(1), najviše je tu prijetnju širio. Njegovi slogani kao: "Sjekira je zamahnuta" ili "Sad su srpski i hrvatski narod na brvnu, pa je pitanje ko će koga" bili su fatalni za stvaranje atmosfere sukoba koji su vodili ratu.

To je išlo dotle kao da su Hrvati već ponovili genocid! Srbi su se u krajinama pod utiskom straha iz prošlosti, koji je inače, živio u njima i pod utiskom stalnog podsticanja u tom smislu iz Beograda, odlučili za stvaranje "svoje države" u Hrvatskoj. Tad je došlo do toga da su Srbi počeli bivati ubijani, tjerani da odu, otpušteni sa radnih mjesta... Tad je, konačno, došlo i do rata.

Milošević je najveći "Hrvat"

Ako hoćemo pošteno, treba reći otvoreno, da je Milošević više nego iko i ikada pomogao Hrvatima da instaliraju Tuđmana kao "pravog čovjeka", kao odgovor na agresivnu politiku koja je dolazila iz Beograda pod njegovim rukovodstvom. On će olakšati, takođe, Hrvatima da ostvare svoj vjekovni san - nezavisnu državu budući da im je u tome pomogao tako što je nudio bez alternative njegovu "modernu federaciju ili ništa..."

Takva nedemokratska politika Miloševića, u pogledu ignoriranja ravnopravnosti naroda što bi odgovaralo jednog elastičnoj zajednici jugonaroda kao zajednici nezavisnih i suverenih država i negiranja civilnog karaktera demokratije, pomogla je Hrvatima da za svoj otpor toj politici nađu spoljnu međunarodnu podršku i to od onih zemalja čija demokratska ustrojstva imaju standardna i uzorna značenja.

Time su oni stekli toliko potrebni alibi za raskidanje postojeće zajednice. Kako je Milošević predstavljao političke snage iz Srbije koje su dvostruko nedemokratske i u pogledu otvorenog otpora prema demokratiji (ravnopravnosti) građana i demokratije (ravnopravnosti) naroda u Jugoslaviji, Hrvatima je utoliko bilo lakše da pred međunarodnom zajednicom opravdaju svoju "secesiju" i budu čak podržani u tome!

Još jednom se na istorijski način s Miloševićem potvrđuje fatalnost velikosrbi(janske) politike i njene pretenzije da uređuje kakva će Jugoslavija biti u pogledu njenog unutrašnjeg uređenja. Milošević je hteo da Jugoslavija bude prema njegovom receptu unutrašnjeg uređenja. Hrvati su to mogli jedva dočekati i odmah su odgovorili nezavisnom Hrvatskom! Tako nešto mogli su samo sanjati i bilo bi zaista neoprostivo sa stanovišta njihovog interesa ne iskoristiti takvu priliku.

Naravno, Milošević je nametao "moderno federalističko" unutrašnje uređenje samo zato što je znao da Hrvati to neće prihvatiti, vjerujući da će po njihovom odbijanju moći da ih "kazni" stvaranjem srpske Jugoslavije, te oduzimajući im dio teritorije u onim granicama koje nastanjuju Srbi i koristeći, bolje rečeno zloupotrebljavajući njihovo bolno sjećanje na genocid iz 1941. godine sa neviđenim potpirivanjem tog sjećanja. Ali, Milošević nije time samo "kaznio" Hrvate već i sve Srbe, posebno one koji u Hrvatskoj u većini ne žive u srpskim krajinama nego raspršeno kao građani po gradovima.

Zbog toga su najviše i propatili oni koji nastanjuju gradove. Tako je njima, "zahvaljujući" Miloševiću, Dobrici i svim tim nacionalističkim intelektualcima, koji su ih natentavali na ono "što možemo, a ne možemo", zapravo ugrožena "bezbednost". Kako je, inače, dalje teško na vojnički način održati kao "srpske" sve "osvojene" teritorije, budući da svjetska zajednica neće i ne želi to priznati, Srbi u Hrvatskoj rizikuju da danas dožive ponovo "izdaju" iz Beograda i "posramljenost" pred Zagrebom. Eto, do čega je dovela politika Slobodana Miloševića i cijelog tog velikosrbi(janskog) "sindroma".

Ko je zbilja uništio Jugoslaviju?

Milošević se u intervjuu *Megi* poslužio još jednom notornom neistinom. Naime, on je tom prilikom rekao, kako je postojao interes "sila koje su želele da unište i razjedine Jugoslaviju..."

Sigurno je, ipak, jedno, da Jugoslavija, zemlja i zajednica svih južnoslovenskih naroda, izuzev Bugara - ne postoji više. Bez obzira, poslije svega, ko šta da kaže o tome, nema više nikakvog izgleda da bi se stvari mogle više vratiti na ranije "jugoslovensko" stanje.

Ostaje, u svakom slučaju, na istoričarima da jednog dana, koristeći potrebnu vremensku (istorijsku) distancu, kažu svoju riječ i napišu istoriju raspada Jugoslavije sa svim uzrocima koji su djelovali u tom pravcu, ali i da "imenuju" sve one koji su bili personalno krivi, zahvaljujući svojim političkim položajima ili intelektualnoj poziciji u nacionalnom životu, za raspad naše zemlje.

Pa ipak, upravo zbog toga, da ne bi ostale samo one izjave, svjedočenja, dokumenti... koji, poput Miloševićevog intervjua, odgovornost za raspad Jugoslavije prebacuju na velike sile, ili navodno njihove interese da se ona uništi, potrebno je ukazati na neistinitosti takvih tvrdjenja budući da smo, ako ništa drugo, barem bili svjedoci i savremenici raspada Jugoslavije.

Što se tiče "sila" i njihovih "interesa" treba podsjetiti da su sve zemlje EZ kao i SAD, tadašnji Sovjetski Savez i Kina, nesvrstani, bili čvrsto opredeljeni za očuvanje jedinstvene, cjelovite, nezavisne i suverene Jugoslavije. Rat je uveliko u Jugoslaviji odmakao, a ovaj gotovo jedinstveni stav pomentih zemalja kao i čitave međunarodne zajednice i dalje je "važio" pa čak, djelovao nekako tužno s obzirom da "razarači" Jugoslavije, a među njima, na prvom mjestu Slobodan Milošević, nisu tome pridavali nikakvu pažnju.

Tek onda kada je rat među jugoslovenskim narodima došao do one tačke kada je postalo jasno da Jugoslaviji nema spasa "zahvaljujući" prije svega *domaćim silama i njihovim interesima, koje su želile da unište i razjedine Jugoslaviju i koje su već praktički prišle njenom uništavanju i razjedinjavanju*, neke zemlje EZ kao Njemačka, Francuska, Italija... napokon i SAD počele su da se opredeljuju u odnosu na pojedine bivše jugo-republike, da se mješaju sa elementima suđenja "ko ima, a ko nema pravo",

da se stavljaju na "određenu" stranu i da priznaju i podržavaju priznanja Slovenije, Hrvatske i BiH kao nezavisnih i suverenih zemalja.

To je istina, a ne obrnuto, da su strane sile želile da unište i razjedine Jugoslaviju. Uzmimo, makar i za trenutak, da je tačno da su one možda i želile tako što, pa ipak, sigurno je, prije svega da su uništenju i razjedinjenju Jugoslavije doprinijeli na stvarni način unutrašnji politički faktori bivše Jugoslavije u čemu je Milošević imao ključnu ulogu.

Ne sporim ovim da razne "sile", evropski i svjetski faktori nisu na svoj način odgovorni za raspadanje Jugoslavije samim time što nisu spriječile taj raspad kad su vidjele konačno, da su najveći neprijatelj Jugoslavije sami - "Jugosloveni"! Ne samo zbog njih i njihovih patnji i stradanja, već radi spriječavanja jedne šire evropske bruke i sramote pošto se sve to, ipak, dešavalo u "dvorištu" Evrope.

Ali, nije li to na neki način pomalo "idealističko" gledište? Može li se očekivati kao realno da neko treći "ujedinjava" one koji se krvavo bore da bi se razdvojili i koji su već sve učinili da se, ne samo danas, razjedine, već tako da se, zapravo, nikad više ne ujedine!

To bi bio neki redoslijed odgovornosti za uništavanje i razjedinjavanje Jugoslavije. Dakle, prvo smo "mi" iznutra prišli (razjedinjavanju i uništenju zemlje, a Evropa i svijet Miloševićeve "sile") odgovorne su samo utoliko ukoliko nisu zaustavile to domaće razjedinjavanje i uništavanje sa svim rizikom da nas makar pod protektoratom jedno vrijeme održe na okupu, pa tek onda, ako tome nema alternative, da nas razdvajaju u miru i sa mirom. Ovo utoliko više budući da su znale da će naše političko i nacionalno "oslobođenje" ići u prilog nacionalističkih i separatističkih snaga u zemlji koje će imati čak i narodnu, populističku podršku!

Naravno, one to nisu uradile. A, kako opet, da tako nešto učine kad se sam Milošević, uz glavninu srpske opozicije, najviše potrudio sa izbornom podrškom najvećeg dijela srpskog naroda i Dobričin slogan kako je Jugoslavija najveća nesreća tog naroda, da razjedini i uništi Jugoslaviju. Pod "Jugoslavijom" on je podrazumjevaao takvo unutrašnje uređenje koje ju je zapravo, miniralo! "Jaka" Jugoslavija u pogledu njenog unutrašnjeg uređenja bila je onaj zasiguran način da se ona, zapravo, ubije! Taj se način, po svojoj spoljašnjoj formi zove jugoslovenski nacionalizam s kojim se Srbi najlakše sadržajno etnički identifikuju. Naravno, takvoj Jugoslaviji su onda svi drugi jedva čekali da okrenu leđa.

Nažalost, bez Jugoslavije, u kompoziciji svih njenih naroda i "narodnosti" - postoje ogromne teškoće da sama Srbija opstane kao jedinstvena država što se danas i pokazalo. Milošević i velikosrbi(janski) nacionalisti su pokrenuli rasturanje te Jugoslavije ne shvatajući da će zbog toga trpiti najviše, ne samo Srbi u "dijaspori", koliko možda više sami Srbijanci kao "matični" narod usljed ratom stvorenih nepovoljnih odnosa unutar bivše Jugoslavije, ali i zbog politike kažnjavanja od strane međunarodnih činilaca koja će uslijediti.

Narod, koji je mogao slobodno i samostalno da glasa za takvu svoju sudbinu, ne ostavlja, izgleda, ni onda ni danas utisak potpune političke i državne odraslosti.

Napomena:

1. Dr Jovan Rašković, psihijatar (Prim.ur.)

Vuk Drašković

26. VUK(OVIJADA)

Kod Vuka Draškovića sve mora biti veliko, jedinstveno i neponovljivo... Pa i onda kad organizuje svoje kao "svjetske" sabore. Svjetske? Tako on i SPO zovu okupljanje domaćih i ino-Srba! Što je snaga manja veći je njen osjećaj. U svemu tome ponajmanje su važni sami Srbi. Mnogo je važnije da je skup svjetski. Samo je tako napokon, Vuk mogao postati "svjetskom" ličnošću.

U tom je stilu bio i prošao i Drugi *svjetski* Sabor Srpskog pokreta obnove održan početkom ovog mjeseca. Elem, na ovom skupu, pred više od tri hiljade delegata iz zemlje i inostranstva Vuk je izveo jedan od svojih mnogobrojnih šou-programa pod verigama sa vrhovnim sloganom "*Slušaj Vuče i ostala braćo*". Čega tu sve nije bilo, bože moj! Kad se Srbin samo raspištolji. Strani posmatrači poslali su svojim redakcijama izvještaje sa jedinstvenom porukom kako treba očekivati da poslije toga u Srbiji poteče demokratija kao rakija.

"Svetlosni zrak što se diže"

Tri hiljade ljudi je sve to slušalo, povjerovalo, i da ne bude neke zabune ili nesporazuma, u svemu tome i aktivno učestvovalo. Aplaudiralo i odgovaralo na Vukove milozvučne taktove "rodnog kraja" i povjerovalo da nas samo Vuk i družima mogu izvesti iz krize, rata i zla. Baš onako kako i sam Vuk Drašković najprije (s)misli i još povrh toga sam za sebe i kaže, sve kao prenoseći riječi izvjesnih "Mice i Snežane": "Vuče, spasi nas"!

Zamislite samo tu samohvalu: on sam napiše, sam za sebe(!), kako neko kaže njemu da je on - Vuk Drašković - spasilac Srbije! U jednom od posljednjih intervjua njemu se od oboljelosti mesijanstva počinje i da priviđa da u nedostatku stvarne vlasti, on sam govori o sebi kao Vuku Draškoviću: "... da je Vuk Drašković vodio Srbiju"! Naravno, sve bi bilo drugačije! Žalosnik!

Razumije se, nije problem u tome šta sve Vuk misli o sebi. Problem je što tri hiljade ljudi vjeruje u ono što Vuk misli o sebi kao spasiocu, vodi i novom srpskom Mesiji. Zvuči posve nevjerovatno, posebno kad se zna da su tamo bili prisutni i neki ljudi za koje čovjek ne bi mogao povjerovati da su baš tako lako i avanturistički povodljivi u političkim stvarima. No, upravo su oni otišli u svemu tome najdalje!

Jedan je od učesnika ove *vukovijade* uzviknuo da su on i njegova "braća i sestre" dakle, oni na svjetskom saboru "svetlosni zrak što se diže"! Ovaj je isti govornik lupio i još jednu dosad nezapamćenu "svašalicu" kako oni-svjetski Srbi, opet "braća i sestre", teško ranjenu Srbiju, na svojim rukama, preko najteže Albanije, treba da iznesu". Ti "spasioci" izgleda pojma nemaju ni gdje su, ni gdje je Albanija, ni koga sve treba da iznesu!

Pa ipak, najdalje je u svemu tome otišao Čeda Mirković, gost-govornik, čovjek koji se izgleda daleko slabije snalazi u politici od pravljenja TV "školskog programa". Ovaj će lider najmanje političke stranke u Srbiji utvrditi kako SPO "simbolizuje napor da se ostvari demokratija"! "... od delovanja Srpskog pokreta obnove umnogome i presudno zavisi... hoćemo li osvojiti demokratiju za Srbiju..." (kurziv - S.I.)!?

Ali, od ostvarivanja Vukove i Čedine demokratije ipak će trajno ostati u sjećanju ova i ovakva "demokratska" poruka, takođe, "demokratske" družine "braće i sestara" na SPO - "svetskom saboru": "Sa verom u Boga i *za Vukom*" (kurziv - S.I.)! Nema šta, posve demokratski! Zbilja je taj SPO simbol demokratije u Srbiji i zbilja od njega presudno zavisi hoćemo li je osvojiti. Na vukovski način, način "stada i pastira" - "za Vukom"! Onamo, onamo...!

Za vlast - spremni!

Druga poruka Vukovog "svetskog sabora" je da će do promene vlasti "doći... vrlo brzo". Ali, da upravo zato "SPO ima *spremnju ekipu i za vladu i za ministre da po programu SPO izvuče ovaj ojađeni narod iz nesreće u kojoj se nalazi*" (kurziv - S.I.).

Da vidimo sada, kad su već Vuk Drašković i njegov SPO spremni za vlast!, kako ovaj "svetlosni zrak što se diže", "simbol demokratije" - stvarno danas misli i djela u opoziciji, da bi sutra mogao da "iznese teško ranjenu Srbiju preko najteže Albanije". Teško je samo nekome povjerovati na riječ. Mora se zato uzeti u obzir sve ono zbog čega kritika današnje "opozicije" postaje sutrašnja politika "pozicije".

Ako je politika jedne političke snage, trenutno opozicionog karaktera - politika izražena kroz moto: "za Vukom!", onda možemo samo zamisliti kakva će tek biti ta politika sutra, na primjer, kad takva snaga dođe na vlast. Neće samo tri hiljade ljudi biti stavljeno u situaciju da ide "za Vukom!" nego cijeli narod! Poslije Josipa Broza i Slobodana Miloševića bilo bi malo mnogo da se još ide i "za Vukom!"

Ali, stvar nije samo u tome. Politika "za Vukom!" najbolje, sama po sebi, govori kakva će to biti demokratija kad se zove "za Vukom!" Ne zbog Vuka kao Vuka, mada i zbog njega, već uopšte kad se mase pozivaju da idu "za" nekim. Jer, kad imate situaciju "za nekim" znajte, da ste onda "iza nekoga". Zato današnja politika "za Vukom!" biće sutra politika "iza Vuka"! Pa, ko voli, nek izvoli, ako to već voli. Samo da ne bude sutra opet ono, "nismo znali".

Takođe, ne može se imati ništa protiv nečijeg oduševljenja Vukom. Svak ima pravo da gradi svoje idole, mitove i vođe. Ali, onaj ko danas misli, kako je već rečeno na Vukovom "svetskom" saboru, da nema "tog kompjutera, koji može izbrojati koliko srpskih srca od Gore Atonske, pa do Novog Zelanda, *zatreperi, kad Vuk progovori u Beogradu*" (kurziv - S.I.), taj prije svega nema pojma šta je kompjuter, ali bi morao barem imati pojma, kad već "zna" koliko srpskih srca, zatreperi kad Vuk govori, za kakvu je to demokratiju Vuk Drašković, pogotovo kad je već sjedio na Vukovom "svjetskom" saboru, na kome su donesene neke odluke o čemu je i sam nesretnik "demokratski" odlučivao.

A, "demokratski" je odlučivao zajedno sa drugima, o nekim stvarima koje najbolje argumentuju za kakvu je to demokratiju Vuk Drašković danas u SPO, koja sutra može postati "demokratija" u Srbiji!

Demokratija - za Vukom!

Demokratija "za Vukom!", kao "svetlosni zrak što se diže", "iznošenje Srbije preko Albanije (samo nas izgleda opet "Šiptari" mogu spasiti!) i "treperenje srpskih srca kad Vuk progovori", ukratko sve to kao "simbol demokratije" - izgleda vam praktički ovako i bez velikih riječi.

Prije svega taj "svetlosni zrak što se diže" je nesumnjivo *Danica-Dana Drašković*, supruga Vuka Draškovića. "Iznošenje Srbije preko Albanije" je kad

pomenuta, nakon što Vuk Drašković "zakuva" neki od mitinga od palate "Albanije", dođe kolima i "iznese" Vuka, ostavivši narod na mitingu da se međusobno "koka". Sve se to zove "simbol demokratije" u Srbiji. A što se tiče "treperenja srca" govornik je očigledno pobrkao subjekte "treperenja".

E, sad praktički, kako izgleda ta demokratija "za Vukom!", najbolje nam govore dva događaja na Vukovom "svjetskom" saboru. Prvi je, da je pod predsjedateljstvom Vuka Draškovića kao vođe SPO, Danica Drašković, dakle njegova žena, *postala član rukovodstva Vukovog SPO!* Ono jeste, ako je vjerovati "Srpskoj reči", da je taj izbor bio "uprkos protivljenju Vuka Draškovića", ali je i ne manje tačno, da su "rezultati izbora za Glavni odbor SPO pokazali da je *ovakva odluka bila potpuno opravdana*" (kurziv - S.I.)!?

Čak se tom prilikom posebno istaklo, da "ovo nije nikakvo iznenađenje za one koji prate rad gospođe Drašković u SPO od dana osnivanja te stranke". Poslije ovakvog obrazloženja čovjek ne zna naprosto šta da kaže izuzev da je Vuk Drašković konačno dobio pravog političkog konkurenta u vlastitoj stranci!

Dana - najzad i zaslužno!

U srpskoj političkoj istoriji nema sličnog primjera. Nijedan veliki Srbin u politici, bilo stranački prvak, državnik ili političar nije imao "drugu" koja se bavila politikom, niti bi se sam s tim pomirio, a da i ne govorim da bi u njegovom prisustvu dozvolio da mu ženu "biraju" u najuže rukovodstvo koje sam predvodi. I kad je riječ uopšte o ženama u politici, pa i kad nisu u bračnoj vezi sa političarima, srpska politička tradicija je u tom pogledu veoma konzervativna.

Tu tradiciju su doveli u pitanje najprije komunisti, kad su došli na vlast, u slučajevima prvih žena-ministarki, ali i žena-supruga ministara ili političara, u vladi Srbije: *Mitra Mitrović-Đilas i Milka Minić*. I sada, Danica Drašković, kao stranački funkcioner. U tom pogledu, Danica i Vuk Drašković hrabro nastavljaju tu modernu komunističku tradiciju makoliko da im komunisti u drugim stvarima bili mrski.

Kod Srba inače, i sve do tada, važila je jedna druga tradicija. "*Ministarka*" je *mogla biti samo žena ministra*. Dok bi on prije podne bio ministar u vladi, njemu je popodne žena bila "predsjednik vlade". Ali, ako bi se s tim takav i mirio privatno, nikada ne bi pristao u isto vrijeme da mu žena stvarno postane ministar.

Ni kod Josipa Broza supruga Jovanka nije mogla biti ništa više od Titove žene. Čak se čovjek morao pred kraj života razvoditi zbog, kako kažu, njenih političkih ambicija. Pa i Vukov najveći politički protivnik danas u Srbiji Sloba Milošević se u tom pogledu razlikuje od "modernog" Vuka Draškovića. Njegova supruga, dr Mirjana Marković, bila je u SK Srbije funkcioner otprilike opštinskog nivoa i to u ono vrijeme kada sam Milošević nije bio u politici odnosno kad je tek u nju došao. Nikada nije bila član CK ili najvišeg partijskog rukovodstva.

Poslije Miloševićevog dolaska na čelo srbijanskog Saveza komunista nije zbog toga doprla u vrh Partije. Poslije raspada SKJ (i SKS) brak Milošević-Marković se što se tiče njegove stranačke strane "razdrmao". Mirjana je u jednoj političkoj stranci, a Slobodan u drugoj. Izgleda da i njena funkcija u tom Savezu komunista-Pokret za Jugoslaviju nije nešto naročito čim široj javnosti nije ni poznata.

Ali, Vuk je ispao "moderniji" muž i od Tita i od Slobe. Po dosegu "modernosti" u tom pogledu on je još malo pa k'o Čaušesku. No, ako išta drugo, pored već rečenog, izbor Danice Drašković ima i drugih dobrih strana. Prvo, Dana je i do sada vodila politiku SPO kao "siva eminencija". Red je, brate, da se to i ozvaniči i da

joj se prizna njena prava uloga i stvarni uticaj. Drugo, Dani treba jednom već zahvaliti što je Vuk od običnog igrača "kozaračkog kola" vremenom postajao i konačno, postao prvi četnik-ravnogorac u Srbiji. Osim toga, riješio Vuk da sa strankom podijeli "vatra". Zašto da samo on trpi kući kritiku za politiku koju vodi rukovodstvo na čelu sa njim. Kao da veli, evo vam Dane, pa gledajte šta ćete i kako ćete s njom.

Konačno, tek sa Danom ima da proradi prava "opozicija" u SPO, jer nakon njenog izbora predstoje prave "porodične" kao političke borbe. Poslije svega ovoga, nisam posve siguran za političku budućnost Vuka Draškovića. No, ako Danica Drašković jednog dana postane i državnik tome se Srbi ne trebaju čuditi. Nepotizam je već začet njenim izborom za jednog od stranačkih funkcionera SPO na najvišem nivou. Sve je to onaj "svetlosni zrak što se diže" i "iznošenje Srbije preko Albanije", "treperenje srpskih srca kad Vuk progovori" i "simbol demokratije".

O tome kakva će biti demokratija sutra kad Vuk dođe na vlast u Srbiji, govori pored izbora vlastite žene u rukovodstvo stranke i "prihvaćeno... rešenje po kojem predsednik SPO ima *diskreciono pravo da sam imenuje jednu trećinu članova Izvršnog odbora stranke, a preostale da bira Glavni odbor*" (kurziv - S.I.)!?

Vuk bira rukovodstvo

Postavljanje rukovodstva od strane šefa stranke poznat je samo krajnje nedemokratskim političkim organizmima. Osim toga, najčešće se radi o političkim snagama koje, bilo iz ilegalnih, bilo iz nekih drugih nenormalnih uslova rada i djelovanja pribjegavaju postavljenjima odzgo, odnosno birokratskim *invenstiturama* prema kojima rukovodilac stranke sam predlaže i bira cijelo rukovodstvo ili jedan njegov deo.

Poznat je u tom pogledu slučaj kada je Josip Broz dobio mandat Kominterne da sredi stanje u jugoslovenskoj KP, da je on po dolasku u zemlju izabrao rukovodstvo Partije. Taj čin nije samo diktirala "prirodna" nedemokracija ove stranke, koja će kasnije upravo sa tim i tako izabranim rukovodstvom izvesti revoluciju i organizovati NOB 1941-1945. godine, nego i same prilike pod kojim je ova stranka djelovala.

Naime, kao što se već zna, njeno političko djelovanje je bilo zabranjeno dok su njeni članovi bili proganjani i to upravo od onih snaga, kakav samo paradoks! na čije se danas tradicije, demokratiju i monarhiju (Aleksandar I Ujedinitelj Karađorđević, Draža Mihailović...) Vuk Drašković i družina "braće i sestara" pozivaju kao što je tu opet neizbježni i novi Aleksandar Karađorđević...!

Za razliku od tih uslova (ilegalnih i ratnih), posebno kad je riječ o komunistima i njihovoj partiji, koje je Vuk Drašković, inače, znao da kritikuje za nedemokratizam, pa često i sa pravom, posebno kada se radi o "izborima" birokratskih nosilaca moći, on sada u miru i u slobodnim uslovima za postojanje jedne anti-sistemske stranke kakav je SPO, stiče diskreciono pravo da sam imenuje jednu trećinu najužeg rukovodstva!

Kad se tome doda i Danin uticaj, pod pretpostavkom da sve bude "mirno" i da se ne ostvari prognoza da tek sada sa njenim ulaskom u rukovodstvo počinju prave unutrašnje političke borbe u SPO, politički depozit porodice Drašković u ovoj stranci određivaće u budućnosti više od dvije trećine rukovodstva!

Od čovjeka, koji se primio diskrecionog prava da danas, dok je još u opoziciji, bira sam direktno jednu trećinu rukovodstva, treba sutra na vlasti bez iznenađenja u

tom pogledu očekivati da isto tako sam i "diskreciono" bira i otpušta vlade, smenjuje ministre, raspušta i postavlja parlament.

Prema Vuku, tako treba da izgleda, "*sabijena* (pravi izraz ! - nap. S.I.) u dve reči: demokratska Srbija", kako je on zamišlja iz opozicije. Upravo po tome, treba zaključivati kakva bi to bila demokratija sutra u Srbiji, kad bi Vuk došao na vlast sa svojim "demokratskim" smislom za *diskreciona prava* i Danom, svojom ženom, u rukovodstvu!

Programi po Vuku

Vidjeli smo kako Vuk Drašković "demokratski" vlada danas u stranci, kad je u opoziciji i, razumije se, možemo stoga pretpostaviti kako bi sutra, takođe, "demokratski" vladao u društvu i na upravi zemlje, kad i ako bude došao kojim slučajem na vlast.

Sad ćemo tek vidjeti kako on programski i politički misli da bi dobili potpunu sliku o ovom superopozicioneru srbijanske političke scene danas, čovjeku bez straha i mane, koji jedini smije da se naruga vlastima "tako što će svi *policajci, vojska, tenkovi pripremljeni za 9. mart biti okrenuti samo prema njemu*" (kurziv - S.I.)! Ne, dakle, samo pojedini policajci, niti samo neki rodovi vojske i dio tenkova nego svi policajci, sva vojska i svi tenkovi!? Od onog "svi!, svi!, svi!" Vuk je potpuno pobrkao gdje se uopšte nalazi.

Na Vukovom "svjetskom" saboru rečeno je da je još Prvi sabor SPO održan krajem oktobra 1990. godine usvojio program, koji je "dramatično *upozorio na opasnost krvavog raspada Jugoslavije* i poraz nacionalnih i državnih interesa srpskog naroda ukoliko se njihove tadašnje matične republike-države, Srbija i Crna Gora ne budu što pre oslobodile istorijski poražene ideologije socijalizma...". I dalje:

"Razvoj događaja pokazao je da su se *sve predviđanja SPO o tragičnom raspletu jugoslovenske krize obistinila*. Ovo se posebno odnosi na poraz nacionalnih i državnih interesa srpskog naroda". I konačno:

"Mogućnost najveće srpske opozicione stranke da utiče na sprečavanje rata i sloma srpskih nacionalnih interesa bila su zanemarljiva, jer je stranke ne samo satanizovana od strane srpskog vladajućeg režima, već su obezvređene i upropašćene sve njene ideje koje su vodile pozitivnom rešavanju jugoslovenske krize" (kurziv - S.I.).

Ratuje se zbog nacionalizma, a ne socijalizma

Do krvavog raspada Jugoslavije i poraza nacionalnih i državnih interesa srpskog naroda nije došlo zbog toga što se Srbija i Crna Gora nisu oslobodile istorijski poražene ideologije socijalizma, mada su one, razumljivo te ideologije trebale da se oslobode iz drugih, socijalnih i ekonomskih, političkih i demokratskih razloga. Jer, kako onda objasniti da je Jugoslavija pod socijalizmom postojala gotovo pola vijeka. Do raspada je došlo zato što su Srbija i Crna Gora *zauzele kurs velikonacionalizma u svojoj politici!*

A, ako je riječ o odgovornosti "poražene ideologije socijalizma", odgovornost njenih nosilaca, "bivših komunista", je nesumnjivo velika i presudna, prije svega što su oni postali velikonacionalisti! Sa politikom razbijanja Jugoslavije, i njene podjele sa kojom je srpski narod, budući da ga takva politika zakonito uvlači u sukobe sa svim drugim narodima - morao doživjeti istorijski poraz, i bojim se, tek će doživiti.

Bez obzira ko tu i takvu politiku vodio, Slobodan Milošević i njegovi bivši komunisti, "crveni (č)etnici" ili Vuk Drašković sa svojim "ravnogorcima", nacionalistima svojstvenim tradiciji "Jugoslovenske Kr. vojske u otadžbini", Draže Mihailovića i porodice Karađorđević, sa takvom velikonacionalističkom politikom moralo je doći do krvavog raspada Jugoslavije i poraza nacionalnih i državnih interesa srpskog naroda.

Ali, Vuk i SPO ne kritikuje Miloševića za velikonacionalizam nego, prećutkujući ga, optužuju ovoga za socijalizam kao uzrok poraza nacionalnih i državnih interesa srpskog naroda! Međutim, *velikonacionalizam u nacionalnom pitanju je uzrok našeg poraza* bez obzira ko mu stajao na čelu, autentični "(č)etnici" ili "po-(č)etnici". Jer, Srbi nisu ratovali protiv Slovenaca, Hrvata i, danas, Muslimana iz ideoloških razloga, niti zato što oni žele socijalizam, a oni ga drugi neće, odnosno hoće nešto drugo, kapitalizam na primjer, već na (č)etničko-teritorijalnoj osnovi.

Mir kao rat!

A da između Slobe i Vuka u tom pogledu nema nikakve razlike dovoljno je uzeti, poslije svih tih ratova, izmjenjeni Program SPO upravo usvojen sada na "svjetskom" saboru prema kojem bi, ako bi ikada Vuk Drašković došao na vlast u Srbiju, dosadašnji ratovi bili "mačiji kašalj" u odnosu na one koje bi tek Vuk i SPO vodili! Razumije se, pod pretpostavkom da kao ozbiljni ljudi pridaju svu važnost onome što programski zapišu.

U tom programu Vuk traži razgraničenje sa Hrvatima prema etničkoj mapi od 6. aprila 1941. godine! Volio bih da vidim ko bi to od Hrvata pristao da, poslije zajedničke druge Jugoslavije u kojoj su stekli republiku sa određenom teritorijom, pristupi razgraničenju na osnovu prve Jugoslavije kada svega toga nisu imali. Pogotovo sada, poslije priznanja Republike Hrvatske kao suverene i nezavisne države. Kako takve Hrvate ne vidim spremne na tu Vukovu današnju koncepciju razgraničenja, onda bi rat bio neminovan ili pak, njegovo produženje, dođe li Vuk na vlast i pod pretpostavkom da ne odustane od ovoga svoga programskog razgraničenja!

Druga, programska, a u biti ratna teza Vuka Draškovića je zalaganje za zajedničku državu sa muslimanima (Vuk piše malo "m") zbog isprepletenosti korijena i nemogućnosti razgraničenja! Eto novog rata zbog ovoga i to opet sa Muslimanima. Kad se Muslimanima nudi "teorija" o "isprepletenosti" korijena kao osnov za zajedničku državu, onda to znači da im se hoće prodati stara velikonacionalistička fraza o "zajedničkom porijeklu" na šta su oni posebno osjetljivi pošto ona osporava njihov nacionalni i vjerski identitet. To dalje znači, da se hoće zapravo, reći da su oni, ustvari, Srbi, samo islamske vjeroispovjesti! Nisam siguran da bi ijedan Musliman, poslije ovakve "bratske" teorije pristao da uđe u takvu Vukovu, "zajedničku državu"!

Na rat miriše posebno, onaj dio Vukovog programa, prema kome bi zahvaljujući našoj "isprepletenosti" sa Muslimanima i "zajedničkoj državi" s njima trebali da "preradimo" Hrvate tako što ćemo zajedno s Muslimanima kao našom "braćom i sestrama" na (č)etnički način - "drpiti" Hrvatima BiH! Svjedno, što u stvarnosti Hrvati i Muslimani pružaju danas otpor protiv Srba i to upravo zbog podjele BiH. Ali kad Srbi Muslimanima ponude "učenje" o našoj "isprepletenosti" korijena oni će, po Vuku, odmah pristati na sve!

Taj Vuk je zaista "genijalan" na srpski način. Tako bi Baranja, zapadni Srem i srpski predjeli istočne Slavonije trebali da uđu u sastav Srbije(!) koje nikad nisu bile

Srbija, a da ostali dio današnje Srpske Krajine uđe u sastav BiH. Hrvatska bi trebalo da dobije zapadnu Hercegovinu, desno od Neretve. Pa, rat se upravo danas i vodi zbog tih ili sličnih "kartografija", ali tek bi onda sve ove Vukove "karte" vodile neviđenom ratu.

Ništa bolje ne stoji ni sa Vukovim programskim planovima o obnavljanju *čvrstog državnog saveza između Srbije, Crne Gore, BiH(!) i Vardarske Makedonije*(!!) (kurziv - S.I.). To i zalaganje da se iz političke i geografske jezičke upotrebe izbaci izraz Kosmet kao i Kosovo i Metohija kako bi se vratilo istorijski jedino utemeljeno ime *Stara Srbija*(!) tek bi dovelo do jednog balkanskog rata, možda i šireg u regionu koga bi najviše sami Srbi platili.

Koliko se Vukova upozorenja zaista obistinjuju vidjeli smo iz izloženog programa koji bi se mogao nazvati "rat-poslije-rata". A, što se tiče njegovih ideja o "pozitivnom rešavanju jugoslovenske krize" najbolje iz predloženog vidimo koliki bi tek "poraz nacionalnih i državnih interesa srpskog naroda" uslijedio dođe li ikada do njegove primjene.

Zato, može se samo primjetiti da s tog stanovišta nije tragično što je došlo do "zanemarivanja mogućnosti najveće srpske opozicione stranke... što su obezvređene i upropašćene sve njene ideje", jer sa takvim idejama s kojima smo ovdje mogli da se upoznamo rat bi tek tad bio zaista katastrofalan!

Jer, ako Vuk Drašković misli i danas poslije svega što se desilo da su zapadne i prirodne granice srpskog naroda "tamo gdje su bile i u novembru 1918, kada se zbog ideje o trojednom narodu i unitarnom jugoslovenstvu, na njima nije zaustavila Srpska vojska. Srpski su bili vekovima i srpski jesu svi oni predeli u takozvanoj 'avnojevskoj' Hrvatskoj, gdje su Srbi činili većinu pre počinjenog ustaškog genocida nad njima" (kurziv - S.I.) - onda se zbilja postavlja pitanje kako je to moguće ostvariti, a bez rata i ako je tako, a jeste, što pokazuje i vođenje samog rata od strane onih koji vjeruju u to da se ratom mogu dobiti "srpski predeli", kako se onda sve to slaže sa svakodnevnom kritikom rata od strane Vuka Draškovića, kako se "mirotvorački" Vuk slaže sa njegovim programskim, duboko ratnim planovima!"

Na Vukovom "svetskom" saboru vođa SPO je istupio sa raznim političkim idejama, pomješavši i istorijsko vrijeme i aktere, a i njihov krajnji domet. U nekoj drugoj, normalnijoj situaciji nego što je ova naša, takvo istupanje bi bilo predmet sprdačine no, kad sve to dobije izgled "ozbiljnog" političkog referata na skupu od preko tri hiljade ljudi i kad svi oni, ne manje, sve to uzmu ozbiljno u razmatranje, onda možemo tek zamisliti gdje smo i koliko smo duboko pali!

Vukova naknadna namišljanja

Šta znači Vukova sledeća teza: "Pogrešismo, Vaše Kraljevsko Visočanstvo, što ne omeđismo, najpre, dokle je srpsko, pa tek onda ne napravismo ovo preduzeće sa Hrvatima i Slovencima - govorio je Baja Pašić u decembru 1918. Prestolonasledniku i Vrhovnom komandantu Aleksandru" (kurziv - S.I.)!?

Pod pretpostavkom da je ovo obraćanje Nikole Pašića (Baje! - kako ga zove Vuk Drašković) Aleksandru Karađorđeviću istorijski tačno, no, svejedno, ono svakako danas kao stav nije novo, ta stvar sa mogućnošću "omeđavanja" stajala je u ono vrijeme i istorijski i realno posve drugačije. Naime, prije svega, ondašnja velikosrbi(janska) politička i vojna elita, pobjednički proizašla iz rata nije uopšte razmišljala o nekakvom "omeđavanju" (Ideja "omeđavanja" javiće se tek kasnije).

A, nije razmišljala, iz prostog razloga, što je pobjednički se osjećajući i zaslužnom za nastanak Jugoslavije, smatrala da bi svaka vrsta omeđavanja značila *priznavanje federalnog karaktera nove države* što se nije slagalo sa njenim unitarnim pogledima na prirodu novouspostavljene države. Drugi razlog, zbog čega ideja o "omeđivanju" nije bila zastupana podudarala se sa imperijalnim ambicijama ove elite. Ona je računala ne samo sa Srbima u preku i sa onima što je tamo "srpsko" nego preko toga, i zahvaljujući unitarnom unutrašnjem uređenju, i sa onim što je i *hrvatsko i slovenačko!*

Treći razlog je svakako i činjenica da ni onda kao i danas međunarodni se faktor nije slagao niti odobravao stvaranje nekakve Velike Srbije uprkos zasluga Srba za savezničku stvar. Četvrto, da je ideja o "omeđivanju" bila stvarno prisutna kao rukovodno načelo velikosrbi(janske) političke i vojne elite onda bi se već tada morao voditi rat za "omeđavanje" i protiv Hrvata i protiv Slovenaca kao i protiv ondašnjih Muslimana kao što se danas poslije više od sedam decenija i vodi!

Napokon, peti razlog je i taj, što ni Hrvati ni Slovenci nisu pristajali na nekakvo omeđavanje "srpskog" iz prostog razloga što su znali da bi se u tom slučaju rđavo teritorijalno proveli između opasnosti od primjene odredbi Londonskog ugovora i apetita, u tom slučaju, pobjedničke, velikosrbi(janske) političke i vojne elite.

Najstrašnije je poslije svega što se desilo sa Jugoslavijom i prvom i drugom, što Vuk Drašković, lamentirajući kako je navodno Pašić mislio da spasi zemlju, a zapravo sve to danas stavljajući u funkciju svoje spasilačke uloge, opet ne vidi pravi problem (naš diktat u pogledu unutrašnjeg uređenja!), vjerujući da su Srbi mogli sa Slovencima da očuvaju Jugoslaviju! Taj pristup bi se mogao nazvati sporazumom dva naroda na račun trećeg! "Dok god bude *uklešten* (pazite, molim vas samo izraza!) između Srba i Slovenaca, hrvatski avanturizam će biti nemoćan" (kurziv - S.I.)!?

Tako Vuk Drašković misli da je bilo moguće zaustaviti Hrvate da ne izađu iz Jugoslavije, da ih jednostavno sa Slovencima "ukleštimo" i da oni nemaju naprosto kuda, osim da ostanu i dalje, sretni i zadovoljni u Vukovom i mihailovićevsko-karađorđevićevskom velikosrbi(janskom) raju! Kao u nekakvom mračnom tunelu, zagradiš protivnika i onda mu podijeliš bubotke da bi on potom, u narednih pola vijeka bio srećan što živi s tobom samo zato što nema kud! Naravno, prvom prilikom kad bude mogao, on ti sve to vrati tako što ti njegovi najgori dijelovi naprave pokolj u tvom vlastitom narodu! Poslije toga, nakon pola stoljeća, lamentiraš o uzrocima "zaklanog naroda".

Sve ostalo je igra, prema Vuku Draškoviću. Kao "kauboja i Indijanaca". "Hrvatski secesionizam i rastuća histerija ustaštva mogli su se *smiriti mudro i tiho, pašićevski*. Trebalo je obnoviti i učvrstiti odnose sa Slovencima, što je bilo u obostranom interesu. *U Zagrebu bi, istoga trena, razumeli da od NDH nema ništa*. Onih par stotina ustaša, koji su divljali tih meseci, Vojska bi razoružala i smirila samo u jednoj akciji. *Ako bi odjeknuo koji zvižduk iz sveta, brzo bi bio zaboravljen*" (kurziv - S.I.)!? Tako razmišlja Vuk Drašković, "spasavajući" Jugoslaviju, "mudro i tiho, pašićevski". Kao što ju je i pašićevska politika, inače, temeljno postavila i spasila. Tap, tap, tap, sa pokojim zviždukom i osta država k'o granit! Kakav samo politički genije se krije u srpskom narodu!

Poslije svega, naravno, zaboravljajući samo pritom da već u sledećem dijelu svoga govora, taj isti "spasilac" Jugoslavije kaže i ovo, sve zarad njenog spasa: "SPO je predlagao da Vojska... se zaustavi i *utvrdi na zapadnim granicama srpskog naroda*. Tražili smo da ta skraćena Jugoslavija, odmah prizna suverenost Slovenije i Hrvatske

bez srpskih krajina (kurziv - S.I.)"!!! Da Slobodan Milošević vodi rat u markacijama ove ratne kartografije to je jasno, ali sad je izgleda još jasnije, ko ga sve savjetuje.

Kad bi kojim slučajem Vuk "vodio Srbiju..."

Mi smo se mogli uvjeriti kako nas je Slobodan Milošević vodio i dokle nas je doveo. Rat sa tri jugoslovenska naroda, mržnja i sukobi sa ostalim našim narodima i svađa sa cijelim svijetom, uz svu bruku i sramotu koja ne ide na čast jednom narodu. Vuk Drašković slovi kao veliki kritičar te politike rata, politički protivnik "Slobeslobode" i demokrata po "rođenju" kako bi rekao jedan "deposovac". Zbilja, koliko ta pozicija odgovara onome što Vuk Drašković stvarno misli kao "mirotvorac", "demokrata" i navodni spasilac Srbije već smo djelimično pokazali. Nažalost, nimalo neće biti utješno bude li nas ovaj "demokrata" vodio u "demokratski preporod", srpsku obnovu!

Ali, biće zanimljivo da istovremeno pokažemo šta bi bilo kad bi nekim slučajem zaista Vuk "vodio Srbiju", kako on sam za sebe kaže i obavezno u trećem licu jednine! Programski ("eS-Pe-O-vski") tek bi tada rat bio "atomske". U svom bitnom određenju, Program SPO, onako kako ga Vuk Drašković predstavlja, sadrži elemente ratne strategije velikosrbi(janskog), dražinomihailovićeuskog i "ravnogorskog", karađorđevićeskog nacionalizma. Da to ne izgleda nimalo naivno vidi se iz samog Programa.

Prvo, ako se sa Hrvatima "razgraničiti moramo", a sa Muslimanima "nikako ne možemo" onda će SPO (dode li sutra na vlast, uistinu), morati nastaviti rat sa katastrofalnim posljedicama po vlastiti narod. U prvom slučaju zato što se *razgraničiti moramo*, u drugom pak, što se *razgraničiti ne možemo*! Hrvati ne daju razgraničenje bez rata, u što se mogao uvjeriti i Slobodan Milošević. Muslimani, pak ratuju za "razgraničenje" od Srbije (odbacujući isti državni krov!), isto onako kao što Srbi u Bosni ratuju za razgraničenje od BiH. Posljedice su iste, rat i samo rat!

Drugo, ako su "zapadne istorijske i prirodne granice srpskog naroda... tamo gde su bile i u novembru 1918", odnosno ako su "srpski... bili vekovima i srpski jesu svi oni predeli u takozvanoj 'avnojevskoj' Hrvatskoj, gde su Srbi činili većinu pre počinjenog ustaškog genocida nad njima" onda, eto, opet rata! Jer, ovdje nije riječ o tome da li je to srpsko ili, pak, nije, nego se radi o tome što se to ne može ostvariti bez rata, a imajući u vidu dosadašnje ratno iskustvo Slobodana Miloševića, čiji je upravo najveći "kritičar" sam - Vuk Drašković - ne može se ostvariti izgleda ni sa ratom! I, uzgred rečeno, kakva je u tom slučaju razlika između Vuka Draškovića, Slobodana Miloševića i dr Vojislava Šešelja u pristupu zapadnim, istorijskim i prirodnim granicama srpskog naroda?!

Evo i trećeg razloga za produženje i nastavak rata u režiji Programa SPO i Vuka Draškovića, dode li sutra kojim slučajem ovaj pokret na vlast i bude li Vuk "vodio Srbiju". Ako ovaj vođa i njegov "ravnogorski" pokret misle da bi se Hrvati dali "preraditi" time što će im se dati "otcepljenje... etničkih hrvatskih krajina" u BiH, kako bi "Hrvatska... stekla pravičnu i pristojnu nadoknadu za srpske krajine koje ne mogu biti njene" onda po tome ispada da bi Hrvati mogli biti zadovoljni ovom vukovskom "trampom" samo zato što bi dobili "njihovo za njihovo"! Jer, Hrvati drže do svojih etničkih teritorija u BiH isto onako kao što to čine bosanski Srbi, ali i smatraju srpske krajine podjednako svojom zemljom kao što Srbijanci misle da je Kosovo njihova "svetinja".

Ništa manje nije bitan ni četvrti razlog vukovske, programske (ratne) strategije. Ako, naime, treba, po Vuku, "ići ka državnoj celovitosti, danas razdrobljenoj u Srpsku Krajinu, Bosnu i Hercegovinu, *Vardarsku Makedoniju*, Srbiju i Crnu Goru" budući da "sve ove zemlje i krajine su na istorijskom i prirodnom tlu srpskog naciona... da su to odeljene kuće na isparcelisanoj našoj očevini (...) da se te odeljene kuće sliju u jednu kuću, u odaje pod zajedničkim krovom" (kurziv - S.I.), tada mi nećemo samo ratovati sa Hrvatima i Muslimanima već i sa Makedoncima i Crnogorcima! Ali, šta je to sve prema "državničkom" talentu Vuka Draškovića na bijelom konju i njegovog SPO da zaokruže našu očevinu i sve sliju u jednu kuću, u odaje pod zajedničkim krovom.

"Načertanijevska" Srbija

U svom političkom referatu, podnijetom na "svetskom" saboru SPO, koji će nazvati "ispovešću", Vuk Drašković će istupiti sa tezom da je "arhimedovska tačka narodnog oslonca u *"Načertaniju"* Ilije Garašanina... *sabijena* u dve reči: demokratska Srbija (kurziv - S.I.)" Svako pozivanje danas na "Načertanije" Ilije Garašanina košta i koštaće srpski narod ne samo gubitka Jugoslavije i srpske dijaspore, nego će zbilja povratno, uistinu, *sabiti* Srbiju na prostor između Beograda i Vranja!

Da Vuk Drašković, kao i neki drugi "deposovci" i "espeoovci", pojma nemaju šta znači "načertanijevska Srbija" pokazuje i njihovo shvatanje da "Načertanije" Ilije Garašanina *vodi nekakvoj demokratskoj Srbiji!* Kakva samo zablude! Kad bi se zbilja ostvarila "načertanijevska" Srbija onda bi to bilo vječno stanje rata kao prirodno stanje! Imajući u vidu sve prethodno rečeno, kad se radi o "mirotvorstvu" i "demokratizmu" Vuka Draškovića, ne treba se čuditi ovoj orvelovskoj kombinaciji prema kojoj je demokratija rat, a rat - demokratija!

Jer, fundamentalni stav "Načertanija" glasi: "*Srbiji bi skorim duh umertven bio, ako ne bi bacio svoje zrake preko oni granica, koje su mu danas položene*". A to je zapravo koncept "Velike Otadžbine" - "Velike Srbije", koji kad se pokušava ostvariti vodi ratovima sa svim južnoslovenskim narodima i konačno, završava preko poraza srpskog naroda i u tom slučaju, jednom "*malom Srbijom*", "*Srbijicom*" u kojoj jedva da će stati i svi Srbijanci, a nekmoli i svi Srbi! Sa demokratijom to ima toliko veze koliko sama demokratija ima veze sa takvom Srbijom.

Načelom duha koji baca zrake "preko granica koje su mu položene" već se rukovodila današnja nesretna i opustošena velikosrbi(janska), "miloševićevsko-ćosićevska" politička elita koja je, kao što zorno vidimo, u ime tog načela razorila Jugoslaviju, dovela u pitanje opstanak srpske dijaspore i zaprijetila integritetu same Srbije! Sada se već možemo uvjeriti da je njegov scenario gotovo ostvaren do krajnjih konsekvenci. Još samo fali da i Vuk dokaže sam sebi nastavkom rata kuda vodi "Načertanije" Ilije Garašanina!

Ali, u neku ruku, nije ni Vuk Drašković posve bez prava: "Načertanije" Ilije Garašanina vodi, zaista, *sabijanju* Srbije!

27. ULIČARSKI POLITIČAR

General i Vuk

(...)

Govorio je Vuk
 kao što zna da zine (!?)
veliki sin,
 nikada tiranin
 (...)

Nikada tako lep
gleda u ceo svet
 i nešto zbori
 gore na Ravnoj Gori. (sva kurziv - S.I.)

Radoman Kanjevac, *Srpska reč*, 71/10.05.1993.

Vuk Drašković je izvolio se javiti povodom mog teksta u 500-tom broju *Duge* o njegovoj politici i politici SPO što su zvučno najavljene na Svetskom saboru ove stranke u martu mjesecu ove godine. Prije nego što odgovorim ovom "političaru-uličaru" neka mi bude dozvoljeno da podsjetim čitaoce sa crnogorskog državnog područja na makar jedan dio moje novinski izražene kritike politike SPO i njegovog vođe - Vuka Draškovića.

Što sam, zapravo, napisao?

Kad Vuk "zine"

Kritički sam se bio osvrnuo na Vukovo stalno neskromno samoviđenje sebe (tj. njega) kao spasioca Srbije! Posebno, na autolansiranje slogana poput onog koji potiče od "izvesnih Milice i Snežane", za čije porijeklo samo nam je on svjedok, a koji glasi: "Vuče, spasi nas"! Ili, na primjer, kad on sam za sebe kaže: "...da je Vuk Drašković vodio Srbiju"! Kao bilo bi sve drugačije. Malo morgen!

Usprotivio sam se političkim i drugim glupostima koje su bile na tom saboru izrečene. Poput one, kad njegove saborske pristalice sami za sebe (za SPO) kažu kako su oni "svetlosni zrak što se diže", "treperanje srpskih srca kad Vuk progovori", ili kako će oni "teško ranjenu Srbiju, na svojim rukama, a preko najteže Albanije... da iznesu"! Posebno je degutantno zvučala tvrdnja kako SPO "simbolizuje napor da se ostvari demokratija" odnosno da od njega "presudno zavisi... hoćemo li osvojiti demokratiju za Srbiju...".

Najsmješniji je bio poziv na demokratiju u stilu "za Vukom", na način "stada i pastira". Napisao sam i smatram da od nas s tom vukovskom "*auuu-uu*" *demokratijom* mogu na kraju ispasti još samo veće ovce nego što smo se dosada pokazali.

Na sve to Vuk Drašković ništa ne odgovara, ni priznavajući, ni pobijajući moje kritičke opaske doživljavajući ih lično: "Ne bi to bilo loše... da 'analiza', puna mrzovolje, malicioznosti i nadmenosti, *nije najobičniji falsifikat*" (kurziv - S.I.)!?

Na početku ovog teksta citirana pjesma Radomira Kanjevca najbolje ilustruje političku "skromnost" Vuka Draškovića o kojoj sam pisao, mada ne manje kazuje ponešto i o umjetničkim dometima samog njenog tvorca.

Naime, ako je vjerovati Danici Drašković, direktoru *Srpske reči* i supruzi Vuka Draškovića, a nemamo razloga da joj barem u ovom slučaju ne vjerujemo, ovaj list pokrenut "ličnim sredstvima Vuka i Danice Drašković" služi za objavljivanje puzave poezije u kojoj se veliča njegov gazda sa takvim pjesničkim "biserima" i izrazima kao što su "govorio je Vuk/kao što zna da zine/veliki sin/Nikada tako lep/gleda u ceo svet/i nešto zbori/gore na Ravnoj Gori". Kakve samo gluposti!

Dograbi li sutra ovaj čovjek pod svoje šape TV-Bastilju, kako on već zove RTV Beograd u svom "demokratskom" otporu režimu Slobodana Miloševića, ne bi me čudilo da svaku večer pred Dnevnik čujemo po neku od ovakvih pjesmica o Vuku i njegovom đeneralu!

Pošto se Vuk žali da "nema u srpskom jeziku ružnih reči koje mi nisu upućene, nema prljave političke etikete koja mi nije prilepljena" mogu da ga samo popravim i utješim da ima i lijepih riječi kao ove Kanjevčeve. U svome listu! Zato pred spavanje treba obavezno da uzme svoj list i čita tako mu milu - o njemu samom - aleksandarveličanstvenu poeziju. Čujte samo ovo, govorio je Vuk kao što zna da *zine/veliki sin*! Nikada tako lep. Nikada! Nije li Vuk stalno "lep". Nešto zbori! Zar Vuk samo nešto zbori? Zar Vuk ne zbori o svemu i što zna i što ne zna?

"Auuu-uu" demokratija

Napisao sam takođe, kako bi ta "*auuu-uu*" demokratija izgledala praktično kad bi Vuk, kako kaže njegov dvorski pjesnik, "zinuo", odnosno kojim slučajem došao na vlast. Na to nas već upozoravaju neke činjenice.

Prvo, spomenuo sam da je ovaj gatački politički "genije" vlastitu ženu uveo u najviše rukovodstvo SPO! Šta nam garantuje da sutra na vlasti ovaj stranački nepotizam neće postati pravi sistem u regrutovanju cijele porodice kao vlastodržačke, tako da ne bi bila u pitanju samo Dana, nego i sve njene brojne sestre, zetovi, babe, tetke, a i Vukova "vamilija" nije u tom pogledu tako malobrojna.

Drugo, o tome kakva bi bila demokratija "za Vukom", govori i sama činjenica da je on prihvatio statutarno rješenje u stranci prema kojemu kao predsjednik ima pravo da "sam imenuje jednu trećinu članova Izvršnog odbora... a preostale da bira Glavni odbor". Ne bi stoga trebalo da čudi nakon ovoga da Vuk Drašković, kad bi kojim slučajem došao na vlast, sam "diskreciono" bira i otpušta vlade, smenjuje ministre, postavlja i raspušta skupštine.

Na sve to Vuk Drašković mi odgovara, opet niti pobijajući činjenično moje navode, niti ih potvrđujući, na sledeći način, lično i "uvređeno": "Od prvih koraka koje sam napravio na javnoj sceni prate me laži, uvrede i svakojaka podmetanja". Možda, ne sporim, ali ako su drugi lagali, vrijeđali i podmetali Vuku Draškoviću to ne znači da time i tako može odgovoriti na, u ovom slučaju, vrlo konkretne kritičke zamjerke koje sam pedantno i precizno iznio na osnovu gornjih fakata.

Uostalom, o tome, o čemu sam pisao, javno se govori na nivou rukovodstva samog SPO. Evo samo nekih stavova sa posljednje sjednice Glavnog odbora. "Krivica našeg predsednika je velika, upravo zbog toga što je u rukama koncentrisao apsolutnu vlast. Ni sa kim je ne deli...". Ili: "... šta to beše demokratija u samoj stranci? (...) Bože moj, svi čekaju njega. Stvara se utisak njegove nezamenljivosti". Pa dalje: "Hrlio je od

tribine do tribine, ne konsultujući nikog, ne ceneći drugog, do sebe". Još dalje: "... globalni je utisak da je metod rada u SPO-u u osnovi nedemokratski".

Lažni mirotvorac: dnevno o miru, a noću u rat!

Napisao sam, analizirajući prethodno izmjenjeni Program SPO koji je usvojen na "svjetskom" saboru, da sa stanovišta glavnih programskih stanovišta nema razlike između SPS i SPO. Pardon, ima s tim što bi rat u slučaju da Vuk Drašković dođe na vlast bio tek pravi rat! Pomenio sam da bi vraćanje odnosa na stanje 6. aprila 1941. godine u pogledu razgraničenja sa Hrvatima, kao što traži Vuk, dovelo samo do većeg ratnog sukoba između srpskog i hrvatskog naroda.

Posebno sam kritikovao Vukovu tezu o našoj isprepletenosti korijena sa Muslimanima kad se radi o porijeklu muslimanskog naroda. Ta šovinistička, velikonacionalistička teza o "zajedničkom" porijeklu koja osporavajući muslimanski identitet i jeste jedan od uzroka današnjeg rata sa Muslimanima. Jer, ako su Muslimani zapravo, davnašnji Srbi onda oni moraju da uđu u zajedničku državu s nama milom ili silom. Tako ovaj dnevni i lažni mirotvorac sakriva stvarnu ratnu strategiju i svoju i stranke koju vodi.

U odgovoru Vuka Draškovića nema ni "ič" objašnjenja izuzev uvreda na moj račun ("Služeći se akribijom Mile Štule, Slobodan Inić je... uz pomoć istrgnutih citata i montaže, u mojoj besedi... i u Programu... tražio *ono čega tamo nema...*" (kurziv - S.I.)). On dalje kaže: "Ni to Slobodan Inić neće da prihvati, pa svoj gnev zbog učinka šovinističkog ludila u bivšoj Jugoslaviji usmerava na Vuka Draškovića, jer, valjda, *tako treba*" (kurziv V.D.).

Nikakvim se montažama nisam služio. Svaki moj navod je bio korektno naveden. Što se tiče pak, odgovornosti za ovaj rat nisam je prevalio na Vuka Draškovića umjesto na one koji su ga stvarno vodili. Ja sam samo pokazao da Vuk Drašković, dnevni mirotvorac, kad bi kojim slučajem došao na vlast, sa stanovišta svoga Programa *vodio bi* žešći rat od ovoga pod uslovom da su on i njegova stranka toliko ozbiljni ljudi da poštuju sami ono što su zapisali u svome Programu. Možda se ja zbog toga varam i u tom slučaju priznajem da moja analiza vjerovatno nije dovoljno "korektna".

Ali, da je i Vuk Drašković kriv takođe za ovaj rat pokazuje njegovo dalje "programsko" diplanje. Na Glavnom odboru, poslije Sabora, ponovo će se vratiti svojoj omiljenoj temi - Muslimanima i ponovo će tvrditi kako su Muslimani - Srbi!

"Ja mislim da ovde nema ni jednog čoveka koji... može poreći da su *ti muslimani* Herceg Bosne (kakav samo ton! - prim.S.I.) - ko? - *ljudi našega jezika... našega korena, etničkog porekla, kulture. Pa zar to nije neka vrsta autogenocida*" (kurziv - S.I.)!?

A, kao što znamo, oni neće da budu Srbi niti misle da su Srbi. Zbog toga su spremni i da ratuju i zato i ratuju. Poslije ovih riječi ne preostaje mi ništa drugo nego da preporučim Vuku Draškoviću da napokon ode u Herceg Bosnu na pitu i baklave i "ubjedi" Muslimane ko su i šta su, zaustavi samim tim rat i vrati se u Srbiju na bijelom konju! Vraga!

Da Vuk Drašković nije samo "programski" kriv za ovaj rat govore i još neke vrlo konkretne i praktične činjenice. Taj čovjek koji dnevno priča o miru, *noću šalje svoje paramilitarne i stranačke formacije u rat u BiH!*? Vrline javne, poroci tajni rekli bi stari, ne Srbi, nego Latini. O tome imamo direktno priznanje sa sjednice Glavnog odbora SPO gdje se kaže: "Gospodin predsjednik je, moram to sa bolom konstatovati,

imao i dvojaki odnos prema srpskoj gardi. Nju zvanično negiramo, a mlade ljude šaljemo u Bosnu. Hoće li oni da ginu nepoznati, bezimeni?"!!!

Poslije ovoga, mislim da ta maskerada od Vuka i njegovog mirotvorstva biva konačno zderana.

Vuk vodi balkanskom ratu!

Napisao sam da je Vukova programska kartografija izložena na "svetskom" saboru (Baranje, zapadni Srem, srpski predjeli u istočnoj Slavoniji, srpske krajine) već treću kalendarsku godinu predmet i uzrok današnjeg rata na prostorima bivše Jugoslavije, barem što se tiče srpske strane. Zbog toga se ratuje, Vuče Draškoviću! Nije li problem samo u tome što ti nisi umjesto Slobodana Miloševića i Dobrice Ćosića?

Isti je slučaj i sa Vukovim zalaganjem za obnavljanje "čvrstog državnog saveza između Srbije, Crne Gore BiH i Vardarske Makedonije" kao i nastojanje da se izbací, prema Vuku, izraz Kosovo kako bi se vratilo ime Stare Srbije! Sa stanovišta ovog programskog, vukovskog zalaganja postojeći rat bi se samo proširio što bi dovelo do jednog ukupnog balkanskog sukoba! Uistinu, tome vode Vukove, programske teze.

Na sve to Vuk i njegov i Danin list, *Srpska reč*, mi odgovaraju bez ikakvih argumenata i sa invektivama. "Inić... dokazuje da je tipičan produkt marksističkog obrazovnog sistema socijalističke Jugoslavije. U najboljoj tradiciji Staljinove Kominterne i Brozove 'borbe protiv velikosrpske buržoazije'. Kao Vuk i Dana su obrazovani mimo ovoga sistema, odrasli u nekoj drugoj zemlji i imaju školske i druge diplome na kojima ne piše SFRJ. Ja bih im preporučio da se odreknu svoga života i svih stečenih kvalifikacija u toj zemlji u kojoj je prvi put u njegovoj istoriji srpski narod mogao da se biološki obnovi!

Kritički sam zamjerio Vuku Draškoviću, takođe, da njegovo ciljanje na zapadne i prirodne granice srpskog naroda "tamo gde su bile i u novembru 1918..." (kao i da su srpski "svi oni predeli u takozvanoj avnojevskoj Jugoslaviji") nije u skladu s njegovim dnevnim zalaganjem za mirom, jer upravo se danas zbog tih granica i ratuje!

Pokazao sam da Vuk laprda o istoriji kad izmišlja kojekakve dijaloge između Pašića i Aleksandra na temu kako Srbi pogrešiše što ne omeđiše svoje, "srpsko", prije nego što uđu u "preduzeće" sa Hrvatima i Slovencima. Da su kojim slučajem i htjeli da to "omeđe" morali bi već tada ratovati kao što i danas ratuju. Osim toga, tadašnji velikonacionalni Srbi i nisu htjeli nikakvo omeđenje smatrajući kroz uspostavljanje unitarnog unutrašnjeg uređenja prve Jugoslavije sve to - svojim!

I na to Vuk Drašković, Dana i list *Srpska reč* mi odgovaraju sa ne samo ličnim uvredama, nego i podmetanjem Institutu u kojem sam zaposlen. "Da Inić ne piše tako kako piše, veliko je pitanje da li bi SPS vlast i dalje izdašno finansirala njegov Institut". Iz njihovih usta u božije uši! Da se i mi malo u Institutu potkrpimo.

Tvrdio sam da se Vuk vara ako misli da su Srbi mogli sa Slovencima da sklope pakt na račun trećeg, "uklješte" Hrvate i da na taj način "spasu" Jugoslaviju. Velikonacionalni Srbi nikako da shvate da se dominacija u pogledu unutrašnjeg uređenja uvijek vraća kroz neviđeno stradanje vlastitog, srpskog naroda pa to važi i za Vuka Draškovića.

Drugi su "lopovi"

Konačno, napisao sam bio da do raspada Jugoslavije i rata nije došlo zbog toga što se Srbija i Crna Gora nisu oslobodile "poražene ideologije socijalizma", mada tvrdim da je to bilo potrebno iz drugih razloga učiniti, nego što su bivši, komunisti postali velikonacionalisti, što su prihvatili, nemajući više kud, upravo šovinističku opciju koja je jednom već rasturila Jugoslaviju i koja se danas nalazi i u programu Vuka Draškovića i većine srpskih opozicionih stranaka. Sa takvom politikom moralo je doći do raspada Jugoslavije i rata ma ko da ga je vodio: bivši komunisti kao velikonacionalisti ili tradicionalni velikonacionalisti kao antikomunisti.

I na tu vrstu argumentacije Vuk Drašković odgovara uvredama, ali ne samo meni već vrijeđa i list *Dugu* u kojoj povremeno sarađujem. "A na drugoj strani, čitamo u *režimskoj štampi i listu koji finansira upravo SPS, a reč je o Dugi* da smo hipernacionalistička stranka... Ne mislim da je njihova kritika u pravu, jer su oni, *lopovi jedni*, prosto zaobišli ono ključno mesto - *ovo je naš ideal*. Ovo je istorijska i etnička pravda, da ove teritorije dođu *pod jedan zajednički krov...*" (kurziv - S.I.).

U *Dugi* će valjda znati što da rade sa Vukom, koji se ipak i pored toga što su tamo "lopovi jedni", javio da mi odgovori. Što se mene tiče, naći ću načina da ovu političku barabu "smirim" jednim novim tekstom. No, mnogo je važnije da nam je Vuk Drašković stavio na znanje da bi on, za razliku od Slobodana Miloševića, vodio rat iz ideala za ostvarivanje istorijske i etničke pravde da teritorije dođu pod jedan zajednički krov kad bi kojim slučajem sutra došao na vlast! Ali je Srbima to za utjehu, mani ga...

I konačno, tvrdio sam da mi nismo ratovali protiv Slovenaca, Hrvata i Muslimana na pitanju: za ili protiv socijalizma nego na pitanju *teritorijalizma* koji je i bitno odredište nac. programa Vuka Draškovića. S tog stanovišta, ako uzmemo ukupnu programsku "misao" Vuka Draškovića i njegove stranke, smatram da nije nikakva šteta, pored nažalost one već postojeće, što je došlo do "zanemarivanja mogućnosti najveće srpske opozicione stranke... što su obezvređene i upropašćene sve njene ideje", kao što kaže Vuk Drašković, jer bi tek sa takvim idejama srpski narod bio upropašćen!

Na sve to Vuk Drašković odgovara podmetanjima. "Moje portrete po pravilu prave falsifikatori. (...) Najnoviji falsifikat Slobodana Inića, pravljen potezima ideološke ostraćenosti i mržnje, najbolje će, verujem, osporiti original". Moram ovdje odmah ipraviti Vuka. Original je gori od "falsifikata".

Sva je sreća što Vuk Drašković nije ni ozbiljan čovjek, a još manje nekakav vođa. Završiću zato riječima Mileta Zdravkovića, koje je izrekao na sjednici Glavnog odbora SPO: "Mi želimo da oborimo Miloševića, a nemamo protivkandidata. (...) moramo da nađemo čoveka koga ćemo... sa izgledima kandidovati za predsednika republike".

Što se to brže shvati biće prije svega bolje za samog Vuka Draškovića.

28. VUK, IPAK, NIJE CRVENKAPICA

Nikako ne odgovara istorijskoj istini da su Srbi 1918. godine propustili da omeđe svoje granice iz nekog romantizma o trojednoj naciji - Srba, Hrvata i Slovenaca - kako nam to "nevino" sugerira Vuk Drašković, povodom pedesetljeća "od ubistva đenerala Mihailovića" (*Srpska reč*, 154, 15. jul 1996), nego baš zbog toga da bi izbjegli omeđivanje takvih granica pa otud i ta nakazno skovana kategorija o jedinstvenom narodu, ili trojednoj naciji sve kako bi im država bila veća. *Mislim, Srbija i njena Jugoslavija*.

A, da kojim slučajem to i jesu pokušali, morali bi ratovati sa Hrvatima već tada kao što su ratovali i 1941. godine i, sada, u ovom tek završenom ratu. Ali, i to, opet pod pretpostavkom da bi im tako nešto Saveznici dozvolili kao što im ni danas međunarodna zajednica nije dopustila da "ispravlja" bilo kakve "greške iz 1918. godine", ili "avnojske iz 1943. godine", što će možda najbolje formulirati Ričard Holbruk rečenicom koja ostaje za pamćenje: "Gospodo Srbi, samo bez istorijskih predavanja i ostalih...".

Zato je prava istorijska neistina da je Aleksandar bio "moljen" od strane saveznika, kako to Vuk danas naknadno literariše, da zaokruži srpske granice!? To naprosto nije tačno iz već navedenog, ali i iz razloga što je i sam Aleksandar, kao tipičan izraz "zemljišne" svijesti srbijanskog seljaka, pretpostavljao veći posjed omeđivanju granica. Razumije se, bez granica!

Ne postoji greška iz 1918. godine

Prije svega, nije postojala ta "greška iz 1918. godine"! Ne barem u onom smislu kako to misli Vuk Drašković i mnogi drugi "dvorski" Srbi prije njega. "Greška" je bila što su velikonacionalistički Srbi i onda i danas smatrali da je to greška, budući da nisu ovladali Jugoslavijom bez granica, a nisu stvorili ni Veliku Srbiju. Pa, ako već nisu mogli na početku da ograde imanje, hajde onda da ga barem "dograde": kraljem, dvorom, žandarmerijom, policijom, Aleksandrovom profašističkom diktaturom, *Radićevim* ubistvom...

I to je 1941. godine definitivno propalo. Tada na scenu stupa "rodoljubivi" Draža, baš kao i Milošević 1991. godine, da "ispravi grešku iz 1918. godine" i konačno omeđi srpske etničke granice. Kad već nije uspjelo "dograđivanje" pristupilo se "ograđivanju". To je tek bila greška. Velika greška! Upravo onolika koliko ih je nosila misao o razmjerama Velike Srbije.

Da nije bilo Tita i partizana... sa sjetnim uzdahom će Vuk. Dakle, da nije bilo partizana Draža *Mihailović* bi, po Vuku, "ispravio grešku iz 1918. godine" i omeđio srpske etničke granice!? Vraga! Zašto to Srbiji danas nije pošlo za rukom kada nema više avnojskih komunista, ili kad su neki koji su sebe za to smatrali upravo postali glavni dražinovci na čelu sa Slobodanom Miloševićem, kada je gotovo sve i svi - od teleta do akademika stalo iza Miloševića na tipično dražinovski način!

Da zaista nije bilo Tita ne bi bilo ni obnove Jugoslavije. Ma kakvo ispravljanje greške iz 1918. godine"! Daj bože, da bi Srbija, u tom slučaju ostala između Beograda i Kraljeva, jer bi bila kažnjena od strane saveznika budući da su joj od ukupno četiri

pokreta tri bili antisaveznički, mada, doduše, na različite načine. Zahvaljujući tom komunističkom spriječavanju Draže u "ispravljanju greške iz 1918. godine", Srbija i srpski narod našli su se na pobjedničkoj strani u Drugom svjetskom ratu, obnovljena je Jugoslavija, svi Srbi su zaista živjeli u jednoj zemlji, srpski narod je postao konstitutivnim u pet jugoslovenskih republika...

Kao i sada, ni onda nikakav Draža ne bi tada položio *Pavelića* na pleća, kako to Vuk danas "prognozira" iz sadašnjosti u prošlost, niti bi "ispravio grešku iz 1918. godine", kao što to ni svi zajedno danas, doduše, sa različitim učincima, nisu mogli ni Miloševi, *Kadijević*, Karadžić, Šešelji, Koštunica, pa ni sam Vuk u ranijoj fazi, da natjeraju *Tuđmana* da klekne na Trgu Bana Jelačića. Sami nesrpski narodi, kao što vidimo, ne daju bez krvi teritorije koje smatraju za svoje. Tome se opet pridružio i svijet ne odobravajući da im ulazimo u teritorijalne posjede.

O ulozi Srba - "izdajica"

Posve je netačno i to da su neki "izdajnički" Srbi (misli se na avnojske, srpske komuniste-partizane) razdijelili zemlju!? To "razdeljivanje zemlje", kako Vuk zove, izborili su jugoslovenski narodi u svojoj NOB-i da budu, kako se kaže u Deklaraciji Drugog zasjedanja AVNOJa "svoji na svome". Dakako, u Jugoslaviji, ali prije svega - svoji na svome! Da im ne bi sutra opet neko rekao kako je to "srpsko", kao što se i desilo 1991. godine.

"Izdajnički" Srbi su samo shvatali da bi jedino to moglo da spase Jugoslaviju u kojoj bi sav srpski narod o(p)stao - u jednoj državi na republikanskoj osnovi i sa njenom višecentričkom strukturom. Na zasjedanju Velike antifašističke narodno-oslobodilačke skupštine Srbije (11.11.1944. godine u Beogradu) o odobrenju rada narodnih predstavnika Srbije na Drugom zasjedanju AVNOJ ti "izdajnički Srbi", prema Vuku, kažu u svojoj Deklaraciji slijedeće:

"Srbi iz Srbije uvek su težili da budu u što tešnjoj zajednici sa svojom srpskom braćom izvan Srbije... ali svi napredni i slobodoljubivi sinovi našeg naroda znali su da *Srbi van Srbije mogu dobiti svoja nacionalna prava samo sa ostvarivanjem bratstva i jedinstva sa bratskim južnoslovenskim narodima sa kojima žive na istoj teritoriji, samo uz poštovanje slobode i nacionalnih prava tih naroda...*

Nasuprot takvim demokratskim i slobodarskim težnjama najboljih ljudi srpskog naroda, reakcionarne velikosrpske klike uvek su išle za tim da ljubav srpskog naroda za slobodu i nezavisnost i njegovu spremnost da tu slobodu i nezavisnost brani do poslednje kapi krvi, iskoriste za *prigrabljivanje tuđih teritorija*, za ugnjetavanje drugih južnoslovenskih naroda. Te klike gledale su u stvaranju jedinstvene južnoslovenske države samo mogućnost za uspostavljanje *svoje hegemonije nad drugim južnoslovenskim narodima...* Za svo vreme postojanja stare Jugoslavije, te su klike na delu sprovodile ugnjetačku politiku prema ostalim bratskim narodima, da je na mesto bratstva i jedinstva među njima došlo do teških nacionalnih razdora i međusobne borbe. Isto tako, te su klike vodile politiku raspirivanja šovinističke mržnje protiv drugih južnoslovenskih naroda *kod Srba izvan Srbije, a u prvom redu između Srba i Hrvata.*

Posledice te reakcionarne šovinističke politike bile su strahovite, ne samo za celu državnu zajednicu, nego naročito i u prvom redu za srpski narod, kako u Srbiji, tako i izvan nje" (Sva kurziv - S.I.) (*Pet godina narodne države*, Kultura, Beograd, 1948, str. 73-74).

Eto, kako su "izdajnički" Srbi mislili pre pola stoljeća i kako su to "razdeljivali zemlju", po Vuku. Kad bi se iz ovog teksta izbacilo ono o bratstvu i jedinstvu kao i jezik iz onog vremena neko, ko u prvi mah ne zna o kakvom se dokumentu radi, pomislio bi da je to izvadak iz neke od rezolucija današnje EU ili Savjeta bezbjednosti OUN. To, istovremeno, objašnjava i činjenicu da srpski velikonacionalisti nisu samo u sukobu sa avnojskim komunistima nego i u direktnom i trajnom sukobu sa demokratskim svijetom pred kojim se, inače, lažno demokratski predstavljaju.

Sve drugo, u suprotnom, vodi Draži, Paveliću, Rupniku, Jasenovcu, klanjima na Drini... Kao što i danas vodi Miloševiću, Tuđmanu... razbijanju Jugoslavije mada ne i sa istim odgovornostima i istim posljedicama. To je bila jedina osnova moguće obnove Jugoslavije, ili smisao upravo onog pokliča, koji će biti u naše vrijeme krajnje nacionalistički pervertiran: svi Srbi u jednoj državi, ali zato bez srpske dominacije u njenoj središnjici.

Ako su komunisti spriječili da se ostvari genijalni Čičin plan o "ispravljanju greške iz 1918. godine" znači li to, po Vuku, da je i međunarodna zajednica danas "komunistička" samo zato što je spriječila Slobodana Miloševića i Radovana Karadžića da "isprave greške iz 1918." i 1943. godine prema Dražinim receptima kažnjavanja svih onih što su krivi za našu "aprilsku nesreću" i "svim Vukovim govorima" iz 1991. godine.

Ne mora se biti avnojski komunista-partizan da bi se shvatilo da je plan o "ispravljanju greške iz 1918. godine" krvav i zaludan posao. Nisu Valjda Čerčić onda, i danas svi ti *Van den Brukovi, Klintoni, Jeljčini...* avnojski komunisti koji ne daju Srbima da ograde nacionalno i državno imanje zbog koga bi, poslije završetka Drugog svjetskog rata, dopali položaja međunarodnog parijske kao što su danas u tom položaju zahvaljujući upravo Miloševićевой simbiozi sa vaskrsim Dražom.

Draža i Milošević su isto

Zato, uopšte nije jasno zašto Vuk kritikuje Miloševića kad već veliča Dražu, ako se zna da je Milošević takođe, kao i Draža 1941. godine, "video veliku priliku" da 1991. godine ispravi grešku i iz 1918. i 1943. godine. Jer, ako bi Vuk hteo da bude vjeran samom sebi u pogledu veličanja Draže, onda bi shodno tome morao da veliča i Miloševića i to dvostruko: i za pokušaj ispravljanja greške iz 1918. i one iz 1943. godine!

Ne može se za jednu te istu namjeru - "ispravljanje greške iz 1918.", kao i one iz 1943. godine - s jedne strane, slaviti Draža, a, s druge, bacati u blato Milošević. To je valjda samo zato što je Milošević komunista, reći će Vuk. Na to nemam boljeg odgovora do ovog: da, on je komunista isto onoliko koliko je i Vuk demokrata! Otud se i politička, istorijska i krivična odgovornost Slobodana Miloševića za "vešanje Srbije i srpskog naroda", kako to Vuk krsti, ne može danas ustanoviti veličanjem Dražine namjere za "ispravljanjem greške iz 1918. godine", a osudom iste takve nakane, u Miloševićevom slučaju samo pola stoljeća kasnije.

Inače, sama tvrdnja Vuka Draškovića da su Srbija i srpski narod osuđeni na vješanje uveliko je tačna. Samo, ne i u onom smislu koga on podmeće kako je sve to počelo sa svojevremenom osudom Mihailovića nego upravo onda kada je Milošević, poslije gotovo pola stoljeća, "oživio" mrtvog Mihailovića uzevši ga kao osnovu svoje velikosrpske politike u razdoblju od 1987. godine. "Oživljavanje" svojih mrtvih - jedan posve čudan običaj kod Srba - košta ih, po pravilu, masovnih gubitaka života živih!

I uistinu govoreći, Milošević je zaista "obesio" Srbiju, ali je pritom "obavio tehnički deo dželatskog posla" reprizno - na dražinovski način. Dakle, Vuk je, generalno govoreći, u pravu, samo je pritom, "zaboravio" da doda da je to ovaj radio po Dražinim nac. programima.

Ako bi se poštovale samo neke od istorijskih činjenica o ulozi Draže Mihajlovića, onda biće prije da je Slobodan Milošević, s obzirom na velikosrpski program sa kojim je krenuo u rat 1991. godine protiv hrvatskog i muslimanskog naroda, poput onog Mihailovićevo (i *Moljevićevo*) iz 1941. godine – ne manje, ako ne i više, vjerniji Dražin sljedbenik od samog Vuka koji se inače i nacionalno i politički na njega poziva kao svoga uzora.

Ni protiv Miloševića se ne može nečasno

Nema veće Vukove zablude od one da će se, napadajući Tito, partizani i avnojski komunisti samim tim vršiti i kritika Slobodana Miloševića. Ta bi kritika morala prvo dokazati da je "Sloba-sloboda" politički išta drugo do čovjek kome je vlast jedina ideologija. A, drugo, upravo je takva kritika i odgovarala dražinovski raspoloženom Miloševiću 1991. godine koji je sa Titom i avnojskim komunistima imao isto onoliko veze koliko i Vuk Drašković sa Mikom Špiljakom, dok je radio u njegovom kabinetu.

Jer, Milošević iz 1991. godine, inače Vukov Vrhovni Komandant, kako ga je ovaj tada prizivao, nije ništa drugo, no jedan od tipičnih Dražinih vojvoda-prašinara iz 1941. godine. Kritika takvog Miloševića znači, ustvari, i kritiku Draže Mihailovića budući da su obojica, kao što smo i pokazali, želeli postići doslovno istu stvar: "ispravljanje greške iz 1918. i 1943. godine"!

Na veličanju Draže Mihailovića i kritici Slobodana Miloševića za iste namjere, samo u različitim istorijskim razdobljima, u pogledu "ispravljanja greške iz 1918." kao i one iz 1943, ne može se izgraditi nikakva alternativa današnjem režimu u Srbiji. Osim toga, Vuk Drašković pravi izbornu uslugu Miloševiću kada veliča Dražu. On, zapravo, time samo potencira Miloševićovo današnje mirotvorstvo, a potire svoje vlastito i dosadašnje barem u jednoj fazi - između njegovih "svih govora" iz 1991. godine i ovog uvodnika iz *Srpske reči*.

Sve se čini, kao da Vuk Drašković želi ovim tekstom da spase Miloševiću dojučerašnju ratnu politiku! To, istovremeno, razotkriva i njegovu varljivu opozicionu ulogu do sada: Milošević za rat, on za mir, sad Milošević hoće mir, a Vuk bi uz pomoć Draže da "ispravlja greške"! Njemu kao da je naprosto krivo što je Milošević prešao na pozicije mira! Ne napuštaju li time obojica svoje dojučerašnje politike: jedan ratnu, drugi mirotvornu da bi u tome samo izmjenili uloge.

To dvojstvo kod Vuka Draškovića, dvojstvo njegove ličnosti, ali i njegovog političkog habitusa, između rata i mira, objašnjava i sve njegove dosadašnje političke poraze i poraze njegovog SPO kao i potpunu marginalizaciju srbijanske opozicije. Sad kad je Milošević za mir, Vuk ne zna više šta da radi. Otud i sva ta njegova glorifikacija Draže: on bi sa Mihailovićem da optuži Miloševića za sve strahotne posljedice jednog rata koji je ovaj i vodio na bazi svih Čičinih nacionalnih programa od 1941. do 1944, sve u cilju "ispravljanja greške iz 1918." kao i one iz 1943. godine!?

Budući da Drašković nije principijelni mirotvorac za šta se izdaje, a i kako bi to mogao biti s obzirom na grobarsko veličanje Mihailovića, Vuk će na pozicije mira

doći taktički, samo zato što je "komunista" Milošević vodio rat, a ne on kao autentični Dražin sljedbenik, jer bi se svakako, u tom slučaju, završio sa drugim, pobjedničkim, ishodom!? U tom se dvojstvu sadrže i svi dosadašnji neuspjesi srbijanske nacionalističke opozicije. Ona je bila sve vrijeme politički toliko ograničena da nije htjela da vidi da svojim ekstremnim antikomunističkim nacionalizmom uzdiže do neslućene moći i održava na vlasti svoga najvećeg političkog protivnika - "komunistu" Slobodana Miloševića.

Komunizam se 1991. godine nije mogao rušiti antikomunističkim nacionalizmom, kao što je mislila opozicija i tada, i još i danas, na žalost, to isto misli, nego samo demokratskim antinacionalizmom - nekom vrstom kontrapunkta "nacionalizmu kao poslednjoj fazi komunizma". Time bi se rušio i komunizam i nacionalizam, ali naši antikomunistički opozicionari nisu to htjeli: oni su mislili da mogu rušiti komunizam nacionalizmom, onim istim sredstvom kojim je Milošević spasavao komunizam!? Zato su se u Srbiji danas održali i komunizam i nacionalizam, ili oboje u isti mah što je najgora moguća kombinacija - "komuno-nacionalizma".

Otud se i Miloševićev odlazak ne može ostvariti, a da to ne povuče i svu tu njemu toliko lojalnu velikonacionalističku opoziciju u Srbiji. Svjesni toga oni se zato zajednički i održavaju, jer samo **ZAJEDNO** i mogu još jedno vrijeme opstati. Ali, ni protiv Miloševića, takvog kakav jeste, tog srpskog simbola besčašća i srama, nasilja i površnosti - sukusa najgorih mentalitetnih odlika u jednom narodu - ne može se nečasno i nema se na to pravo. Samo oni koji to jednom shvate, i ako ikada uopšte shvate, mogu nešto u Srbiji promjeniti i promjeniti samu Srbiju.

29. VOĐA BUDALA

"Kad budalama nudiš nemoguće
oni te podržavaju", Vuk Drašković,
Srpska reč, 136/6.11.1995.

Današnji Vukov SPO nastaje 1990. godine nakon rascjepa unutar Srpske narodne obnove koju je predvodio Mirko Jović iz Nove Pazove, inače, jedna vrsta političkog amalgama između srpskog polufašiste i seoskog momka neodređenog zanimanja kome će pravoslavno probuđeno srpstvo razviti neobične ambicije za uzletom prema najvišim mjestima u državi. Sve do skora i država je računala s takvom političko-nacionalnom "figurom" koja se u posljednje vrijeme, valjda ispunivši namjenjene joj zadaće, izgubila iz javnog života.

S njima je bio zajednički ortak i Vojislav Šešelj koji će vremenom u svakom pogledu nadrastiti Mirka Jovića: od srpskih graničnih mapa preko "zardale kašike" za likvidiranje nesrpskih naroda do izazivanja noćnih seoskih straža u zemunskom ataru što su sve češća pojava pred ovim zemljišno grabežljivim vođom Srba na kraju ovog milenijuma.

Sada mu Veliki Zemun dođe kao skromno zadovoljstvo za Velikom Otadžbinom za kojom je toliko ubistveno čeznuo. Predstoje još samo, dakle, da Šešelj u maloj Srbiji napravi Veliki Zemun kao nostalgичno podsjećanje na svoju ne manje veliku nacionalnu misao.

Počeli sa Apisom, završavaju sa Šešeljem

Što se tiče samog posljednjeg stoljeća, Srbi će slijedeći milenijum dočekati sa Šešeljem. Ako su počeli ovaj vijek sa Apisom pravično je i da ga završe sa jednim sličnim "junakom" daleko nižeg ranga. Sto godina uludo ode: šta si radio, ništa, gdje si bio, nigdje. "Dani moji dani", pjevao je Rade Drainac, "kao lišće razvejani", a mi bi mogli u prepjevu samo reći - decenije naše decenije kroz ludosti razvijane...

Namjerno podvlačim ovo "veselo društvo" sa kojim je Drašković ušao u politiku i pravio svoju prvu nacionalnu stranku. Kasnije, nakon razlaza sa Šešeljem Drašković će formirati Srpski pokret obnove. Pa ipak, Jovićeve ideje o imenu utisnula se trajno u dalji napor Vuka Draškovića bez koje on izgleda nije mogao. Tamo "obnova" kao srpska i narodna, ovdje obnova kao srpska i "pokretna". Nisam čuo da li je Jović kasnije traži od Vuka Draškovića nadoknadu za pozajmljeni patent u obnovi "srpstva".

Moram priznati uvijek sam bio impresioniran tim srpskim velikim zahvatima, ili bolje rečeno velikosrpskim - u politici. Imenuješ stranku srpskim pokretom obnove i već sutra imaš gotovim i srpstvo i pokret i obnovu. Samo niko ne zna šta se obnavlja i ko koga obnavlja. Da li srpski pokret obnovu, ili obnova srpski pokret? Nekad bi se reklo kad se ne zna šta odgovoriti na ovakve političke rebuse da je to u dijalektičkom jedinstvu. Šešelj se šegačio praveći od riječi "obnova" kovanicu "obmana" pa je SPO zvao "Srpski pokret obmane".

Danas to, u ostalom, nije ni važno. No, sudeći i po obnovi i po srpstvu stvar je izgleda pala u čabar. Ko je tu koga obmanuo jasno je danas valjda više nego ikad u

čemu posebnu težinu ima rečenica onog holandskog poslanika u Evropskom parlamentu koji je rekao da posljednja svinja u Holandiji ne bi nikako pristala na život kojim danas Srbi žive ovaj svoj.

Poslije će Šešelj napisati čitavu knjigu pod nazivom "Akreditivi ustaškog konzula Vuka Draškovića". Nikako nije jasno, i to posebno stranim analitičarima stvara nedoumice, kako je Šešelj mogao praviti zajedno s Draškovićem stranku, ako je znao da je ovaj "ustaški konzul". Razumije se, takva se pitanja mogu postavljati, i postavljaju se kod onih naroda odakle dolaze pomenuti analitičari kod kojih i logika i interesi imaju podjednako smisla i u politici makoliko se u prvi mah činilo svuda da politika najmanje trpi smislenost. Ali, takva pitanja izgleda imaju najmanje smisla u Srba baš kad je u pitanju politika.

Niko to nije bolje formulirao no sam Vuk Drašković rekavši jednom prilikom "kad budalama nudiš nemoguće oni te podržavaju". U najmanju ruku to bi se moglo odnositi i na samog Draškovića, uzmu li se njegovi prvi politički počeci kada je stvarao stranku jednog "pokreta". Možda niko nije tako programski slijedio Vuka Draškovića na način kako je to on onako srpski sočno formulirao kao sam Slobodan Milošević.

Utoliko je više za čuđenje da ovaj nikada nije prebacio svome idejnom vođi za ratne radnje po vukovskom programu koji će upropastiti čitav jedan narod i njega samog da se više ne može, po treći put, kandidovati na predsjedničkim izborima u Srbiji danas. Ništa manje je za čuđenje i to da se još niko, ni u Hagu među tolikim učenim sudijama nije sjetio Draškovićevog programa iz 1990. godine koji je već kao takav nagovještavao rat nesrpskim narodima u drugoj Jugoslaviji.

Istorijska ispravka

Ako je Slobodan Milošević vodio taj rat onda je izgleda ne manja istina da ga je vodio tačno onako kako je to Drašković u svom prvom programu SPO propisivao njegovo vođenje inspirisan "istorijskim ispravkama". Pretpostavljam da će haške sudije imati to u vidu pri odmjeravanju Miloševićeve odgovornosti. Što se našeg napora tiče on se odnosi na domaće prilike u kojim se Drašković prezentira u ulozi nekakvog demokrate praveći zbilja od "obnove" prave obmane.

Drašković je prvi sunuo Srbima u glavu tu nakaznu ideju o njihovoj "razdeljenosti i nepripremljenosti", da bi ih danas preko te verbalne gluposti doveo do onog stanja na koga se mršti i ona maloprije pomenuta holandska svinja. O tome najbolje sude čitave stranice Programa Draškovićevog SPO iz 1990. godine o čemu će dalje biti riječi (*Istorijska ispravka*, Demokratija ili građanski rat, Beseda, Beograd, novembar, 1990. godine).

Teško je reći da li teže padaju srpskom narodu Draškovićeve naknadna "programska" prebacivanja za njegovu glupost ispoljenu prije sedam i više decenija, ili se on sam pravi onom svojom "budalom" koju slijedi toliki broj ljudi, ili se opet radi i o jednom i o drugom u isti mah. Jer, kako shvatiti tezu da je srpski narod "stupio u Prvi svetski rat nemajući nacionalnog programa"!?

Jedan Pašić bi se zbog toga okrenuo u grobu slušajući ovog, iz istorije priučenog, današnjeg vođu srpskog naroda. Jadni Srbi! Nisu imali svog nacionalnog programa tako da ispada da im je Jugoslavija pala s neba onako bez njihove i volje i želje. Kad je utvrdio tu tezu, sramoteći jednog Pašića i Aleksandra koji navodno nisu znali šta rade i za šta ratuju, Draškovićev program se onda okomio na Hrvate, Mađare

(!?), Bugare (otkud sad ovi?) i Albance da su znali "ispuniti sopstvene nacionalne programe srpskim teritorijama i srpskim životima".

Poslije Pašića i Aleksandra došli su na red i grijehovi "partizanskog, ratnog parlamenta u Jajcu" koristeći se činjenicom da Srbi nisu "programski obznani šta spada u istorijski i etnički posed srpske države". I sve tako, uključiv da su "komunistički mapokrojači" sveli "Crnu Goru (sic!) i Srbiju na prekumanovske granice". Kakve veze ima Crna Gora sa "prekomanovskim granicama", jedino ako i ona nije - Srbija! Dakle, sve ono što nije bilo ograničeno srpskim uzeli su drugi! Zato Srbi i njihova država "nikada u ovom veku", kazuje nam dalje ovaj Draškovićev program, "nisu ugroženiji nego što su danas".

"Srpstvo oseća da je u *životnoj opasnosti...*", završava Vuk ovaj dio svog programa s mirisom krvi. Šta da se radi, pita se dalje ovaj strateg koji je već tada znao bolje šta nam je činiti od svojih istorijskih uzora Pašića i samog Regenta. I to je zasluga soc. obrazovanja: prođeš školske udžbenike iz istorije tako da možeš i samim istorijskim učesnicima da dijeliš lekcije o jednom pređenom putu!

Na tom mjestu Draškovićev program prelazi iz kritičke faze u svoje otvorene ratne namjere. Pitanje je samo: "kako povrati(ti) oteto... sjedini(ti) razjedinjeno, sastavi(ti) rastavljeno..." i sve to da bi srpski narod upisao "ponovo među slobodne evropske narode..."!?

Nekrofilska strast

Što se tiče "slobodnih evropskih naroda" oni su rekli svoje kad je riječ o tom vukovskom "vraćanju", "sjedinjavanju" i "sastavljanju". Možda je to najbolje izrazio ovih dana na tribini Instituta društvenih nauka u Beogradu otpravnik poslova američke ambasade Ričard Majls, rekavši da niko poslije 1945. godine u Evropi nije učinio to što je Srbija počinila. Majlsa ne interesuje, i ne mora da ga interesuje, ko je na to zlo navraćao srpski narod. U tom pogledu dovoljan je Milošević koji je bio i ostao nosilac najviše javne vlasti u zemlji kao najodgovornija ličnost za vođenu ratnu politiku.

Ali, u našim domaćim relacijama bilo bi nepravедno ne pomenuti i sve one, kao što to ovom prilikom i činimo u slučaju Vuka Draškovića, koji su davali gotove stranačke, kao ratne programe jednom narodu od koga je, na njihovu nesreću, preko tri miliona pismeno na nepismen način? I sve to sa programom kako bi se obnovile njegove "biološke, umne, ekonomske i moralne snage..."!?

Uprkos tome, Drašković danas obilazi glavne evropske prestonice izdavajući se za vođu opozicije koji je za mir, prihvatanje mirovnog procesa, Dejtona, demokratije i svih tih čudesa od čega se Srbima vrti u glavi. Zaboravio je na svoj nekadašnji program o "vraćanju", "sjedinjavanju" i "sastavljanju". Šta više, on je i glavni kritičar tog rata! Samo ponekad, od proslave do proslave na Ravnoj Gori, odaje svoje pravo "programsko" lice. Neće biti da je Milošević za počinjeno danas kriv, ako je Draža Mihailović za to isto, samo pola stoljeća i više, prav! Ali, ta Vukova vrdalamisanja valjda mogu samo izdržati oni koje on naziva "budalama".

Kad je jedan rat moguć, postavlja se pitanje od vjkada u različitim teorijama o ratu. Najviše onda kad se dirne u mrtve, odgovaraju na to pitanje oni što su iskusili psihologiju ratnih priprema. Niko nije tada devedesetih godina tako direktno huškao vlastiti narod na rat, gurajući ga u sukobe sa drugim narodima bivše druge Jugoslavije kao Vuk Drašković i njegov program srpskog pokreta OBNOVE!?

"Jugoslavija je grobnica srpskog naroda" - stoji velikim slovima istaknuti izvod iz jednog Draškovićevog intervjua iz tog vremena.

Dok je Drašković ispaljivao ove nekrofilске fraze o zemlji u kojoj je slobodno odrastao, njegov program se bavio raskopavanjima mrtvih poslije kojih oni živi, naročito djeca i mladi, neće više imati mirnu i sretnu sadašnjost i budućnost kakvu je Drašković imao.

"Grobovi Srba izginulih u ratovima ovog veka još nisu prebrojani, a mnogi nisu opojani i obeleženi. Pa ipak, svi oni nose znak Jugoslavije. U razmaku od 1912-1945, palo je još jedno pokoljenje da bi se Jugoslavija obnovila".

Poziv na rat

Kako je to Draškovićev program mislio da valja prebrojati srpske žrtve? Zar tako što će se stavljati na dušu nekome od naroda s kojima smo zajedno živili sedam i više decenija! Zar za posve nesmotrenu odluku da se ide preko Albanije i sve te žrtve koje su uslijedile baš zbog toga, treba neko drugi da bude kriv za razliku od onih koji su i donijeli takvu odluku?

I nisu samo Srbi ginuli u tom Prvom svjetskom ratu. Podjednak broj ratnih dobrovoljaca u odnosu na srpsku vojsku učestvovao je u tom ratu. A, oni nisu bili samo Srbi. Kao što su još manje Srbi obnovili drugu Jugoslaviju. Da su je kao Srbi obnavljali ne bi je ni obnovili. Srpski narod mogao je obnoviti Jugoslaviju, i samo ju je tako i obnovio, sa drugim narodima pod jednom drugom idejom koja nije bila ni srpska ni ekskluzivna u tom pogledu. Još manje je istina da su Srbi navodno druge prevodili iz poraženih u pobjednike!?

Jednom prilikom Svetozar Pribićević je opomenuo Aleksandra Karađorđevića za sličnu izmišljotinu tako da je ovaj na to oćutao. Nećemo valjda vjerovati da su Srbi bili pobjednici u Prvom svjetskom ratu, ako ta čast prije svega ne pripada Saveznicima. Koji su to Srbi prevodili Hrvate u pobjednike 1945. godine pored hrvatskih partizana i pokreta NOP, kad u isto vrijeme u Srbiji, izuzev njenog južnog dijela nije mogao ni nastati ni opstati razvijeni partizanski pokret sve do 1944. godine?

No, sigurno je, pak, jedno, da je samo partizanski pokret u njima mogao "prevesti" svaki od naroda Jugoslavije u pobjedničke nacije, a to svakako nisu bili oni na koje se danas Drašković poziva i čije tradicije kao četničkog pokreta nastavlja! Snjima ne samo da ne bi bila moguća obnova Jugoslavije nego bi se i sam raspad jugoslovenskog prostora davno prije zbio sa neznanim posljedicama i po sam srpski narod.

"Na srpskoj teritoriji promovisane su nove 'nacije' i 'nacionalne' države", nastavlja dalje Draškovićev program iz 1990. godine. Neko bi mogao pomisliti da je Maršal Tito nagonio Crnogorce, Muslimane i Makedonce da se nacionalitetno opredeljuju protivno njihovom najdubljem osjećanju i kao pojedinaca i kao naroda. Da je to bilo iole tako i tačno svaki je od tih naroda mogao poslije njegove smrti vratiti se u srpsku naciju bez bojazni koju je, i ako je, prethodno imao.

Pa ipak, ne postoji ijedan slučaj u ovim narodima da se neko najzad i slobodno vratio "srpstvu". Čak su se neki od njih pred najezdom vojne sile "srpstva" u ovom ratu, kao Muslimani, na primjer, ogorčeno branili - uključiv i svoje ime i svoju zemlju na koju polažu puno pravo postojanja.

To bi isto uradili i Makedonci da se kojim slučajem Milošević nije zaglavio u Bosni, jer bi ovaj i protiv njih zaratio zarad "prava srpskog naroda", a u stvari zbog strateškog značaja moravsko-varždarske doline kao jedino preostalog srbijanskog izlaza na more preko Soluna, kao što je to bilo u Hrvatskoj i BiH.

Treba biti čvrsto ubjeđen da bi otpor sutra pružili i Crnogorci ako bi kojim slučajem Srbija ponovo pokušala da ide tragom Draškovićevog-SPO programa iz 1990. godine, dakle, narod koji je etnički najbliži srpskom, iz razloga svoje državne tradicije i vlastitog opstanka zahvaljujući upravo toj tradiciji. Današnja borba crnogorskog naroda i njihovih političkih prvaka u nekim elementima podsjeća na one slovenačke zahtjeve 80-90-tih godina u pogledu uređenja ondašnje, a vidimo i današnje Jugoslavije.

Propozicije rata

Takav Draškovićev-SPO program iz 1990. godine pronašao je svoj razlog rata. Drašković je ustanovio one "propozicije" koje su kao takve odvele Srbiju u rat, odnosno morale je odvesti putem rata i sukoba sa nesrpskim narodom. Bilo je potrebno još samo da se jedan Milošević nađe na vrhu zemlje pa da rat počne. Prva "propozicija" je postavljena ovako:

"Od današnje Jugoslavije ne mogu se odcepiti ili na štetu srpskog naroda konfederalizovati teritorije koje su, 1. decembra 1918, na dan stvaranja Jugoslavije, bile u sastavu Kraljevine Srbije, kao ni krajevi u kojima su Srbi, pre ustaškog genocida, bili u većini. Te teritorije su neotuđiva, istorijska i etnička svojina srpskog naroda" (kurziv - S.I.).

Ovim svojim programskim stavom Drašković i SPO su učinili pravu podvalu kad je riječ o nekim istorijskim činjenicama. Ne postoji ni jedan kraj, niti ijedan pedalj zemlje preko Drine i Save koji su bili, prije stvaranja prve Jugoslavije u sastavu Kraljevine Srbije izuzev, razumije se, onih teritorija koje je Srbija kao država u to ujedinjenje unijela!

To važi i za teritorije u kojima je srpski narod bio zaista većinski, ali ne u bilo kojoj varijanti "srbijanski" ili državno vezan za Srbiju. Konačno, nikada Srbija kao država u svojoj istoriji nije prešla granice ovih pomenutih rijeka. Zato priča na taj način o tim teritorijama kao "neotuđivoj, istorijskoj i etničkoj svojini srpskog naroda" nije bila ništa drugo nego izazivanje rata sa rezultatima koji su uslijedili.

Ni sama riječ "odcepiti" nije legitimna u ovom slučaju. Ako je došlo do ujedinjenja, kao što sam Draškovićev program govori priznavajući dvije strane, kako je onda moguće da se jedna od strana "odcjepi". Neće se valjda "odcjepiti" sama od sebe! Ali, to nije imalo uticaja na Draškovićeve dalje programske "propozicije". Iz jednih su proizilazile druge, sve ratničkije i sve bezobzirnije, ali i sve bezizlaznije.

"Hrvatska se, u svojim sadašnjim granicama, ne može konfederalizovati sve dok od Baranje, delova Slavonije, Korduna, Like, Banije i Severne Dalmacije ne bude obrazovana *autonomna pokrajina Srpske krajine* i dok ne bude garantovana autonomija Istri i Dubrovniku" (kurziv - S.I.). Pazite ono - "pokrajina Srpske krajine"! Dakle, Drašković je dao ime jednoj sutra fantomskoj tvorevini koja će ubrzo uslijediti!

Branio Hrvatsku od konfederalizacije

Sve se čini, kao što se i vidi na prvi pogled, da Drašković i njegov SPO nisu imali pojma šta podrazumjeva konfederalizacija i na šta se ona odnosi. Ovdje se nije radilo o konfederalizaciji Hrvatske nego o konfederalizaciji Jugoslavije! Jer, po Draškoviću ispada da je Hrvatska imala težnju da se konfederalizuje unutar same sebe, a ne da traži konfederalizaciju Jugoslavije!? Tako je ispalo kao da Drašković

svojim "programom" "brani" Hrvatsku od težnje za vlastitom konfederalizacijom o čemu, naravno, uopšte nije bilo govora.

Eto, ko je sve odlučivao o toj zemlji i, što je još gore, sa kakvim sve istorijskim znanjima kao i znanjima o oblicima unutrašnjeg uređenja jedne nacionalno, i u svakom drugom pogledu, složene zemlje. Napokon, Draškovićev SPO je izveo završni "programski" udarac. Ostalo je još samo da Milošević uleti, prema toj posljednjoj "propoziciji" u rat, ostvarujući tako "maniti" Drašković-SPO program.

"U slučaju da se Hrvatska ipak otcepi od Jugoslavije, autonomna pokrajina Srpske krajine bi ušla u sastav srpske države". Da se Hrvatska "otcepi" od Jugoslavije. Kao da je Jugoslavija bila neka državna tvorevina nastala prije i bez Hrvatske!? Ili, možda Drašković i njegov SPO misle da je Jugoslavija, u stvari, Srbija!

Sve drugo je, poslije toga, bilo svakom politički razumnom čovjeku jasno šta će se desiti. I desilo se! "*Jedino pod navedenim uslovima* možemo da pristanemo na konfederalnu Jugoslaviju kao ugovorni savez Srbije, Hrvatske i Slovenije" (kurziv - S.I.), trubio je ratnički Draškovićev program iz 1990. godine. U tom savezu nema nigdje ni BiH, Makedonije, Crne Gore! A, eto, "sudbina" je tako htjela da su sve one danas samostalne, suverene i nezavisne države. Samo Srbija nije! Još kad bi mogla nekako da bar sad bude unutar same sebe taj - "savez".

Ali, "jedino pod" Drašković-SPO "uslovima" i mogla je da dopadne takvog žalosnog stanja.

30. ČOVEK KOJI "NIKADA NIJE LAGAO"

"Uvek smo govorili istinu,
upozoravali na bespuće i
pokazivali put".

Vuk Drašković, Svi za Srbiju,
Srpska reč, specijalno izdanje,
Izbori '97.

Ne postoji ni jedan od stranačkih vođa na političkoj pozornici danas u Srbiji koji se toliko samoreklamerski ističe - i sebe kao ličnost i svoju stranku na jedan ružno napadan način - poput Vuka Draškovića. To ponekad dobija takve forme da se postavlja pitanje, ima li tu opšte elementarnog građanskog ukusa, a o nekakvom ponosu da i ne govorimo

Dva su uočena i potvrđena pravila u političkom ponašanju Vuka Draškovića do sada. Prvi, za šta god je Drašković bio u svojoj političkoj karijeri - bio je na "prejak" način sa potencijalom da se poslije, kad iz različitih razloga napusti svoje dojučerašnje stanovište - najčešće, pak, iz onih lukrativnih - okomi svom snagom na njega kao da je neko drugi bio njegov protagonista, a ne sam Vuk Drašković!

Ako je riječ o vremenu iz studentskih dana i kasnije, kada je po završetku studija ušao u komunističku nomenklaturu (Tanjug, Savezni sindikat, kabinet Mika Špiljka) Drašković je ispoljavao svoju tvrdi odanost *Stvari* da bi vremenom, kada je to bivalo već konjunktorno, ali zato ne i manje protivno onom ranijem političkom opredeljenju, ovaj lukavi Hercegovac je sa žarom prihvatao svoja nova opredeljenja i povezano s tim, razumije se, i nove političke uloge koje su mu davane.

Drugo pravilo u političkom držanju Vuka Draškovića ispoljava se, ne samo kao izdaja prethodnog političkog uvjerenja i snažno prihvatanje novog u tom pogledu, nego ono istovremeno manifestira i njegovu obrušavajuću kritiku na takva prethodna politička opredeljenja do te mjere da bi, valjda, prihvatanje novih bila što uvjerljivija kod naše publike koja, inače, pati od zaborava šta je sve jučer bilo.

O jednom "moralu i postojanom karakteru"

To drugo pravilo u Draškovićevom političkom ponašanju ima za cilj da svrne pažnju sa njegove dvostruke ličnosti u politici na manje važne stvari. Tako su se u zemlji mjenjale ideologije i sistemi, pa i države, ali je zato ova hercegovska "liska" uvijek imala u njima neku od uloga, od onih manjih, do onih sve većih i značajnijih.

Ko se danas, na primjer, izuzev učesnika već legendarnih Studentskih demonstracija 1968. uopšte sjeća Vuka Draškovića, današnjeg vođe fantomskih Dražinih četnika, kad je među prvima, poslije poznatog Titovog obraćanja studentima, zaigrao kozaračko kolo.

Ili, nije li već duboki zaborav prekrrio Draškovićevu novinarsku karijeru u Tanjugu u kojem su se mogli zaposliti samo oni koji su "boli oči" svojom odanošću i pripadnošću, ali kad ih pošalju u inostranstvo za dopisnike, kako se o tome, tako reći,

javno pričalo, i još nekim drugim uslugama učinjenim "otadžbini", kako bi danas rekao Vuk Drašković u okviru svoga novog diskursa.

Ništa manje otišlo je u zaborav i njegovo službovanje u saveznom sindikalnom kabinetu Mike Špiljka - inače Hrvata i jednog od vodećih komunista, ovo namjerno valja podvući u duhu Draškovićevog nac/antikomunističkog novogovora - u koji je ovaj današnji vođa srbijanskih četnika došao samo zato, prema vlastitom priznanju, da riješi svoje stambeno pitanje, ni manje ni više, no jednim četvorosobnim stanom!?

Možda ovaj slučaj najviše govori o kvarljivoj prirodi Vuka Draškovića u politici. On ne samo da je došao u spomenuti kabinet da bi prevario, i uspio prevariti, jednog od tada najviših rukovodećih komunista u zemlji, ulagujući mu se politički, nego je već u to vrijeme označio i samog sebe kao političku varalicu i, u tom pogledu, pravu opasnost za sve one buduće političke poslenike kojima je Drašković uspio postati vođa, kao u slučaju SPO.

Poslije će Drašković objasniti u jednoj TV emisiji da je on morao raditi u ustanovama ondašnje vlasti, budući da u to doba niko nije mogao dobiti zaposlenje ukoliko nije bio član SK i sa dobrim karakteristikama o svojoj moralno-političkoj podobnosti, što nije posve netačno samo je zabašurio pritom samu vrstu i nivo zaposlenja.

Ako je sve i bilo tako, kako Drašković kaže, posebno u slučaju vrhunskih političkih i državnih organa i organizacija, zanimljivo je zašto Vuk Drašković nije započeo svoju karijeru u zemljoradničkoj zadruzi, a ne u samom vrhu bivše države koja je zaista iziskivala političku lojalnost KaPe, koju on danas smatra najvećim zlom što je bilo nametnuto srpskom narodu. Valjda mu tamo niko ne bi tražio dokaze o "moralno-političkoj podobnosti".

To bi bilo u skladu i sa njegovim najnovijim programskim pogledima (Svi za Srbiju, *Srpska reč*, Specijalno izdanje: Izbori '97) iznesenim u javnost prilikom održavanja posljednjih izbora u kojima se kaže, između ostalog, i ovo: "Ozdravljenje našeg naroda počinje na selu... Programski SPO stavlja u prvi plan značaj sela i njegove trajne vrednosti... *moral, postojani karakter i brigu za opšte dobro*" (kurziv - S.I.). Tako je, a ne ličnu brigu za neki pišljivi stan, pa makar imao i četiri sobe.

A, i oni stari i novi četnici imali bi više povjerenja u Draškovića samog: da ih vodi neko ko je njihov od brade do kame, a ne bivši savjetnik jednog od najviših komunističkih nomenklaturista i uz to još - pravog Hrvata!? Biće, da ovi današnji četnici i sami popuštaju u kriterijumima kad ih vodi jedan takav Vuk Drašković kome ne trebaju zaboraviti ni to da je prije nego što je napisao roman o Draži Mihailoviću - "Noć đenerala" - i sam u toj "noći" munuo Čiču jednim udarcem sa svojim antičetničkim feljtonom na potpuno istu temu!

Idejni pokretač rata

Takav Drašković je dočekao vrijeme pred rat i njegov početak spremno i, što bi se reklo, na nogama. Prvo, počeo je da maše sabljom po Sandžaku prijeteći Muslimanima da će im sjeći ruke u slučaju nelojalnosti državi Srbiji (!?), zatim je krenuo da kopa rovove kod Kruševca radi odbrane Kosova!? (NIN, 9.10.1997).

Sa Mirkom Jovićem i Vojislavom Šešeljem, inače svojim kumom, odmah se bacio na stvaranje jedne srpske ultranacionalističke stranke pod imenom Srpska narodna obnova u kojoj su Šešelj i Vuk bili podpredsjednici pomenutom Joviću. No, kako je na jednom mjestu bilo puno tako "mudrijeh srpskih glava" ta stranka nije mogla izdržati svu njihovu "pamet", pa se Drašković odvojio formirajući Srpski

pokret obnove pozajmivši tom prilikom Joviću iz imena SNO ono i "srpski" i "obnova".

Drašković će kasnije ići toliko daleko da će čak poricati ovu bjelodanu činjenicu da je stvarao stranku sa Jovićem i Šešeljem, praveći se sve, pritom, kako je on nešto drugo i bolje od ove dvojice: "Ja nikada nisam došao u iskušenje za sve *ove godine zlovremena da mi se svrte suze zbog toga što ne igramo u dvorištu nekih Šešelja, Jovića*, ili da ih ne nabrajam već" (kurziv - S.I.) (*Srpska reč*, 71/10.5.1993)!?

Danas Vuk smatra Šešelja fašistom, samo što pritom zaboravlja koliko je sam pripremao taj fašizam i to ne samo Šešeljev. Kao i danas i tada je Vuk prednjačio u svojim nacionalnim stremljenjima. Samo, u to vrijeme, njegove naciologeme su vodile direktno u rat, ubijanje i krv. Valjda je sada i postao toliki žestoki "mirovnjak", da bi se zaboravilo za šta se sve zalagao i sa kojim opet sredstvima. Tako će pred sam rat tražiti od SANU, SPC i Matice iseljenika Srbije da se hitno i neodložno priđe izradi nacionalnog programa (*Borba*, 1991).

Osnovne tačke tog programa bile si prema Vuku Draškoviću slijedeće:

1. "Mi idemo da džihadu, koji se već latio oružja, kažemo šta će biti sa onima koji se udružuju sa Arnautima i ustašama da bi ostvarili jedan srbožderski program".

2. "Ne bojimo se Tuđmana i Izetbegovića... oni su paučina koju bi smo lako oduvali da nam zlo domaće u obliku vladajuće stranke nije svezalo usta".

Ko je tu kome pripremio jedan "... "zverski" program dade se vidjeti iz samih Draškovićevij riječi, ali i više od toga kakav bi to tek rat bio da Miloševićeva vladajuća stranka nije "svezala" Vuku usta, može se samo naslutiti na osnovu daljih tački nac. programa Vuka Draškovića.

"Ne bojimo se *vražijeg kota koje nije naše krvi* ma koliko ga bilo..." (kurziv - S.I.), slijede dalje Vukove tačke nacionalnog programa.

3. "A, što se tiče Ante Markovića, kome su ustupljene prostorije lista 'Komunist', 'ima šumaraka na Kozari pa nek ih tamo traži'!?"

4. "A, što se tiče kongresmena koji se '*skitaraju*' po Kosovu i Metohiji, SPO zahteva da se jedna parlamentarna višestranačka delegacija odavde pošalje u Ameriku da *ispita položaj Kubanaca, Meksikanaca i Indijanaca*" (kurziv - S.I.).

Takav Vuk danas daje sam sebi za moralno pravo da kaže, pred ove posljednje izbore i slijedeće, sve u "skladu" sa onim "skitaranjem" kongresmena i "ispitivanjem položaja Kubanaca, Meksikanaca i Indijanaca" u SAD: "Sa svetom nas ne mogu pomiriti oni koji su nas sa svetom zavadili. Srbiju ne mogu povesti uz brdo oni isti koji su je vodili niz brdo. (...) Srpski pokret obnove i *ja vas nikada nisam prevario. Uvek smo govorili istinu, upozoravali na bespuće i pokazivali put*" (kurziv - S.I.).

Ili, na primjer, i ovo: "SPO će učiniti sve da Evropa dođe u Srbiju i da Srbija ode u Evropu. Veliki ugled koji stranka ima u svetu, zbog njene borbe za demokratiju (sic!), iskoristićemo da se Srbija pomiri sa svetom, izvuče iz izolacije i blokade, i da obnovi svoja stara prijateljstva sa Francuskom, Engleskom, Amerikom, Rusijom i ostalim demokratskim zemljama" (*Srpska reč*, Specijalno izdanje: Izbori '97)!?

Šta je sa položajem Kubanaca, Meksikanaca i Indijanaca nije poznato. Izgleda da je Vuk, na svu sreću, prestao da brine i njihove brige.

Ujedinjenje "svih srpskih zemalja" bilo je jedna od centralnih ideja koja će rukovoditi Vuka Draškovića u njegovoj političko-stranačkoj aktivnosti. Optužujući Miloševića za vođenje rata, Vuk Drašković će se istovremeno upravo idejno zalagati za pravo srpske nacije na ujedinjenje svih svojih "zemalja" zbog čega je Milošević i vodio taj rat:

"Ako neko hoće da zažali za time, što se *nismo povodili za nacionalnim poimanjem Slobodana Miloševića, koje se završilo evo ovako kako se završilo, onda je to njegov problem*" (kurziv - S.I.) (*Srpska reč*, 71/10.5.1997)!?

Možda je u neku ruku i tačno to da se Vuk Drašković i njegov SPO nisu "povodili" za Miloševićem, jer oni su, zapravo, prethodili Miloševićevom "nacionalnom poimanju".

Još nije srušio carinu kod Kumanova

"Ne može jedan narod a pet država i zbog toga će *demokratska Srbija biti stožer ujedinjenja svih srpskih zemalja - Vardarske Makedonije, BiH, bez njenog zapadnog dela i ovih sada postojećih*. Verujte, pobedi li Depos, već 21. decembra ja ću lično srušiti carinu kod Kumanova" (kurziv - S.I.) (*Borba*, 19. 11.1993.), dodaje Vuk Drašković "pun gas" svom nacionalnom programu zbog koga se Milošević već zaglavio u Bosni i Hrvatskoj da mu nije padala na pamet, povrh svega, još i ratna avantura sa Makedonijom. Ali, uprkos tim riječima Drašković je i dalje uvjeravao javnost da rata ne bi bilo da je njegov SPO pobedio 1990. godine!

"Nesreća je u tome što SPO nije pobedio 1990. Jer, rata ne bi bilo i možda se ni država ne bi raspala. A, ako bi i došlo do razvoda, ne bi smo se razvodili preko krvi i ne bi danas Drina bila srpska granica nego reka koja teče sredinom etničkog prostora srpskog, omeđenog Kninskom krajinom sa Zapada i Negotinskom na Istoku, ali sam siguran da se ni Jugoslavija ne bi raspala nego bi bila reorganizovana, prepravljena iznutra" (kurziv - S.I.) (*Borba*, 23.3.1993).

Teško je reći danas kad se ovo pročita, da li je Vuk Drašković jedna notorna neznalica u stvarima nacionalnog pitanja, ili je neviđena politička propalica koja jedno priča, drugo misli, a treće radi. Ili je zbilja čovjek za posmatranje. Jer, upravo je taj velikonacionalni koncept o "srpskom etničkom prostoru omeđenom Kninskom krajinom sa Zapada i Negotinskom na Istoku" i doveo do stanja da je Drina postala neprelazna granica srpskog prostiranja kao što je i vodio ratu i ne raspadu, kako kaže Drašković, nego razbijanju države sa srpske strane!

Kako bi to Vuk Drašković uspio da sa tim istim velikonacionalnim programom, zbog koga je Milošević i doveo do rata i razbijanja zemlje, spasi državu bez rata i krvi, to on može pričati sam sebi i svom najužem okruženju u SPO u kojem inače gaji takvu "kritičnost" i "slobodu" misli da prema jednom članu statuta ove stranke njen šef, to jest Drašković, može na svoju ruku izbaciti iz stranke koga hoće.

Na ovu dvoličnost u nacionalnoj politici - zalaganje za velikonacionalni projekt i izigravanje nekakvog "mirovnjaka" sve u isto vrijeme - Draškoviću je jednom prilikom skrenuta direktna pažnja. "Prvi ste pomenuli granice srpskih zemalja - od Papuka, Kupom, Unom do uznađ Šibenika. Kasnije Šešelj preuzima od Vas ideju o 'Velikoj Srbiji', a Vi se zadovoljavate time da bude velika kulturno, ekonomski ...", primjetila je u jednom intervjuu sa Draškovićem novinarka Ljubinka Milinčić.

"Vaše pitanje pokazuje poptuno nepoznavanje SPO iz 1990. i sadašnjeg", na to će Drašković bez ikakvog zazora kao da su svi drugi bez očiju i vlastite pameti.

"SPO je od početka polazio od stava da Jugoslaviju ne smemo rušiti jer bi cena rušenja bila fatalnija od cene zidanja, i drugo, ukoliko se pregovorima i svim drugim mirnim argumentima režim u Zagrebu ne uspe privoleti na očuvanje zajedničke države, onda Hrvatska ne može u svom posedu zadržati one krajeve u kojima su Srbi bili u većini na dan 6.04.1941. pre nego što je počinjen ustaški genocid. Dakle, na tim

zapadnim granicama SPO insistira od *samog početka*, samo u slučaju da dođe do raspada države" (kurziv - S.I.) (Isto.).

Zaostao na 1918-41. godini

Drašković je samo zaboravio da se "očuvanje zajedničke države" uz verbalna pozivanja na "pregovore" i "druge mirne argumente" nije moglo postići sa prethodno nemirnom "antibirokratskom revolucijom" i argumentima sile u donošenju Ustava Srbije mimo saveznog Ustava, kao i ukidanjem pokrajina u Srbiji budući da su te stvari bile upravo temelj zajedničke države.

Čak i da Milošević nije donio taj ustav na krvav način i protivno saveznom - i Hrvatska, kao i svaka druga bivša jugoslovenska republika, imala je neotuđivo pravo na samoopredeljenje, bez uslovljavanja njenog "poseda" srpskom većinom i nekakvim "zapadnim granicama".

"Uslovljavanja" su mogla biti druga i drugačije prirode i ticala bi se u jednom slučaju, ako je riječ o opstanku zajedničke države, novog i demokratskog dogovora o obliku njenog unutrašnjeg uređenja, ili, u drugom slučaju, mirnog razlaza, regulisanja svih onih međurepubličkih obaveza koje odatle proističu, pa i uzajamnog dogovora o položaju srpskog naroda preko Drine i Kupe, ali i drugih naroda u Srbiji.

Jer, upravo je taj pristup, koji je tada demonstrirao Drašković, da "Hrvatska ne može u svom posedu zadržati one krajeve u kojima su Srbi bili u većini na dan 6.04.1941...." ako ne pristane na očuvanje zajedničke države i bio uzrok rata u kojem će tamošnji Srbi izgubiti sve. To, prije svega, nisu bili i srpski "krajevi" bez obzira na njihovu većinu budući da nikada nisu bili u Srbiji, niti Srbija.

Ako je, pak, Drašković mislio da je srpsko pravo na njih proizašlo iz ujedinjenja 1918. godine (ujedini prvo tuđe, pa poslije, ako zatreba, čerupaj kao svoje!), onda on samo pokazuje da je srpska politička misao u nacionalnom pitanju ostala na nivou 1918-1941. godine zbog čega je praktično i došlo do raspada još one prve Jugoslavije i svih onih zala u Drugom svjetskom ratu, pa i genocida nad srpskim narodom.

Kao i tada tako isto i poslije gotovo pola stoljeća srpski narod je krvavo platio velikoimperijalne ambicije svojih političara koji grade svoju "slavu" i "veličinu" na njegovom stradanju. Ako su to nekad bili Pašići, Vukićevići, Uzunovići, Stojadinovići... danas su to Miloševići, Draškovići, Koštunice, Đinđići i sva ta velikosrpska bratija.

Konačno, 1918. godine, koju Drašković uzima ključnom za svoj velikonacionalizam, zaobilazeći drugu Jugoslaviju kao da je nije ni bilo(!), neće se ujediniti srpski narod i njegove navodne teritorije u Hrvatskoj i Bosni sa Srbijom nego je riječ o ujedinjenju dvije posebne države: Države Slovenaca, Hrvata i Srba kao zemlje bivše Austro-Ugarske i Kraljevine Srbije. Time je implicite bilo sadržano da srpski narod preko Drine i Kupe ne pripada Srbiji budući da su i njegovi tadašnji predstavnici u Narodnom vijeću Slovenaca, Hrvata i Srba odlučivali o tome.

Čak i u Ustavu iz 1921. godine, poznatom kao Vidovdanski za vrijeme prve Jugoslavije održana je BiH u njenim granicama. U članu 135. ovog ustava stoji: "*Zakonom o razgraničenju oblasti, Bosna i Hercegovina će se razdeliti u oblasti u svojim sadašnjim granicama. (...) Pojedine opštine ili srezovi mogu se iz svojih oblasti izlučiti i pripojiti drugoj oblasti u sadašnjim granicama Bosne i Hercegovine ili izvan njih, ako na to pristanu njihova samoupravna predstavništva odlukom od 3/5 glasova i tu odluku odobri Narodna skupština*" (kurziv - S.I.) (*Ustavi i vlade*

Kneževine Srbije, Kraljevine Srbije i Kraljevine Jugoslavije 1835-1941, Nova knjiga, Beograd, 1988, str. 229).

Druga je stvar što su velikosrpske klike u toj novostvorenoj državi kroz njeno centralističko uređenje i hegemoniju srbizma, na hrvatske zahtjeve u pogledu potrebe za demokratskim uređenjem zemlje stalno odgovarale sa prijetnjama o amputaciji "srpskih krajeva" u Hrvatskoj i to čitavo vrijeme postojanja te države kao načina da se održi velikosrpska hegemonistička komponenta kroz oblik njenog unutrašnjeg uređenja i, kasnije, zloglasnim pokušajem Draže Mihailovića u toku Drugog svjetskog rata da stvori Veliku Srbiju u okviru Velike Jugoslavije što se nije promijenilo, kao što vidimo, sve do Vuka Draškovića.

Slao gardu u Bosnu

Kako je Vuk Drašković mislio da spase Jugoslaviju vidi se, ne samo po velikonacionalističkom programu koji je zastupao, nego i po zalaganju za nacionalnu, čisto srpsku vojsku koja je trebala navodno biti sredstvo spasavanja Jugoslavije: "Bio sam zagovornik srpske vojske *dok je postojala Jugoslavija s ciljem da bude spasena Jugoslavija...*" (kurziv - S.I.) (*Borba*, 23.3.93.)!?

Kako li mu se to samo slaže - Jugoslavija i srpska vojska - to valjda samo on zna.

Draškovićev uzor u tom pogledu bio je, prema vlastitom priznanju, Draža Mihailović koji je sa istom takvom srpskom vojskom pod lažnim imenom Jugoslovenske kraljevske vojske u otadžbini, inače, poznatijom kao četnici, počinio neviđena zla po Bosni i Srbiji u toku 1941-45. godine rukovodeći se upravo velikonacionalističkim programom kao i Vuk Drašković pet decenija kasnije.

Ali, ako Drašković nije uspio da ubijedi Slobodana Miloševića u stvaranje srpske vojske, pozivajući ga da bude Vrhovni komandant, on će zato stvoriti svoju vlastitu: partijsku i paramilitarnu da bi ratovao po Bosni i Hrvatskoj.

Tu dvostruko lažnu poziciju Vuka Draškovića s jedne strane, planera velikosrpske tvorevine od Negotinske do Kninske krajine i njenog realizatora sa stranačkom vojskom i, s druge strane, žestokog "mirovnjaka", koji poput kakvog papagaja ponavlja, da su on i njegova stranka došli na vlast 1990. godine, ne bi bilo rata, možda je najbolje raskrinkao, i to na javan način na sjednici GO, jedan od članova rukovodstva SPO, što će Danica Drašković, Vukova žena, čak i objaviti: "Gospodin predsednik je, moram to sa bolom konstatovati, *imao dvojaki odnos prema srpskoj gardi. Nju zvanično negiramo, a mlade ljude šaljemo u Bosnu*. Hoće li oni da ginu nepoznati, bezimeni" (kurziv - S.I.) (*Srpska reč*, 71/10.5.1993).

Nikada Vuk Drašković nije ispoljio iole kritičnosti i odgovornosti prema svom političkom djelovanju koje je, bez obzira na činjenicu da su i on i njegova partija čitavo predratno vrijeme i vrijeme rata proveli u opoziciji, snažno formirali nacionalističko mnjenje za rat u Srbiji i Crnoj Gori, kao i u dvjema srpskim tvorevinama u BiH i Hrvatskoj - RS i RSK koje su i nastale kao rezultat tog rata. Samo je jednom prilikom nešto u tom smislu progovorio, primajući svojevremeno delegacije Srpskog građanskog vijeća iz Sarajeva i to indirektno i optužujući opet drugog za našu i tuđu nesreću.

Tom prilikom Drašković je svojim gostima ispričao "ličnu muku s kojom spava", da je on krivac za mnoga postradanja ovoga rata, ali je tu odgovornost odmah preusmjerio na SDS iz BiH, jer navodno, nije prepoznao gdje ta stranka vodi narod!? Prema Draškoviću, on nije vjerovao da se "ispod srpske zastave mogu vršiti etnička

čišćenja", da se Srbi iz Sarajeva "mogu popeti na brda i gađati grad..."? Najviše mu je žao, kako je rekao, što je podržao SDS umjesto da osnuje svoj SPO u Bosni, jer "rata ne bi bilo"!

U ovo bi se moglo povjerovati samo onda da je Draškovićev SPO bio u to vrijeme nešto drugo od pomenute stranke bosanskih Srba. SDS je u to vrijeme bila prava ratna stranka idejno, politički i kadrovski podsticana iz Beograda na to, kako od vlasti, tako isto i iz redova opozicije u čemu je Vuk Drašković, kao što smo već rekli, prednjačio sa svojim nacionalističkim pogledima o granicama srpskih zemalja od "Papuka, Kupom, Unom do iznad Šibenika".

Smiješno je da tada ovaj vođa srpskog naroda iz matice, nije vidio kuda vodi jedna stranka u Bosni koja je uzela za svoje osnovne nacionalne i političke principe upravo njegove programske ciljeve o srpskoj zemlji između Kninske i Negotinske krajine sredinom koje mirno teče "srpska reka Drina"! Zato su etnička čišćenja i ono pentranje Srba iznad Sarajeva da bi gađali svoj vlastiti grad, u šta Drašković nije mogao povjerovati, samo krajnja konzekvenca jedne katastrofalne, sramotne i neljudske nacionalne politike iz Beograda u koju je svoj doprinos ugradio i sam Vuk Drašković.

Nazvao sam sebe: "Jedan za sve"!

Danas Vuk Drašković biva nadasve hvaljena politička, nacionalna i književna figura od strane onih koji žive na njegovim jaslama da bi bili "hranjeni i pojeni". "Nemoralno je zamerati, ne samo gospodinu Draškoviću, nego mnogim piscima koji su, u vreme kad nas je istorija lagala (! - valjda istoričari - prim. S.I.)... bili prvi koji su kroz književna dela unosili zrnca spoznaje, istina, kritika i otvaranju očiju osvešćenja ovome narodu", rekla je Ljiljana Šop ovih dana na književnoj večeri u Kragujevcu (*Nova Svetlost*, 25.9.1997).

Ni sam Drašković ne zaostaje u vlastitim, samopohvalama. U jednom predizbornom letku napisao je pismo biračima u kojem stoji da će biti bolje ako oni glasaju za one, to jest, za njega(!) "kojima su širom sveta otvorena svaka vrata...". Ma nikako nije konačno jasno, kad smo već kod tog "sveta", šta je Vuk Drašković uradio sa onom parlamentarnom komisijom za ispitivanje položaja Kubanaca, Meksikanaca i Indijanaca u SAD i hoće li nešto po tom pitanju konačno učiniti.

Najtužnije za srpsko biračko tijelo je bilo u tom letku ono o "ličnom žrtvovanju" Vuka Draškovića "za dobro svoje Otadžbine", pobijedi li on na izborima! Mislim da su se glasači naprosto isprepadali znajući šta sve može Drašković da uradi kad nešto obeća, jer kako on "nikada ne laže" i "uvek govori istinu", da ne bi zbilja počinio stvarnu žrtvu, a i ko će ih onda zabavljati u tom slučaju, pa su odlučili da ne glasaju za njega da bi ga nekako sačuvali od njega samog!

Tako je izgubio izbore, i time bio i lično spasen, onaj ko se sam nazvao "Jedan za sve"(!) i koji je poručivao pred izbore da "nije pravo, već *dužnost Srba da budu srećni*" (kurziv - S.I.) (*Nova Svetlost*, 11.9.1997)!?

Ali, kako stvari stoje, sve govori da čak ni u srpskom narodu to ne može proći.

Vojislav Šešelj

31. ODRASTANJE DEMONA

Naredni redovi ovog teksta mogli bi da imaju za moto svojevremeno objavljenu Coraxovu karikaturu u *Našoj Borbi* na kojoj Slobodan Milošević, gospodar jedne čudovišne zvijeri u obliku Vojislava Šešelja, pušta ovu s lanca, prema potrebi, na svoje političke protivnike.

U tim karikaturalno danim obrisima, počev od oštarih kandži, debelih šapa, razjapljenih čeljusti i mnoštva otrovnih roščića ne mogu, a da ne vidim simboličku ugrađenost svih onih intelektualnih i političkih snaga i pojedinaca koji su vremenom još od osamdesetih godina učestvovali u njenom stvaranju. Jer, gotovo da nema nikog među beogradskim intelektualcima ko nije na ovaj, ili onaj način dao svoj doprinos u inženjeringu ovog demona koji danas nasilno hara tajnom i javnom političkom scenom zemlje.

A, sve je počelo gotovo bezazleno. Tadašnji mladi sarajevski docent Vojislav Šešelj otkrio je da je magistarska teza jednog od kadrovskih miljenika bosansko-hercegovačkog rukovodstva iz vremena "Branka(1) i Hamdije"(2) - plagijat! Ne sumnjajući barem danas u Šešeljeve vlastodržačke motive, sve govori da su oni i tada upravljali ovim fatalnim i budućim vođom srpskog narod zbog koga mnogi u njemu danas imaju puno razloga da se stide.

Možda ovo i ne bi uzelo toliko skandaloznog maha da se Hamdija Pozderac, ondašnji predsjednik CK SK BiH, kao recenzent plagiranog štiva nije stavio u odbranu svoga štićenika, koji je, da ne bude nikakve sumnje u nacionalnom pogledu, bio Srbin. Uzgred rečeno, taj Srbin će kasnije postati relativno visoki diplomatski zvaničnik ondašnjeg SIP, a onda i današnjeg MIP, stavljajući sve svoje "umne i političke snage" na raspolaganje vladi Slobodana Miloševića.

Novi Princip

Kako se između Šešelja i Pozderca, koji je u sve ovo bio uvučen pomalo i svojim nepažnjom kad su u pitanju "učene" teze i disertacije za koje on nije imao ni vremena, a više izgleda ni intelektualne snage, nije naziralo kompromisno rješenje, mada je Pozderac bio spreman na to, nudeći Šešelju neku vrstu dogovora što je ovaj tvrdoglavo odbijao, njegova povrijeđena i bolesna sujeta dolazila je svakim danom sve više do izražaja.

Beogradska štampa iz tog vremena biva prepuna naslova koji su se bavili ovom sarajevskom aferom. Šešelj je istupao sve otvorenije i otvorenije u svom odnosu prema tadašnjem bosansko-hercegovačkom rukovodstvu. Sada kod njega nije bila glavna motivacija stvar što najviši politički zvaničnik brani jednu plagiranu mag. tezu i još više njenog plagijatora, nego sam taj zvaničnik - sa proširenjem optužbi na čitavo republičko rukovodstvo!

U Beogradu to nailazi, ne samo na prihvatanje već i na pravo odobravanje, pogotovo u "disidentskoj" javnosti. Ne toliko zbog Šešelja, koliko se već poremećeni međurepublički odnosi počinju hraniti tuđim aferama i nevoljama drugih, da bi se na njima bilježili politički poeni u svoju korist. Ne, ni Šešelj nije odmah tada nastupao

šovinistički, ili ne barem na otvoren način. To će uslijediti kasnije i vremenom kako ovaj skandal bude sve više narastao.

Sve se čini, kao da je tražio novu "potvrdu" za svoje tvrdoglavo i neodstupajuće ponašanje. I dobio ju je onda kada biva odbijen da bude poslan na odsluženje kadrovskog roka u Školu rezervnih oficira. Nema sumnje da je politika u svemu tome odigrala opet fatalnu ulogu, jer u to vrijeme poslati nekoga ko je "sumnjiv" u političkom pogledu u ovu vrstu vojnih škola u kojima se istovremeno i služi vojni rok i peče zanat budućeg rezervnog JeNeA oficira, bilo je ravno političkom samoubistvu.

Onima, koji su mislili da će tako o'laditi Šešelja, šaljući ga u običnu trupu, nije moglo ni na kraj pameti pasti da su time već zametnuli u embrionu budućeg vođu svih četničkih odreda u Srbiji koji će se u Bosnu vratiti sa svom zloćom na njihovom čelu početkom devedesetih godina i godina rata.

Poslije toga Šešelj dobija nove udarce, koji još više jačaju njegovu odlučnost u borbi protiv rukovodstva "Branka i Hamdije". U Beogradu to biva popraćeno najvišim podrškama iz nacionalističkih krugova. Ha! Vojo!, Ha! sokole! - bruji od uzvika čaršijom između Slavije i Kalemegdana. Svaki Šešeljev dolazak u prestonicu biva nekom vrstom praznika. Srbija je, najzad, otkrila svoga Principa u Bosni. Svi se naprosto utrkuju ko će Voju primiti, ugostiti i obilato napojiti i nahraniti.

DM kao idejna inspiracija

Bilo je potrebno još samo da bosansko rukovodstvo povuče i ona dva posljednja fatalna poteza kako bi umirilo ovog "šejtana" s kojim izgleda nije znalo kako da izađe na kraj. Šešelja, prvo uklanjaju iz nastave na fakultetu dajući mu pritom posao na jednom fakultetskom institutu u kojem je primao platu ne radeći ništa, ali zato imajući vremena na pretek u razvijanju svoje već nacionalističke djelatnosti. Potom, kao znak prave nemoći, povlači se i ona posljednja mjera - njegovo hapšenje i osuda na osam godina strogog zatvora koje počinje izdržavati u KPD Zenica.

Sve do tada Šešelj je bio pravi nacionalni junak. On se druži sa Dobricom,(3) sa Luletom(4) je na "ti", od Vesa Đuretića(5) prima DM lekcije na skraćenom kursu, u Klubu književnika nastaju prave ovacije beogradskih nacionalista kad se pojavi na njegovim vratima, koji je u međuvremenu postao poznatiji po dobrom restoranu. Kasnije će biti i gost samog Aleksandra Karađorđevića u Londonu. Svi Srbi širom svijeta dočekuju ovog "junaka" srpstva na *bis*.

Na tim svojim "srpskim putevima" Šešelj je, kako neki tvrde, inkasirao 300.000 američkih dolara!? Za vrijeme izdržavanja zatvorske kazne na koju će biti osuđen, Ćosić brine o Vojinoj ženi i njihovoj tek novorođenoj bebi, da bi mu ovaj jednog dana vratio tako što će patrijarha srpskog nacionalizma išutirati iz Savezne skupštine sa položaja predsjednika treće Jugoslavije samo na jedan mig Slobodana Miloševića.

Možda prvi i veći rad Vojislava Šešelja povodom srpskog nacionalnog pitanja jeste onaj koji je pripremio za projekt pokojnog novinara Dušana Bogavca, pod naslovom "Kako iz beznađa". Šešelj je nastojao da se utrpa u ovaj projekt u kojem je Bogavac na intervjuerski način izložio različita mišljenja jednog broja istaknutih beogradskih intelektualaca povodom već zahuktale jugoslovenske krize.

Mada je Bogavac odbio saradnju sa Šešeljem, to ga neće spasiti da bude pozvan na suđenje Šešelju u Sarajevo, rizikujući da bude i sam optužen za saradnju sa budućim četničkim vojvodom. Bogavac se nekako iskobeljao iz ove nezgodne

situacije, po njega samog vrlo rizične, tvrdeći kasnije da je Šešelj u tom svom radu koji je imao prilike da priča, ali baš zato nije htio i da štampa, položio idejne osnove nacionalističkog rata Srbije u Bosni i Hrvatskoj i u kojem će, kao što je poznato, predvoditi svoje paravojne i četničke formacije.

Kasniji događaji vezani za Šešelja su manje-više poznati. Iz zatvora izlazi smanjenjem kazne na pola od dosuđene, da bi mu bila oproštena i ona druga polovina uključivši i vrijeme koje je već bio proveo u KPD Zenica. Tome su doprinijele dvije činjenice.

Zbog fizičkog nasilja koje se nad njim vršilo u zeničkoj kaznionici, Šešelj je stupio u štrajk gladu koristeći jedino preostalo sredstvo samoodbrane, što je izazvalo i ne malo interesovanje organizacije *Amnesty International* koja se obratila Predsjedništvu SFRJ i Predsjedništvu SR BiH preporučujući njegovo puštanje na slobodu i braneći pritom pravo slobode govora čovjeka i građanina.

Šešeljevom oslobađanju ne manje je pomogao i Odbor za odbranu slobode misli i izražavanja poznatiji kao "Dobričin odbor" koji je osnovan 1984. godine, a u kojem je, posmatrajući njegov sastav, dominirala grupa poznatih velikosrpskih nacionalista - Ćosić,(6) Bećković,(7) Čavoški,(8) Mihailo Marković,(9) Dragoslav Mihailović,(10) Nikola Milošević,(11) Tanasije Mladenović,(12) Palavestra,(13) Radovan Samardžić,(14) Tadić,(15) Koštunica,(16) Mihailović-Mihiz,(17) Mića Popović,(18) Mladen Srbinović (19).

Šešelj je u ovoj međunarodnoj organizaciji koja se brinula o njegovoj slobodi mišljenja i govora vratio dobru uslugu - slobodom pozivanja na rat protiv Hrvata i Muslimana i učestvujući direktno u tom ratu, kao što je isto tako sa većinom članova Odbora za odbranu slobode misli i izražavanja došao kasnije, ne samo u političke već i lične, ostrašćene sukobe od kojih je posebno karakterističan onaj sa Dobricom Ćosićem. U tome svakako da ima i izvjesne pravde: oni koji su "pujdali" Šešelja na nesrpske narode postali su i sami njegove žrtve.

Duboka narodna pojava

Šešelj je sa oslobađanjem političkog života zemlje nakon četiri i po decenije sa svom strašću uleteo u stvaranje velike partije koja danas nosi ime Srpske radikalne stranke (SRS). Jednom prilikom rekao je: "Mi smo stranka proistekla iz naroda kao što je to bila i partija Nikole Pašića. Stranka sprovodi politiku za koju se danas zalaže većina naroda i koja je neodvojiva od njega". Ma koliko da se na Šešelja ljute oni koji mu to pravo poriču misleći pritom da Voja samo kalja ime "najvećeg srpskog političara", u tome ima poprilično istine.

Jer, kad se do kraja ogoli nacionalna politika Nikole Pašića i njegove Radikalne stranke koja je tokom cijelog svoga postojanja imala monopol na srpski nacionalizam, dobija se na kraju ili Dragiša Cvetković ili Vojislav Šešelj, pa sad neka oni koji i dalje misle o Pašiću kao "najvećem srpskom političaru" biraju između toga dvoga - polufašistoidnosti u sadržaju, samo u različitim vremenima, jednog kad su Njemci bili fašisti, a drugog kad to ni oni više nisu!

Što se tiče podrške "većine naroda", ni u tom pogledu Šešelj nije daleko od istine. Na svim dosadašnjim izborima, izuzev onih prvih u Srbiji, parlamentarnih i predsjedničkih na kojima njegova stranka nije ni učestvovala, a on sam kompetujući na predsjedničkim, te osvojivši pritom svega 1,9 procenat glasova, Šešelj i njegovi radikali ostvarivali su zavidne izborne rezultate.

Zaista, djeluje zastrašujuće njegov uspjeh na izborima u Srbiji u mjesecu decembru 1992. godine kada je po rezultatima izbio na drugo mjesto, odmah iza SPS, sa 1.066.765 glasova ili 22,6 procenata od ukupnih glasova, odnosno 73 poslanika! To važi i za broj osvojenih glasova i poslaničkih mesta u Vijeću građana Savezne skupštine u decembru 1992. godine kada su radikali sami nadmašili cijelu opoziciju sa 1.024.983 glasova, to jest 21,8 procenata od ukupnih glasova odnosno 30 poslanika!?

I na izborima za narodnu Skupštinu Srbije iste godine Šešeljevi radikali bili su po rezultatima odmah iza DEPOSA sa 595.467 glasova, odnosno 13,84 procenata i 39 poslanika. Takve rezultate Šešelje je ponovio i kasnije, pa i na posljednjim izborima, a kako neke prognoze kažu i na ovim, sada zakazanim treba očekivati dvostruki Šešeljev uspeh, i njegove stranke i njega lično kao predsjedničkog kandidata.

Teško je objasniti šta sve stoji iza Šešeljevih izbornih uspjeha do sada. U svakom slučaju, treba konačno odbaciti, imajući u vidu njegove predočene izborne rezultate, ono objašnjenje koje i srpske radikale i samog Šešelja smatraju "incidentalnim". Šešelje je pokazao da su i oni i njegovi radikalski strančari neka vrsta duboke narodne pojave, što i rezultira takvim efektnim izbornim podacima, uprkos tome da još neki sumnjičavo vrte glavom, ne vjerujući prosto u njih.

Jedno od najčešćih objašnjenja tog vrtoglavog Šešeljevog političkog uspjeha odnosi se na činjenicu pojave, odnosno obnove i uspona velikosrpskog nacionalizma, u čemu ima možda najviše tačnosti. I Šešelje i njegovi radikali obećavali su Srbima toliku državu prostorno gledano da su neki cinici odmah primjetili da - ni veće države ni manjeg naroda.

"Obnavljanje slobodne, nezavisne i demokratske srpske države na Balkanu koja će obuhvatiti *celokupno srpstvo* sve srpske zemlje, što znači da će u svojim granicama imati, pored sadašnje oktroisane srbijanske federalne jedinice, *srpsku Makedoniju, srpsku Crnu Goru, srpsku Bosnu, srpsku Hercegovinu, srpski Dubrovnik, srpsku Dalmaciju, srpsku Liku, srpski Kordun, srpsku Baniju, srpsku Slavoniju i srpsku Baranju*" (pod S.I.)!? - zapisao je u prvobitnom programu Šešeljevog Srpskog četničkog pokreta ("*U potrazi za demokratijom*", D. Radulović i N. Spajić, Dosije, Beograd, 1991, str. 191).

Fašizam na izborni način

Ako je donekle i shvatljivo da je Šešelje osvojio dušu prosječnog srpskog glasača obećavajući mu državu daleko širu od one između Drine i Timoka, nikako nije jasno zašto taj isti birač i dalje glasa za Šešelja kad se na kraju pokazalo da, ne samo da nema ništa od obećanja Velike Otadžbine, nego se i postojeća matična srbijanska tvorevina mora, prema zahtjevima međunarodne zajednice, preurediti na način jedne vrlo složene zajednice, kako bi uopšte opstala u svojim sadašnjim granicama.

Stvar biva utoliko čudnija što je i samom Šešelju od svih velikih teritorijalnih "osvajanja" na mapama preostalo jedino da pokuša da nekako od Zemuna, gdje kao predsjednik opštine drma ovim gradom, napravi Veliki Zemun, na način izazivanja svakodnevnih fašističkih skandala među njegovom etnički mješovitom populacijom. Taj fenomen ne može se nikako drugačije objasniti nego jednom posve posuvraćenom svijetšću kod srpskog naroda koji i dalje vjeruje u nekakve fikcionalne nacionalne ciljeve, pa i onda kada zbog njih gubi sve uključiv i samog sebe.

Vjerujući da im Šešelje može napraviti Veliku Državu od koje su ostale samo požutjele mape, Srbi upadaju u još veću grešku, misleći i ovaj put pogrešno da jedino on može osigurati red na socijalno-ekonomskim ruševinama do kojih je i dovela ta

ideja o Velikoj Državi. Dakle, jedan od onih ko je i proizveo to stanje opšte nesreće neviđene u Evropi još od 1945. godine treba sada da bude i sanator takvog stanja!? I on se bez imalo griže savjesti u tome i nudi! Ostaje antologijskom jedna njegova izjava u tom pogledu: "Ja čekam da osvojim vlast..." koja bi "za četiri meseca stvari u Srbiji dovela u red" (*Naša Borba*, 23.10.1996).

Ali, ono što Šešelj ne ostavlja ni malo upitnim jeste i kako on misli da dođe na vlast. Svako onaj ko bi sa strane, pomalo neupućen u naše političke prilike, mislio da takav poput Šešelja može doći na vlast samo njenim rušenjem, biće posve iznenađen drugim dijelom izjave ovog srpskog gazije koji smjera da to izvede "na izborima, a ne putem sile"!?

Izborno osvajanje zemunske opštine možda je samo jedna etapa na tom Šešeljevom putu demokratskog osvajanja Srbije, kao što je dokaz više tome i činjenica da je Šešelj ovih dana bio prvi od predsjedničkih kandidata koji je uredno predao republičkoj izbornoj komisiji svoju kandidaturu iza koje stoji 220.000 prikupljenih građanskih potpisa!

Već taj podatak sam po sebi govori da je fenomen političke sramote Srbije posve srbiziran. Razumije se, to najvećim dijelom potvrđuje i ono što želim ovdje posebno podvući da je Srbija danas zemlja u kojoj neko poput Šešelja može igrati, ne samo jednu od najznačajnijih političkih uloga, nego i doći na vlast povrh svega na - izborni način! Dakako, to nas, poslije svega, suočava manje sa Šešeljem, a mnogo više sa fenomenom jednog naroda koji vrijednosno internalizira površnost, glupost i nasilje kao način svoje nacionalne i socijalne egzistencije!

"Vi ste prvi čovek koji je isukao pištolj na televiziji", dao je primjetiti jedan novinar u razgovoru sa Šešeljem.

"A što da ga ne pokažem?", odgovorio je ovaj. "To je bila humoristička emisija". (...) "Kakve je to medijske efekte imalo"? "Pa imalo je dobre medijske efekte. Posle toga sam pobedio na izborima u Rakovici"!?

"Hoćete da kažete da narod ovde voli ljude koji nose oružje?"

"Pa, Srbi su uvek voleli oružje, skoro svaka srpska kuća ga ima. To nam je valjda u tradiciji", reći će Šešelj.

Budućnost sa političkim budalama

Fenomen političkih ljudi koji opstaju na javnoj sceni uprkos svih i njihovih i naših sveporaza ostaje za objašnjenje u zadaću, ne samo današnjih nego i budućih generacija. Šešelj je samo najeklatantniji izraz jedne nacionalne političke klase koja je na putu uništenja vlastitog naroda nailazila na njegovu punu mazohističku podršku u tome! To, svakako, još jednom potvrđuje prethodno da je pojava Šešelja neodvojiva od stanja svijesti današnje Srbijade koja u njemu traži i kojoj se vraća sva promašenost svoje nacionalne egzistencije.

Ali, uprkos manifestacije jedne razbojničke sile, koja inače prati Šešeljevu nacionalnu politiku kao i svaki njegov konkretni politički korak, zašto sami Srbi nemaju snage, Šešelj je u osnovi neka vrsta nacionalne varalice posebno u onim slučajevima kada se ispostavilo da je on ona "prazna puška".

Prema jednom Rojterovom izvještaju, Šešelj je izjavio kako će on, u slučaju zapadne intervencije, lično povesti napad na Sarajevo tako da se nijedan Hrvat ili Musliman, kao ni pripadnici samog UNPROFOR neće moći spasiti od Srba u tom slučaju. Šešelj je tom prilikom bulaznio i o slanju nekakvih dobrovoljaca iz redova

ruskih veterana u Avganistanu, te desetinama hiljada dobrovoljaca iz Srbije i Crne Gore.

Ništa se od toga, što je Šešelj prijetio, nije kasnije pokazalo tačnim niti je uopšte došla do izražaja njegova hvalisava "hrabrost", uprkos činjenici da će položaji bosanskih Srba biti direktno bombardovani, kako bi se prinudili na prihvatanje Dejtonskog sporazuma. Šešelj se više nije ni čuo poslije toga demantujući na najbolji mogući način jedan od svojih izbornih slogana kojim je osvajao izborne glasove da su "srpski radikali svuda tamo gde su srpske zemlje"!

To će on sam na vrlo autentičan način premostiti, priznavši jednom prilikom veliku tajnu svoje političke popularnosti: "Sve dok je u Srbiji budala, ja ne moram da brinem za svoju političku karijeru" (S. Đukić, *Između slave i anateme*, Politička biografija Slobodana Miloševića, "Filip Višnjić", Beograd, 1994, str. 276).

Kao što je neodvojiv od jedne potrebe Srba da budu varani, i na kraju, i prevareni samo ako prevara makar i za trenutak godi njihovim pseudovelikačućim nacionalnim predstavama o sebi, Šešelj je ne manje neodvojiv i od one vrste opozicije u Srbiji koja ima čak obraza da se danas uključi u kampanju nekakve borbe protiv njega.

Ako nam se valja složiti sa činjenicom da Srbi danas plaćaju socijalno za svoje nacionalno ludilo, onda još više, u tom pogledu, stajala bi i konstatacija da se Šešelj nije uopšte razlikovao od svih onih političkih stranaka u Srbiji koje su se samo, za razliku od njega, pod nekakvim "demokratskim" zavodnjima u svom imenu ili predstavljajući se lažno, tako propagirale iste nacionalne ciljeve kao i sam Šešelj.

Jedina razlika između njih u tom pogledu bila je svakako ona, da je Šešelj to njihovo zajedničko i plansko zaokruživanje svesrpskih zemalja kao nacionalni program otvoreno i javno ofirao, dajući mu tačno *ciljno određenje* i pregnantno izlažući da u tom slučaju određene etničke grupe moraju biti uništene na sve moguće načine i ne birajući pritom sredstva, pa bilo to, uživljavajući se patološki do kraja, i "zardalom kašikom"!

Haški sud danas upravo kroz neke slučajeve suđenja osumnjičenim za ratne zločine pokušava utvrditi ono što je Mazovjecki u svom izvještaju OUN podavno istakao da etnička čišćenja u BiH i Hrvatskoj nisu posljedica rata nego njegov cilj.

O našoj odgovornosti

Od samog početka svoje političke karijere Šešelj nije krio svoje prave namjere. Ni one političke, ni one nasilničke što kod njega ide sve zajedno. Još 1990. godine on je sa grupom svojih istomišljenika upao u manastir Prohor Pčinjski i poskidao ploče kojima je obeleženo da je u ovom manastiru 2.8.1944. godine održan antifašistički skup makedonskih partizanskih predstavnika na kojem je utemeljena makedonska državnost u okviru zajedničke jugoslovenske države (*Borba*, 3.8.1990).

Poslije je krenula čitava serija nasilničkih postupaka Šešelja i njegovih pristalica koja traje sve do danas. Mirku Kovaču(20) je na jednom skupu reformista Ante Markovića razbijena glava fotografskim aparatom! Šešelj je potom vadio pištolj na beogradske taksiste, ali i na prosvjetne radnike prilikom jednog njihovog protestnog skupa. Ne treba zaboraviti da je Šešelj pravio spiskove nacionalno podobnih novinara zaposlenih u radiju i TV i to da su mnogi izgubili potom svoja zaposlenja.

Svima nam je ostalo u pamćenju nasilničko ponašanje Šešelja u Saveznoj skupštini kada je počupao tehničke uređaje za praćenje poslaničkih sjednica i njegov,

tom prilikom, sukob sa obezbjeđenjem najvišeg predstavničkog doma. Svako onaj ko je mislio da su sve to obični incidenti, ljuto se prevario. Šešelji je, što je od svega najopasnije, preko takvih "rodoljubivih" skandala izrastao u suverenog sudiju srpskih nacionalnih interesa i sa pretenzijom da prosuđuje šta je izdajničko, a šta patriotsko on je danas gospodar života i smrti velikog broja ljudi.

Posljednji slučaj kada je Šešeljev telohranitelj prebio beogradskog advokata Nikolu Barovića, samo je jedan u nizu već poznatih stilova u nasilničkom ponašanju Vojislava Šešelja, ali vjerovatno onaj koji će skrenuti pažnju, da je proces odrastanja ovog demona konačno završen. Srbim preostaje samo još da ga ustoliče za šefa države. Možda bi u tome bilo i neke pravde. Srbija je za ovih deset godina svoga nacionog bijesa i zaslužila jednog Šešelja za svog predsjednika Republike!

Pa, ipak, bilo bi nepravdično ne istaći i neke primjere onih koji su jasno, glasno i, pritom javno, svojevremeno opominjali na pojavu odrastanja ovog srpskog demona. Još 1990. godine čitateljka *Borbe* Milena Petrović piše redakciji pismo u kojem kaže:

"Bilo je nečeg stravičnog u načinu na koji je taj, spolja uljuđeni čovek, govorio (riječ je o tv-promociji V. Šešelja kao tadašnjeg predsjedničkog kandidata - nap. S.I.). Sa ledenim mirom izlagao je genocidni program postepenog uništavanja Albanaca na Kosovu, govorio kako će im uzeti zemlju, a što ne protera, podaviće kao pacove u dimu i rudnicima. U najsmirenijem tonu, predočavao je 'povratak srpskih zemalja' na tolikoj teritoriji (Dubrovnik, Rijeka itd.), da to neminovno podrazumeva krvavi građanski rat (...)

Šokantnost Šešeljevog nastupa bila je baš u tome što je on gotovo svakom svojom, formalno ugladenom rečenicom iznosio besmislice i sipao mržnju na krajnje hladnokrvan način, bez trunke vidljivog uzbuđenja. Iako nisam ni Albanka... niti neko ko bi eventualno morao učestvovati u ratu za proširenje Srbije, osetila sam od ovakvog čoveka pravi nepatvoreni strah" (*Borba*, 15.12.1990).

Drugima, kao i svima onima koji to nisu vidjeli ili nisu htjeli da vide, ostaje da ako ništa drugo priznamo, poput nekadašnjeg pukovnika bivše JNA Ljubodraga Stojadinovića, svoj osjećaj odgovornosti kad se radi o Šešelju:

"Sigurno snosim deo krivice što Šešelja nisam shvatio ozbiljno ni onda kada je pretio bombardovanjem civila u Italiji, učvrstivši na taj način geto za sve Srbe u Jugoslaviji, a sve van nje stavivši pod strogu policijsku prismotru. Uzimam svoj deo odgovornosti za činjenicu da Šešelji danas sve otvorenije i sve uspešnije ostvaruje ulogu ključnog antisrpskog inkvizitora... ali se bojim da je opaska velikog pisca tačna - u haosu pobeđuju samo najgori" (*Borba*, 10.7.1993).

Nema sumnje da je bivši pukovnik vrlo iskreno progovorio o svom dijelu odgovornosti, što se ne bi moglo reći i za mnoge druge čak i značajnije po svojim ulogama i funkcijama koje su imali, ili ih i danas imaju, pa i samim tim i po svojoj većoj odgovornosti u tom pogledu.

Ma koliko da stajala ocjena o njegovom neozbiljnom shvatanju Vojislava Šešelja, što se svakako može vezati i za druge, ili potcjenjivanju raznih utvara na javnoj sceni sa onom vrstom ponašanja koja je za bolnicu, problem sa Šešeljem i sa sličnim nastao je, prije svega, sa nacionalnim precjenjivanjem srpskog naroda. To je ono pravo, rodno tlo rađanja i odrastanja srpskog demona - Vojislava Šešelja. Jer, narod koji je pripremio ovog demona protiv drugih, dobio ga je sam na kraju kao svog vlastitog dželata!

Napomene:

1. Branko Mikulić, visoki jugoslovenski partijski i državni funkcioner iz BiH (Prim.ur.)
2. Hamdija Pozderac, visoki jugoslovenski partijski i državni funkcioner iz BiH (Prim.ur.)
3. Dobrica Ćosić, književnik (Prim.ur.)
4. Antonije Isaković, književnik (Prim.ur.)
5. Veselin Đuretić, istoričar (Prim.ur.)
6. Dobrica Ćosić, književnik, akademik (Prim.ur.)
7. Matija Bećković, književnik, akademik (Prim.ur.)
8. dr Kosta Čavoški, profesor Pravnog fakulteta u Beogradu (Prim.ur.)
9. dr Mihailo Marković, profesor, akademik (Prim.ur.)
10. Dragoslav Mihailović, književnik, akademik (Prim.ur.)
11. dr Nikola Milošević, profesor, akademik (Prim.ur.)
12. Tanasije-Tasa Mladenović, književnik (Prim.ur.)
13. Predrag Palavestra, književnik, akademik (Prim.ur.)
14. dr Radovan Samardžić, istoričar, akademik (Prim.ur.)
15. dr Ljubomir Tadić, profesor, akademik (Prim.ur.)
16. dr Vojislav Koštunica, pravnik (Prim.ur.)
17. Borislav Mihailović-Mihiz, književni kritičar (Prim.ur.)
18. Mića Popović, slikar, akademik (Prim.ur.)
19. Mladen Srbinović, slikar, akademik (Prim.ur.)
20. Mirko Kovač, književnik (Prim.ur.)

Praxis

32. PRAXIS KAO RAT

Poslije Milovana Đilasa, najpoznatijeg jugoslovenskog disidenta i najvećeg kritičara komunističkog režima maršala Tita, gotovo u cijelom poslijeratnom razdoblju samo je možda grupa tzv. Praxis-filozofa iz Zagreba i Beograda približno stekla svjetsku poznatost, zahvaljujući kritici jugoslovenske varijante "realnog socijalizma" - tadašnjeg političkog sistema socijalističkog samoupravljanja.

Kako se naše interesovanje posebno odnosi na intelektualnu podlogu "četvrtog srpskog ustanka" i razdoblje "antibirokratske revolucije", koja je započela nakon poznate Osme sjednice CK SKS 1987. godine, kada je Slobodan Milošević postao apsolutni politički gospodar u zemlji, zapalivši nacionalistički požar koji će Srbiju konačno odvesti i u rat sa drugim jugoslovenskim (nesrpskim) narodima i njihovim republikama, izazivajući pritom nesagledive posljedice, ovdje će biti analizirana u tom pogledu samo uloga beogradskog ogranka Praxis-filozofa, i to ne cijele grupe nego samo onog njenog dijela koji je prihvatio ciljeve i vrijednosti nacionalističkog propinjanja Srbije doprinoseći "intelektualno" njihovom širenju u političkoj javnosti i srpskom narodu(1).

Raskol u grupi

Sama grupa koja se posebno formirala još u razdoblju Titove neprikosnovene vlasti u Jugoslaviji sedamdesetih godina u kritičko-političkom pogledu, kao izraz jedne lijeve kritike kulta ličnosti i sistema na čijoj je osnovi taj kult izrastao, ali snoseći i sve konzekvence prema kojim su bili lišeni radne i profesionalne egzistencije(2) nije bila i ovaj put jedinstvena u podršci Miloševićevom velikodržavnom nacionalizmu.

Naprotiv, Zagorka Golubović, pisac jedne velike i značajne studije o staljinizmu i izvrstan poznavalac zemalja u tzv. procesu tranzicije ukljuživ i Srbiju, zatim nedavno preminuli Miladin Životić, lider Beogradskog kruga, snažnog i poznatog intelektualca, središta antiratnih aktivnosti u Beogradu (3), kao i Nebojša Popov, glavni i odgovorni urednik lista *Republika*, glasila građanskog samooslobođanja, čiji je moto - "protiv stihije straha, mržnje i nasilja" - odigrali su značajnu ulogu u borbi protiv velikosrbi(janskog) nacionalizma.

Drugi deo ove grupe, na čelu sa akademikima Ljubomirom Tadićem i Mihailom Markovićem, kojoj pripada i Svetozar Stojanović, bivši specijalni savjetnik Dobrice Ćosića, dok je ovaj kratko vrijeme bio predsjednik SRJ i njegov lični prijatelj, kao i Dragoljub Mićunović, nekadašnji predsjednik Demokratske stranke iz Beograda i jedan od njenih osnivača, bili su glavni intelektualni protagonisti probuđenog velikosrpskog nacionalizma, mada i sa određenim razlikama i ulogama u tom pogledu.

Osmi, i jedino preostali pripadnik grupe praxis-filozofa Trivo Indić, nije se svrstao, barem ne tako javno, ni na jednu od strana u podjelama ove grupe. Nije ni otvoreno nastupao sa nacionalističkih pozicija, mada je sve vrijeme ostao u prijateljskim vezama sa Dobricom Ćosićem, ocem obnovljenog velikosrpskog nacionalizma još iz razdoblja Titove svemoći, a posebno poslije njegove smrti.

Tadićeva dvopolnost

Tadić je igrao dvostruku ulogu. S jedne strane, i kao ličnost i kao intelektualac od nesumnjivog formata, bio je jedan od najistaknutijih pristalica Slobodana Miloševića i to kako njegove vođinske uloge tako isto i njegove velikonacionalističke politike. Ne treba zaboraviti da je, iz Miloševićevih ruku, ovaj akademik primio i Sedmojulsku nagradu.

S druge, pak, strane to mu nije smetalo da bude jedan od osnivača Demokratske stranke i član njenog najvišeg foruma (glavnog odbora), koja je, barem formalno, bila kritičar Miloševićevog nastojanja da retrogradno održi komunističke strukture u raspadanju, ali sa podrškom, ako ne direktno Miloševiću, onda sigurno nacionalističkim ratovima, koje je ovaj vodio za srpstvo protiv ostalih nesrpskih naroda u bivšoj Jugoslaviji.

Valjda samo zato što je i sama Demokratska stranka bila poklonik velikosrpskog nacionalizma, ma koliko da se kritički odnosila prema Miloševiću kao komunisti, bilo je moguće da Ljubomir Tadić sjedi na dvije stolice; i kao Miloševićev pristalica i kao "demokratski" nacionalista.

Sam nacionalizam je omogućavao i jedno i drugo. Jer, kad je mogao ujedinjavati Miloševića i demokrate na bazi "patriotizma", mogao je, ne manje od toga, lansirati ovog akademika kroz dvije relativno različite uloge. Tome se ne treba čuditi. Srpska politika tradicionalno pati od skandalozne nenačelnosti.

Ništa manje toj je dvopolnoj poziciji Tadića doprinio i tadašnji predsjednik Demokratske stranke Dragoljub Mićunović, koji je nekada bio univerzitetski docent na njegovoj katedri, inače, ostajući mu i lično privržen, te pokrivajući svojim stranačkim autoritetom Tadićev opstanak u najvišem forumu stranke.

Socijalizam i poslije pada Trećeg Rima

Slučaj Mihajla Markovića, drugog srbijanskog akademika, posebno je zanimljiva priča. Marković je, odmah na početku, kao i Tadić, prihvatio razbuktavanje velikosrpskog nacionalizma u Miloševićevoj režiji uključivši se u njegove tokove kao jedan od glavnih, možda najznačajnijih, intelektualnih i političkih protagonista(4).

Zahvaljujući tome, on će i najdalje politički napredovati. Postao je podpredsjednik Miloševićeve stranke poznate kao SPS (Socijalistička partija Srbije), partije, koja je, u ime velikodržavne politike Srbije, vodila rat protiv bivših jugoslovenskih republika i nesrpskih naroda.

Marković je bio vodeći Miloševićev ideolog i pisac stranačkog programa, koji su neki cinici nazvali programom socijalizma poslije socijalizma, ili tzv. postsocijalističkog socijalizma. Vjerujući da je socijalizam moguć u Beogradu, i pored činjenice da on više ne postoji ni u Moskvi kao Trećem Rimu, Marković je dosta doprinio svojoj intelektualnoj kompromitaciji, pored one političke koja je bila posve samodestruirana njegovim ličnim nacionalizmom.

Svoju političku karijeru Marković će okončati iz istih razloga zbog kojih je i prihvatio da podrži Miloševića u njegovim velikonacionalističkim ciljevima. Kad je Milošević prepustio tzv. Republiku Srpsku Krajinu Hrvatskoj kao dio njenog suverenog teritorija, zaradivši naziv "srpskog izdajnika", Marković nije mogao više da slijedi taj vođin korak.

Utoliko više, njegov je nacionalizam ne samo postojaniji od Miloševićevog nego i iskreniji. Dok je Milošević, pomoću velikosrpskog nacionalizma težio prvo, da održi komunizam i svoju ličnu vlast, a kasnije samo i samu tu vlast, Marković je htio vlast i svoje mjesto u vlasti na bazi imperijalnog velikosrbi(janskog) nacionalizma.

Mihailo Marković se svrstao u red onih koji su bili za produženje rata sa Hrvatskom kako bi se famozna tvorevina Republika Srpska Krajina zadržala u srpskim rukama. Miloševiću nije preostalo ništa nego da Mihaila Markovića politički odstrani iz najvišeg partijskog foruma, što je i učinio na jednoj od kadrovski brzopoteznih sjednica SPS.

Neostvoreni podpredsjednik države

Poseban slučaj je Svetozar Stojanović, koji je pored Markovića imao i zavidnu međunarodnu reputaciju ne samo kao borac protiv titoizma nego i kao predavač na američkim univerzitetima. Njegova, prije mnogo godina objavljena knjiga *Između ideala i stvarnosti*, imala je u domaćim, ali i u stranim okvirima onaj uticaj koji se, možda, može dijelom porediti sa svojevremeno Đilasovim famoznim štivom *Nova klasa*.

Ovaj Stojanovićev rad bio je sa velikom pažnjom proučavan u svoje vrijeme, kako od onih koji su djelili njegove poglede na ontogenezu jugoslovenskog "samoupravnog" komunizma, tako isto i od njegovih protivnika. Nije nezanimljivo istaći da je Stojanović, pored Indića, bio jedini iz grupe Praxis-filozofa koji je, jedno vrijeme, prije nego što će doći na beogradski Univerzitet, radio u CeKa KaPeJu kao politički analitičar.

Antititoizam bivših titoista

Inače, kad već govorimo o tome, političko porijeklo cijele ove filozofske grupe u zavisnosti od pojedinačnih generacijskih i dobnih razlika je partizansko, revolucionarno ili "komitetsko"(5). Svi su oni prethodno bili titoisti, da bi kasnije bili i antititoisti! Marković je izašao iz rata kao oficir Jugoslovenske armije. Tadić je bio mladi partizanski ustanik kome su, kakav samo apsurd, komunističke vođe ubile neke najbliže rođake. Stojanović i Indić - partijski aparatčici.

Komitetski čovjek je bio i Popov, mada ne profesionalno, na fakultetskom nivou. Usput rečeno, zlosretna sudbina Nebojše Popova, koja ga prati sve do današnjih dana je kadrovsko "otkriće" Slobodana Miloševića još u vrijeme studija. On će dužnost partijskog sekretara na Pravnom fakultetu u Beogradu predati Miloševiću, kiji ga je nasljedio na tom položaju.

I Zagorka Golubović, kao i pokojni Miladin Životić su bili ljudi od službenog političkog angažmana u režiji KaPe. To je bio i Dragoljub Mićunović koga su pratila, i danas ga prate, razna čaršijska govorkanja o njegovoj preispolnoj predanosti u posljeratnom raščišćavanju sa "klasnim neprijateljem".

Mićunović će zaglaviti jedno vrijeme i na Golom Otoku, mada neke stvari danas govore da se prije radilo o bijednim motivima onih koji su ga tamo poslali nego onim idejnim kao što je to bilo i u slučaju mnogih drugih golotočkih robijaša.

Tragom "kozije staze"

Ne bez razloga, Stojanović se mogao smatrati najfleksibilnijim pripadnikom Praxis-filozofa u teorijskom pogledu. Tome je dosta doprinijela i njegova lična priroda. Imao je elementarnog smisla za razlog i argumente drugog, analitičke pronicljivosti i teorijske maštovitosti, makoliko da je nekada bio sklon pojednostavljivanjima što je ostavljalo utisak nehajnosti i prebrzog zaključivanja.

Stojanović je možda bio najpolitičkiji i najliberalniji čovek u samoj grupi Praxis-filozofa. U to vrijeme, kad je ova grupa došla u sukob sa rukovodstvom KaPe/eSKaJu, sve je izgledalo da bi on najprije mogao biti čovjek mogućeg kompromisa, pod pretpostavkom da na to budu spremni i neki vodeći ljudi iz partijskog vrha. Ali i onda, kao i danas, pokazalo se da je to bila zabluda. Njegova priroda ipak, bila je dio srpskog mentaliteta koji više voli herojsku žrtvu nego sam kompromis. Pogotovo kad je ta "žrtva" mogla biti gost mnogih američkih univerziteta.

Ta će njegova lična dimenzija posebno doći do izražaja u slučaju interpretacije međunacionalnih sukoba u drugoj Jugoslaviji. Pa ipak, moram priznati, Stojanović je bio najmanje onaj od koga se moglo očekivati zauzimanje neke nacionalističke pozicije, koja bi se isrpjivala u kartografskom pronalaženju "kozije staze" u povezivanju Srbije i tzv. srpskih krajina u Hrvatskoj i BiH.

Neostvoreni podpredsjednik države

Stojanović je, kasnije, ušao u Predsjednički kabinet Dobrice Ćosića, kao njegov specijalni savjetnik, kad je ovaj postao šef *SEREJE* (Savezne Republike Jugoslavije), ili krnjeg ostatka one stare SFR Jugoslavije sa - Srbijom i Crnom Gorom. Takva zvučna funkcija Svetozara Stojanovića bila je pomalo šaljiva budući da je sama funkcija saveznog predsjednika po Ustavu "slaba" i nešto više od ceremonijalnog karaktera.

Ćosić nije imao ovlašćenja poput američkog predsjednika, da bi sebi mogao pružiti luksuz okruženja nekom svitom "specijalnih savjetnika". Neki dobri poznavaoци odnosa u Predsjednikovom kabinetu pričali su kasnije, da je Stojanović s te pozicije imao ambicija da se dokopa podpredsjedničkog položaja koji po Ustavu nije postojao. Ćosić je bio, izgleda, spreman da vremenom pristupi promjeni Ustava, kako bi svoga prijatelja koji ga je politički i književno upoređivao sa Kestlerom, nagradio ovom visokom funkcijom.

Ali, budući da je u međuvremenu došlo do sukoba između "patrijarha srpskog nacionalizma", kako Ćosića mnogi smatraju u Beogradu i Srbiji, pridajući tome sasvim ozbiljno značenje, ali i šegačeći se, i Slobodana Miloševića, koji se već nametnuo kao četvrti srpski vožd, taj plan promjene ustava konačno je propao.

Ubrzo će doći vrijeme da će i sam Ćosić morati napustiti svoj položaj nakon šikane u Saveznoj skupštini od one njene većine među kojom su mnogi svoja prva nacionalistička slova sricali upravo zahvaljujući Ćosićevim čitankama "srpstva"!?

Tako će Stojanović ući u našu dojučerašnju političku i nacionalnu istoriju kao čovjek koji će izgleda više biti poznat kao svoj i Ćosićev neostvoreni podpredsjednik države, nego po onome šta je uradio i stigao da uradi kao njegov "specijalni savetnik". Najveća politička i "vladarska" greška Dobrice Ćosića, kao i svih onih koji su ga u tome slijedili, jeste njihovo vjerovanje da će oni moći komandovati Miloševiću, zahvaljujući Ćosićevom nacionalističkom autoritetu!

Cimerman: ideologija zločina

Pokazalo se, međutim, da Milošević ni pet para ne daje na Ćosićeve "nacionalne zasluge" i da je Ćosić tu samo zato da bi ga podržao u njegovim vođinskim namjerama dajući mu legitimnost u imperijalnom ratu preko Drine i Save, radi stvaranja Velike Srbije.

Ta greška je dio jedne, inače, naopake strategije srbijanskih nacionalista, kao što je i sve drugo kod njih naopako, koji su intelektualno pripremili uspon Slobodana Miloševića, dajući mu neštedimičnu političku podršku, sve u vjerovanju da će oni na taj način upotrebiti ovog đavolskog čovjeka za svoje ciljeve.

Ali, kako to, izgleda, obično biva, Milošević je upotrebio njih učinivši ih taocima svoje katastrofalne nacionalne politike i stavljajući ih na indeks nacionalne i političke odgovornosti za sve ono što se desilo sa zemljom i njenim narodima, u čemu je sam srpski narod doživio svoj najdublji ljudski, moralni i egzistencijalni pad otkako zna za sebe.

Poslije odlaska Dobrice Ćosića sa vlasti, i on i njegovi "specijalni savjetnici", uključivši prije svega Stojanovića, pribjegli su vještačkoj izgradnji neke, navodno, antimiloševićevske uloge Ćosića, koju je imao dok je bio predsjednik SRJ! Takvo stvaranje imidža Dobrice Ćosića ne odgovara elementarnim činjenicama. Prije svega, Ćosić je bio oduševljen pojavom Slobodana Miloševića na političkoj sceni poslije poznate Osme sjednice CK SK Srbije. Veličao je njegovu ulogu do neslučenih visina, upoređujući ga u tom pogledu sa nekadašnjim srpskim kraljem Petrom I!

Možda je o tome najbolju ocjenu dao Voren Cimerman, bivši američki ambasador u Beogradu:

"Teško da bi se mogle zamisliti dve različite ličnosti - obe ambiciozne, ali jedna naivna, a druga nemilosrdna. A ipak su *zajedno stvorili ideologiju i silu za izvršenje nekih od najstrašnijih zločina koji su se dogodili u Evropi posle holokausta*" (kurziv - S.I.)(6).

Da bi se shvatilo kakva je i koliko razorna šovinističko destruktivna misao Dobrice Ćosića te da Cimerman ne pretjeruje u izvođenju svojih zaključaka kad je riječ o Ćosiću, navešćemo dva karakteristična citata iz njegove knjige *Promene*:

"... ovde treba razgrađivati, pa ponovo od temelja zidati"! "Titovo doba je najgore doba u istoriji srpskog naroda... njegova vladavina počinje krvlju, a traje prljavštinom i okončaće se opet krvlju, jer je *naš život toliko prljav da se jedino krvlju može da očisti*" (kurziv - S.I.)(7)

Kako "osmisлити rat"

Nema sumnje, najneobičnija ličnost u tom krugu jesta Dragoljub Mićunović. I njegov nacionalizam je više vedro-folklorni u odnosu na Tadića, Markovića i Stojanovića. U svojoj knjizi o razbijanju Jugoslavije, Stipe Mesić, posljednji predsjednik Predsjedništva SFRJ, Mićunovića gotovo da smatra "simpatičnim" srpskim (veliko)nacionalistom(8).

Stalno ističući da samo budalu vuku događaji za ruku a pametan čovjek ih stvara, Mićunović nije sam bio primjeran duhu ove svoje mudre poslovice. Ne bi se moglo reći da je Mićunović odveo Demokratsku stranku, čiji je bio jedan od osnivača i njen prvi predsjednik, u nacionalizam, koliko je ona svojim ukupnim rukovodstvenim strukturama i raspoloženjem članstva i svojih pristalica težila tome, ali je tome bitno doprinio.

U tom pogledu Mićunović će ostati odgovornim za taj put ove stranke koji ju je, konačno, sa Zoranom Đinđićem, Mićunovićevim brutalnim nasljednikom, odveo i

u saradnju sa Palama, nacionalističkom srpskom Svetigorom i Radovanom Karadžićem - paganskom činu okretanja vola na ražnju.

Stalno težeći da se nekako održi na čelu stranke Mićunović je morao ponijeti svu odgovornost za nacionalističku politiku stranke, makoliko da je on sam ponekad pokušavao da se tome odupre, posebno onda kada su mnoge istaknute ličnosti ove stranke imala ponašanje pravih budala u tom pogledu.

Zato je i njegovo rušenje sa pozicija čelnog čovjeka bilo na neki način i pravično i nepravično u isto vrijeme. Pravično, budući da je zaslužio platiti svojim odlaskom za svoj oportunizam u pogledu politike ove stranke, a nepravično, pak, što je njegovim zbacivanjem stranka ostala u rukama Zorana Đinđića - čovjeka koji je neka kombinacija između sitnog trgovca svega i svačega, beskrupoloznog nacionalističkog praktikanta i političara bez uvjerenja, čiji se idejni dijapazon proteže od, u mladosti, poklonika "Crnih Pantera" i grupe Bader-Majnhof, intelektualnog ljevičara od obećanja, pa preko Miloševićevog samokandidata za predsjednika srbijanske vlade u toku rata, do Karadžićevog vatrenog pristalice sve do juče.

Mada je na prvi pogled, izgledalo kako je Mićunović više "razveseljjavao" javnost svojim nacionalističkim izjavama, nego što je, možda, sam podsticao razobručeni srpski nacionalizam u nekim slučajevima, kao što ćemo vidjeti kasnije, to nije bilo tako benigno. U tom pogledu, ostaće posebno istaknutim njegove riječi poput onih da "rat treba osmisliti"(!?) i, naročito, da vojska tzv. RSK nije trebala gađati iz topova Maslenički most nego "pored mosta" kako bi, valjda, više zaplašila Hrvate nego da bi ih poubijala!

Sada Mićunović polaže neku vrstu popravnog ispita iz nacionalnog pitanja prema programu međunarodne zajednice. Najprije je, nakon što ga je Đinđić smjenio, osnovano jedan fond za razvoj demokratske kulture, a onda i novu stranku koja pod imenom Demokratskog centra ima izbornih ambicija koje nisu do sada i glasački potvrđene.

Zlobnici po Beogradu šire priče kako je "Mićun", kako ga mnogi iz mилоšte zovu, osnovao sebi stranku da bi imao čime da se bavi. Uistinu, treba priznati da je on i jači i javnosti poznatiji od same svoje stranke, čemu se ne treba čuditi budući da Srbi tradicionalno prije teže strankama iz simpatija prema njihovim vođama, nego iz razloga što su privučeni stranačkim programima i izbornim obećanjima.

Ne treba se iznenaditi ako se Mićunović ove godine kandiduje i za predsjedničke izbore u Srbiji. Sve govori da je to glavno iznenađenje koje sprema beogradskoj čaršiji. U tom pogledu sumnjičave ima običaj da odmah pita: a, recite mi samo, ko je to bolji od mene!? Neke su ambicije zaista tako rijetko duboke.

Ubistvo "Petlića-Detlića"

Teško je danas reći šta je sve to odvelo jedan dio ove grupe Praxis-filozofa u razorni velikosrbi(janski) nacionalizam, podržavanje Slobodana Miloševića i Dobrice Ćosića, paklenog apokaliptičkog para u ubistvu druge Jugoslavije, tog sirotog "Petlića-Detlića", kako ju je nazvao Voren Cimerman, prema stihovima iz jedne stare engleske narodne pjesme.

Kako je bilo moguće da jedan dio ovih ljudi, koji su se decenijama borili protiv Titovog kulta i političkog sistema što ga je i proizvodio i podrazumijevao, politički i nacionalno padnu ispod Titovog djela obnove i stvaranja Jugoslavije, razarajući s njom milione života njenih građana?

Još više, kako je bilo moguće da oni koji su se u toj borbi predstavljali zagovornicima "demokratskog socijalizma" i protagonistima "stvaralačkog marksizma"(9) dođu na pozicije najcrnijih naciologema kao svojih novih obrazaca u vlastitoj "intelektualnoj" aktivnosti.

Ne bi se danas moglo *a priori* tvrditi, imajući u vidu cjelinu političkog i nacionalnog mišljenja ove najpoznatije filozofske grupe, da je u teorijskim radovima njenih pojedinaca sedamdesetih godina bilo otvoreno naznačenih nacionalističkih i prosrpskih, odnosno velikosrpskih ideja. Ali, isto tako, nema sumnje da jedan dio ove grupe nije preko noći, i tek sa pojavom Slobodana Miloševića na političkoj sceni zemlje, otkrio svu promociju vlasti velikonacionalizma i njegovih otrovnih plodova.

Oni jesu sa izvjesnih, reklo bi se, unitarističkih pozicija izvodili kritiku tzv. demontiranja federacije i stvaranje polusuverenih nacionalnih država sedamdesetih godina, ali su i kritički primjećivali da taj proces nacionalne emancipacije nije praćen, u isto vrijeme, i procesom unutrašnje demokratizacije nacionalnih tvorevina što su ih oličavale ondašnje jugoslovenske republike koje su tvorile SFR Jugoslaviju(10).

Zanimljivo je da se poklonici ove teze nikada nisu osvrnuli na petorostruku konstitutivnost srpskog naroda koju je ovaj imao prema saveznom i republičkim ustavima, pored one u SFRJ, SR Srbiji i na određeni način s obzirom na etničku bliskost Srba i Crnogoraca u SR Crnoj Gori, i u - SR Hrvatskoj i SR BiH!

Sve se čini, da je početak njihovog političkog druženja sa Dobricom Ćosićem imao prelomnu ulogu u usmjeravanju ove filozofske grupe od "stvaralačkog marksizma" do *tragičnog srbizma*. Tzv. integralno jugoslovenstvo, koje ih je vezivalo sa Ćosićem kao jednom od unitarističkih varijanti reetabliranja druge Jugoslavije, nije i neće biti daleko od njihovog kasnijeg pristajanja na pozicije ćosićevsko-miloševićevske "Velike Srbije" i "ujedinjavanja celokupnog srpskog naroda i njegovih teritorija".

Ne treba ispustiti iz vida kod ovog objašnjenja da dvojica istaknutih Praxis-filozofa imaju porijeklo preko Drine i Save. Marković je iz Hrvatske, upravo iz onog njenog dijela koji je postao poznat kao RSK, a Tadić iz Stare Hercegovine, odnosno sa granice BiH i Crne Gore. Nije mali broj onih kojima su upravljali u njihovom nacionalnom i političkom držanju u ovom ratu zavičajni sentimentali. To se ne odnosi direktno na Mićunovića i Stojanovića, mada i oni vode dalje porijeklo izvan Srbije.

Mićunovići su starinom iz Crne Gore, a Šumadija, koja je centralna regija Srbije, odakle je Stojanović (Kragujevac), naseljena je takođe hercegovačkim izbjeglicama još u dalekoj prošlosti. Fenomen porijekla prekodrinskih i prekosavskih Srba, koji u svom trećem i četvrtom koljenu vode ratove iz Beograda preko Drine i Save protiv svojih postojbina ima nekoliko objašnjenja, pored onog koje graniči sa problemom identiteta tih ljudi. Oni kao da žele da povrate zemlju koju su njihovi preci napustili, ili morali napustiti u vrlo davnim vremenima.

Svakako da su u tome vidnu ulogu igrale i njihove neumjerene političke ambicije što samo po sebi nije prohibitivno, ali ih je na odlučujući način guralo, pored one duhovne uloge, i u sam politički život na aktivistički način i sa kompromitujućim posljedicama. Tadić je ušao u rukovodstvo Demokratske stranke, Marković je bio podpredsjednik Socijalističke partije Srbije, Mićunović prvi predsjednik demokrata, Stojanović-Ćosićev specijalni savjetnik...

"Vašarski opsenari"

Intelektualni i politički tragizam jednog dijela grupe Praxis-filozofa je politički i nacionalno nemjerljiv. Ako je Milošević politički i državno vodio srpski narod u nacionalnu kataklizmu, istaknuti praxisovci, pored mnogih drugih, vršili su duhovnu pripremu za taj rat, inače, bez premca u novijoj historiji Evrope.

Ništa u svemu tome nisu pomogli ni njihovi boravci na strani. Tadić, a naročito Marković i Stojanović bili su profesori na mnogim univerzitetima u svijetu, naročito američkim. Sve se čini da ti boravci ne samo da nisu uticali na njihove nacionalne i političke poglede koliko je trebalo očekivati, već su ih čak i utvrđivali u njihovim postojećim uvjerenjima.

Fenomen profesora koji je šest mjeseci u godini bavi srpskim nacionalnim pitanjem kao ratnim pitanjem, a slijedećih šest mjeseci drži predavanje iz "čiste filozofije" u inostranstvu, ostavlja mnoge bez pravog odgovora. Ali, Srbija ima tu tradiciju duhovnih "špekulanata", političkih i nacionalnih "laskavaca" i "vašarskih opsenara", koji vrlo lako i rado pribjegavaju podilaženju priprostim srpskim narodnim masama što je, svojevremeno, vrlo pronicljivo uočio i srbijanski kralj Milan iz dinastije Obrenovića posmatrajući ponašanje srbijanskih radikalnih prvaka i intelektualnih vođa.

"Prvo mi je pala u oči jedna opšta, zajednička crta kod sviju radikala... a to je ono radikalsko udvaranje masi, gomili. Svi radikali od reda, učevni ili prosti, glupi ili oštroumni, stari ili mladi, seljaci ili varošani, svi, svi od reda, pritvorno ili udvorički, svuda su se klanjali narodu, suverenom narodu, *nekakvom uobraženom čudovištu*, koje kao ono drveni kineski Bog čuči i čeka da mu prinose žrtve.

(...)

Već ta prva crta kod radikala bila mi je odvratna... U prvi mah nisam upravo znao šta da mislim o ljudima, koji su *po 5-6 godina proveli na strani, učili na raznim univerzitetima*; o ljudima koji znaju šta je to država i kako se može državom upravljati, a koji ipak ovako javno propovedaju da je narod, izvor i utoka vlasti i da svu vlast u zemlji treba predati seljaku, pa će tek ona zemlja propevati. Da, u prvi mah nisam znao šta da mislim o takvim ljudima, a posle sam došao do uverenja, da su to prosto špekulanti, koji su dosta sračunali, da se simpatije mase, a i vlast nad njom najlakše mogu prigrabiti, kad se toj masi grubo i bezočno laska.

Već to je mnogo smetalo mome bližem opštenju sa radikalima. Ti ljudi izgledali su mi kao kao oni *vašarski opsenari*, koji na najgrublji način varaju seljačke prostake..." (kurziv - S.I.)(11).

Od "demosocijalizma" do "nacionalsrbizma" Kapetanov gerilski rat sa terazijskog asfalta

Kako, inače, drugačije shvatiti nego kao "vašarsko opsenarstvo" da "najveći živi filozof danas", kakvim neki smatraju Mihaila Markovića, bude propagandista jednog tako surovog rata koji od svoje "hrabre" borbe sa Terazija ne odustaje ni sredinom 1996. godine, kada je, valjda i najvećem srpskom "rodoljubu" bilo jasno da je taj rat ne samo vojnički izgubljen, već i izgubljen sa najvećom mogućom cijenom za samu Srbiju i cjelokupni srpski narod.

"Amerikance treba poraziti tako što će Srbija poslati *milione dobrovoljaca* u Bosnu i tamo bi povelu *gerilski rat* do konačne pobjede. Naravno, Srbija opet ne bi ušla u rat" (kurziv - S.I.) - savjetovao je ratnički raspoložen Mihailo Marković!?(12)

Zamisliti Srbiju koja poražava Amerikance, a da nije ušla u rat (!?), to, valjda, može samo neko ko, iz razloga "špekulantskog" duha samodestruktivnog

nacionalizma, pojma nema ko je Srbija, a ko Amerika. Osim toga, Srbija danas nije u stanju, zbog strašnih ekonomskih i socijalnih posljedica upravo uslijed dosad vođenog rata, da nahrani svoje stanovništvo, a kamoli da šalje nekakve milione dobrovoljaca u Bosnu!

Kako se, uopšte, mogu milioni gladnih ljudi slati u rat do konačne pobjede?! Mogu, valjda jedino tako misli Mihailo Marković! U jednoj izjavi on će kazati da "narod veruje da, iako gladije, neće biti izložen ratu"!(13)

Tu nešto nije u redu, ili sa logikom, ili sa samim Markovićem i pored toga što je profesor Marković poznat pisac udžbenika iz logike. Zar postoji još neki narod u Srbiji koji neće biti izložen ratu pored onih miliona dobrovoljaca koje on misli da bi valjalo poslati u Bosnu u gerilski rat do konačne pobjede!?

Još je čudnije Markovićevo shvatanje gerilskog rata sa milionima dobrovoljaca. Kakav je to gerilski rat koji se vodi sa milionima dobrovoljaca? To, uostalom, govori čovjek koji je iz Drugog svjetskog rata izašao kao partizanski kapetan!? Kapetan koji se pod Titovom zastavom borio za "bratstvo-jedinstvo" naroda Jugoslavije i koji, pola stoljeća kasnije, pada na ispitu i iz "bratstva-jedinstva" i iz poznavanja elementarne vojne nauke.

RSK - pravna država jednog akademika i njegovog omiljenog policajca

Da su se Srbi pokazali pravim "političkim budalama", kako o njima, inače, misli jedan drugi "opsenar", i uz to patološki posuvraćen čovjek - Vojislav Šešelj, u raspletu jugoslovenske krize u to nema sumnje, ali da su pritom, kako tvrdi Mihailo Marković, "dobrovoljno odlučili da se žrtvuju...", to nadmaša svu destruktivnost i samodestruktivnost onih koji su ih u cijelom razdoblju jugoslovenske krize politički i intelektualno vodili. Ostaje nam samo da profesor Marković konačno pokaže tu odliku srpskog naroda kojom je ovaj "dobrovoljno odlučio da se žrtvuje..."

Srpski akademik, univerzitetski profesor i filozof svjetskog ugleda Mihailo Marković, politički i nacionalno, u ovom ratu je otišao, u svom destruktivnom nacionalističkom opsjenarstvu, toliko daleko da je bio spao na te grane da se indentifikuje sa Milanom Martićem, bivšim policijskim uličnim pozornikom, a kasnije predsjednikom famozne RSK i Slobodanom Miloševićem čiju je nacionalnu i političku "veličinu" svojevremeno upoređivao sa volumenom jednog Ruzvelta!?

"Ukoliko Milan Martić bude izabran za predsjednika RSK, on će, najpre, čeličnom metlom očistiti kriminal *i stvoriti pravnu državu* (sic!), a zatim *Krajinu ujediniti sa Srbijom u jedinstvenu državu* i predsjedničku palicu predati svesrpskom vođi Slobodanu Miloševiću" (kurziv - S.I.)(14).

Kako će to bivši policijski pozornik s ulice stvoriti pravnu državu od jedne nazovi države, koja nije pravna od svog početka, to je, valjda, samo ovom srpskom akademiku bilo jasno. Zato se i mogao naći na njenom čelu samo neko ko je imao takvu karijernu reputaciju.

Da takav još, uz to, očisti kriminal čiji je sam izraz i koji se samo sa kriminalom i mogao održavati, kao i održavati jednu kriminalnu državu koja se zvala RSK, to predstavlja najviši domet političke, socijalne i nacionalne misli profesora Markovića, srpskog akademika, "najvećeg živog filozofa danas".

Poštedeni smo daljih napora u osporavanju druge profesorove nac. teze da će Milan Martić ujediniti Krajinu (RSK) sa Srbijom. Krajine jednostavno više nema!

Nema je upravo zahvaljujući velikosrpskoj nacionalnoj ideologiji Mihaila Markovića. I naravno, ne samo profesora Markovića.

Milan Martić danas, kako čujemo, živi u Banjaluci i prijete novim žrtvama u slučaju pokušaja da ga neke od specijalnih snaga SFORA uhapsu. Mihailo Marković, njegov politički i nacionalni mentor slobodno šeta beogradskim Terazijama. Ne bi li baš zbog toga profesor Marković treba da ode u Hag i ispriča sudijama i tužiocu Tribunala šta su to on i drugi planirali preko jednog priprostog policijskog uličnog pozornika. I zbog sebe samog - svoje časti, ugleda i savjesti.

Tadić: Milošević se desio na Kosovu!

Teško je shvatiti da će neko ko je dobijao i batine od policije zbog svojih lijevih ideja(15), angažujući se aktivno u studentskim demonstracijama 1968. godine na beogradskom Univerzitetu, poput Ljubomira Tadića, jednog dana postati intelektualno-nacionalnom perjanicom režima Slobodana Miloševića i njegove ideologije međunarodnih sukoba i krvavog rata između jugoslovenskih naroda.

Tadić je i pisac izuzetnih studija kao što su "Poredak i sloboda" (1967), "Tradicijska i revolucija" (1972), "Autoritet i osporavanje" (1987), "Nauka o politici" (1988) i mnogih drugih drugih štiva na kojima su edukovane čitave generacije studenata beogradskog Univerziteta, uključiv i autora ovih redova. Cijenjen i u inostranim krugovima, Tadić je i kao ličnost plijenio pažnju svuda, a posebno u sredini gdje je živio i radio.

Još 1989. godine, u jednom od svojih intervjua, Tadić je nagovjestio promjenu vlastitog stanovišta prema jugoslovenskoj krizi i sudbini Jugoslavije.

"No, ja nisam pristalica svakog oblika integracije. Mislim da je istočni greh naših ideologija i političara to da su, u želji da se *postigne nacionalna ravnopravnost, omogućili da svaki partikularitet dođe do izražaja* (sic!). *Uništeni su neophodni integrativni procesi*. Ja sam pristalica demokratske integracije" (kurziv - S.I.)!(16)

Ovaj pristalica "demokratske integracije" zemlje, kome je smetala nacionalna ravnopravnost u drugoj Jugoslaviji samo zato što je, navodno, omogućavala da svaki partikularitet dođe do izražaja, bio je kao takav gotov da podrži - prešavši preko staljinističkog karaktera čuvene Osme sjednice CK SKJ (23. i 24. 9.1987) na kojoj je Slobodan Milošević porazio drugu unutarpartijsku struju na čelu sa tadašnjim predsjednikom Predsjedništva SR Srbije Ivanom Stambolićem(17) - Miloševićev velikonacionalizam u razbijanju Jugoslavije.

Takav Tadić, "demokratski integralist" i pored prividne osude nedemokratskog karaktera Osme sjednice, podržao ju je sa argumentacijom kako drugog puta nije bilo! "... istovremeno u istoriji i politici imate takve spletove odnosa koji se *ni na koji način ne mogu demokratski rešiti*" (kurziv - S.I.)!? Otud i njegovo shvatanje o bogorodnom karakteru ličnosti i djela vođe četvrtog srpskog ustanka: "Milošević se *desio* na Kosovu"!?

"Koliko ja znam", rekao je Tadić u prethodno pomenutom intervjuu, "Milošević *nikada nije postavio pitanje načelne promene odnosa nacionalne ravnopravnosti*" (kurziv - S.I.). Danas bi Tadić valjao da objasni kako to da se onda druga Jugoslavija raspala ako to nije bilo, ne samo zbog promjene nego čak i otvorenog razaranja nacionalne ravnopravnosti(18).

I pored činjenice da je smatrao "tužnim" samu "borbu među državama", ne videći, pritom, da i sam doprinosi tome, te zalažući se za "popuštanje" Tadić je, ustvari, podržao Miloševićeve riječi izgovorene na Gazimestanu 28.6.1989. godine da

ni "oružani sukobi nisu isključeni", čime je ovaj nagovjestio početak srpskog rata protiv svih ostalih naroda Jugoslavije.

"On nije isključio, i kao *ozbiljan političar ne može da isključi, i tu mogućnost*. To ne znači da se iz toga može izvući zaključak da on želi takav ishod. Ali, u političkim sukobima - tužno je to, ako znamo šta je politika: *borba za vlast*, borba među državama - ni to se ne može isključiti" (kurziv - S.I.)(19).

Vostani Serbie!

Tadić je kasnije, na žalost, sve više srljao u srpski velikonacionalizam i pričao neke stvari koje nisu imale veze sa zdravom pameću. Treba pročitati na primjer, i ovo, a da vam se, pritom, ne prevrne stomak: "Istorija antisemitizma nas je dovoljno poučila da *apstraktna propaganda pacifizma podastire crveni tepih genocidu*" (kurziv - S.I.)!? (*Politika*, 16.8.1991, Beograd).

Ili: "u Srbiji, hvala Bogu, nismo složni iako sloga treba da postoji u trenucima odbrane gole egzistencije naroda, *a ko nije uz svoj narod, onda je ništa drugo nego izdajnik*" (kurziv - S.I.)! (*Duga*, 5-29.7.1991, Beograd).

Kako biti uz Ljebomira Tadića i "njegov" narod nakon svega prethodno rečenog, teško je odgovoriti. Još je teže shvatiti dalje Tadićeve "doprinose" rješenju srpskog nacionalnog pitanja. Godine 1993. imao je potrebu da se "teorijski" vrati svojoj omiljenoj temi, kako je druga Jugoslavija građena tokom cijelog svoga postojanja protiv Srba, to jest da je postavljena na "temeljima koncepcije borbe protiv "velikosrpskog hegemonizma", otkrivajući pritom, što je i najzanimljivije, da se u svemu tome, razumije se, sa Josipom Brozom na čelu, učestvovali i "Bejker, Buš, nemački politički stratezi, francuski takođe"!?

"To je ideološki stereotip, predrasuda, koji KP, odnosno SKJ, nikada nije napustio, da su Srbi hegemonisti i kad njima vlada Josip Broz. Ne samo da su Srbi to prihvatili unutar Jugoslavije, nego je ta teza prihvaćena i u sadašnjem građanskom ratu, a priklonili su joj se čak i Bejker, Buš, nemački politički stratezi, francuski takođe. Velika Srbija je monstrum koga se svi boje, i to je *stereotip*" (kurziv - S.I.)! (*Borba*, 17.2.1993, Beograd).

Ako se makar i za trenutak nevoljno složimo sa Tadićem da je druga Jugoslavija stvarana kao antisrpska tvorevina, postojeći čitavo vrijeme svoga trajanja kao takva, onda čudi da su i Srbi i sam Tadić, uostalom, odbijali mogućnost razgovora sa drugim narodima o tome kakva nam zajednica u pogledu ravnopravnosti ubuduće treba i na kojim sve osnovama u tom pogledu, nego su krenuli u rat upravo potvrđujući da svi oni strahovi od "velikosrpskog hegemonizma" nisu baš bili ni slučajni, niti je Velika Srbija bila samo stereotip.

U ime čega se onda ratovalo ako ne za ostvarenje Velike Srbije? Zar se ratovalo za neki "stereotip"? Hoće li Tadić danas da kaže da su nesrpski narodi kao i sam srpski, stradali u ovom ratu zbog nekog "stereotipa"!

A, o tome kako je sam Tadić vidio drugu stranu jugoslovenske krize, i bio spreman u tom pogledu na dijalog sa drugim narodima i njihovim predstavnicima, govore i njegove sledeće riječi: "A pitanja federacije, asimetrične federacije, konfederacije varijante Izetbegović-Gligorov - sve su to *pričam ti priču*" (kurziv - S.I.)!?

Nakon propasti famozne tvorevine pod imenom RSK u Hrvatskoj Tadić je optužio Zapad za totalitarizam!

"Reči su još: Hitler se samo jednom pojavio na ovom svetu. Ali nacifašistički likovi nisu iščezli s krajem Drugog svetskog rata. Nemački filozof jevrejskog porekla (Max Horkheimer) je napisao 1939. godine ove reči koje opet postaju aktuelne i čija opominjuća vrednost raste: '*... totalitarni poredak nije ništa drugo nego njegov prethodnik koji je izgubio svoje zadržke*'. Ovaj sjajni mislilac je, kao i nemački pisac (Hermann Broch) video *kontinuitet u razvitku kapitalizma i totalitarizma*. Novi totalitarizam se javlja u liku '*Novog svetskog poretka*' koji je, u stvari, *stari svetski poredak obavijen ideološkom maglom demokratije i 'ljudskih prava*'. Svakako, između kapitalizma sa i bez zadržke postoji razlika. Ali čim 'izgubi svoju zadržku' liberalizam se pretvara u totalitarizam. On se pretvara u totalitarizam kada oseti da mu na putu ne stoje nikakve zapreke" (sva pod S.I.). (*Argument*, 11.8.1995, Beograd).

Vjerujući da te "zapreke" zapadnog liberalizma, da ne ode u totalitarizam treba da budu Srbi, puštajući im na volju ostvarenje Velike Srbije kao načina njihove "ravnopravnosti"(!), dok bi oni pritom uništili druge narode pa i same sebe, Tadić je za nesreću srpskog naroda RSK optužio, pored Zapada, konačno, i onoga koga je svojevremeno smatrao da se "desio" na Kosovu - Slobodana Miloševića samog! "A onaj ko bi hteo da o sudbini srpskog naroda odlučuje *sam, samcit* i iz *svoje samotne glave*, potonuo je duboko u autistično ćutanje jer, verovatno, smatra da nema kome da se obraća, niti kome da polaže račune za svoju politiku" (Isto.).

Sa parolom "Vostani Serbie" Tadić je osudio one "koji su izvršili sramnu pacifikaciju slobodarskog Beograda", sve vjerujući da će se nekako "probuditi uspravane energije naroda i opasnosti da ga se zločinu delotvorno suprotstavi i zaustavi njegov nacistički pohod". Njegova parola "Vostani Serbie" bila je parola nastavka rata!

Posve su čudni neki Tadićevi argumenti iz 1989, 1991. i 1993. uporede li se, sa ovim iz 1995. godine kad je riječ o ulozi Slobodana Miloševića. Zar neko ko se "desio" srpskom narodu na Kosovu, "po onome što je učinio" i "apsolutno bio u pravu kad ga je Tadić tada veličao (*Borba*, 17.2.1993), može dovesti do takvog stradanja jednog naroda. Još je čudnije da jedan narod može stradati zbog "ravnopravnosti"!?

Pa ipak, ovdašnji Srbi koji su jednom poslušali Tadića i njemu slične da bi gurnuli svoje sabraću preko Save i Drine u rat sa drugim narodima sa kojima su zajednički živjeli vjekovima, nisu više bili spremni da još jednom poslušaju iste gubitničke savjete i one, za njih, fatalne ljude koji su simbol njihove ukupne i najveće nesreće otkako postoji jedan narod.

Malicioznosti jednog meta-etičara

Od Svetozara Stojanovića se najmanje moglo očekivati da će jednog dana podržati velikosrpski nacionalizam u usponu, pogotovo da će "savjetnički" stati uz Dobricu Ćosića kao prvog predsjednika KRNJOSLAVIJE. Što skoro reče Predrag Matvejević "kad sam ga video na ekranu, kao pobočnika (savjetnika) predsjednika Jugoslavije Dobrice Ćosića, u blizini sama Miloševića, nisam vjerovao svojim očima" (*Ispit savesti, Naša Borba*, 20.05.1997, Beograd).

Stojanović je bio "gradualni" kritičar prethodnog kompartijskog sistema na bazi vodeće uloge SKJ, zastupajući generalno stanovište da bi se komunisti morali učiti demokratiji tako što će pristati na postojanje druge partije. Ta druga partija koju je on vidio kao sistemski korektiv nije bila, prema njegovim zamislima, nacionalistička. Ne, naprotiv!

On je tada predlagao jednu vrstu Saveza socijalista kao tog korektiva.

"Pravi politički ambijent za delovanje komunističke stranke u našoj zemlji predstavljao bi jedan novi Savez socijalista, kao i postojeći Savez sindikata ako se stvarno demokratizuje. Savez socijalista sačinjavali bi dobrovoljno udruženi pojedinci i grupe koje se zalažu za izgradnju demokratskog socijalizma u Jugoslaviji. Program Saveza socijalista trebalo bi da polazi od sledećih načela: integralno samoupravljanje, društveno vlasništvo nad strateškim sredstvima za proizvodnju, transport i finansije, *potpuna nacionalna ravnopravnost i federativno uređenje zemlje*, kao i nezavisna i nesvrstana spoljna politika. Novostvorena organizacija socijalista trebalo bi da prihvati vodeću ulogu Saveza komunista pod uslovom da se on demokratizuje, deluje argumentima i ubeđivanjem, jednom rečju pokaže spremnost za slobodnu i kritičku komunikaciju" (kurziv - S.I.). "U njemu bi se (misli na Savez socijalista - prim.S.I.) partijski organizovani komunisti", pisao je Stojanović dalje, "učili prvenstveno demokratskoj toleranciji, a socijalisti političkom realizmu priznavajući i dalje vodeću ulogu SKJ i osnovne vrednosti proklamovane u njegovom Programu iz 1958. U Savezu socijalista nesumnjivo bi se dobro osećali i oni demokratski opredeljeni komunisti koji iz raznih razloga ne bi želeli da se vrate ili učlane u SKJ, čak i ako se on do temelja demokratizuje" (*Izvodi iz fotokopiranog Stojanovićevog dokumenta, u posjedu autora ovog teksta*).

Stojanovićeva politička tragedija, kao i tragedija svih nas je što tadašnja vladajuća partija nije pristajala na takvu vrstu svoga reformisanja kao što nije pristajala uopšte ni na promjenu političkog ambijenta na bazi vodeće uloge SKJ i represivnog odnosa prema elementarnim oblicima političkog pluralizma i političke kontrole koji ovaj podrazumjeva.

Sam Stojanović je još i lično tragičniji budući da se kao kritičar vodeće uloge tadašnje vladajuće partije u političkom pogledu našao kasnije kao pristalica nacionalističke politike sukoba i rata Miloševićevih srbi(janskih) komunista i Dobrice Ćosića nosioca arhetipskog velikonacionalizma u Srbiji i tzv. srpskim zemljama.

Niko nije tada kao ni prije, a ni jedno vrijeme poslije, mogao slutiti da će Stojanović podržati propinjanje nacionalističkog vala u Srbiji i Crnoj Gori. Niti, još manje, da će se jednog dana naći u ulozi savjetnika Dobrice Ćosića koji je pisao da se Jugoslavija mora "okupati" u krvi da bi se oslobodila titoizma i njegovih zala prema srpskom narodu.

Godine 1990. Stojanović je započeo da se bavi "istraživanjem" biografije Maršala Tita sa očiglednom šovinističkom pretenzijom uvaljujući se sve više u kal zlonamjernih nacionalističkih nagađanja.

"Reč je prvo o mladom čoveku, *poreklom u Austro-Ugarskoj, etnički pola Slovincu pola Hrvat*u. Etnosi kojima pripada nose težnju da se oslobode tuđinskog državnog okvira i *stvore samostalne nacionalne države*, što je naročito bilo izraženo kod Hrvata. *To je osnovni politički arhetip koji je u sebi poneo Josip Broz*" (kurziv - S.I.) (*Zamke konfederalizma*, Feljton, razgovor vodio Velizar Zečević, *NIN*, 20.5.1990, Beograd).

"U godine važne za njegovo formiranje" - misli se na Tita - nastavlja dalje Stojanović, "svakako spada i *podoficirivanje u austrougarskoj vojsci na čijoj strani je ratovao i protiv Srbije, buduće pobednice*" (kurziv - S.I.)!?

Šta bi tek rekli ovi "novopečeni Srbi" poput Stojanovića, samo da ne kriju takve i slične činjenice iz istorije "rodoljublja" svoga naroda, za jednog od najvećih srpskih pisaca Miloša Crnjanskog, koji je bio čak i oficirski vojni obveznik u Austrougarskoj vojsci!

Naravno da je čovjek to bio, jer je bio, prije svega, građanin i državljanin te zemlje što je nosilo sa sobom i prihvatanje, pa i prihvatanje pod moranjem, određenih građanskih dužnosti, uključiv i onu o vojnoj obavezi. Nije, valjda, Tito bio Maršal Austro-Ugarske vojske pa da mu Stojanović naknadno spočitava lekcije o srpskom "rodoljublju" i antisrpsstvu.

I sad kad bi i sami htjeli da budemo do kraja zlonamerni kao što to radi Svetozar Stojanović, koji je i sam bio svojevremeno službenik CKSKJ pod rukovodstvom tog bivšeg austrougarskog podoficira, mogli bi samo postaviti pitanje odgovornosti i samog Stojanovića, da je učestvovao još zarano u službi onoga kod koga je sve više dolazila "do izražaja regresija na etnički arhetip iz mladosti", to jest stvaranje samostalnih nacionalnih država, što se samo drugim riječima hoće reći, razbijanje druge Jugoslavije!

Što se tiče Stojanovićevog "srboljublja", šta reći na činjenice, na primjer, da su stranci u prošlosti učestvovali u stvaranju, rukovođenju pa i komandovanju "slavnom" srpskom vojskom, kao što je to bio jedan Francuz, a posebno s obzirom na podatak da je opet jedan drugi stranac, pa čak sa hrvatskim prezimenom *Horvatić*(20), i još uz to najviši *austrougarski* oficir-general, zapovijedao srpskom vojskom u srpsko-turskom ratu 1878. godine.

Šta reći, konačno, i na samu činjenicu da je i lično sam Karađorđe, vođa prvog srpskog ustanka, bio *austrijski narednik* učestvujući u austrijskom korpusu srpskih dobrovoljaca koji je formiran za vrijeme *austrijskog prodora na Balkan*!

Dakle, jedan Srbin, budući vođa srpskog ustanka može, prema lekcijama današnjih srpskih rodoljuba kao što je Stojanović, da bude austrijski podoficir dobrovoljno, koji uz to nije čak ni austrijski državljanin, a jedan Hrvat, kome je to bila jedna od građanskih obaveza pod moranjem, ne može, jer takav je već u to vrijeme pravio planove da prvo obnovi Jugoslaviju da bi je onda rasturio!?

Koji to Srbi nisu odlučivali o granicama

S takvim pristupom Stojanović je bio spreman da "metaetički" podstakne Srbe u rat protiv drugih jugoslovenskih naroda. I njegova, kao i drugih nacionalistički orijentiranih intelektualaca, omiljena tema bile su unutrašnje granice zbog kojih će srpski narod biti gurnut u rat, ali i prihvatiti ga kao cijenu, navodno svog opstanka!?

Vodstvo KaPeJu sa Titom na čelu, prema Stojanoviću, "nije omogućilo Srbima u postjasenovačkoj Jugoslaviji da utiču na određivanje međurepubličkih 'granica'. Samoobogotvoreni pobjednik je povukao te granice ne pitajući nikog ništa"! (S. Stojanović, *Propast komunizma i razbijanje Jugoslavije*, "Filip Višnjić", Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Beograd, 1975, str.64).

Prvi notorni falsifikat u tom pogledu je onaj da je Tito lično povlačio granice između jugoslovenskih naroda. Granice su povlačile komisije, specijalno formirane u tu svrhu, čija su rješenja iznašana prvo, na sjednice Politbiroa CeKa KaPeJu, a onda predlagana na usvajanje u Skupštini DFJ.

Prema tome, ne samo da je netačno da je Tito "povukao te granice ne pitajući nikog ništa", kao što Stojanović maliciozno primjećuje, nego je odlučivao kao i svi drugi članovi Politbiroa na osnovu onoga što su im predočavale pomenute komisije.

Jedan od posebno značajnih članova komisija za tu svrhu bio je Milovan Đilas, Srbin iz Crne Gore, tadašnji treći čovjek u najvišoj nomenklaturi vlasti koji je pisao da su granice "povlačene", ne samo bez naročitih otpora u tom pogledu, nego i sa svom pravičnošću što se tiče njihovog istorijskog, odnosno pokrajinskog karaktera.

I danas mislim da smo te granice dobro "povukli", govorio je Đilas. Bilo je, doduše, kako sam kaže, određenog "zaobilaženja", ali ne na štetu nekog od naroda nego samo tamo gde se radilo o saobraćajnim, privrednim ili nekim drugim razlozima, što je u tim slučajevima i razumljivo. Nemate pravednih granica nigdje na svijetu izuzev ako one nisu određene nekim prirodnim okolnostima ili, bolje rečeno, ograničenostima, govorio je Milovan Đilas.

Ono što je bitno, jeste da sama Srbija nije bila oštećena tim granicama. A, nije ni mogla biti oštećena, jer Srbija nikad i nije bila država preko Drine i Save, niti je srpski "prečanski" narod koji živi pomješano sa drugim narodima bio ikada u tom pogledu sastavni dio Srbije kao države.

Pa ipak, problem statusa srpskog naroda, na tom području je riješen time što je druga Jugoslavija omogućila Srbima da budu prema svim njenim poslijeratnim ustavima konstitutivni narod i u Hrvatskoj i u BiH. To što je srbi(janska), miloševićevska birokratija htjela da u ime tog naroda, žrtvujući ga pritom unaprijed, ovlada Jugoslavijom, ili da stvori Veliku Srbiju, to je upravo i dovelo do rata i razbijanja Jugoslavije, ali i do potpunog sadašnjeg stradanja naroda.

Druga Stojanovićeva konstatacija je da Srbima navodno nije bilo omogućeno da utiču na određivanje međurepubličkih granica. To je, na prvi pogled, tačno. Samo, kojim Srbima. Ako se radi o velikonacionalističkim Srbima, koji su u toku rata u Srbiji bili pristalice, ili su sami činili političke i vojnoformacijske snage Dragoljuba-Draže Mihailovića, jednog bivšeg jugoslovenskog šovinistički orjentiranog pukovnika, onda, zaista, takvim Srbima ili ostacima tih snaga koje je Tito porazio u toku rata, zaista nije bilo omogućeno da utiču na određivanje međurepubličkih granica kao što nije, pogotovo bilo omogućeno ni onim Srbima koji su u toku rata za vrijeme njemačke okupacije podržavali Milana Nedića i Dimitrija Ljotića, istaknute njemačke saradnike i izdajnike srpskog naroda.

Istine radi, Tito ne samo da nije dozvolio "takvim" Srbima da odlučuju o granicama, nego ni "sličnim" nacionalističkim Hrvatima, Muslimanima, kao ni drugim nacionalistima iz ostalih jugoslovenskih naroda. Da je dozvolio da "takvi" Srbi, Hrvati, Muslimani... odlučuju o granicama, mogao je lijepo da se odmah odrekne četvorogodišnje Narodnooslobodilačke borbe naroda Jugoslavije. Nit bi bilo tada obnove Jugoslavije nit bi se rat završio 9. maja 1945. godine na prostorima Jugoslavije.

"Takvi" Srbi, Hrvati i drugi "slični" njima nastavili bi krvavi rat i dalje i još više međusobno. U tom slučaju sigurno da ne bi bilo "Titovih granica", ali teško da bi više bilo i samih jugoslovenskih naroda.

Uostalom, kad su se njima "slični" Srbi, poput današnjih Stojanovića, Ćosića, Markovića, Tadića... našli jednog dana u situaciji, umjesto onih kojima Tito svojedobno nije omogućio da utiču na određivanje granica, da sude o granicama i njihovoj "pravičnosti", mogli smo se uvjeriti do kakve smo tragedije dovedeni zahvaljujući tim surovim filozofima i jednoj filozofiji *Praxisa* koja završava kao poziv na bratoubilački rat.

To bi bilo isto onako kao kad piromanski drznik besavjesno zapali drugome kuću. Ali, u svakom slučaju prevarili su se i oni i ovi Srbi: paleći drugome kuću upalili su još više i svoju vlastitu.

Danas Svetozar Stojanović sjedi na jednoj od institutskih tribina pored Ričarda Majlsa, otpravnika poslova američke ambasade u Beogradu, koji ne misli nimalo drugačije od svog prethodnika ambasadora Vorena Cimermana u pogledu srpske politike, i bez očito ispoljene griže savjesti sluša njegovu vakelu da to što je Srbija

svojim nacionalizmom počinila nije niko počinio u Evropi od 1945. godine, te šta sve Srbi moraju da urade da bi se vratili u međunarodnu zajednicu.

Prema poslednjim informacijama, ovaj filozofski metaetičar pošao u akciju "spašavajući" Srbe od užasnih posledica kojima je sam, sa filozofskom grupom Praxis-filozofa doprineo.

Mićun - "tragikomični Crnogorac"

Niko u ovoj grupi Praxis-filozofa nije tako "svečano" govorio o demokratiji, čak i s pozivima na njene antičke ideale, kao Dragoljub Mićunović. Pa ipak, niko nije takođe, s obzirom na sve te demokratske fraze, išao sam protiv sebe kao "Mićun", kako ga zove Predrag Matvejević - "tragikomični Crnogorac".

Verbalne epizode sa "osmišljavanjem rata" i "gađanjem - ne Masleničkog mosta nego pored mosta" ostale su spomenicima jedne ratne kulture kojoj nisu odoleli ni, naizgled, trezveni ljudi poput samog Mićunovića.

Jedan od prvih njegovih antijugoslovenskih "gafofa" bio je onaj u Narodnoj skupštini Republike Srbije 1991. godine, kada je, umjesto da koliko-toliko smiruje nacionalističke strasti što su bile obuzele najviše narodne predstavnike i iz vlasti i iz opozicije, izjavio slijedeće:

"Ali, držani su satanci kao onaj čuveni u Bariju koji je odlučivao o Jugoslaviji, gde su prisustvovali *Josip Broz, Ivan Šubašić, Edvard Kardelj, Vladimir Bakarić i Josip Smodlaka i odlučili o našim republikama, o našoj sudbini, kako danas ona izgleda*" (kurziv - S.I.) (*Stenografske beleške*, Peta sednica vanrednog zasedanja 2, 3, 8, 9, 10. i 11. jul 1991, Beograd, str. 77).

Sva navedena i kurzivom podvučena imena najviših političkih, partijskih i vojnih rukovodilaca NOP i NOVJ, izuzev Kardelja, koji je bio Slovenac, a što ne menja na samoj stvari imajući u vidu šta Mićunović hoće da kaže, nacionalitetno su Hrvati. Znači, eto braćo Srbi, ko je o nama Srbima i o našoj sudbini odlučivao - četiri Hrvata i jedan Slovenac! Zato nam onda izgleda "kako danas... izgleda"! Oni su odlučivali o republikama!

To je ista ona teza Svetozara Stojanovića, koju smo sreli malo ranije: kako srpskom narodu nije omogućeno da utiče na određivanje međurepubličkih granica! Prije svega, ni u kakvom Bariju nije odlučivano o Jugoslaviji, niti su pomenuta imena sama odlučivala o njoj. Još manje da je odlučivano i da su ona odlučivala o republikama pa ni o Mićunovićevoj i srpskoj "sudbini, kako danas ona izgleda"(21). Samo bi trebalo imati izvjesnog intelektualnog poštenja prema nekim istorijskim činjenicama.

U svom obraćanju Narodnoj skupštini Mićunović se tada saglasio sa Miloševićevim unitarističkim pristupom, kao i većina srbi(janskih) stranaka iz opozicije, razriješenju jugoslovenske krize, samo što je on to učinio pomalo profesorski, ali ne i bitno drugačije u suštini.

Taj pristup je bio fatalno pogrešan budući da je nosio sa sobom ono opasno uslovljavanje sa pozicije diktata: ako vi hoćete da izađete iz Jugoslavije, onda republičke granice nisu nepromjenljive, što se je i vidilo sukobu sa međunarodnom zajednicom i ratu sa narodima s kojima smo do tada živjeli zajedno.

Nikakav secesionizam ne dolazi u obzir!

Kritikujući navodno Miloševića i njegov odnos prema krizi zemlje, Mićunović je prvo imao potrebu da tada onako s visine podjeli lekcije međunarodnoj zajednici.

"Imali smo sjajan argument da kažemo ovim diplomatijama Zapada...: 'šta vi upravo, gospodo, očekujete i želite od Jugoslavije? Da li očekujete demokratsku upravnu državu, koja će biti izgrađena na standardima evropske političke filozofije, na suverenitetu građanina, da bude uređena kako ste vi sebi uredili svoje države'" (kurziv - S.I.)?

Neko bi mogao pomisliti, ko je slušao ove Mićunovićeve riječi, kako su Zapad i njegove diplomatije bili protiv uređenja Jugoslavije kao demokratske, pravne države, zasnovane na suverenitetu građanina što, razumije se, nije odgovaralo istini budući da su i EU i SAD upravo na tim pretpostavkama vidjele opstanak i budućnost Jugoslavije.

Dalje, takav bi mogao povjerovati da Srbija želi i hoće demokratsku i pravnu državu, ali da Zapad ne želi takvu državu, što je još manje tačno imajući u vidu nastupanje Srbije sa pozicije sile u tom razdoblju.

"Ako to želite, kako nas onda možete terati da imamo razumevanja za *secesionizam*", držao je dalje Mićunović vakelu sa skupštinske govornice, "za stvaranje nacionalnih država koje nisu zasnovane na suverenitetu građanina. Neka se onda gospoda opredele. Ako misle da smo mi neka afrička plemena, kojima treba dodeliti neki drugi oblik, kao što su nacionalne homogene države, neka kažu zašto misle da to što je dobro da se uradi na način kao što je uređen američki ustav, nemački ustav, nije dobro za uređivanje jugoslovenskog ustava" (kurziv - S.I.).

Mićunović je stvarao raspoloženje u Skupštini da diplomatije Zapada guraju zemlju u *secesionizam*!? *Secesionizam*? Zar se može nazvati razdruživanje jugoslovenskih republika od Srbije, *secesionizmom*?! Kako se one mogu *secesionirati* same od sebe? Jedino tako, ukoliko Mićunović nije već tada mislio da je Srbija - Jugoslavija!

Prema Mićunovićevoj interpretaciji izgledalo je da od nas Zapad traži stvaranje "nacionalnih, homogenih država", što je bila jedna sušta neistina. Srbija se, upravo tada, na toj osnovi, o *secesionizmu* drugih jugoslovenskih republika, koja je i danas službenog karaktera, spremala za rat radi ostvarivanja "jedinstvene srpske države" na bazi etničkih čišćenja!

Takođe, i Mićunovićevo pozivanje na američki, njemački ustav pokazuje samo da on tada nije shvatao jugoslovenske međunacionalne probleme. Na njih se pozivao, uostalom, i Mićunović.

Ali, Jugoslavija nije mogla izaći iz tih problema samo na bazi ovih ustava iz prostog razloga što ona, za razliku od američke i njemačke nacije koje su jedinstvene, nije imala jedinstvenog naroda, jugoslovenske nacije. To ne znači da ovi ustavi u mnogim drugim stvarima nisu mogli biti od koristi u iznalaženju rješenja za našu krizu.

Odlučan u svojim riječima da - "*nikakav secesionizam tu ne dolazi u obzir*" Mićunović se pozivao i na Povelju Ujedinjenih nacija o "narodnom opredeljenju, koja ne znači pravo na stvaranje država iz jedne države" (kurziv - S.I.)!? Takav Mićunović odlučio je, konačno, da Zapadu i priprijeti! "Ali ako oni" - misleći na zapadne diplomatije – "i to žele, onda moraju prihvatiti, a to je princip da se *zbilja prema etničkom principu prave granice. Ne mogu reći: nepromenljive su republičke granice!* One nisu, kao što znamo, sa izuzetkom Slovenije, nigdje etničke granice, a i tamo su samo delimično" (pod S.I.)! (Isto, str. 79).

Time je Mićunović mogao samo podržati Miloševićev ratni lobi i podgrijati još više, do samog usijanja, ratničko raspoloženje narodnih predstavnika Srbije iz tog vremena. Srbija će upravo s tom interpretacijom: da "nikakav secesionizam tu ne dolazi u obzir" i shvatanjem o promjenljivosti republičkih granica koje valja silom praviti prema etničkom principu, ući u najstrašniji rat u njenoj istoriji sa tragičnim posljedicama po druge, ali i po vlastiti narod.

Kako je "Mićun" išao u London - po Tomislava

Godine 1990, prilikom osnivanja Demokratske omladine, Dragoljub Mićunović je govorio i ovako: "Svedoci smo kako ovih dana postoji pretnja da će se demokratija u Srbiji odložiti. *Ja* mogu u ime Glavnog odbora da kažem da im to nećemo dozvoliti" (kurziv - S.I.) (*Naša reč*, 6-7./1990, London).

Onoliko koliko je ta demokratija u Srbiji zavisila od njegovog *Ja*, Mićunović je u svojim praktičnim političkim postupcima bio nedosljedan samom svom *Ja*. Tu, prije svega, dolazi ona Matvejevićeva priča kako je "Mićun" išao u London da dovede kralja u Srbiju, samo sa izvjesnom korekcijom. "Uoči samog rata sreo sam na beogradskom aerodromu Dragoljuba Mićunovića: bivši 'republikanac' upravo je išao u London da dovede u Srbiju kralja Karađorđevića. Tragikomični Crnogorac Mićun u ulozi obnovitelja srpske monarhije" (*Naša Borba*, 20.5.1997, Beograd).

Nije Mićunović onda zapucao u London, a u delegaciji su pored njega bili Radosav Stojanović, "stručnjak" i tada i danas za vraćanje Srbima monarhije i Kosta Čavoški, neka vrsta Miloševića sa desnice, da bi vratio Aleksandra Karađorđevića kao kralja, nego je išao da ubijedi Tomislava Karađorđevića, prema odluci Glavnog odbora DS, da se ovaj prihvati predsjedničke kandidature na predsjedničkim izborima kao kandidat opozicije!?

Plan je bio posve "moravski" - toliko "pametan" da je na kraju preradio i same njegove planere. Kao, mi ćemo da srušimo Miloševića jednim Karađorđevićem kao predsjednikom, a onda volja nam da vladamo preko njega, volja nam da vrnemo onog drugog kao kralja!? Tomislav se kasnije vratio u Jugoslaviju kao običan građanin. Danas često pratim njegova javna istupanja od nesumnjivo "voluminoznog" intelektualnog kapaciteta i ne mogu da se pritom ne sjetim Mićunovića i njegovih "vještih" političkih poteza.

A, što se tiče tadašnjih Mićunovićevih "king-makera" - Stojanovića i Čavoškog njihova demokratska principijelnost stoji partijski ovako. Stojanović je napustio DS, u međuvremenu promjenivši još dvije stranke: sada opet radi na svom starom poslu - kod Vuka Draškovića u Srpskom pokretu obnove - opet dovodi Srbima kralja! Čavoški je u rukovodstvu jedne male i krajnje šovinističke stranke tzv. srpskih liberala!

Ta politička i nacionalna bruka kojoj je najvećim dijelom kumovao i sam "republikanac" Mićunović, uz, inače, nezaobilaznog Radeta Stojanovića i pomenutog Čavoškog, bila je utoliko veća što je Tomislav, tom prilikom, odbio ovu kandidaturu tako da su se naši monarhistički "republikanci" vratili u Beograd neobavljena posla. "Tragikomični Crnogorac" - "Mićun" - davao je raznih povoda da ga se zaista tako smatra. Ostaju za političku antologiju njegove izjave poput ovih: da "smo mi 'soj Obilića'" i ona - "Ja ostajem uz narod" (*Borba*, 31.1.1994, Beograd).

"Punobrižni" Čosić

Kao i svi ostali Praxis-filozofi i Mićunović je bio, na neki način, žrtva svog prijateljstva sa Dobricom Ćosićem. No, ta vrsta njihova odnosa ostavljala je nesumnjivog traga na njihove političke i nacionalne stavove koji su se pokazivali na kraju katastrofalnim i kompromitantnim po njih same.

Jednom prilikom Mićunović je javno podvukao Dobričin smisao da "ume da sluša"(!?) ističući i njegov "osećaj za ideološki problem"! A, taj osjećaj srpskog Atlasa sastoji se u tome što je za Ćosića "Milošević *manje zlo* od obnove klerikalizma, četništva i monarhije, za šta se u jednom trenutku zalagao glavni deo opozicije" (kurziv - S.I.) (*Duga*, 530/1994, Beograd).

Dobričin "osećaj za ideološki problem", barem onako kako ga je video Mićunović, nije nas spasio od opšte nacionalne tragedije, nego upravo gurnuo u nju. Što se tiče nesrpskih naroda, za njih je svejedno hoće li doći Dobričine "crvene" ubice da ih tjeraju sa njihove zemlje, ili će to biti "crni", tradicionalni monarhistički četnici, ili će opet, kao što se i pokazalo u ovom ratu, raditi sva ta zla i jedni i drugi pa često i zajedno.

Ni srpskom narodu neće pomoći taj Dobričin "osećaj za ideološki problem". Njemu je svejedno da li su ga u ovu nesreću doveli "crveni" ili "crni" (č)etnici, a doveli su ga i jedni i drugi, kao što je poznato. U tom smislu i sam Mićunović se zalagao kod Ćosića kao neka vrsta "(č)etničkog" advokata.

"On (misli na Ćosića - prim.S.I.) se *puno brinuo* za srpsko pitanje u Bosni, i ne znam kako će reagovati posle ove Krajišnikove izjave o ravnogorskom pokretu. *U principu, ne bi trebalo da ih odbaci zato što su oni za 'četništvo'*, ali ni oni u jednu svenarodnu borbu ne treba da idu sa amblemom koji podržava samo jednu ideologiju, da ideološki cepaju narod" (kurziv - S.I.).

I sad Mićunović našao da savjetuje Dobriu da ne odbaci četništvo u Bosni! Jer, ono je, bogati, u jednoj "svenarodnoj borbi". Kakva je to "svenarodna borba", ako je sve manje Srba u BiH, to valjda znaju samo Ćosić i Mićunović.

A, što se tiče amblema, pod kojim idu bosanski četnici u "svenarodnu borbu", vrijedilo bi da Mićunović objasni pod kojim bi to drugim amblemom bosanski četnici mogli i trebali da idu imajući u vidu sve njihove (č)etničke planove o podjeli BiH i (č)etnička čišćenja što su ih proveli u ovom tek završenom ratu. Ili trebaju li možda svi Srbi u Bosni, da bi zadovoljili Mićunovića u pogledu "ideološkog" ne-cepanja da postanu - četnici!

Između Ćosića i Džefersona

Pa ipak, i uprkos samom sebi, Mićunović je umio, za razliku od Tadića i Markovića pogotovo, da i na drugi način govori. Jednom prilikom je rekao da "ekstremisti koji imaju ideje o masovnim proterivanjima moraju biti zaustavljeni". Ništa manje u taj način govora spada i njegov pokušaj da se zaobiđe proglašenje "jedinstvene države svih Srba" tako što će se "ući u mirovni proces i neke probleme rešavati i ubuduće".

Mićunović je, u jednom trenutku, postao i snažan kritičar socijalnih i ekonomskih prilika koje su nastale sa uvođenjem sankcija Srbiji zbog nacionalističkih ratova koje je ona vodila u Hrvatskoj i BiH. "Nekoliko dana postojanja sankcija pokazalo je sa kavim se egzistencijalnim opasnostima susrećemo. Nije više u pitanju ovaj ili onaj oblik vlasti, njeno trajanje... U pitanju je egzistencija jedne države i... egzistencija naroda". "Mi moramo da budimo kod naroda tu svest o opasnosti. To nije ništa apokaliptično, to je jednostavno - odgovorno" (*Borba*, 17.6.1992, Beograd).

"Prema tome", upozoravao je Mićunović, "biće stotine hiljada potpuno gladnih ljudi, ogorčenih, prevarenih i smatraće da im je svako ko ima da jede, ko ima automobil ili kravatu, kriv što njegova djeca ujutru plaču jer nemaju šolju mleka. Taj stampedo kad projuri je ono što se zove 'kuka i motika'... Ko će to zaustaviti i usmeriti - i šta iza toga dolazi"?!

Nažalost, Mićunović nije vidio, ili nije htio da vidi korijene socijalne i ekonomske tragedije kroz koje je Srbija počela da prolazi već na samom početku pošto su sankcije stupile na snagu. Nije shvatao da se ne mogu provoditi etnička čišćenja u Bosni i Hrvatskoj, a da to isto ne snađe i same tamošnje Srbe, ili da ono ne bude provođeno u Vojvodini.

Tako je Mićunović bio pogođen kvarenjem "ono malo dobrih odnosa" u Vojvodini, "što je bilo učinjeno neodgovornim, ludačkim, fašističkim, genocidnim odlukama o preseljenju građana, proterivanju ljudi sa svojih ognjišta...", ali ne i onim što je i dovelo do toga - imperijalni rat u BiH i Hrvatskoj za teritorije i stvaranje "jedinствене srpske države".

Ne manje od toga, on nije shvatio ni to da onih "stotine hiljada potpuno gladnih ljudi..." u Srbiji, o kojima je tako efektno i brižno socijalno govorio, gladni su i biće još više gladni upravo zato što taj rat u Bosni i Hrvatskoj mora neko da plati, te da nacionalna nesreća koju smo nanijeli drugim narodima ima se u Srbiji socijalno podmiriti.

Ne može se u stvarima rata i jedne nacionalističke politike protiv Hrvata i Muslimana slušati Dobrica Ćosić, a kad zbog toga udari "kuka i motika" u samoj Srbiji, pozivati se u unutrašnjoj politici na Džefersona i šta je sve on rekao (Isto.). Sve dok ne odbace Ćosića na način jednog kritičkog i samokritičkog sučeljavanja Srbi neće moći slijediti Džefersona. A, najdobliji korijen njihove današnje nacionalne nesreće jeste nanesena nesreća drugim narodima.

* * *

Kad je napuštao Beograd, nakon što su mu pobijeni poslanički drugovi u Skupštini Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1928. godine od strane jedne velikosrpske grupe koja je bila povezana sa najvišim mjestom u državi, a on sam teško ranjen i jedva oporavljen, Stjepan Radić, jedan od vođa Seljačko-demokratske koalicije iz Hrvatske, rekao je svom dobrom drugu, inače, kopredsjedniku ove koalicije - Svetozaru Pribićeviću: "... oni su šakali" (S. Pribićević, *Diktatura kralja Aleksandra*, Globus, Zagreb, 1990, str. 71).

Napomene:

1. "Nacionalističke retorike su i ovde i tamo (misli se na Jugoslaviju i Kavkaz - prim.S.I.), rezultirale masovnim grobnicama. Uzajamna ubijanja ne bi poprimila takve srazmere bez govora koji su prizivali, ili opravdavali rat", Đerđ Konrad, *Identitet i histerija*, "Apostrof", Novi Sad, 1995, str. 52.

2. Skupština SR Srbije 28.1.1975. godine odlučila je da se osmoro profesora i saradnika Filozofskog fakulteta iz Beograda: Zagorka Golubović, Mihailo Marković, Svetozar Stojanović, Ljubomir Tadić, Nebojša Popov, Miladin Životić, Dragoljub Mićunović i Trivo Indić - detaširaju iz nastavnog procesa iz razloga tzv. moralno-političke podobnosti i stavi ih se "na raspolaganje" ondašnjem Sekretarijatu za nauku i obrazovanje SR Srbije.

3. "Ako je zajedničko življenje nemoguće, onda je i sam život nemoguć, također", rekao je jednom prilikom Miladin Životić. Žarko Korać and Branka Magaš, In memoriam - Miladin Životić, *Bosnia Report*, Issue 18/February-May 1997, London.

4. Ne treba zaboraviti da je Marković jedan od pisaca tzv. Memoranduma Srpske akademije nauka (SANU) iz 1986. godine, koji je naročito svojim odeljkom Položaj Srbije i srpskog naroda bio duhovna osnova Miloševićeve platforme velikodržavnog hegemonizma, a potom i nacionalističkih ratova u Hrvatskoj i BiH. Vidi detaljnije o radu i nastanku "Memoranduma", sastavu "posebnog Odbora za pripremu Memoranduma o aktuelnim društvenim pitanjima" koji je formiran 13.6.1985. u knjizi: Kosta Mihailović, Vasilije Krestić, "Memorandum SANU" Odgovori na kritike, Srpska akademija nauka, Beograd, 1995, str. 14.

5. "... jer je reč o osobama koje pripadaju različitim generacijama, od predratne skojevske, preko partizanske, do poratne skojevske i demokratsko-komunističke...", Nebojša Popov, *Contra Fatum?*, *Scientia Yugoslavica*, 12 (3-4)/1986, Zagreb.

6. *Poreklo jedne katastrofe*, Jugoslavija i njeni rušitelji, Dan Graf, Beograd, 1996, str. 69.

7. *Dnevnik*, Novi Sad, 1992, str. 74, 131-132

8. "Njemu se ne može pripisati manjak (veliko)srpstva, ali ni mudrost, u procenjivanju situacije. Iskusan znanstvenik i političar, mogao bi u dogledno vrijeme - da se previše ne oslanja samo na inteligenciju i da s vremena na vrijeme i sam ne podliježe težnjama za Velikom Srbijom - biti dobar predsjednik Srbije.", Vidi: *Kako smo srušili Jugoslaviju*, Globus International, Zagreb 19-92, str. 202.

9. Pojam "stvaralačkog marksizma" pretpostavljao je jednu novu, i u tom pogledu "pravu" interpretaciju Marksizma - kritiku političke ekonomije, ideologije i države kao i kritiku savremenog "postvarenog kapitalizma" koja je izlagana na stranicama časopisa *Praxis* u razdoblju 1964-74, *Filosofija* 1967-74. godine.

10. Ima nekih naznaka u tom pogledu da su pojedini najaktivniji poslenici ove filozofske grupe povjerovali u srpsku nacionalističku tezu - "Slaba Srbija - jaka Jugoslavija" - kojom se navodno rukovodio Josip Broz Tito u čitavom poratnom razdoblju izgradnje druge Jugoslavije nanoseći time ogromnu štetu Srbiji i cjelokupnom srpskom narodu. Ta teza "Slaba Srbija - jaka Jugoslavija" implicira "nepravедно povučene republičke granice", "ustanovljavanje autonomija samo u Srbiji, a ne i u drugim jugoslovenskim republikama", "priznavanje crnogorske, makedonske i muslimanske nacije", "davanje Kosovu i Vojvodini autonomije sa državnim prerogativima", etc.

11. Pera Todorović, "Uspomene na kralja Milana (33 godine iz prošlosti)", navedeno prema Latinka Perović, *Srpski socijalisti XIX veka*, Novinsko izdavačka ustanova Službeni list SRJ, Beograd, 1995, str. 116-117.

12. *Nova Svetlost*, 4.4.1996. Kragujevac

13. ITN World News, 20.1.1994.

14. *Borba*, 19.1.1994, Beograd.

15. Vidi taj opis prema izvještaju studentskog reportera Đ.V.: *Student*, 1. vanredni broj 4.6.1998, Beograd.

16. *Start*, 537/19.8.1989, Zagreb.

17. Riječ je o onoj struji koja je bila spremna, pokazujući to i praktično u slučaju ostvarivanja jedinstva i zajedništva u Srbiji (izvojevana promjena saveznog Ustava u pogledu statusa Kosova i Vojvodine), na sporazumjevanje i dogovaranje između jugoslovenskih naroda kao nezamjenljivog sredstva u funkcioniranju jugoslovenske zajednice i jedinog načina da ona opstane pod političkim i nacionalnim

aranžmanom kako se dogovore svi jugoslovenski narodi i njihovi legitimni predstavnici odbacujući metode diktata većinske ancije u rješavanju krize Jugoslavije.

18. Tom prilikom Tadić je otvoreno osporavao nacionalitetnu posebnost Crnogoraca i Muslimana smatrajući Crnogorce "jednom veštački stvorenom nacijom" čije je pripremanje u "sklopu cele one politike razbijanja Jugoslavije s obzirom na to da je Crna Gora *bila jedna od dve srpske države u XIX veku*" (kurziv - S.I.)! Kako to da je druga Jugoslavija mogla biti razbijena preko Crne Gore kada i sam Tadić direktno priznaje da je ona još u XIX stoljeću bila posebna država to, valjda, niko izuzev on sam ne može objasniti. Što se tiče Tadićevog poricanja Muslimana kao nacije njegov glavni argument u tom pogledu je neki hodža na koga se poziva: "Molim vas, mi smo se osećali kao muslimani, kao vera, i možemo biti muslimani-Jugosloveni, *ne treba nam veliko M, ali mi više u džamijama ne upotrebljavamo izraz Muslimani nego mumini, jer ne želimo da prihvatimo terminologiju koja nam se daje kao posebnoj naciji*" (kurziv - S.I.)!? (Isto.)

19. Tadić je prethodno podržao i one parole koje su objektivno vodile proširenju sukoba i konačnom ratu u drugoj Jugoslaviji. Takva je bila i ona koja je glasila: "Dajte nam oružje" "Zar to ne može biti, ne agresivan nego očajnički zahtev za samoodbranom?", Isto.

20. Đura Horvatić (1835, Nova Gradiška, Slavonija - 1895, Beograd). Po svršetku nar. heroja proizveden je za pešadijskog potpukovnika (1852) U srpsku vojsku stupio 1862. General postao 1885 (Prim.ur.)

21. O republikanskom karakteru druge Jugoslavije je odlučeno u Jajcu 29. novembra 1943. godine na Drugom zasjedanju AVNOJ, odnosno Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije na kome je usvojeno federalno ustrojstvo Jugoslavije, a Antifašističko vijeće ustanovljeno kao glavno predstavničko tijelo naroda Jugoslavije, Vidi: *Hronologija jugoslovenske krize 1942-1993*, Institut za evropske studije, Beograd, 1994, str. 11.

Momčilo Krajišnik

33. SRPSKI VOĐA IZ ZABRĐA

"Trebalo bi da budem
književnik ili pjesnik
pa da kažem nešto lijepo,
da ljude opčinim, ali ja ću
običnim riječima iznijeti
šta mislim".

"Moram Vam reći da je realno
posmatrati da ova politička
situacija nije u koloru
nego crno-bijela".

M. Krajišnik, *ON*, 6.7. i 18.10.1991.

"Nekad sam kao dete maštao da
će ovo biti Srbija. Sad je prilika..."
M. Krajišnik, *Intervju*, 19.8.1994.

Pre nego što će postati poznat u našoj i svjetskoj galaksiji elektronskih medija Momčilo Krajišnik je zajedno sa svojim "pobratimom" Radovanom Karadžićem skrenuo pažnju sarajevske i bosanske javnosti jednom aferom oko izgradnje kuća: Radovanovom na Palama, svojom u Zabrdju (selo kod Sarajeva). Mahinacija je bila tipično "samoupravna" za ono vrijeme prije rata. Gradeći neki društveni objekt njih dvojica su gradili, istovremeno, i svoje kuće u privatnoj svojini.

Krajišnik je ovaj slučaj objašnjavao nastojanjem ondašnjih vlasti da se s njima dvojicom politički obračuna, što nema blage veze sa samim prestupom. "Bivši režim se na specifičan način obračunao sa mnom. (...) Uvjeran sam da je to bio sticaj okolnosti u kojima su me željeli strpati u krug ljudi koji su bili nepoželjni pa su zbog toga počeli da *izmišljaju*" (kurziv - S.I.) (*Duga*, 1.3.1992, Beograd).

Krajišnikov "prika" Radovan Karadžić, u skladu sa svojim dobro poznatim shvatanjem ljudskih "prava" čitav slučaj je ovako protumačio: "Ljudi u ovoj zemlji nisu imali nikakvu pravnu sigurnost i iza svega se mogla kriti *bilo čija želja da nekoga upropaštava*" (kurziv - S.I.) (Isto).

Poslije je Karadžić pokazao na dijelu svu prednost svoje koncepcije ljudskih "prava", prema kojoj su masovno padale ljudske glave u BiH i zbog čega ga danas čeka mjesto u haškoj sudnici.

Čak i da jeste tako bilo kao što Krajišnik i Karadžić objašnjavaju, onda to, i pored političkog obračuna, ne otklanja samu sumnju da su se ova dvojica kasnijih vođa srpskog naroda u BiH bavili "mutnim" radnjama! Pa ipak, još nismo mogli čuti i takve interpretacije od Krajišnika i Karadžića da su te radnje mogle revolucionarno doprinositi rješenju srpskog nacionalnog pitanja pa makar bivša BiH i druga Jugoslavija bile rušene i notornim pljačkama. Krajišnik je izgleda nastavio da se

starim zanatom bavi i u toku samog rata. "Rat je doneo nove priče. Jedna ga vezuje za 'posao' koji je sa bratom napravio u SRJ. Reč je o preko hiljadu nestalih 'golfova'" (*Naša Borba*, 8.3.1997, Beograd).

Ali, kako su započeli tako ova dva "pobratima" i završavaju svoje političke i nacionalne karijere: Radovan se, povodom optužbi za počinjene zločine, očekuje u Hagu, a i Momčilo je već na ozbiljnim mukama u pogledu svog opstanka u Predsjedništvu bosanske Unije. Uz to, prati ih i ona Holbrukova, u ovom slučaju nimalo diplomatska izjava da "Republiku Srpsku vodi grupa kriminalaca... mafijaši koji nisu samo ratni zločinci poput vodećeg Karadžića, već čisti podlaci".

Tvrđi i od Karadžića

Kao i Biljana Plavšić, Momčilo Krajišnik nije bio u prethodnom režimu proganjan zbog nekakvih svojih političkih ili drugih uvjerenja, ako ih je uopšte i imao, a kakve je imao to se moglo kasnije saznati sa početkom rata i tokom svih njegovih godina. I pored činjenice da nikada nije bio član Saveza komunista nego crkvene opštine, Krajišniku to ipak nije smetalo, kao uostalom i mnogim drugim, da bude jedan od dugogodišnjih direktora u poznatom sarajevskom privrednom gigantu "Energoinvestu" ("Energobanka"), da bi kasnije prešao u tvornicu termoaparata "TAT" kao njen podpredsjednik.

Kad je izabran na funkciju predsjednika bosansko-hercegovskog parlamenta stvarao je utisak da nije posebno zainteresiran da se bavi politikom. Uvjeravao je pritom javnost da ga vlast ne privlači naročito. "... Meni nije stalo da ostanem na tom mjestu, niti me interesuje ovo mjesto, niti vlast. Ja sam ovo shvatio, i radim kao patriotsku dužnost. Dok je potrebno, radiću, a kad ne bude potrebno, vratiću se poslu koji sam učio. Politikom se bavim, jer je do toga tako došlo, a politika sigurno nije neka moja duža preokupacija (*ON*, 7.6.1991).

Rođen u Zabrđu kod Sarajeva, dakle, kao što i sama riječ kaže ne na brdu već za brdom (!?), ostao je i dalje da živi u njemu i pored svog radnog "spuštanja" u sam grad Sarajevo! "Osjećam se vrlo sigurno u svom selu. To svoje Zabrđe ne bih menjao ni za šta na ovome svijetu (...) To me čini nekako snažnim i bogatim" (*ON*, 7.6.1991).

Vjerujući, valjda, da i Srajevo i čitava Bosna treba da postanu Zabrđe, ovaj budući vođa srpskog naroda, a samo su takvi i postali njegove vođe, ispoljavao je u politici tipičnu seljačku upornost i bezmalo neviđenu tvrdoglavost. "Svi koji znaju šta je zemlja, koji posjeduju makar parče zemlje, znaju koliko se ona voli i koliko brani. Mi koji štitimo interese jedne države ne smijemo da sa njom trgujemo" (*Intervju*, 13.10.1995, Beograd).

Prema riječima novinara Dragana Banjca, veoma ilustrativnih za primjer neviđene Krajišnikove tvrdoglavosti, ovaj vođa iz Zabrđa "po pravilu nijedan plan koji je nuđen za rešenje krize u BiH nije prihvatio. Tako ni onaj portugalskog diplomate Kutiljera" (*Naša Borba*, 8.3.1997, Beograd).

Kao i svi srpski nacionalisti i Krajišnik je jedna vrsta patrijarhalnog autoritariste, što se može smatrati rezultatom prethodnog kućnog odgoja koje se po, svim pravilima prenosi na slijedeće koljeno. "Ako sam ja domaćin u kući, sva moja čeljad rade samo ono što im ja kažem" (*Intervju*, 19.8.1994, Beograd).

Sa pravom lukavošću i upornošću koja prelazi u neku vrstu dosade i gnjavaže, koja do zla boga nervira one s kojima pregovara, Krajišnik je ostavljao utisak čovjeka s kojim se neće moći lako napraviti kompromis povodom bosansko-hercegovačke krize što se i obistinilo. Dobri poznavaooci odnosa u srpskom rukovodstvu kažu da je

ova kriza možda mogla da se ranije prevaziđe da Karadžić nije imao za prvog saradnika jednog Krajišnika.

"Termoaparater" o nacionalnom pitanju

Sa svojim prvim političkim koncepcijama o nacionalnom pitanju ovaj bivši direktor "termoaparata" je upoznao javnost povodom diskusija na početku jugo-krize, kakva treba da bude Jugoslavija. "A skupa živjeti jedino je moguće u *jednoj državi, u saveznoj*, u kojoj bismo zadržali *nekakvu* republičku samostalnost, da svaka republika ima pravo da odlučuje, ali da sigurno mora da ima *jedan arbitar, a to bi bila savezna država*" (ON, 7.6.1991).

Sa ovakvim i sličnim stavovima, a naročito imajući u vidu iskustvo druge Jugoslavije, koja je već u prethodnom ustavnopolitičkom razvoju afirmirala republičku državnost, a ne njihovu "nekakvu samostalnost" i u kojoj je savezna državnost bila derogent republičkih u onoj meri u kojoj se republike kao države dogovore, te u kojoj je sa padom Aleksandra Rankovića i smrću Maršala Tita bilo prevaziđeno shvatanje o "jednom arbitru", teško da je Krajišnik mogao naći među srpskim narodima sagovornike s kojima bi se mogao uspostaviti politički dijalog o BiH i Jugoslaviji.

Takvo shvatanje Jugoslavije kao saveznog "arbitra" između republika sa njihovom tek "nekakvom" samostalnošću; Jugoslavije koja je iznad republika, a ne njihov dogovorni izraz i "zajednica zajednica", ne samo da nije moglo biti prihvaćeno od tadašnjih jugoslovenskih republika, nego je i objektivno vodilo unazad narode Jugoslavije u pogledu demokratskog kvaliteta njihovog zajedničkog života.

Ali, takvo shvatanje nije bilo samo tada i u tom smislu pogrešno budući da je ono ispalo još pogrešnijim kasnije, kada su predstavnici tadašnjih republika odbili, izuzev Srbije i Crne Gore, taj prijedlog koji je objektivno značio reunifikaciju Jugoslavije i povratak na već prevaziđene odnose između jugoslovenskih naroda i njihovih republika kao država koje su bile utoliko imperfektne ukoliko su u ime šire zajednice ravnopravnih naroda i republičkih državnosti i prihvatile takvu širu zajednicu.

Odbacivši, kao što je poznato, ponovnu uspostavu jedne unitarističke Jugoslavije, čijoj je sudbini već bilo presuđeno poznatim IV plenumom CK SKJ na Brionima 1966. godine, nekadašnje jugoslovenske republike stekle su više demokratskog legitimiteta i podrške od međunarodne zajednice za svoje razdruživanje sa Srbijom i Crnom Gorom, nego što će ove imati legitimnosti da u suprotnom, nakon odbijanja njihovog prijedloga, teritorijalno cijepaju Hrvatsku i Bosnu pozivajući se pritom na pravo na samoopredeljenje dijelova srpskog naroda koji živi u tim republikama!

Jer, ni Hrvatska ni BiH nisu poput Jugoslavije istorijski nastale udruživanjem tamošnja dva odnosno tri naroda, kao što još manje nisu bile teritorijalna rezultanata posebnih etnoteritorijalnih sklopova dva naroda u Hrvatskoj (Hrvata i Srba) niti tri naroda u BiH (Muslimana, Srba i Hrvata). Ali, nacionalistički Srbi su vjerovali u jednu mističnu "pravno-državotvornu" konstrukciju koja se na kraju pokazala katastrofalnom i za njih posebno pogubnom.

Ona je pojednostavljeno glasila ovako: Ako Slovenci (mada su od njih već počeli postepeno dizati ruke), Hrvati i Muslimani, posebno, imaju pravo da se odvoje od Jugoslavije (kao da je Jugoslavija Srbija i Crna Gora, a ne udružena tvorevina!) onda Srbija (i Crna Gora) kao matične države "srpstva" imaju isto tako pravo da ne

dozvole da na taj način budu odvojeni dijelovi srpskog naroda koji žive u tim republikama.

Ta mistična "pravno-državotvorna" konstrukcija o pravima Srba u Hrvatskoj i BiH našla je tada svoga pravog poklonika u Momčilu Krajišniku: "Izdvajanje Bosne i Hercegovine kao samostalne i suverene države nije moguće bez saglasnosti srpskog naroda. Srbi u Bosni ne traže ništa drugo nego status kakav sad ima Bosna i Hercegovina: republika u jugoslovenskoj federaciji. (...) Zato su moguće samo dvije opcije: ili neka vrsta modificiranog odnosa u okviru jedne države - Jugoslavije, na šta pristaje i SDS, ili - a to nikako ne bismo htjeli - nemiri većih razmjera i *pokušaj nasilnog mijenjanja stanja*" (kurziv - S.I.) (*Danas*, 6.8.1991, Zagreb).

Momčilo Krajišnik je već tada, 1991. godine, nagovjestio rat, držeći se ove konstatacije sa njenim, kao što ćemo vidjeti katastrofalnim posljedicama. "Na legalan način, ustavan, nema mogućnosti da ni SDA ni HDZ izvedu Bosnu i Hercegovinu iz Jugoslavije protiv volje srpskog naroda iz Bosne i Hercegovine. (...) ako bi se želio referendum i ako bi se htjelo naći načina da se Bosna izvede iz Jugoslavije, siguran sam da bi se Bosna *pocijepala, a određeni njeni dijelovi bi se pripajali drugim republikama: Crnoj Gori, Hrvatskoj, Srbiji*. U svakom slučaju, *ili ne bi bilo Bosne ili bi bio rat ...*" (kurziv - S.I.) (Isto.).

"Secesija od sebe smanih"

To je možda, samo naizgled, bilo tako kao i za one koji su bili poneseni nacionalističkim osjećanjima. Ali, u stvarnosti takva koncepcija nije mogla biti prihvaćena iz već navedenih razloga. Nažalost, nacionalistički Srbi nisu se uspjeli na tome zadržati. Tako je nastao i onaj poznati pojam "secesionizma" koji je imao kompromitantno označiti težnje Slovenije, Hrvatske, BiH i Makedonije za razdruživanjem sa Srbijom i Crnom Gorom.

Sam Krajišnik je vrlo sigurno i bez ustručavanja u to vrijeme lijepio etikete kome je stigao: "Secesionizam postoji i u Makedoniji, secesionizam postoji i u Sloveniji i u Hrvatskoj i postoji secesionizam, moram vrlo otvoreno da kažem, u jednom velikom dijelu građanstva BiH" (*ON*, 18.10.1991).

Po tome je ispadalo kao da se ove bivše republike mogu "secesionirati" same od sebe! No, to je bila posljedica posve pogrešnog uvjerenja da su u primarnom pogledu Srbija i Crna Gora - Jugoslavija pa je onda "logično" da se pomenute republike "secesioniraju"!?

Sva je sreća, što se tiče barem Makedonije, a dijelom i Slovenije uprkos tamošnjeg kratkotrajnog rata, da ovaj jugointegralista iz Zabrdja nije odlučivao koje će sve granice da pogazi JNA! Umjesto toga sa svom "argumentacijom" je predviđao da BiH neće biti nezavisna država. "Bosna i Hercegovina nema uopšte nikakvih šansi da dobije nezavisnost. Ako se, pak, desi da nekom padne na pamet da je prizna, onda će to svakako biti *utopistička ideja* i u suštini zlonamerna" (*Osmica*, 12.1.1992, Beograd).

Takvo shvatanje druge Jugoslavije, da se ona može olako reunitarizirati, a ako drugi to neće, da je moguće još lakše teritorijalno cijepati one koji ne žele dominaciju Srba i Srbije u centru, otimajući im teritorije svuda tamo gdje su Srbi u većini ili manjini svejedno, koštala je Srbe i Srbiju ne samo gubitka Jugoslavije i neostvarenja Velike Srbije, u tom slučaju, nego i neviđenog stradanja srpskog naroda u Hrvatskoj i BiH.

Srbi su u ime tako naopake konstrukcije o pravu srpskog naroda morali, kao što je poznato, kolektivno izbjegli iz Hrvatske, a u Bosni, s obzirom da su dobili u "državotvornom" pogledu biće, kad se sve sabere, što se tiče gubitaka i dobitaka, ukupno manje od onoga što su imali u drugoj Jugoslaviji.

Nedostatak poznavanja, pored "termoaparata", i drugih stvari kao, na primjer, nacionalnog pitanja, sigurno je već tada pratilo ovu vrstu Krajišnikovih iskaza, mada se nije radilo samo o tome. To je bilo sasvim ozbiljno shvatanje u ime koga će Srbi, i kao rukovodstvo i kao narod - od Beograda preko Pala do Knina - biti spremni da potocima proliju krv drugih, ali i svoju vlastitu u šta ćemo se svi ubrzo uvjeriti.

Od takvog Krajišnikovog pristupa, kad su već počela prva ratna sukobljavanja u Hrvatskoj, nije bilo daleko ni shvatanja da za JNA "ne postoje granice" između tadašnjih jugo-republika! *"Ona je JNA i ona taj svoj odnos prema tim zaraćenim stranama vodi neovisno da li je na Savi nekakva granica administrativna između Bosne i Hrvatske"* (kurziv - S.I.) (ON, 18.10.1991).

Ako ne postoje granice, ili ako su one samo "nekakve administrativne" granice što je, inače, bilo jedno od prvobitnih shvatanja srpskih velikonacionalista, onda JNA ima pravo da sruši i Zagreb, jer ona je JNA!? Koliko je takva JNA, u tom slučaju, zaista "jugoslovenska" i "narodna" Krajišnik, ili nije razmišljao ili je mislio da je ona sve to automatski čim je već srpska!

Sloboda za "srpstvo"

Momčilo Krajišnik pripada onim vođama Srba u Bosni koji su počeli širiti prave šovinističke neistine o mogućnostima sva tri naroda da se nacionalno osjećaju u prethodnom razdoblju! Biva, kao da im je to bilo zabranjivano. "Jednostavno, mnogo toga je prigovarano što danas slobodno se može reći ako se neko osjeća Srbinom, Hrvatom, Muslimanom. To mora proć" (ON, 7.6.1991).

Takve besmislice koje je širio Krajišnik ostaće, ne samo spomenik onima koji su bili njihovi autori, nego još više onima koji su u to povjerovali na masovan način.

U tom "teškom" razdoblju za "srpstvo", kako kaže Krajišnik, on je, ipak, mogao svojoj vlastitoj djeci dati tipična srpska imena - Milica, Miloš i Njegoš. To, razumije se, nije bio niti je mogao biti izazov za tadašnju multietničku stvarnost Sarajeva i BiH, ali izgleda, da je baš to kasnije i potvrdilo prave namjere Momčila Krajišnika u njegovom izazovu mira i suživotu bosansko-hercegovačkih naroda.

Nema sumnje da u drugoj Jugoslaviji nije bilo slobode za "srpstvo" kako ga je već tada shvatio Krajišnik i, posebno, kasnije, kao što nije bilo slobode ni za "hrvatstvo" ili "muslimanstvo", koje bi se ispoljavalo kroz oblike izazivanja međunarodnih razmirica i mržnji koje, kao što smo vidjeli, zakonito dovode do sukoba između tri naroda i masovnih, genocidnih ubistava pripadnika drugih nacionaliteta. Ako je takvo "srpstvo", "hrvatstvo", i "muslimanstvo" bilo zabranjivano, a jeste, onda je bilo zabranjivano, i moralo se zabranjivati, upravo zbog toga.

Da se ne bi desilo da u ime slobode za sva ta "srpstva", "hrvatstva" i "muslimanstva", ne ostane Bosna prikraćena za nekoliko stotina hiljada života Muslimana, Hrvata i Srba, uz preko četiri miliona njih što raslijenih što nestalih, bez traga i glasa. Čovjeku, koji je već tada imao takve i slične nacionalne "ideje", sve to nije nimalo smetalo da sebe predstavlja kao "prijatelja" nesrpskih naroda: *"Ja nikada ne bih mogao podržati nekakav prijedlog srpskog naroda, niti SDS, koji bi bio usmeren protiv drugog naroda"* (ON, 7.6.1991)!?

Ali, njegovo shvatanje "srpstva" bilo je tipično u još jednom pogledu kao rezonovanje pravog "papka" (sarajevski sleng-izraz za primitivca): "Ovde danas postoje Srbi od komada... da se nasrbuju, da se napravorlave, da se najjunače - sve to da dožive u što kraćem vremenu. Sve je to potrebno kao neka vrsta duhovne hrane, kao nacionalna hrana, kako bi se stiglo vreme koje je propušteno" (*TV Novosti*, 16.8.1995, Beograd)!

U ime tako shvaćenog "srpstva", ni nekim drugim Srbima, koji su se razlikovali od njega, Karadžića, Nikole Koljevića i Biljane Plavšić, nije opraštao. Miru Lazovića, Tatjanu Ljujić-Mijatović i Mirka Pejanovića je nazivao "Alijinim Srbima" ili "nečasnim Srbima", samo zato što su bili članovi Predsjedništva BiH u Sarajevu kad je ono s okolnih brda nemilosrdno granatirano i, navodno na taj način "minirali" Ženevsku konferenciju, jer da nije bilo njih, BiH bi se "transformisala u uniju nacionalnih republika" (*Borba*, 10.8.1993, Beograd)!

U tim optužbama za "nečasnost" posebno se tada isticala Biljana Plavšić, danas veliki poklonik zajedničke BiH i ličnost na kojoj se, što se tiče srpske strane, zasniva implementacija Dejtonskih sporazuma. Pridružujući se Krajišniku dodala je tom prilikom i ovo: "Srbi znaju šta će uraditi sa njima ako ih se ikada dokopaju" (Isto.).

"Časno srpstvo" mu nije bilo prepreka da se direktno služi i lažima. Tako je tvrdio da "etničkog čišćenja u Banjaluci nema"! Ko i zašto onda sruši one silne džamije u ovom gradu nikada nije objasnio. Pa ipak, sam je skoro priznao u jednom intervjuu, datom potkraj prošle godine, povodom optužbi za počinjene zločine u BiH: "Što se tiče optužbi za ratne zločine, mi smo vrlo jasni da je tako moralo da bude" (*NIN*, 6.11.1997, Beograd).

Zdrav element "zapadnih Srba"

Sve što je kasnije obećavao, kako je vrijeme odmicalo, tom nesretnom srpskom narodu u BiH koji je slijepo vjerovao ovom zabrdanskom nacionalističkom avanturisti i mafijašu, nije se ni za jotu ostvarilo. Naime, i on kao i druge političke i nacionalne srpske vođe bili su sami žrtve svojih megalomanskih ambicija. Jer, postavljajući takve nacionalne ciljeve koji su se graničili ili sa ludošću ili sa ubilačkim inatom, dešavalo se prirodno da nisu mogli biti ostvareni ni oni mogući i umjereni nacionalni i politički ciljevi srpskog naroda u Bosni.

Uzmimo samo nekoliko primjera u tom pogledu. Krajišnik je tražio podjelu Sarajeva na dva dijela i to zahtijevajući onaj njegov uži dio, jer "ne možemo dozvoliti da svo bogatstvo koje smo zajedno sticali ostane muslimanima, ali ako uži dio Sarajeva pripadne muslimanima onda mora postojati nadoknada u drugim teritorijama" (*Borba*, 22.6.1993, Beograd).

Kao što je poznato nit' je Sarajevo podijeljeno na dva dijela nit' je, još manje, Srbima pripao njihov "uži dio"! Naprotiv, veliki broj Srba je glavom bez obzira pobjegao iz Sarajeva. A, nisu opet, dobijene ni nadoknate u "drugim teritorijama".

Onda je bio smislio podjelu BiH na tri države povezane u labavu konfederaciju (*Borba*, 21.6.1991, Beograd) kad je već bilo izvjesno, ne samo priznanje BiH nego i čvrsta želja međunarodne zajednice da je očuva u postojećim granicama. Ni to se nije, kao što je poznato, ostvarilo prema Dejtonskim sporazumima. Najtragičnija je, ipak, bila njegova tvrdnja da prema zemljišnim knjigama Srbi u BiH posjeduju 64 odsto zemlje i da će sve što prelazi taj procenat biti vraćeno (*Večernje novosti*, 23.6.1993, Beograd).

Ko je i kad izračunao da Srbi posjeduju toliko zemlje u Bosni to, valjda samo Krajišnik zna. Ali, ni tada ni poslije i kad je taj procenat bitno smanjen Dejtonskim sporazumom na 49 odsto koji pripadaju srpskom entitetu, Krajišnik nije objasnio onu razliku između 72 odsto teritorija koje su Srbi osvojili i tih 64, odnosno 49 odsto, za što su pale tolike žrtve. Jer, to nije bila samo procena razlika, nego razlika plaćena u krvi toliko stradalih ljudi bez obzira na kojoj da su se strani nalazili!

Obmanjivački je obećavao da će RS pomoći RS Krajinu, po svaku cijenu. Čak je bila usvojena u tom pogledu i nekakva deklaracija na zajedničkoj skupštini u Prijedoru, da se brani "jedinstveno područje zapadno od Drine". "Stajemo u odbranu naše braće, i to ne poručujemo samo njima, već i Hrvatima da se okanu lude politike" (*Večernje novosti*, 7.10.1993, Beograd).

Poslije toga pozdravio je ujedinjenje RS i RSK kao "prvu fazu formiranja jedinstvene srpske države" (*Borba*, 23.5.1995).

Kad je pao Knin nije se mogao čuti ovaj srpski vođa iz Zabrđa. Ali, onda je, kad je napokon shvatio šta se desilo, ponovo progovorio, i to opet na pogrešan način, obećavajući da će Srbi "zadržati pravo da oslobode Krajinu Srpsku..." (*NIN*, 25.8.1995, Beograd)!

Inače, kao svaki čovjek u politici koji je bez načela, Krajišnik je jedan dan govorio jedno, da bi sutradan tvrdio sasvim nešto drugo. U isto vrijeme kad se zalagao za "jedinstvenu Srbiju" podrazumijevajući RS kao njen dio (*Borba*, 16.7.1994, Beograd), ne zadugo poslije toga reći će i ovo:

"Ukoliko bi se jaz produbljivao (misli na odnose Srbije i RS koji su tada dostigli vrhunac napetosti zbog tvrdoglave nepopustljivosti Pala prema zahtjevima međunarodne zajednice - prim. S.I.), lako bi se moglo dogoditi da se formira nova nacija - zapadni Srbi" (*Borba*, 1.9.1994, Beograd).

Ali, njegovo shvatanje zapadnih Srba je tipično polurasističko: "Ovde je *zdrav element* srpskog naroda..." (*NIN*, 25.8.1995, Beograd).

Pred odlaskom?

Za očekivati je, poslije formiranja nove vlade u RS, koja je spremna na saradnju sa međunarodnom zajednicom u implementaciji Dejtonskog sporazuma, i na koju SDS više nema političkog monopola, da Momčilo Krajišnik, koji je do sada izgubio sve bitke za srpski narod, a ustvari protiv interesa samog naroda, sam da ostavku na položaj člana Predsjedništva BiH iz RS. Vestendorp, visoki predstavnik za BiH, a ustvari neka vrsta njenog suverenog protektora, dao mu je rok da za dva mjeseca sprovede sporazum, ili ga neće biti na mjestu člana Predsjedništva. O tome je i sam Slobodan Milošević skoro nešto progovorio rekavši pritom da "Krajišnik treba da ode" (*Naša Borba*, 29.10.1997, Beograd).

Na to je Krajišnik samouvjereno odgovorio: "Znam da se možemo razići gospodin Vestendorp i ja, ali on treba da zna da ću ja ovdje ostati još dugo. Ja odgovaram ovom narodu. Niti me je Vestendorp postavio, niti me on može skinuti" (*NIN*, 6.11.1997, Beograd).

Ne shvatajući već po ko zna koji put ništa, Momčilo Krajišnik se ponaša kao da je još 1991. godina. Ali, ne treba zaboraviti da je to ona vrsta čovjeka koji, ma koliko da imao problema sa razumjevanjem, po njegovim vlastitim riječima, "teško odustaje od nečega".

Biljana Plavšić

34. GENETIČAR U FUNKCIJI VELIKOG ZLOČINA

"Ja sam biolog, pa znam..."

Biljana Plavšić

Opredjelujući se za ulazak u SDS kao "nacionalnu stranku" ("to je moja stranka", "na nju sam čekala") na samom početku političkog oslobađanja zemlje, Biljana Plavšić, "čelična leđi" ili "srpska carica", kako je od milja zove srpsko pučanstvo u BiH željno krvi, rata i sukoba, još nije u javnosti ostavljala utisak monstruma u ženskom obliku ili dr Mengelea, kako će je kasnije nazvati jedan drugi sličan doktor - Mirjana Marković.

Ne razlikujući u izgovoru srpske glasove "dž" od "dj" ili "č" i "ć" ona će, zajedno sa trećim "mengelastim" doktorom - Vojislavom Šešeljom, koji takođe, ne dvoji ove glasove - što je, inače, karakteristično u govoru sarajevske čaršije, pored onog "razumiješ ti mene" (Dragutin-Braco Kosovac(1) i političke "raje" okupljene oko oca "BiH" državnosti Rate Dugonjića(2), biti dočekana sa svim zamjerkama srpskih lingvista, budući da je tako lišavala srpski narod najmanje njegova dva značajna slova koja još izgovorno treba da zvuče "ćirilično", ma koliko to izgledalo nekome budalastim.

Jer, i Branko Mikulić, Hrvat i nekadašnji visoki partijski i državni funkcioner, nije razlikovao u izgovoru ova dva slova govoreći, na primjer, "građzani" umjesto "građani". E, ne znaš ti, poslije će mi objasniti jedan od srpskih "eksperata" za ukupno pitanje položaja Srba u BiH. Oni su namjerno tako govorili da prevedu nas Srbe na njihov govor kako bi izgubili svaku vezu sa našom maticom u Srbiji!?

Sasma ozbiljno je taj čovjek takve i slične stvari objašnjavao, želeći da me uvjeri koliko su, zapravo, bosanski Srbi bili prikraćivani u svojim nacionalnim pravima! Razumije se, onaj ko je ikada bio u prilici da sluša takve "mudrosrbice" mora pomisliti, ili su oni zbilja skrenuli, ili su, pak, pokvareni, trećeg nema. Ali, sve se čini, da je to kod njih pomješano. Možda primjer Biljane Plavšić najbolje govori o tome.

Dekan i akademik u Titovo/Mikulićevo doba

U većini svojih javnih nastupa ona posebno stavlja na znanje svoj antikomunizam i prošlost. Biva, u vrijeme Tita i Branka Mikulića ne samo da nije bila komunista nego naprotiv, čak - ljuti antikomunista. "Ja se sa onim režimom ni u čemu nisam slagala..." (ON, 12.11.1996, Beograd)!

Može biti da je to tako, ali samo naknadno.

Jer, poneke činjenice iz radne biografije ove bajate gospode govore i drugačije. Ako je tačno, naime da je "najgori greh" bio to "što si morao da misliš isto što i drugi..." onda je vrlo zanimljivo kako to da je tako čuveni antikomunista mogao biti dekan Prirodno-matematičkog fakulteta u Sarajevu i, posebo, član Akademije nauka i umjetnosti BiH?!

Ne samo sa stanovišta vlasti koja je izgleda "propustila" da podvrgne buduću "srpsku caricu" kriterijumima tadašnje moralno-političke podobnosti nego i sa

stanovišta spremnosti same takve antikomunistkinje kakva je već tada bila Biljana Plavšić da se prihvati funkcija u režimu sa kojim se nije "slagala ni u čemu".

Osim toga, ako je srpski narod pedeset godina pristajao na vlastito "ropstvo" (*Borba*, 27.7.1993).

kako to da je Biljana Plavšić, u takvom ropstvu svoga naroda, inače toliko mu odana, napravila zavidnu profesionalnu karijeru. Zar je to robovima od Srba bilo dopušteno? I, zar su takvi "rodoljubi" kakva je bila Biljana odvajkada, bili spremni da pod "ropstvom" sopstvenog naroda prave svoje karijere?

Uveliko, ta biografija podsjeća na jednu drugu - biografiju Matije Bečkovića. Uprkos svom "prebacivanju" kako su mu komunisti ubili oca, istaknutog četničkog oficira, mada za to nema konkretnih dokaza, Matija je uvijek bio spreman da obriše suze i primi slijedeću komunističku nagradu!? Svejedno za šta sve, u početku "protiv" nacije, poslije "za" naciju, nije važno, važne su nagrade.

U Zagrebu studirala

Prihvatajući, pa čak i ponoseći se sa neobičnim oslovljavanjem "madam Tačer" - "Ja moram da budem čelična leđi" (*Nedeljni telegraf*, 16.11.1996, Beograd), kako novinari i drugi medijski poslenici zovu Biljanu Plavšić - ona će objasniti i kako je došlo do tog naziva. Naime, na studiju u Zagrebu (pa zar tamo, crna Biljo, k'o tvoj otac doktorat u Beču?!) proći će, kako sama kaže, "kroz jedan dril koji mi je vrlo koristio, pa sam to sprovela kada sam postala profesor" (*Monitor*, 302/2.8.1996, Podgorica).

To joj nimalo neće smetati, uprkos lične "koristi" po vlastitom priznanju, da izjavi slijedeće: "Ne kažem da mi više nećemo živeti sa Hrvatima, nego da im nećemo dozvoliti da oni žive sa nama"! Šta bi bilo da se neko prije Biljane Plavšić sjetio ove srpske "genijalne" zamisli možemo samo zamisliti. Prije svega, Biljana ne bi otišla na studije u Zagreb, drugo, ne bi prošla kroz dril koji joj je jako koristio i treće, ne bi dobila naziv "madam Tačer".

Arkan - junak iz njenih snova

Žena, a tako ratoborna, malo ko da je mogao pretpostaviti. Upravo takva je predstava prati i u našim i u svjetskim medijima. "Ja nešto ne vjerujem u političke pregovore. Jedna dobra bitka rešila bi ovaj rat" (*Telegraf*, 15.7.1994, Beograd).

Odatle potiče i ona izjava da se ona samo i uvijek sa "junacima ljubi".

Simbol jednog shvatanja junaštva je Željko Ražnatović - Arkan, sproveditelj užasnih etničkih čišćenja po BiH. "Kada sam videla šta je uradio u Bijeljini odmah sam zamislila da su sve njegove akcije takve. Rekla sam: evo, srpskog junaka. On je pravi Srbin, takvi nam ljudi trebaju" (kurziv - S.I.) (*ON*, isto).

No, posebno je bilo smiješno-tragično kako je "srpska carica" doživjela svog junaka iz snova: "Arkan je divan... on je na mene ostavio utisak humanog čoveka koga je nevolja naterala da se lati oružja..." (*SRNA*, 1992).

Ču', Arkana nevolja natjerala da se lati oružja?!

Plavšićkino monstruozno veličanje Arkana kao simbola srpstva i junaštva ne može se shvatiti bez razumjevanja samog njenog autentičnog koncepta etničkih čišćenja, tako da se Arkan ne javlja u svemu tome samo kao omiljeni junak "srpske carice" nego i kao tačan egzekutor i vjerni sproveditelj "caričinih" zamisli.

Etničko čišćenje kao "prirodna pojava"

Odatle i potiče ta velika naklonost prema Željku Ražnatoviću koja je ostala sve do danas. "... ja bih više volela da *potpuno očistimo istočnu Bosnu od Muslimana. Kada kažem očistimo*, nemojte da me niko uhvati za riječ pa da *misli da govorim o etničkom čišćenju*. Ali, oni su nam jednu sasvim prirodnu pojavu podmetnuli pod taj naziv *etničko čišćenje i okvalifikovali to kao neki ratni zločin*" (kurziv - S.I.) (Svet, 6.9.1993, Novi Sad).

Kakva je, u ovom konkretnom slučaju, razlika između čišćenja Muslimana istočne Bosne i etničkog čišćenja to valjda jedino može da razlikuje monstruozi nacionalistički um Biljane Plavšić! Što se nas tiče, reklo bi se: nije šija nego vrat! Jer, upravo se o tome i radi: kako prerezati grlo vlastitom komšiji. Ali, ono što nadilazi sve granice zločina jeste shvatanje da je to "sasvim prirodna pojava"!!! Dakle, sasma je "prirodno" ubijati, progoniti, klati i raseljavati ljude druge nacije i vjere!

Što je još gore u tom pogledu, ne samo da je riječ o "sasvim prirodnoj pojavi", nego valjda baš zato ne postoji ni svijest o zločinu etničkih čišćenja kao "prirodnoj pojavi"! Rezon je vjerovatno ovaj - kako nešto može biti ratni zločin ukoliko je to "prirodna pojava"?!

Ako je shvatanje biološke predodređenosti srpske rase i nacije vodio Biljanu Plavšić u podsticanja etničkih čišćenja i na toj osnovu činjenja masovnih zločina u BiH ne manje je značajno ukazati na nacionalni i politički uzor koji ju je inspirirao u tom pogledu. Plavšićka se već na početku rata pozivala na Dragoljuba-Dražu Mihailovića, vođu srbi(janskih) nacionalista u toku Drugog svjetskog rata, poznatijih kao četnici i osvjedočenog saradnika njemačkog okupatora.

"On se borio za svesrpsko ujedinjenje u jedinstvenoj srpskoj državi, čije su se granice trebale protezati od Đevđelije do Karlobaga... Čiča je nameravao buduće ujedinjene srpske zemlje *očistiti od neprijatelja srpstva i pravoslavlja*, odnosno *od nenacionalnih elemenata...*" (kurziv - S.I.) (Srbija, 3.9.1992).

To s Dražom potpuno je nacionalno kompatibilno kad je riječ o etničkim čišćenjima. U Ravnogorskom programu u "Izdanju Jugoslovenske vojske u otadžbini S.J.K., aprila 1943. g." pod naslovom "Unutrašnja kolonizacija" izdvaja se posebno jedan stav kao da ga je sama Biljana Plavšić pisala:

"Posle završenih borbi za oslobođenje mnogi delovi naše zemlje ostaće sa proređenim stanovništvom. Naime, sve što ne bude nacionalno čisto zbrisaće se. Te krajeve, koje su do sada naseljavali Nemci, Mađari ili Arnauti a koji predstavljaju najplodnije predele naše Otadžbine *očistićemo od te gamadi...* Time ćemo postići dvojno: na jednu stranu očistićemo zemlju od unutrašnjeg neprijatelja a na drugoj dobićemo najplodnije krajeve u naš posed" (kurziv - S.I.) (Petar Martinović - Bajica, Milan Nedić, Chicago, 1956, str.222).

Muslimani - genetski kvarni

"Prirodna pojava" etničkog čišćenja Muslimana, koju je tako otvoreno i bez zazora zastupala Biljana Plavšić čitavo vrijeme rata pa sve do danas, ima svoje najdublje porijeklo u njenom shvatanju Muslimana kao "genetski kvarnog" elementa.

"... To je tačno (da Muslimani vode porijeklo od Srba - prim.S.I.) Ali, to je genetski kvaran materijal prešao u islam. I sad, naravno, iz generacije u generaciju se jednostavno taj gen kondenzuje. Postaje sve gori i gori, *izražava se jednostavno*,

diktira takav način razmišljanja i ponašanja. To je u genima već usađeno..." (kurziv - S.I.) (*Svet*, 6.9.1993, Novi Sad)!!?

Ovaj navodno priznati biolog sa zavidnim renomeom stručnjaka i profesora univerziteta nastavljao je neumorno i dalje trući o svojim "naučnim otkrićima" od kojih bi se postideo i najveći primitivac u svekolikom ljudskom rodu. Za konkretan primjer teze o Muslimanima kao "genetski kvarnom elementu" poslužio joj je Ejup Ganić. "Kvarnijeg čoveka od njega u političkim krugovima, a tu se baš skupi kvaran svet, nisam videla" (*ON*, 12.11.1996, Beograd).

Odatle, "tumačila" je ona dalje, je i došlo do degeneracije srpskog naroda kao posljedice "mešanja krvi". "Uznemiruje nas činjenica povećanja broja sklopljenih brakova između Srba i Muslimana... jer kroz mešovite brakove dolazi do razmene gena između etničkih grupa, a to dovodi do degeneracije srpske nacionalnosti" (*Oslobođenje*, maj 1994, Sarajevo).

Najviši izraz te degeneracije Srba Plavšićka vidi kroz proces njihovog "rasrbljivanja". "Srbi su se toliko rasrbili za tih 50 godina, toliko su dokazivali da nisu Srbi na jedan ružan način, toliko su psovali Boga, toliko su omalovažavali crkvu, sveštenstvo... Srbi su uprljali sebe grozno..." (*Republika*, 78/16-30.10.1993, Beograd).

Inače, po Plavšićki, ispada da jadni Srbi sve do ovih poslednjih pedeset godina nisu uopšte psovali, niti su znali za psovke.

Ali, kad su Biljana, Radovan Karadžić, Momčilo Krajišnik i, posebno, "rasni" primjerak jednog Srbina, kao što je Nikola Koljević, došli na vlast, Srbin je postao preko noći nacionalno svjestan. "U pitanju je mogao biti", objašnjava Biljana opet "naučno", genetički faktor - tajna krvi, kako to naš narod tumači" (*Ognjišta*, jun 1993, Pale)!!?

Nema danas ljudskog uma koji bi takve neviđene gluposti mogao primjetiti, a tek raspravljati o njima...!

Srbi su najjači kad su sami

Jači ima pravo da potisne slabijeg. To je vodeći slogan Biljane Plavšić. Nešto slično kao i u prirodi ljudskog poretka. Ne treba smetnuti s uma da je ona biolog po profesiji i odatle i slijedi analogijski njeno fantomsko sociobiološko shvatanje društva i čovjeka. To će naročito doći do izražaja kod pitanja podjele teritorija.

"Ja njima (muslimanima - S.I.)... ne želim ništa dobro! Ali da ja budem mirna moram im dati nešto, da imaju gde sami da organizuju život, da ne bi mene celo vreme uznemiravali. Tako ja shvatam onih 30 posto" (*Svet*, 6.9.93, Novi Sad).

Njen rasistički cinizam u teritorijalnom smislu dobio je svoj najviši izraz prilikom razgovora o primjeni Dejtonskih sporazuma kada su Srbi bili prisiljeni da vrata Muslimanima i Hrvatima više od 20 odsto teritorija i kada je rečeno da sve izbjeglice imaju pravo na povratak tamo odakle su otjerane. Sada se radilo o veličini stambenog prostora. Naglasivši da je RS dobila samo 22 odsto stambenog prostora Plavšićka je istakla "ako oстане slobodnog stambenog prostora, Muslimani mogu dolaziti i naseljavati se".

Lična ratobornost ove žene postaće fatalnom za sam srpski narod onog trenutka kada ona uđe u krug vodećih srpskih ličnosti koje su odlučivale o životu i smrti bosanskih naroda. Jednom prilikom kad je Srbima prijetila opšta izolacija sa preduzimanjem drastičnih mjera međunarodne zajednice protiv njih ona je uzviknula: "Srbi su najjači onda kada su sami"!

Neka strada pola naroda

Ništa manje od potrebe da drugi narodi budu uništeni i Srbi treba da u tom pogledu budu žrtvovani! Metoda je eksperimentalna kao u biološkim istraživanjima. Recnite žabi onaj nerv da vidimo hoće li moći da reaguje. Nema razloga da to isto ne bude primjenjeno i na Srbima.

"... Oni će kad-tad na nas sručiti te bombe. Ali, oni uopšte nemaju pojma koliko je srpski narod... postao već potpuno rezistentan (sic!) na pretnje. Oni više uopšte ne reaguju, i, kad ih pitate za bombardovanje, samo kažu: 'Pa 'ajde već jednom, neka sruče te bombe!' Jedna pretnja koja se dozira i već dugo stalno pojačava na kraju prestane da djeluje... oni ne poznaju mentalitet srpskog naroda, nepoznat im je skroz. Srpski narod nije uplašen (*NIN*, 6.5.1994, Beograd)!

Kažem, princip je isti kao kod istraživanja žaba. Pa i jezik laboratorijskog objašnjenja gotovo da je doslovan. Rezistentno, reaguje ili ne reaguje, dozirati, pojačavati, djeluje odnosno ne djeluje... To nije ni slučajno ni incidentalno. Ovaj ženski vođa srpskog naroda sa Pala jednom je rekao, povodom Vens-Ovenovog plana, "nas je 12 miliona, pa neka šest miliona strada, ostalih šest miliona će pošteno da živi".

Poslije je naknadno objašnjavala kako je to izmanipulisao Slobodan Milošević (*NIN*, isto.).

Jer, navodno ona je samo ponovila ono što joj je rekao jedan ranjeni ratnik! Nije poznato, međutim, šta je ona uzvratila na te riječi ranjenog ratnika. No, ako je Milošević za čitavo vrijeme rata rekao jednu dobru stvar onda je to bila upravo ona - da bi ovu babu trebalo poslati u bolnicu!

Minimum je "sve"

Ni njeno shvatanje mira pod prinudom međunarodne zajednice nije manje ratoborno od samog shvatanja rata. I što je još gore ono je vodilo - novom ratu! "Mi već duže vreme... tražimo način da se uspostavi mir... ali ne po svaku cenu. Ne mir, da mi damo teritorije, ne mir, da pogaze dostojanstvo srpskog naroda, pa to se ne može uraditi" (*NIN*, isto.).

To je inače u kontinuitetu Plavšićkinih shvatanja rata i mira da "ono što se osvoji, to se u pregovorima ne ispušta" (*NTV Studio B*, 8.1.1994).

U tom pogledu teritorijalni minimum je, u stvari maksimum! "Minimum su sve naše teritorije koje čuva srpski vojnik... I tu nema pogađanja na postotke" (kurziv - S.I.) (*Politika*, 25.4.1994, Beograd).

U mjeri u kojoj je pogađanje oko veličine teritorije RS poslije Dejtona završilo na 49 odsto, koliko je pripalo ovom srpskom entitetu, ali i s obzirom da je on ostao u okvirima BiH, Plavšićka je, uprkos tvrdnji da nema pogađanja na postotke, naknadno otkrila čar igre sa procentima. Samo sada to više nije bilo sa teritorijama nego sa suverenitetom. "... RS će imati više od 80 odsto suvereniteta u najvažnijim oblastima života" (*Naša Borba*, 14.8.1996, Beograd).

Rusi prodali Srbe za pet dolara

Ni uloga međunarodne zajednice nije ostala van "kompetentnih" pogleda "Boginje-Biljane", kako inače piše na kafanama i borbenim vozilima VRS o čemu govori s ponosom i, pritom se, čak i hvali (*Žena*, 78/16-31.10.1993, Beograd).

Ona, ne samo da je bila razočarana što Rusi i Francuzi, "tradicionalni prijatelji Srba", neće da ratuju za njih gledajući samo svoje interese, nego je neke od njih, kao Ruse, na primjer, nastojala i da ponizi.

"Ova politika koju Rusija sada manifestuje, ne može da se ne poveže sa parama koje su Rusi nedavno dobili od Zapada. Kad se preračuna koliko je to, onda svakom Rusu pet dolara u džep. *Okaljati obraz* najveće slovenske države i naroda za pet dolara po glavi pa to je strašno!" (kurziv - S.I.) (*NIN*, 6.5.1994, Beograd).

Vjerovanje da bi ga Rusi vjerovatno osvjetlali da su stali na stranu Biljane Plavšić i podržali njene fašistoidne poglede spada u svojevrzni kuriozum odnosa između ruskog i srpskog naroda nezapamćen u istoriji njihovih odnosa. Da Pašić ustane iz groba počupao bi sam sebi bradu od muke. Taj pristup eskalirao je dotle da će Biljana Plavšić rusku politiku prema Bosni proglasiti čak "jednom varijantom američke politike"!

Amerikancima je, pak, poželila "vijetnamizaciju". Njeno zlobno priželjkivanje da padnu glave desetak američkih vojnika u Bosni kako bi i sam Klinton došao u pitanje, kao i ishod američkih izbora (*NIN*, isto), pokazuje ne samo duboko nerazumijevanje američke politike u BiH, nego sadrži i onu vrstu izazova koja samo potvrđuje smrtonosnu bezobzirnost stanovišta jednog od gospodara srpskih života, pravo na žrtvovanje ovog naroda zarad njegovog "dostojanstva"!

"Gedže" su "mlakonje"

Ono što bi Srbe sa ove strane Drine trebalo posebno da zabrine kad je riječ o odnosima između srpske dijasporu u BiH i srbi(janske) matice, jeste permanentno Plavšićkino pseudonaučno nabjeđivanje o nekoj vrsti političke pa i rasne superiornosti bosanskih Srba, ne samo u odnosu na Muslimane nego i prema ovdašnjim "gedžama".

"Srbi u Bosni su, naročito u graničnim područjima, razvili i izoštrili sposobnost da osete opasnost po naciju i da razviju mehanizam zaštite. U mojoj se porodici oduvek govorili da su *Srbi u Bosni mnogo bolji od Srba u Srbiji* ... Ja sam biolog pa znam: najbolju moć adaptacije i opstanka imaju one vrste koje žive kraj drugih vrsta i koje su njima ugrožene... Dakle, razlaz Srba sa drugim nacijama je prirodna i nužnost i pojava" (kurziv - S.I.) (*Borba*, 28.7.1993, Beograd).

Ali, Biljana Plavšić je protivuriječna u onome što sama tvrdi. Ako bi bila tačna, makar i za trenutak, njena tvrdnja da su bosanski Srbi "bolji" od "srbijanskih" Srba, zahvaljujući životu u graničnim područjima, moćima adaptacije i opstanka, živeći kraj drugih vrsta, onda nikako nije jasno zašto upravo Biljana Plavšić, uprkos takvoj svojoj tvrdnji, navraća bosanske Srbe da se razidu sa ostalim narodima na način i prirodan i nužan kad već imaju tu "prednost" i, posebno, da se priključe "gorim" Srbima od sebe da bi jednog dana i sami bili "loši" kao "srbijanski" Srbi?

Ona se, doduše, u tom pogledu ne razlikuje od ostalih paljanskih vođa koji misle slično, po prilici - ako vi nećete da se ujedinito onda ćemo mi sve nas zajedno ujedinjavati! To nije daleko, takođe, ni od poznatih Koštuničinih nazora koji smatra da su bosanski Srbi "srpskiji" od Moravaca, Šumadinaca, Vojvođana i Beograđana.

Biće s njom još velikih nevolja

Na pitanju povratka monarhiji Biljana Plavšić je tu ideju rasne superiornosti prekodrinskih Srba posebno podvukla, ističući da "ne mora matica Srbija uvijek biti ta koja će inicirati nove ideje. Država se sada stvara u Krajini i tako i treba"! "Briga" za

Srbiju je komplementarna rasističkim nazorima Biljane Plavšić o "srbežnijem" karakteru bosanskih Srba spram ovdašnjih "mlakonja".

"Ako ne budemo jedinstveni posle Bosne, Zapad će lako izazvati nemire i na Kosovu i u Vojvodini i Sandžaku i Srbiji svesti na - beogradski pašaluk" (*ON*, 12.11.1996, Beograd).

To je, istovremeno, u saglasju sa nedostupnim shvatanjem Biljane Plavšić da se RS jednog dana ujedini sa Srbijom zbog čega je morala, pod pritiskom međunarodnih civilnih faktora u BiH, da se javno izvini što je ona i uradila pribjegavajući nekoj vrsti izmotavanja pred kamerama.

Odlaskom Radovana Karadžića sa javne scene pod pritiskom međunarodne zajednice kao i dolazak Biljane Plavšić na njegovo mjesto ništa nije bitnije promijenilo stvari što se tiče težnji bosanskih Srba da se ujedine sa Srbijom i konačno razore BiH uprkos Dejtonskih sporazuma.

U svakom slučaju, međunarodni faktori i Beograd treba da očekuju i da budu spremni na nove nevolje sa Biljanom Plavšić imajući u vidu njenu poruku još iz 1993. godine da će Srbi "ostvariti svoj cilj da žive u jednoj državi" (*Politika*, 25.4.1993) i da u ostvarivanju toga cilja imaju pravo da ne "biraju sredstva" (*Srna*, septembar 1994, Pale).

Napomene:

1. Dragutin-Braco Kosovac, visoki partijski i državni funkcioner BiH (Prim.ur.)
2. Rato Dugonjić, visoki partijski i državni funkcioner BiH. (Prim.ur.)

Vojislav Koštunica

35. DEMOKRATA NA VELIKOSRPSKI NAČIN

Ne postoji valjda niko na političkoj pozornici Srbije u ovih posljednjih pet godina "pluralizma", ko je našem današnjem žalosnom nacionalnom i političkom stanju iz redova opozicije toliko doprinio, a da se ne zove onaj drugi Vojislav... kao - Vojislav Koštunica. Teško je, takođe, pronaći nekog od stranačkih vođa ko je spreman da se na riječima, opet, toliko poziva na načela u politici i političkim borbama, obnavljajući jednu staru frazu Jaše Prodanovića još iz vremena strančarskih (i "partizanskih") "ćeranja" u staroj Srbiji, a ko je, ne manje, spreman da ih izda u prvoj pogodnoj prilici kao predvodnik najnovije generacije "demokratskih" Srbijanaca.

Ovaj politički portret ide upravo tragom Koštuničinog autentičnog poziva na načela, i u skladu s njima, držanja u politici, kad je riječ o samom Koštunici. Koliko je, zapravo, Koštunica na nivou načelnosti u političkom životu o čemu teži da drži lekcije drugim učesnicima tog brloga koji se zove današnja srbijanska politička scena?

Bez objašnjenja vlastite uloge

Sklonost da Koštunica ne daje ni pet para svojoj politici načela i "strogog odvajanja opozicije od vlasti" na koju se ponosno poziva, pa čak u ime nje da dijeli i packe drugim učesnicima političkog života Srbije, potvrđuje i njegova najnovija ocjena, nadam se i posljednja, ukoliko opet ne bude "načelno" promjenio mišljenje, tek završenog prekodrinskog rata.

U pismu kragujevačkim štrajkačima-oružarima ovih dana vođa "demokrata" poručuje: "Situacija u kojoj se svi nalazimo... posledica je jedne sulude politike režima koji je izgubio rat vođen ni za šta, jer Srbi van matice postaše izbeglice, a u matici gladni i poniženi" (*Naša Borba*, 3.9.1996).

Vođa srbijanskih "demokrata" nije im samo poručio koliko je i on sam - pored, razumije se, najveće odgovornosti režima - iz opozicije doprinio situaciji u kojoj se "svi zajedno nalazimo". Ne puno manje od tog režima i Koštunica je bio jedan od opozicionih prvaka koji je navlačio i podsticao režim na takvu politiku rata, koju danas naziva suludom i koji je vođen ni za što.

Teško je reći da li Koštunica danas misli da se taj rat mogao dobiti, umjesto sulude politike, jednom "pametnom" politikom? Jer, nije "suluda politika" sama po sebi dovela do toga do čega je sve dovela, nego je jedno velikosrpsko shvatanje srpskih nacionalnih interesa, koje je kao takvo suludo, vodilo i suludoj politici rata. Koštunica izgleda, hoće reći nešto drugo: da je on bio u prilici da vodi politiku ona bi bila "pametna". Isti cilj, ista meta, isto rastojanje, ali zašto - "pametna"!

Dakle, ona je suluda samo zato što ju je vodio Milošević, a ne zato što je jedno shvatanje srpstva suludo, bez obzira ko ga zastupa i pretvara u nacionalnu politiku - Milošević, Jović, Kadijević, Koštunica, Vuk, Šešelj... i čitava ta bulumenta Velikosrba, bilo da su tradicionalni ili birokratski (crveni) nacoši.

Šta je Koštuničina "pametna" nacionalna politika, naspram one Miloševićeve "sulude", "autoritarne i samo pritvorno nacionalne, a po svojoj suštini i posledicama

nacionalne i antinacionalne (*Javnost* 10.2.1996) pokazuje i njegova fraza na koju se često pozivao o "drugačijoj, demokratskoj nacionalnoj politici Beograda".

Da je on bio u Dejtonu...

Koštunica vjeruje da bi on, da je bio umjesto Miloševića, u Dejtonu "više vodio računa" o samostalnosti Republike Srpske, nego o samostalnosti BiH!? Teško je u tome razabrati kako: riječima ili daljom prijetnjom oružjem? Što se tiče riječi, više niko nije bio spreman u međunarodnoj zajednici da sluša okrvavljeni srpski vokabular. Oružjem? Da Milošević nije prihvatio Dejtonski sporazum, umjesto "svi Srbi u jednoj državi" stvar bi, bojim se, završila kao - svi Srbi na jednom groblju!

Pa ipak, to Koštunica zove "drugačijom, demokratskom nacionalnom politikom"?! Biti i ostati dosljednim "Miloševićem" na kraju rata isto onako kako je ovaj to bio na početku kad je cijelom svijetu prijetio: "Nemojte vi nama pretiti silom, mi smo ta sila"! Ali, to nam samo otkriva da razlika između Miloševića i Koštunice, i pored njegove bombaste fraze o "drugačijoj, demokratskoj politici", uopšte ne postoji, izuzev što bi naš nacionalni "demokrata" bio i ostao "advokat" srpstva "na korist svoga klijenta", a ne na njegovu štetu" sve dok "klijent" ne bi "doslednost" svog "advokata" konačno platio glavom!

Tako zbori pravnik Voja Koštunica, pisac nekih knjiga o demokratiji u nas i "u kapitalizmu" (*Politički sistem kapitalizma i opozicija*, 1977; *Stranački pluralizam ili monizam*, 1983). On vjerovatno misli da mu je to parnica, pa ko više izdrži njegova je livada! Ma, cijeli problem i jeste samo u tome što Koštunica, ili njemu slični nisu umjesto Miloševića, a ne što je takva politika sama po sebi naopaka.

Da je Milošević pokazao da je sumanut kao i da se isto tako daje i zaustaviti u to smo se mogli već uvjeriti, ali da vođa "demokrata" misli da je podigao Srbe na četvrti srpski ustanak samo zato da bi ih na kraju izdao, to prevazilazi sve monstruoze predstave koje je sam Milošević dosada proizveo i mogao proizvesti o sebi!

Jer, da Milošević nije bio jačom silom zaustavljen, išao bi taj do Salzburga na sjever i Soluna na jug! I sigurno je da u tom slučaju ne bi ostavio Koštunici da mu bude konkurencija u trci ko će ponijeti slavu, čast i žezlo za svesrpsko ujedinjenje. Ovako, pored dokaza da ovaj to nije mogao, ostaje nam da vjerujemo Koštunici da bi on to mogao sa - "drugačijom, demokratskom nacionalnom politikom"!

Druga Jugoslavija nije ni postojala!

Postoji, međutim, i još jedna razlika na kojoj Koštunica insistira u odnosu na Miloševića. On bi, valjda, kao "demokrata" bio u stanju, za razliku od Miloševića, da "advokatski" ubjedi međunarodnu zajednicu da druga Jugoslavija nije ni postojala!? Samo prva, ona koje opet ne bi bilo bez "srpske vojne pobjede i moranog kredita iz Prvog svetskog rata" tako da bi Zapad rješavao jugoslovensku krizu bez "šest republika, veštački stvorenih posle Drugog svetskog rata u komunističkoj Jugoslaviji"!

Ali, pošto je srpsku stvar zastupao Milošević, međunarodna zajednica je i donijela svoju presudu: zapadni antikomunisti su u svem svom antikomunizmu odlučili da podrže komunistička rješenja druge Jugoslavije - republike kao države i njihove granice kao državne međe!? Tu je Zapad previdio postojanje Koštunice i

njegovo shvatanje samo jedne Jugoslavije, one iz 1918. godine. Nema još dokaza da je zbog svega toga Koštunica optužio Zapad za duboko ogreznuće u komunizam.

Koštunica je onda htio pružiti svoja uvjeravanja da on politički respektuje međunarodnu zajednicu: "vlast u Beogradu je sve učinila da od vodeće sile u međunarodnoj zajednici stvori sebi neprijatelja. To je jedan od najnepromišljenijih poteza. Urađeno je nešto što je doslovno podsećalo na izazivanje sudbine". Ali, kad bi samo ovaj "načelista" umio ostati kod neke od svojih izjava makar onoliko vremenski koliko ona traje!

Jer, kao po nekom pravilu, odmah potom slijedi izjava od koje bi se i sam Milošević iz razdoblja borbi za Vukovar preplašio - "Jovan Dučić je pisao... da su Srbija i Bosna pre Prvog svetskog rata bile 'nedeljive'. Tada su Srbija i Bosna bile državno razbijene, sa Bosnom koja je bila anektirana od Austro-Ugarske. Mi se moramo ponašati i danas kao da su Srbija, odnosno SR Jugoslavija i Republika Srpska 'nedeljive'...". U svemu tome nisu obavezni dokazi kad su to Srbija i Bosna bile nedeljive ili kad su to bile na državni način "jedno". Uostalom, to nije ni potrebno, dovoljno su takve izjave same po sebi.

Vjerovatno da je to, prema Koštunici, onaj promišljeni potez koji od međunarodne zajednice ne pravi nam neprijatelja, a nije ni izazivanje sudbine! Biljana Plavšić je morala zbog takvih i sličnih izjava da javno i ponizno pročita izvinjenje preko elektronskih medija. To kod Koštunice nije proizvelo nikakav utisak. Čovjek je naprosto međunarodno "nedodirljiv". On i dalje priča istu priču: u ime "drugačije, demokratske nacionalne politike".

Zapad protiv moderne Srbije

Konačno, svoj će odnos prema zemljama zapadne demokratije ovaj srbijanski "demokrata" do kraja objasniti početkom ove godine jednom "bisernom" izjavom: "Postoji i drugi ugao posmatranja, i prema njemu će Milošević biti potreban zapadnim zemljama sve dok bude sprečavao stvaranje moderne i demokratske srpske države. Srpska opozicija, ipak, mora da se osloni na sopstvene snage, što ne znači da treba ratovati sa Zapadom" (*NIN*, 23.2.1996)!?

To govori neko ko inače misli da je bar sam sebi objasnio ulogu opozicije i u socijalizmu i u "kapitalizmu".

Kao, demokratskom i antikomunističkom Zapadu ne odgovara demokratska i moderna srpska država, koju bi da izgrade opozicione "demokrate" predvođene Koštunicom, pa je našao Miloševića, bivšeg komunističkog vođu, da ih spriječi u njihovim težnjama za "demokratijom i modernošću". Inače, poslednji nalazi upućuju na zaključak da Srbija samo što nije prepukla od modernizma i demokratije.

Ovaj prožimajući stav antizapadne "demokratije" na velikosrpski način ima dublje porijeklo: Srbija nije između Istoka i Zapada, ona je iznad Istoka i Zapada. To je samo drugi pristup, za razliku od komunizma, istom - tradicionalnom kolektivizmu. Srbija je kolektivistička i kad nije komunistička. Neka nam za utjehu posluži to da Koštunica i njegova opozicija neće, prema posljednjem obećanju, bar ratovati protiv Zapada. U suprotnom, teško Zapadu, a nama neka bude kako biti mora. Ali, ko zna. Znajući kakav je Koštunica, "načelista", već sutra to može da bude i drugačije.

Kao što su "demokrati" Koštuničinog i sličnog tipa srušili jedan raniji mit srbijanske opozicije, prema kome je ona u sukobu sa komunistima, a podržavali njihovu ratnu nacionalističku politiku na jedan pritvoran način i sve, bajagi, kritikujući Miloševića kao komunistu, što nam samo govori da su oni, prije svega,

nacionalisti i da razlika između njih - antikomunističkih nacionalista i onih nenacionalističkih komunista ne postoji, ti isti "demokrati" ruše i još jedan mit o sebi - mit o navodno prirodnoj demokratskoj vezi između srbijanske opozicije i Zapada.

Ne samo da ta veza ne postoji, nego se radi o pravom sukobu sa zemljama zapadne demokratije. Kako se danas može biti demokrata u Srbiji, zvati se i predstavljati se tako, a u isto vrijeme biti u zavadi sa Zapadom gotovo do samog rata, to, valjda, jedino Koštunica i njemu slični nacionalisti "demokrati", mogu objasniti.

Rat za "drugo plućno krilo"

Da je rat vođen "ni za što" to može da kaže neko drugi, ko je čitavo vrijeme bio i protiv rata i protiv takve krvave politike srpstva. Što se tiče samog Koštunice, neće biti baš da je rat vođen "ni za što"! Jer, do prije samo godinu dana, nacionalni "demokrata" je razvijao jednu monstruoznu "organicističku" teoriju sa "naučno"-narodskom pretenzijom u njenoj interpretaciji, teoriju čak, s pozivom "na pamet"(!) o Srbiji sa "dva plućna krila"!?

"Samo opstankom Republike Srpske, Srbija će ostati sa oba plućna krila. Bez zapadnih zemalja, Srbija bi postojala kao invalid, sa samo jednom stranom pluća. Svaka varijanta tipa mirovnog plana Kontakt-grupe ili nekog sličnog rešenja koje konzervira, čuva Bosnu i Hercegovinu u nekadašnjim granicama, pa makar Srbima davala i status nekakve federalne jedinice, ne predstavlja rešenje koje bi nam moglo sačuvati to drugo plućno krilo srpskog naroda" (*Argument*, 11.8.1995).

Shodno najranijim i najelementarnijim oblicima svijesti o društvu, zajednici i narodu, inače, karakterističnim predpotopnom razdoblju, Koštunica je, kao što vidimo, danas, na kraju XX stoljeća, "invenirao" sopstvenu teoriju za srpski narod: Srbiju možemo, konačno, zamisliti sa dva plućna krila!?

I sad, kako to, najednom, da je rat vođen "ni za što!? A, "drugo plućno krilo"? Šta će Srbija da radi bez tog "drugog plućnog krila". Moj je savjet u tom pogledu onaj: neka jede "negro" bombone - "lakše se diše".

Računajući, vjerovatno, na masovnije prihvatanje takve ili sličnih besmislica, da Srbija poput kakvog živog stvora, ne može valjda disati i živeti bez oba, ili drugog plućnog krila, Koštunica je jedan od onih koji su doprinijeli da joj se danas dođe glave zbog tog famoznog drugog plućnog krila. Ali, u isto vrijeme to su oni pravi uzroci, koje je Koštunica prikrio u svom pismu kragujevačkim štrajkačima-oružarima, zašto Srbi "van matice postase izbeglice, a u matici gladni i poniženi".

Ne treba zaboraviti da o tome govori čovjek koji je po svojoj profesionalnoj vokaciji naučni radnik, sa pretenzijom naučnog stvaraoca. To nije Mirko Jović, pa ni onaj drugi fatalni Jović, Borisav. Riječ je, konačno, o autoru i piscu određenih teorijskih radova i naučnih studija sa ozbiljnim pretenzijama. Kad takav, poslije svega što je naučio o društvu, narodu i državi, zastupa prirodno-organicističke teorije u interpretacijama nacionalnih interesa jednog naroda, onda zašto bi se valjalo čuditi ne manje besmislenim teorijama raznih "jovića".

Koštunica u svom "teorijskom" naporu da se Srbija domogne tog "drugog plućnog krila" nije pristajao ni na ono, makar vještačko, "plućno krilo". "Svaka varijanta tipa mironog plana Kontakt-grupe ili nekog sličnog rešenja koje konzervira, čuva Bosnu i Hercegovinu u nekadašnjim granicama, pa makar Srbima davala i status nekakve federalne jedinice, ne predstavlja rešenje koje bi nam moglo sačuvati to drugo plućno krilo srpskog naroda".

Nacionalizam doveden do rasizma

Drugi razlog zbog čega valja ratovati u BiH, prema Koštunici, jeste još jedno njegovo "organističko" otkriće prema kome su bosanski Srbi srpsko rasniji od njihove sabraće s druge strane Drine, u Srbiji: "Taj deo našeg naroda važno je spasiti... jer on predstavlja, ako smem da se bavim tom vrstom procena, zdravu nacionalnu supstancu. Taj naš narod može pomoći da se pojača osećaj pripadnosti srpstvu, koji je znatno oslabljen u metropolama u matici"!?

Pobijati tezu da su bosanski Srbi rasno srpskiji od ovih ovdje ne manja je besmisleno od samog otkrića njenog tvorca koji se izgleda ne osjeća nimalo obaveznim na dokaze u tom pogledu. Jedini način da se to shvati jeste mistično Koštuničino objašnjenje "koliko se uopšte može smatrati potomcima svojih velikih predaka". "Posle svih zala koja su u ovom veku zadesila srpski narod, svih ratova, ustaškog genocida i poluvekovnog režima komunističke represije i korumpiranja ljudi, mogu se i objasniti promene u nacionalnom karakteru, pa i kriza nacionalnog identiteta".

Vjerovanje u neku vrstu Srbotevtonske pasmine naših predaka dužno je odgovora na pitanje koje, po prilici, glasi ovako: a, zaštiti smo mi danas tako "mali" kad smo imali teko "velike" i "slavne" pretke? Moji nalazi govore, pak suprotno. Ništa se u Srbiji ne dešava danas, što se već nije desilo u njenoj prošlosti! Ni manjeg naroda, ni veće predstave o svojoj istorijskoj misiji.

Biti "veliki demokrata i veliki Srbin u isto vreme" (*Vreme*, 17.2.1996), u šta vjeruje Koštunica i kako se sam vidi, kroz "odmereni, postojani demokratski nacionalizam" nije moguće, a da takav od sebe ne napravi, uprkos sve svoje lične i privatne ozbiljnosti, saodgovornog za sve ono što se desilo s ovom zemljom i njenim narodom.

Naša nesreća ne potiče, kako inače misli Vojislav Koštunica, tipičan predstavnik srbijanskog pravoslavnog i opančarskog nacionalizma, od onih koji ne vjeruju u sopstvenu naciju, nego od onih koji u tom vjerovanju pretjeruju na jedan i smiješan i tragičan način žrtvujući čak i same sebe u tom pogledu.

Da bi se Srbi dali voditi u rat preko Drine i Save u ime pravih besmislica, nevidenog bezumlja i krajnjeg primitivizma od strane svoje političke i intelektualne "elite", kad je riječ o tumačenju njihovih nacionalnih interesa, jasno je već bilo svakom razumnom čovjeku na početku sukoba i vojne eskalacije krize na prostorima bivšo/bivše Jugoslavije.

O tome, možda, najbolje govori i sam mučni proces katastrofalnog rasula "srpske stvari" od tada pa sve do danas. Primjer tzv. Republike Srpske Krajine pokazuje da ona i nije mogla završiti drugačije nego kako je završila jednostavnom činjenicom da je sama ideja o njoj bila izraz sveukupne Srpske Nacionalne Ograničenosti. Vojislav Koštunica je jedna od njenih blistavih perjanica.

Zoran Đinđić

36. POLITIKA KAO ŠVERC

Dok danas na beogradskim mitinzima - po trgovima i ulicama - Zoran Đinđić poručuje vladi Slobodana Miloševića i njemu lično: "da imaju poštenja ne bi se ni pojavili na izborima već bi zamolili ovaj narod da im oprostí zlo koje su mu naneli" ne mogu, a da se ne sjetim početka ovog mladog beogradsko-frankfurtskog "švindlera" u duhu jedne od njegovih bivših izbornih poruka - "POŠTENO!"

"Šta ćemo da im damo iz nacionalne politike?", pita Zoran Đinđić okupljenu masu dok polugladni Srbi odozdo uzvikuju: "keca"! "Šta su zaslužili iz ekonomske politike?", nastavlja novosadski profesor "filosofije", a ono poput kakvog kratera prolama se - "nulu"!

"Svako mora izvesti završni račun, jer se ovde radi o sudbini njegove porodice i njegove zemlje. Ta računica mora biti nemilosrdna i nepristrasna. Podvucite crtu i razmislite, ko je za ove četiri godine najviše pogrešio", uzvikuje raspaljeni vođa srbijanskih "demokrata".

Ne samo u zemlji već i u evropskim okvirima, Đinđić je širio "demokratske" principe. U obraćanju evropskim parlamentarcima on će rješavanje problema Kosova (pred)usloviti "postojanjem kredibilne pravne države, koja će biti u stanju da ljudima garantuje ljudska, manjinska i politička prava i slobode. Bez vladavine prava, sve deklaracije o autonomiji i poštovanju sloboda ostaće mrtvo slovo na papiru, ne samo na Kosovu već i u čitavoj Srbiji, budući da ne postoji pravna država i da niko - a ne samo kosovski Albanci - nema garancija da će njegova prava i slobode biti poštovane" (*Naša Borba*, 9.10.1996).

No, prava "demokratska lekcija" tek je čekala najviše evropske predstavnike kada ih je Đinđić optužio za podršku Slobodanu Miloševiću: "Podrškom nedemokratskim režimima i gospodarima rata koji su se premetnuli u mirotvorce, Zapad može da osigura kratkoročnu stabilnost, do neke nove erupcije nasilja"!

Tako danas govori Đinđić. Nekom sa strane ko baš nije dobro upućen u domaće političke i nacionalne prilike kao i sve one strahotne posljedice režima Slobodana Miloševića, svaka od navedenih Đinđićevih izjava odaje utisak jednog demokratski raspoloženog političara sa Balkana koji ne može baš da se ni u svojoj prošlosti ni u savremenosti pohvali tako otvorenim diskursom.

Milošević kao odgovor na krizu

Da Zoran Đinđić, pak, nije politički ni pošten ni spreman da zamoli narod za oprostaj, govoreći takoreći sve do juče suprotno onome što danas govori, i podržavajući zloglasnu politiku Slobodana Miloševića (nacionalizam minus "boljševizam"!), pokazuje i ovaj portret naše "demokratske poštenjačine" u duhu njegova poziva da svako mora izvesti nemilosrdno i nepristrasno završni račun "ko je za ove četiri godine najviše pogrešio".

Još 1989. godine Đinđić je podržao Miloševića u razaranju SFR Jugoslavije svojim poznatim "filozofskim" tekstom pod karakterističnim naslovom: *Čekajući pravi sukob!*

"Našoj epohi", piše u tekstu Zoran Đinđić *"koja je izgubila poverenje u temelje na kojima počiva (sic!)"*, citirajući tom prilikom Čestertonov esej "O idealima", "nije za njeno saniranje potreban sposoban praktičar, nego veliki ideolog. 'Praktičar zna kako stvari funkcionišu. Kada, međutim, stvari prestanu da funkcionišu, onda je neophodan mislilac, čovek koji poseduje nešto kao doktrinu o tome zbog čega stvari uopšte funkcionišu'. Čini se da je Milošević predstavljao odgovor na upravo takvu 'krizu temelja' (...) A u krajnjoj instanci, pri pokušaju da se sanira Jugoslavija odjednom je, na mesto problema njenog konkretnog funkcionisanja, *aktuelno postalo pitanje: zašto ona uopšte postoji*" (kurziv - S.I.)? (Stav, 43/10.11.1989, Novi Sad).

Tako je za Đinđića u to vrijeme Milošević predstavljao odgovor na "krizu temelja" Jugoslavije i koji će umjesto problema "njenog konkretnog funkcionisanja" postaviti pitanje "zašto ona uopšte postoji"! Ta Đinđićeva podrška Miloševiću biće i kasnije nastavljena gotovo sve do polovine 1994. godine. Tipična je u tom pogledu jedna od njegovih izjava: "Zna se ko je trenutno najvažniji političar u Jugoslaviji i neka on bude predsednik" (Politika, 30.5.1996).

Za razliku od tog doba Đinđić danas Miloševića i njegovu vlast naziva "nevaspitanim derištem koje pedeset godina vršlja po ovoj zemlji i koje treba kazniti" (Naša Borba, 23.10.1996).

Umjesto Miloševića Đinđić će otkriti sada ovog novog idola obožavanja: "Uvek kada je srpski narod bio zajedno sa kraljem, sa patrijarhom, on je bio jak i pobeđivao"!?

U njegovom prozivanju Miloševića na odgovornost osjeća se znatan uticaj Dobrice Ćosića i po formulacijama i po zaključcima kao što je ovaj sa istupanja na jednom mitingu u Novom Sadu: "Da li smo mi *potomci velikog naroda da li smo zaslužili da nas vode kukavice* ... Nismo. Za ovih nekoliko godina vladavine SPS i Slobodana Miloševića uništeni su i pogaženi svi ideali. (...) Sve drugo je bačeno u ponor: i patriotizam, i nacionalni ponos, i rad, i znoj, i znanje" (kurziv - S.I.) (Naša Borba, 22.4.1996).

Za Veliku Srbiju

S takvom "miloševićevskom" pozicijom Đinđić je sačekao "prave sukobe" i uključio se u njih. Kada se ukazala prva prilika 1993. godine da se zaustavi rasplamtjeli rat u BiH sa Vens-Ovenovim planom Đinđić je bio jedan od njegovih najgorljivijih protivnika iz Srbije.

"Najvažnije je... da među srpskim provincijama i sa SR Jugoslavijom ne postoji veza. To načelo je napušteno i tu je došlo do ustupaka. Dozvoljavanje veze između srpskih provincija i SR Jugoslavije ima i simboličan značaj, jer je time lord Oven korigovao svoju raniju izjavu da je cilj plana da se Srbi iz Bosne i Srbi iz Srbije razdvoje. *Smatramo da je time i koncept suprotstavljanja Velikoj Srbiji napušten, a to suprotstavljanje se iskazivalo kao sprečavanje povezivanja srpskih teritorija*" (Borba, 1992).

"Naneseno zlo" koje danas pripisuje samo Miloševiću, Đinđić je već tada ne manje od ovoga nanio srpskom narodu, odupirući se prihvatanju Vens-Ovenovog plana i potpisivanju mira. "Mi smo sa dosta rezervi pristupili tom planu, jer smo videli u njemu dve namere: jedna namera da se uspostavi mir, a druga namera da se za *duži rok ako ne zauvek onemogućiti* teritorijalno povezivanje velikih delova srpskog naroda koji žive na prostoru bivše Jugoslavije" (kurziv - S.I.) (Isto.)!?

Ali, Đinđić nije samo ostao na onome da je Milošević bio "odgovor" na "krizu temelja" Jugoslavije i kod "miloševićevskog" pitanja "zašto onda uopšte postoji". On se već duboko zaglibio u saradnju sa Ćosićevom vladom što će i sam otvoreno priznati! "Mi se slažemo", hvali se Đinđić, "sa stavovima jugoslovenske Države koji su otprilike ovakvi kako sam ja obrazložio stav Demokratske stranke. Svakodnevno smo učestvovali u razgovorima sa ljudima iz jugoslovenske Vlade, i sa predsednikom Jugoslavije ..." (kurziv - S.I.) (Isto.).

Podrška Radovanu Karadžiću

Da Đinđić nije samo govorio nego i vodio aktivnu politiku u pomenutom smislu, svjedoči i podatak da je na sjednici GO DS te godine, koja je održana u niškom bioskopu "Ambasador", zastupao stanovište da "DS daje podršku bosanskim Srbima u skladu sa nacionalnim programom stranke, koji propisuje pravo na samoopredeljenje srpskog naroda koji je ostao izvan granica sadašnje Jugoslavije".

Takođe, "DS daje podršku politici Radovana Karadžića, jer ona vodi ostvarenju naših nacionalnih ciljeva, miru u kome će narod moći slobodno da izrazi u kojoj državi želi da živi, a da mu to ne nameću drugi narodi ni strane sile". Strane sile? Zar to nisu one strane sile pod čijim zastavama danas Zoran Đinđić "šeta" beogradskim ulicama i trgovima! A, zar sam Radova Karadžić nije upravo onaj koga ova država mora isporučiti Haškom sudu kao optuženog za počinjene ratne zločine?!

Ni tada se, kao što vidimo, politika Zorana Đinđića nije razlikovala od politike samog Slobodana Miloševića. To će jednom prilikom Đinđić i potvrditi, izjavivši da je "dobro što je predsednik Srbije Slobodan Milošević rekao međunarodnim pregovaračima da ne može da donese odluku u ime Srba iz Bosne i da pregovori treba da budu usmereni ka RS".

Tek od prošle godine Đinđić počinje da nevoljno "menja ćurak" kad je najzad shvatio da od RS kao posebne države nema ništa i da bi dalje zadržavanje na stanovištu o ujedinjenju svih srpskih teritorija bilo nekorisno za vlastiti politički probitak. Pa i ta promjena u stavovima nije bila posve jasna, o čemu govori šta je sve Đinđić savjetovao Karadžića s kojim će zajedno na Palama peći onog čuvenog vola.

"Za RS prioritarno je da joj bude garantovan suverenitet na teritoriji koja omogućava normalan život", rekao je tom prilikom Đinđić, i da se, "uz uvažavanje činjenice da je Bosna i Hercegovina članica Ujedinjenih nacija, može naći rešenje za suverenu RS"!

"Ratni komunizam"

I pored nesumnjive činjenice, kao što vidimo, da je Đinđić podržao Miloševićovo razbijanje SFRJ i njegovu ratničku politiku - i sam i kao sredstvo Dobrice Ćosića - vođa srbijanskih "demokrata" je, uprkos činjenici da Srbija finansira taj rat stalno "predizborno" obećavao da će u slučaju da njegova DS pobjedi na izborima "narod... to vrlo brzo osetiti po debljim novčanicima..."!?

Slično kao i u pogledu prethodnog odnosa prema Miloševiću (nacionalizam minus "bolševizam"), Đinđić je cijelo vrijeme rata kritikovao Miloševića na unutrašnjem planu prema formuli - sankcije plus bolja organizacija!

On nikada nije bio spreman za borbu protiv sankcija i njihovih razornih posljedica time što će se sam odreći nacionalizma i rata, i to ne samo zato što ovaj frankfurtski đak nije uočavao njihovu uzročno-posljedičnu vezu, nego baš zato što je

bio za nacionalizam i rat tako da će stalno nuditi kritiku Miloševićeve vlade s pozicije da se *mogla bolje pripremiti "za život pod sankcijama"* (kurziv - S.I.)!? (NIN, 19.11.1993).

S tog stanovišta on je bio neka vrsta zastupnika "ratnog komunizma" u unutrašnjoj politici pod nacionalizmom kao njegovoj spoljnoj i imperijalnoj dimenziji. Srbin je prema Đinđiću imao i da ratuje i da živi gore nego u sovhozu. Uostalom, on je bio prvi koji će predložiti uvođenje socijalnih karata za stanovništvo zemlje!

"Tema našeg političkog delovanja jeste pitanje kako u ovoj situaciju *što bolje organizovati društvo, što bolje podeliti ono što imamo kako bi bilo manje patnje*. (...) Mi bismo to radili na osnovu preciznih socijalnih karti, a ne naslepo, i uz mnogo bolju organizaciju od socijalista" (kurziv - S.I.).

Srbi koje danas Zoran Đinđić predvodi u "demokratiju" morali bi znati da to što oni žive tako nešto da nijedna svinja u Holandiji ne bi pristala na takav život treba zahvaliti i Zoranu Đinđiću koji se, u isto vrijeme kad je predlagao za njih mjere "ratnog komunizma", zalagao za ono što i jeste glavni uzrok njihovog tragično teškog života i 1993. godine i danas ne manje - "mislimo da je u ovoj fazi naš globalni cilj da svi Srbi žive u vlastitim državama".

Na pitanje novinara NIN-a da li će Hrvatska dati Krajinu bez rata, ovaj veliki "demokrata" pokazao se i "značajnim" strategom proričući buduće događaje na način da će ostati pravim spomenikom gluposti među srpskim nacionalistima: "Ona je Krajinu izgubila u ratu, i da bi je dobila mora da vodi novi rat".

Da li je realno da Hrvatska vojnički krene na Krajinu - pitao je dalje novinar?

"Mislim da nije", reći će naš "strateg". "Taj rat bi brzo prerastao u totalni balkanski rat. Ne verujem da bi hrvatski nalogodavci, Nemci i Austrijanci, stali iza toga"!?

Takve teze nisu ostale bez odjeka i reakcije. Član GO DS Slobodan Vučković oglosio se u javnosti povodom ovakvih i sličnih teza Zorana Đinđića, prebacujući mu naročito, kad bi DS bila na vlasti, za štampanje novca, uzimanje seljacima, distribuciju robe i plata po principu ratnog komunizma.

"Padalo je u oči i hvaljenje socijalista", kazao je Vučković, "kao partije koja, nasuprot opoziciji, ima sposobne ljude i način da ostvari svoj program. Nedoumicu je stvarao i zaokret prema nacionalizmu, jer to, navodno, donosi glasove. Isticalo se čak da je predsednik Milošević odlično vodio nacionalnu politiku, što nikad nije bio stav stranke. (...) I sada, u vreme kad se bira nov vlada, potpuno je nejasno zašto Zoran Đinđić izjavljuje da će glasati za izbor ove vlade" (NIN, 18.3.1994).

Zar za izbor ove vlade koju danas Đinđić smatra da je nanijela "zlo narodu" i koja bi morala da ga moli za oproštaj!

Centralizovana Srbija

Kako bi Zoran Đinđić uredio Srbiju sutra kad bi kojim slučajem došao na vlast? Sigurno da bi to bilo suprotno onome za šta se zalagao u slučaju "prava" hrvatskih i bosanskih Srba na samostalnu državu. A, ni u pogledu rješavanja statusa Kosova i Vojvodine teško da bi se nešto promjenilo. Đinđićev odrećan stav da ove dvije nekadašnje pokrajine ne bi dobile status federalnih jedinica u okviru SRJ ne razlikuje ga uopšte od Miloševića (*Naša Borba*, 9.10.1996).

Čini se da bi mnogo veća nevolja nastala sa Crnom Gorom, sudeći po onome šta sve Đinđić misli o njenom položaju u SRJ i šta bi se dogodilo u slučaju kad bi Đinđić bitnije uticao na odnose u federaciji. Još prije dvije godine Đinđić je u izjavi za

Radio Jagodinu rekao da je "budućnost Jugoslavije u većem centralizmu uz maksimalni uticaj onog dela koji i maksimalno doprinosi toj državi, a to je Srbija. Nije logično da pola savezne vlade bude iz Crne Gore. Realnost je da Crna Gora ima manji primarni interes, jer je manja" (*Politika*, 30.5.1994).

Odnose u federaciji Srbije i Crne Gore Đinđić vidi kao tržišne odnose! "Crna Gora", kaže on, "će biti ravnopravna u smislu da neće biti diskriminisana, ali je realnost ko daje deset puta manje i da toliko manje i dobija" pokazujući pritom pravo nerazumijevanje odnosa između Srbije i Crne Gore i njihova dva naroda. "To je tržišni smisao za koji se zalažemo, a sve dosadašnje i sadašnje je komunistički egalitarizam"!?

I dok se, s jedne strane, Đinđić zalaže za principe "ratnog komunizma" u Srbiji, s druge strane, pak, on zagovara u odnosima između federalnih jedinica u SRJ tržišne odnose! Sve obrnuto i, razumije se, samim tim i sve pogrešno. Ne samo da se time ispoljava nerazumijevanje interesa u federaciji nego i nepoznavanje tržišta kao opšteg alokatora vrijednosti. Tako bi u Đinđićevoj Jugoslaviji federacija imala "velika ovlašćenja, a njene federalne jedinice mala".

Taj i takav Đinđić sa idejom o "budućnosti Jugoslavije u većem centralizmu" iz 1994. godine neće se libiti da u oktobru ove godine istupi pred evropskim parlamentarcima sa govorom o potrebi pravne države kao garantu "ljudskih, manjinskih i političkih prava i sloboda". Ako politika ima nešto u sebi od trgovačkog duha sa Zoranom Đinđićem u našim uslovima, ona zadobija sva svojstva sitnog šverca.

Ponavljanje Miloševića

Nema dvojbe da je Zoran Đinđić ne samo srpski velikonacionalista nego i preprodavac nacionalističkih "ideala" u srpskom narodu. O tome možda najbolje sudi njegova propagandna aktivnost pred ove posljednje izbore.

U svom predizbornom obraćanju biračkom tijelu Đinđićeva DS, u jednom od letaka pod geslom "Samo ZAJEDNO - Spasićemo Srbiju!", pita glasače, očigledno varirajući, ne bez cinizma, na raniji slogan srbijanskih socijalista TAKO TREBA - "Zar TAKO TREBA?"

Nema sumnje, imajući u vidu, što se sve desilo s ovom zemljom pod nekadašnjim izbornim soc. spotom TAKO TREBA da ono "Zar TAKO TREBA?", ustvari, znači da Tako Nikako Ne Treba! I sve dotle, ova predizborna poruka stranke Đinđićevih srbijanskih "demokrata" bila bi ne samo medijski uspešna i propagandno vickasta, nego i politički i nacionalno prihvatljiva kako pred unutrašnjim javnim mnjenjem, koje se sve češće pita "Zar nam je sve ovo trebalo", tako isto i pred međunarodnom zajednicom, koja očekuje da se zemlja vrati u svjetsko okruženje sa svom spremnošću da poštuje njegova pravila i proceduru, institucije i norme.

Ali, kako su Đinđić i njegovi "demokrati" imali potrebu da odu dalje, u pomenutom predizbornom letku od njegovog naslova, objašnjavajući politički konkretnije ono svoje "Zar TAKO TREBA?" oni su, iako to najmanje želeći, zapravo, pokazali da su i pored postavljanja pravog predizbornog pitanja ("Zar TAKO TREBA?"), u stvari, na pozicijama nekadašnjeg Miloševićevog slogana TAKO TREBA(!) dok sam Milošević već poduže vremena jezdi pod novim spotom OVAKO TREBA ili kako mu to već nalože iz kaznene ekspedicije međunarodne zajednice njeni vodeći diplomatski baroni - Dik Holbruk, Karl Bilt, Van den Bruk...

Da ovaj zaključak stvarno odgovara onome što sadrži pomenuti izborni letak Zorana Đinđića i DS najbolje se vidi iz njegovih poruka biračkom rijelu.

Ponovo o "srpskim teritorijama"

Šta znači, na primjer, da je srpski narod za vrijeme vladavine SPS "izgubio Srpsku Krajinu, Zapadnu Slavoniju, Istočnu Slavoniju, a Republika Srpska nalazi se u teškom položaju i još se uvek bori za samostalnost"? Ništa drugo nego, upravo, ono staro Miloševićevo - TAKO TREBA!

Kad su to Srpska Krajina, Zapadna i Istočna Slavonija kao i Republika Srpska bile i historijski i u savremenosti teritorijalno srpsko vlasništvo izuzev što su pod dejstvom vojnih osvajanja za to proglašene u vrijeme ovog tek završenog rata. Zato su one i "izgubljene", ali ne kao teritorijalno srpske nego izgubljene za život srpskog naroda koji je na njima stolječno opstojao.

A, ako se Republika Srpska "nalazi u teškom položaju", kako "sapatnički" poručuju srbijanske "demokrate" biračima, onda je to upravo zato što se ona borila i "još uvek se bori za samostalnost".

Iz tog razloga je i sam naslov izbornog letka Đinđićeve DS - "Zar TAKO TREBA?" - potpuno politički i nacionalno promašen, budući da podtekstualno sugerira, imajući u vidu šta sve "demokrati" podrazumevaju pod teritorijalno "srpskim" u Hrvatskoj i BiH, i šta je sve samim tim izgubljeno kao takvo, neku vrstu onog nekadašnjeg Miloševićevog TAKO TREBA samo sada na kvadrat - TAKO TREBA, TAKO TREBA!

Odatle slijede i svi drugi promašaji ovog Đinđićevog "demokratskog" letka. Jer, samo je zbog toga srpski narod "podneo ogromne žrtve: desetine hiljada ljudi je poginulo i ranjeno, a nekoliko stotina hiljada ljudi postali su izbeglice", kako piše dalje u letku. Dakle, ne zato što su te teritorije "izgubljene", nego što su oni, koji su vodili te ljude, a koji ih i danas, na nesreću, vode, poput srbijanskih "demokrata", proglašavali i proglasili za "srpske teritorije", lišivši ih na taj način i prava da na njima žive kao što su već živjeli.

Tačno je samim tim, kao što stoji dalje u Đinđićevom letku, da "nikada u svojoj istoriji srpski narod nije doživeo takav poraz i takvo nacionalno poniženje". Ali, taj poraz i takvo poniženje rezultirali su upravo iz katastrofalnog shvatanja, koje izgleda i danas produženo živi kod nekih, kao da Dejtona nije ni bilo, i kako nam demonstriraju Zoran Đinđić i DS, da je srpski narod imao, prije vremena "vladavine" SPS, Srpsku Krajinu, Zapadnu i Istočnu Slavoniju, Republiku Srpsku!?

Istorijske istine radi, a to je novije razdoblje koje barem još svi pamtimo, srpski narod nikada prije nije "imao" te teritorije, a "dobio" ih je baš za vrijeme "vladavine SPS"! "Dobivši" ih kao "svoje" on ih je i izgubio baš zato što nisu njegove! Odatle je proistekao i njegov najveći historijski poraz i takvo nacionalno poniženje.

Zbog takve ratne politike, koja je na kraju završila porazom, srpski narod ne samo da je "izgubio" pomenute teritorije, koje, zapravo, nije ni imao u ekskluzivnom nacionalnom pogledu, nego je i "ostao nezaštićen", o čemu "bolno poučava" izborni letak Zorana Đinđića i DS. Samo, ta "nezaštićenost" ne proističe iz činjenice što je ovaj narod "bez države", kako Đinđić i "demokrati" dalje dosoljavaju i to poslije Dejtona, već što je htio još dvije države preko Drine i Save ili, tačnije, što je htio Veliku Državu.

Još jedan spasilac Srbije

Zato Srbi "u međunarodnoj politici nemaju saveznika". Onaj ko još misli, kao Đinđić i njegovi "demokrati", da bi imali saveznika da "imaju državu", taj svjesno zamjenjuje teze. Jer, upravo uz težnje da Srbi imaju države sve do "zapadnih granica" oni i nemaju, iz tog razloga, "u međunarodnoj politici saveznika", a ne zato što "nemaju države"!

Da se predizborni letak Zorana Đinđića i DS - "Samo ZAJEDNO - Spasićemo Srbiju!" zadržao na opštoj poruci da je "nacionalna politika SPS-a pogubna" to bi bio dobar letak - i medijski i nacionalno politički uspješan, jer ta nacionalna politika SPS i jeste bila pogubna.

Ali, kako u isto vrijeme, ovaj Đinđićev letak traži od svojih potencijalnih birača da podrži DS "u nastojanju da spreči dalje propadanje Srbije i srpskog naroda" na način kao što smo prethodno pokazali, težeći da isprave Miloševića u neispravivoj stvari i nudeći za lijek ono isto što je već prouzročilo našu opštu nacionalnu i političku nesreću - umjesto TAKO TREBA dvostruko TAKO TREBA - onda, s obzirom na to, valja biti krajnje oprezan, jer sve to unaprijed opominje da bi se današnja nesreća mogla samo produžiti sa takvim "spasiocima"!

Jer, oni koji tako misle i mogli su olakotno ispisati ono: "Spasićemo Srbiju!". Treba se, inače, čuvati takvih koji vjeruju i otvoreno saopštavaju svijetu da su spasioci naroda i zemlje. Po pravilu, iza spasilaca, i naročito zbog njih, i nastupaju nove nesreće. Stvarno izvlačenje jedne zemlje iz nevolja u koje je zapala ne traži ničije spasilačke podvige niti ozbiljni politički ljudi sebe vide kao spasioce.

Sve se bojim da na kraju ne ispadne ono - kako se spastiti od spasilaca, ali, možda baš i obrnuto: a, ko će, i kako, spasavati same spasioce jednog dana?

Dr Slobodan INIĆ

BIO-BIBLIOGRAFIJA

Rođen 1946. godine u Zrenjaninu. Živio i školovao se u Sarajevu i Goraždu.

Upisao se na Visoku školu političkih nauka u Beogradu gdje je nakon njenog prerastanja u fakultet i diplomirao 1970. godine. Magistrirao i doktorirao iz oblasti političke sociologije na Fakultetu političkih nauka u Beogradu.

Bio je zaposlen u političkom aparatu CK SKJ od 1968-1976. godine. Poslije poznatog obračuna sa srpskim komunistima "liberalima" 1972-1973. godine u Srbiji, otpušten je sa posla.

Radio je i kao asistent na predmetu politička sociologija na Fakultetu političkih nauka i kao docent iz opšte sociologije na Fakultetu narodne odbrane, odakle je, u oba slučaja, ekspeliran iz "moralno-političkih" razloga. U posljednjem slučaju, to se desilo pod uticajem generala Veljka Kadrijevića, nekadašnjeg saveznog sekretara za narodnu odbranu bivše Jugoslavije i jednog od glavnih vođa rata na prostorima Slovenije, Hrvatske i BiH.

Autor je više od 150 članaka, eseja i studija u jugoslovenskoj periodici. Objavio je četiri knjige:

1. *Komunistička partija danas*, NIRO "Mladost", Beograd, 1982;
2. *Govorite li politički?*, IIC SSO Srbije, Beograd, 1984;
3. *Teškoće socijalizma*, Prosveta, Beograd, 1985. i
4. *Demokratija aplauza*, Univerzitetska riječ, Nikšić, 1988.

Knjige *Govorite li politički?* i *Teškoće socijalizma* bile su u najužem izboru za NIN-ovu nagradu za nauku i publikaciju 1984. i 1985. godine.

Radio je u Institutu ekonomskih nauka kao metodolog, a kasnije u Institutu za evropske studije u Beogradu kao naučni savjetnik.

Pripremio je za štampu šest novih knjiga: *Kosovo-zemlja potresa*, *Tragedija Bosne*, *Srce teme - izvori i korjeni velikosrbi(janskog) nacionalizma*, *Demokratija srbizma (politički i etnički pluralizam u Srbiji)*, *Srpski kasapin (ili o vladi Slobodana Miloševića)* i *Prošlost bez istorije (autoritarizam kao izvor srpskog nacionalizma)*.

Istovremeno radi na studiji o savremenim tzv. "mini-nacionalizmima" u svijetu, njihovim idejnim izvorima i teoretičarima i vođama nacionalnih pravaca mišljenja.

Sada (1998. prim.ur.) se nalazi u Sarajevu gdje traži, prema mogućnostima, zaposlenje u struci na nekom od sarajevskih fakulteta.

Uža mu je specijalnost politička sociologija, teorije o političkim sistemima, komparativni politički sistemi, sociologija nacionalizma i političke i socijalne teorije.

*

* *

Inić se, posle intervencije NATO pakta u Jugoslaviji, vratio u Beograd. Bio je već teško bolestan. Umro je 22. juna 2000. godine.

U njegovoj zaostavštini nađeno je više skica sadržaja *Portreta*. Očigledno je i sam Inić imao nameru da objavi knjigu. Postojalo je više naslova raznih poglavlja u okviru kojih je on planirao i portrete nekih ličnosti koje nije uspeo da završi. Priređivač je izostavio naslove poglavlja i tekstove objavio hronološkim redom. Svi tekstovi su napisani i objavljeni u periodu od 1992. do 2000. godine (prim. ur.).